

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

На правах рукопису

МІЩЕНКО ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА

УДК 811.111'373.7

КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНІ ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Дисертація

на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Науковий керівник –
доктор філологічних наук,
професор Потапенко С. І.

Ніжин 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНИХ ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	15
1.1. Системно-мовні підходи до вивчення англійських фразеологізмів	15
1.1.1. Синтаксичний.....	16
1.1.2. Семантичний	16
1.1.3. Структурно-семантичний	20
1.2. Конструкційно-семантичний підхід до вивчення фразеологізмів англійської мови	23
1.3. Функціональні підходи до вивчення фразеологізмів англійської мови	28
1.3.1. Риторичний.....	29
1.3.1.1. Фразеологізми в розрізі канонів текстобудови	29
1.3.1.2. Фразеологізми в розрізі риторичних способів впливу.....	30
1.3.2. Медійний	32
1.3.2.1. Роль фразеологізмів у медійній реальності	32
1.3.2.2. Роль фразеологізмів у журнальній реальності.....	34
Висновки до розділу 1	40
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНИХ ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	42
2.1. Специфіка когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів	42
2.2. Таксономічний етап: класифікація фразеологізмів	44
2.3. Риторичний етап: установлення зв'язку фразеологізмів із канонами текстобудови і способами впливу.....	45
2.3.1. Інвентивно-елокутивний підетап: створення конструкційно-семантичної типології фразеологізмів	45

2.3.1.1. Встановлення конструкційно-семантичної основи фразеологізмів	46
2.3.1.2. Визначення риторико-фразеологічних ефектів	56
2.3.2. Диспозиційно-елокутивний підетап	58
2.3.2.1. Виявлення функцій фразеологізмів у структурі монофразеологічних журнальних статей	58
2.3.2.2. Встановлення функцій фразеологізмів у структурі поліфразеологічних журнальних статей	59
Висновки до розділу 2	63

РОЗДІЛ 3. КОНСТРУКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНА ОСНОВА ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	65
3.1. Конструкційно-локалізаційна семантика фразеологізмів	66
3.1.1. Фразеологізми з візуальною основою єдності форми й значення	66
3.1.2. Фразеологізми з просторово-локалізаційною основою	68
3.1.2.1. Локалізація на площині	68
3.1.2.2. Локалізація у тривимірному просторі	70
3.1.3. Фразеологізми з ритмічно-темпоральною основою єдності форми й значення	75
3.1.4. Фразеологізми з ментальною основою	77
3.2. Конструкційно-силова фразеологічна семантика	78
3.2.1. Фразеологічна семантика інтеріоризованості	78
3.2.2. Фразеологічна семантика екстеріоризованості	83
3.2.2.1. Фразеологізми з семантикою бенефактивності: підтримка себе та інших	84
3.2.2.2. Фразеологізми з семантикою шкоди: фізична і суспільна	92
3.2.2.3. Фразеологізми з семантикою примушення: домінування джерела	99
3.2.2.4. Фразеологізми з семантикою перешкоджання:	

труднощі та захист	104
3.2.2.5. Фразеологізми з семантикою подолання перешкод: усунення і відсутність перепон.....	109
3.2.2.6. Фразеологізми з семантикою протидії: зображення конфліктів	114
3.2.2.7. Фразеологізми з семантикою притягання: досягнення цілей	119
3.3. Конструкційно-кінетична фразеологічна семантика	123
3.3.1. Фразеологізми зі значенням руху: етапи діяльності	123
3.3.2. Фразеологізми зі значенням прямовисного переміщення: оцінка і статус	133
3.4. Комплексна фразеологічна семантика.....	142
3.4.1. Фразеологізми на позначення взаємодії просторової локалізації й руху: зміна станів складників подій.....	142
3.4.2. Фразеологізми на позначення взаємодії просторової локалізації й сили: зображення скрути	144
3.4.3. Фразеологізми на позначення взаємодії руху й сили: зображення труднощів.....	146
Висновки до розділу 3	149

РОЗДІЛ 4. ДИСПОЗИЦІЙНО-ЕЛОКУТИВНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ	155
4.1. Текстові функції фразеологізмів.....	155
4.1.1. Характеристична функція.....	156
4.1.1.1. Характеризація учасників подій у монофразеологічних статтях.....	156
4.1.1.2. Послідовна і паралельна характеризування учасників подій у поліфразеологічних статтях.....	159
4.1.2. Наслідково-причинова функція: від поточних до	

попередніх подій	169
4.1.3. Емфатична функція: акцентування на ключових складниках подій	173
4.1.4. Контрастивна функція: протиставлення учасників	178
4.2. Локальні функції фразеологізмів	181
4.2.1. Фонова функція: виокремлення другорядних складників подій	181
4.2.2. Метадискурсивна функція: фокусування уваги на окремих сутностях	183
4.2.3. Інферативні функції	184
4.2.3.1. Результувальна	184
4.2.3.2. Проспективна	186
Висновки до розділу 4	189
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	192
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	198
СПИСОК СЛОВНИКІВ І ДОВІДНИКІВ	229
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	230
ДОДАТКИ	233

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФЄ – фразеологічна єдність

ФЗ – фразеологічне зрощення

ФО – фразеологічна одиниця

ФС – фразеологічне сполучення

ВСТУП

Дисертацію присвячено когнітивно-риторичному дослідженню функцій фразеологізмів в англomовному журнальному дискурсі.

Сучасна лінгвістика вивчає фразеологію в чотирьох ракурсах: системно-мовному, лінгвокультурному, лінгвокогнітивному й функціональному. Системно-мовні розвідки зосереджені на виявленні лінгвальних властивостей фразеологізмів, які включають семантичну єдність складників, стійкість і нарізнооформленість [4; 12; 97; 254, с. 491–538]. Лінгвокультурологічні дослідження пов'язують значення фразеологізмів з уявленнями носіїв мови про феномени матеріальної або духовної культури [90; 122; 168]. Лінгвокогнітивний підхід пояснює семантику фразеологізмів через концептуальну метафору, яка полягає в проєкції конкретного значення на більш абстрактне [193, с. 43; 218; 219; 220; 235, с. 232–239; 266], потрактовує досліджувані одиниці як конструкції, що відзначаються єдністю форми і значення [215; 260, с. 153–155; 284]; розглядає мотиваційні процеси фразеологізмів з опертям на інтерпретацію їхньої ономасіологічної структури [153]. Функціональні дослідження встановили роль фразеологізмів у різних видах текстів: аргументативних [15, с. 483–488], індивідуально-авторських [123], газетних [92; 108; 121] і публічних виступах [152]. Подальше осягнення функцій досліджуваних одиниць передбачає вивчення їхньої ролі в медійному дискурсі загалом і в його журнальному різновиді зокрема, головне призначення якого полягає у впливі на аудиторію через формування ставлення до описуваних подій [68, с. 60–66; 85, с. 109; 146, с. 47; 165, с. 44–46]. З огляду на це доцільним вважаємо звернення до когнітивної риторики [256, с. 445; 279, с. 246–247], спрямованої на встановлення зв'язку між семантикою, яка відображає осмислення людиною дійсності, і риториною, котра поєднує ці ментальні процеси з конкретними комунікативними ситуаціями [256, с. 445].

Актуальність дисертаційного дослідження визначається інтеграцією фразеологічної теорії з дискурсознавством, що дає змогу виявити роль сталих

словосполучень як конструкцій, котрі відзначаються єдністю форми і значення, у структурі текстів різних жанрів. Серед них важливе місце посідають новинні журнальні статті, призначені для впливу на аудиторію, взятого у найбільш широкому розумінні. Залучення когнітивно-риторичного підходу, спрямованого на виявлення закономірностей дії на читачів, уможливило висвітлення нових граней функціонування фразеологізмів англійської мови на матеріалі журнального дискурсу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в рамках колективної теми кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя “Англійська мова та її викладання в епоху глобалізації” (протокол № 6 від 25 січня 2007 року). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол № 6 від 26 січня 2012 року).

Метою дослідження є встановлення когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів в англійськомовному журнальному дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає необхідність вирішення таких **завдань**:

- обґрунтувати теоретичні засади вивчення когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів в англійськомовному журнальному дискурсі;
- розкрити конструкційну сутність фразеологізмів, яка виявляється у єдності їхніх форми й значення, на матеріалі англійської мови;
- розробити методику когнітивно-риторичного аналізу фразеологізмів англійської мови як конструкцій, що відзначаються єдністю форми і значення;
- створити типологію фразеологізмів-конструкцій, задіяних в англійськомовному журнальному дискурсі;
- виявити риторичні ефекти, продуковані фразеологізмами, що належать до певних конструкційно-семантичних груп;

- виокремити когнітивно-риторичні функції фразеологізмів у журнальних статтях з одним сталим виразом;
- встановити когнітивно-риторичні функції фразеологізмів у журнальних статтях з кількома сталими виразами.

Об’єктом дослідження є фразеологізми сучасної англійської мови, а **предметом** вивчення – їхні когнітивно-риторичні функції в англійськомовному журнальному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугують 186 фразеологізмів, ужитих 1113 разів у 296 статтях, дібраних із друкованого й електронного варіантів міжнародного англійськомовного журналу *Newsweek* за 2008–2016 роки.

Методи дослідження. Мета й завдання роботи зумовили застосування комплексного аналізу з залученням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. З-поміж **загальнонаукових** методів *індуктивний аналіз* залучено для класифікації текстів; *кількісний аналіз* задіяно для верифікації отриманих результатів. **Спеціальні** лінгвістичні методи містять компонентний, лінгвокогнітивний, риторичний і контекстуально-інтерпретаційний аналіз сталих виразів. У рамках кожного з них використано процедури, спрямовані на вирішення конкретних дослідницьких завдань. *Метод компонентного аналізу* призначений для семантично-когнітивної класифікації фразеологізмів, виокремлених шляхом суцільної вибірки з англійськомовних журнальних статей. *Метод лінгвокогнітивного аналізу* спрямований на встановлення єдності форми і значення досліджуваних одиниць як конструкцій із залученням дослідницького апарату образ-схем (М. Джонсон) і силової динаміки (Л. Телмі). *Метод риторичного аналізу* застосовано для встановлення закономірностей відбору й функціонування сталих виразів у журнальних статтях згідно з канонами текстопобудови, які містять інвенцію (вибір теми), диспозицію (лінеаризація змісту), елокуцію (ословеснення задуму), перформацію (поширення структурованого й вербалізованого змісту). Метод *контекстуально-інтерпретаційного аналізу* використано для виявлення

текстових функцій фразеологізмів і встановлення створюваних ними ефектів у розрізі базових потреб людини (А. Х. Маслоу).

Наукова новизна дисертації полягає в запропонованій лінгвокогнітивній класифікації фразеологізмів англійської мови як конструкцій, єдність форми і значення яких спирається на семантику локалізації, сили, руху або їхню взаємодію. Вперше розкрито акцентувальну роль фразеологізмів в англійському журнальному дискурсі, спрямовану на увиразнення значущих аспектів змісту статей, та виокремлено створювані сталими виразами риторичні ефекти, пов'язані з потребами аудиторії, відображеними фразеологізмами і одиницями, з якими вони сполучаються. Новизною відзначаються виявлені в англійському журнальному дискурсі текстові функції досліджуваних одиниць: характеристична, наслідково-причинова, емфатична, контрастивна, проспективна, результувальна, фонова й метадискурсивна.

Положення, що виносяться на захист:

1. Фразеологізми англійської мови є конструкціями – цілісними утвореннями, які відзначаються єдністю форми й значення завдяки сенсомоторній основі семантики, формалізованій образ-схемами як доконцептуальними динамічними моделями взаємодії людини з наколишнім середовищем і сило-динамічними відношеннями, що спираються на взаємодію між Агоністом як фокальною силою і протиставленим йому Антагоністом, наділеними тенденціями до руху або спокою.

2. Когнітивно-риторичні функції фразеологізмів в журнальному дискурсі полягають у їхній акцентувальній ролі, яка виявляється у підкресленні окремих фрагментів змісту за рахунок докладання читачами більших когнітивних зусиль ніж при обробці нефразеологічних одиниць. Когнітивно-риторичне дослідження фразеологізмів як конструкцій полягає, з одного боку, у встановленні їхніх функцій на етапі вербалізації змісту, відібраного на етапі інвенції і структурованого на етапі диспозиції, а з іншого боку, – у виявленні ефектів, створюваних сенсомоторною основою досліджуваних одиниць.

3. Єдність форми й значення фразеологізмів спирається на чотири різновиди доконцептуальних відношень: локалізаційні, силові, кінетичні й комплексні. Сталі вирази, засновані на локалізаційних відношеннях, акцентують на перцептивних, просторових та темпоральних аспектах позначуваних сутностей. Фразеологізми з силовим значенням зображають учасників подій у двох перспективах: інтеріоризованій, пов'язаній з інтенціями, які відбиваються сило-динамічними відношеннями, й екстеріоризованій, представленій з точки зору стороннього спостерігача, яка відображена силовими образ-схемами, що співвідносять учасників подій із джерелом або ціллю взаємодії, акцентуючи на домінуванні і слабкості відповідно. Фразеологізми зі значенням руху будь-якою траєкторією акцентують на початку діяльності, її перебігу або завершенні, а конструкції з семантикою прямовисного руху імплікують оцінку й статус осіб.

4. Одиниці комплексної семантики формуються на основі взаємодії кількох доконцептуальних відношень – просторової локалізації з рухом або силою. Фразеологізми на позначення взаємодії просторової локалізації й руху підкреслюють зміну станів суб'єктів і об'єктів. Фразеологізми, семантика яких ґрунтується на взаємодії вміщення і примушення або перешкоди, акцентують на скрутному становищі суб'єктів. Фразеологізми зі значенням синтезу руху і перешкоди, примушення або нанесення шкоди відбивають створення труднощів.

5. Диспозиційно-елокутивні функції фразеологізмів полягають в увиразненні фрагментів змісту за рахунок розподілу досліджуваних одиниць між комунікативними блоками журнального тексту, представленими заголовним комплексом, інтродуктивним абзацом, блоками головної і фонові подій, контексту і завершальним абзацом. Досліджувані одиниці виконують вісім функцій: по чотири текстові та локальні. Текстові функції – характеристична, наслідково-причинова, емпатична й контрастивна – спрямовані на зображення головної події. До локальних функцій фразеологізмів, які в окремих блоках підкреслюють додаткову інформацію, що

не впливає на висвітлення головної події, належать фонова, метадискурсивна, результувальна і перспективна, з-поміж яких дві останні об'єднуються в підгрупу інферативних, задіяних в заключних абзацах.

Теоретичне значення роботи полягає в розбудові *фразеологічної теорії* завдяки інтерпретації досліджуваних одиниць як конструкцій, що відзначаються єдністю форми і значення; у розвитку *дискурсології* в аспекті встановлення функцій сталих виразів, призначених для акцентування на найбільш важливих аспектах змісту; в збагаченні *медіалінгвістики* внаслідок виявлення функцій фразеологізмів в одному з різновидів дискурсу ЗМІ та *лінгвориторики* завдяки вивченню функцій сталих виразів у сучасному англомовному журнальному дискурсі.

Практична цінність дисертації виявляється у можливості використання її положень і висновків у базових вишівських курсах із лексикології англійської мови (розділи “Семасіологія”, “Словниковий склад”, “Фразеологія”), стилістики (розділи “Стилістика тексту”, “Функціональні стилі”), у спецкурсах із дискурсології, когнітивної лінгвістики, медіалінгвістики, функціональної лінгвістики, у науково-пошуковій роботі студентів і аспірантів, а також у практичній діяльності журналістів.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження здійснено на чотирнадцяти конференціях, із них на *тринадцяти міжнародних*: “Мови і світ: дослідження та викладання” (Кіровоград, 2011), “Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу” (Ніжин, 2011), “Мови та літератури в глобалізованому світі: взаємодія та самобутність” (Київ, 2012), “Філологія ХХІ століття: теорія, практика, перспективи” (Одеса, 2013), “Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість” (Острог, 2013), “Когнитивная лингвистика: итоги и перспективы” (Тамбов, Росія, 2013)”, “Почепцовські читання” (Київ, 2013), “Актуальні проблеми термінознавства, романо-германської філології та перекладу” (Чернівці, 2014), “Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов” (Ніжин, 2014), “Іноземна філологія у ХХІ столітті”

(Запоріжжя, 2014), “Сучасні дослідження мови та літератури” (Донецьк, 2014), “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація” (Харків, 2015), “Семантика и прагматика языковых единиц” (Мінськ, Білорусь, 2015) і на *одній всеукраїнській конференції*: “Філологічна наука в інформаційному суспільстві” (Київ, 2014). Результати проведеного дослідження обговорено на засіданнях кафедри германської філології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя у 2012–2016 роках.

Публікації. Основний зміст дисертації відображено в десяти одноосібних статтях автора (5,6 др. арк.), із них дев’ять – у фахових виданнях України, одна – в зарубіжному науковому виданні, а також у восьми тезах виступів на наукових конференціях (0,84 др. арк.). Загальний обсяг публікацій – 6,44 др. арк.

Структура дисертації. Дисертаційне дослідження загальним обсягом 262 сторінки (з них 197 – основного тексту) складається зі вступу, чотирьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури (298 позицій, із них 97 – іноземними мовами), переліку джерел ілюстративного матеріалу (72 найменування) і 4 додатків, що містять приклади аналізу журнальних статей, таблиці з даними про частотність уживання фразеологізмів і схеми, які представляють взаємодію досліджуваних одиниць різних семантичних груп та їхніх текстових функцій.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано його мету й завдання, визначено об’єкт і предмет, окреслено матеріал та методи аналізу, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, наведено дані про апробацію роботи.

Перший розділ **“Теоретичні засади дослідження когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів в англomовному журнальному дискурсі”** присвячено формулюванню принципів вивчення фразеологічних одиниць (далі – **ФО**): визначено лінгвокогнітивний статус ФО як конструкцій та обґрунтовано залежність їхнього функціонування від композиційно-сміслових відношень у межах комунікативних блоків статей.

У другому розділі **“Методика дослідження когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів англійської мови”** розкрито методологічні основи комплексного вивчення вживання ФО в англomовному журнальному дискурсі, виокремлено етапи й процедури аналізу функціонування ФО з урахуванням сенсомоторної основи їхньої форми і значення у взаємодії з риторичними етапами текстопобудови.

У третьому розділі **“Конструкційно-семантична основа функцій фразеологізмів в англomовному журнальному дискурсі”** запропоновано класифікацію ФО з урахуванням сенсомоторних витоків єдності їхньої форми й значення, а також диференційовано текстові ефекти, пов’язані з базовими потребами аудиторії.

У четвертому розділі **“Диспозиційно-елокутивний аспект функціонування фразеологізмів в англomовному журнальному дискурсі”** встановлено акцентувальну роль ФО в композиційно-смісловій структурі статей.

У **висновках** викладено основні результати дослідження, визначено перспективи застосування розробленої методики когнітивно-риторичного аналізу ФО в інших різновидах медіа-дискурсу.

Список використаної літератури включає перелік джерел українською, російською та англійською мовами.

Список довідкових джерел містить назви словників та енциклопедій, у яких подано тлумачення основних термінів, пов’язаних із темою дисертаційного дослідження.

Список джерел ілюстративного матеріалу включає перелік англomовних друкованих та електронних статей журналу *Newsweek*, із яких відібрано фразеологізми для аналізу.

Додатки містять текст для аналізу, тринадцять таблиць із показниками частотності вживання фразеологізмів, одинадцять схем семантичної взаємодії досліджуваних одиниць і шість класифікаційних схем текстових функцій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНО- РИТОРИЧНИХ ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Вивчення функцій ФО спирається на аналіз специфіки їхніх семантики й будови, розкритих у межах системно-мовного підходу, й пояснення глибинних – когнітивних – підвалин взаємодії фразеологічних форми і значення в руслі конструкційного напрямку. Роль ФО в журнальному дискурсі як створеній через друкований і електронний канали реальності визначається призначенням статей часописів не просто інформувати читачів, а здійснювати на них вплив шляхом аналізу подій на тлі їх великої кількості [28, с. 44; 269, с. 76] й відбору одиниць [29, с. 7; 186, с. 187], які слугують засобами привернення уваги аудиторії до окремих аспектів змісту. Оскільки функціонування ФО в журнальному дискурсі спрямоване не лише на вербалізацію змісту, а й на вплив на аудиторію, вивчення риторичної ролі ФО здійснюємо з опорою на здобутки лінгвориторики та когнітивної лінгвістики.

1.1. Системно-мовні підходи до вивчення англійських фразеологізмів

Системно-мовне вивчення ФО полягає у встановленні їхніх парадигматичних і синтагматичних особливостей та у їх виокремленні серед інших одиниць мови – ієрархічно організованої системи, в якій усі компоненти когерентно пов'язані на всіх структурних рівнях [71, с. 12]. Оскільки компоненти системи існують не ізольовано, а в опозиції до інших складників [22, с. 452], синтаксичне, семантичне і структурно-семантичне дослідження ФО здійснюються у протиставленні їх вільним словосполученням і реченням.

1.1.1. Синтаксичний підхід до дослідження ФО передусім зосереджений на особливостях їхньої будови, заснованої на вільних словосполученнях або реченнях. Подібно до них ФО відзначаються нарізнооформленістю [160, с. 206], тобто одиниці синтаксичної єдності є окремими словами [286, с. 376], що дозволяє заміну їхніх складників з утворенням варіантів фразеологізму зі збереженням цілісного семантичного ядра [73, с. 37], напр., *to play / wreak havoc with / in smth.*

Відмінності між реченнями або вільними сполуками й ФО полягають у низці специфічних рис останніх: немодельованості, відтворюваності в готовому вигляді, стійкості компонентного складу і синтаксичних функціях у ролі одного члена речення [34, с. 69].

ФО характеризуються немодельованістю [96, с. 76], тобто відсутністю стандарту для масового формування ФО, що на перший погляд свідчить про спорадичність процесу утворення фразеологізмів і їхню статичну замкнуту форму існування [12, с. 17–18]. Відтворюваність, або регулярне повторення, відновлення в мовленні ФО [74, с. 6], виявляється в тому, що ФО сприймаються мовцями як довгі слова, котрі існують в ментальному лексиконі людей і використовуються ними під час мовлення [192, с. 33; 273, с. 144; 222, с. 5; 254, с. 525]. Відтворюваність ФО пов'язана з їхньою стійкістю [3, с. 15; 182, с. 69; 96, с. 43; 2, с. 10; 14, с. 56], що виявляється у сталості складу й послідовності розміщення компонентів [123, с. 7].

Таким чином, вивчення ФО у синтаксичному плані виявляє їхню подібність до вільних сполук і речень в аспекті нарізнооформленості. При цьому фразеологізми відзначаються відсутністю продуктивних моделей творення нових одиниць, відтворюваністю в готовому вигляді, стійкістю компонентного складу і виконанням функції одного члена речення.

1.1.2. Семантичний підхід до вивчення ФО полягає у створенні семантичної типології й виокремленні специфічних властивостей значення різних класів фразеологізмів.

Семантичні властивості ФО слугують основою для їхньої класифікації за двома принципами: тематичним, заснованим на позначенні ФО явищ дійсності, котрі в мові співвідносяться з сукупністю тематично об'єднаних одиниць [289, с. 245], і ступеня переосмислення компонентів фразеологізмів.

Тематична типологія ФО зосереджується не на особливостях значення зворотів, а на закріпленні фразеологічної семантики за певними сферами людської життєдіяльності, зображуючи окремі її аспекти, наприклад, бізнес (*to be in the red* “бути в боргах”, *to make a profit* “отримати прибуток”), здоров'я (*to kick the bucket* “врізати дуба”), політику (*to take office* “зайняти посаду”), подорожування (*to hog the road* “перегородити машиною дорогу”) [3, с. 18 – 262; 268, с. 186–196].

На відміну від тематичної класифікації, таксономія ФО за ступенем переосмислення складників була розроблена для російської фразеології академіком В. В. Виноградовим, котрий на основі вмотивованості значення ФО, тобто збереження зв'язку семантики сталих виразів зі значеннями їхніх компонентів, виділив три класи зворотів: сполучення, єдності і зрощення [24, с. 121–139]. Фразеологічні сполучення (ФС) є одиницями, у складі яких одне зі слів уживається в переносному значенні і може замінюватися синонімом, тобто лексичне значення кожного з компонентів легко визначається [24, с. 137], напр., *to pay attention* “звертати увагу”, *to arrive at (come to, reach) a conclusion* “прийти до висновку”. ФС виявляють найменший ступінь метафоризації і слабку семантичну монолітність компонентів, проте вони не є вільними словосполученнями через комбінаторні обмеження їхніх складників.

Фразеологічні єдності (ФЄ) тлумачаться як утворення з цілісною семантикою, умотивованою злиттям значень складників [24, с. 131], напр., *to lose one's shirt* “втратити останнє”, *to bear fruit* “приносити плоди, давати результати”. На нашу думку, одиниці цього класу відзначаються метафоризацією компонентів і відтак їхньою сильнішою взаємодією, що обмежує можливості зміни їхньої форми.

Фразеологічні зрощення (ФЗ), або ідіоми, є невмотивованими і непрозорими одиницями, семантика яких не виводиться зі значень складників, і відзначається високим рівнем експресивної забарвленості [24, с. 121–122]. Наприклад, семантика ФЗ *to pull a fast one* “обдурювати” не має нічого спільного зі значеннями дієслова *to pull* “тягти”, прикметника *fast* “швидкий”, і займенника *one*, який указує на будь-який референт [297].

Із-поміж трьох розглянутих класів ФО зрощення характеризуються найсильнішою єдністю семантики внаслідок повного переосмислення значення компонентів, що не дозволяє будь-якої модифікації їхньої форми, тобто заміни складників.

Наведена класифікація ФО була доповнена четвертою групою – фразеологічними виразами, до яких належать кліше, прислів'я і приказки [182, с. 76], напр., *there is no place like home* “у гостях гарно, а вдома краще”, *a golden age* “золотий вік”. Ми вважаємо доцільним зарахувати до вказаної групи лише прислів'я і приказки, адже, подібно до ФС, ФЄ й ФЗ, вони мають метафоричне значення й усталену структуру. Натомість, будучи стійкими сполуками слів, кліше не володіють основною властивістю значення ФО – метафоричною, образною семантикою, а тому не можуть тлумачитися як фразеологізми.

Наведені вище семантичні класи ФО виявляють свої специфічні властивості. ФС характеризуються фразеологічною зв'язаністю значення, котра зумовлюється обмеженою сполучуваністю компонентів [24, с. 137], тому для ФС відтворюваність, котра полегшує процес побудови висловлення, є домінуючою рисою [82, с. 3].

Цілісне переосмислене значення ФО [116, с. 10; 168, с. 56; 172, с. 10; 177, с. 40], яке виявляється в їхній смисловій нерозкладності [74, с. 6], є особливістю ФЄ і ФЗ, у структурі котрих складники внаслідок метафоричного переосмислення втратили своє початкове значення. Метафора, покладена в основу ФЄ, є зрозумілою усьому мовному колективу, що зумовило її фразеологізацію [179, с. 84]. ФЗ, у структурі котрих компоненти зазнали переосмислення, вирізняються невивідністю їхнього значення з семантики

складників, котрі не мають власного смислу [273, с. 144; 222, с. 3; 254, с. 525], й ототожнюються з традиційними метафорами, які, позначаючи звичні ситуації, забезпечують відносно невеликі зусилля під час обробки ФО [222, с. 4; 281, с. 313–314]. Крім смислотвірної ролі, метафора надає ФО експресивної забарвленості [133, с. 6; 167, с. 26] і забезпечує їхню семантичну і структурну єдність [99, с. 155].

Метафорична основа значення ФЄ і ФЗ слугує підґрунтям для нашарування інших семантичних ознак, а саме емотивності як їхньої категоріальної риси [35, с. 26], яка полягає у мовному відображенні емоцій [35, с. 25, 141, с. 6; 159, с. 3; 170, с. 5–6].

Метафоричний образ значної кількості ФО є своєрідним провідником культури, завдяки якому здійснюється її взаємопроникнення з мовою [5, с. 8; 90, с. 6] за рахунок апеляції до уявлень її носіїв про той або інший феномен національної духовної або матеріальної культури [122, с. 7]. Оскільки семантика багатьох ФО містить культурну конотацію як інтерпретацію значення в етно-національних категоріях [39, с. 9–10; 49; 168, с. 214, 183, с. 6], коли ФО слугують репрезентантами колективного досвіду народу [155, с. 213], при встановленні семантики окремих ФО звертаємося до історії й традицій Британії, напр., значення ФО *red tape* “бюрократична тяганина” пояснюється традицією в Британії, починаючи з 17 століття, перев’язувати документи червоною стрічкою [298], що послугувало основою для метафоричного переосмислення червоної стрічки як волокити з паперами.

Переосмислення семантики компонентів ФО відображається на їхній структурі, адже лексико-граматична стабільність ФО забезпечується стійкістю образу, створеного ФО, завдяки якому фразеологізм не розпадається, незважаючи на можливі лексичні чи граматичні трансформації [32, с. 205], тому фразеологічна стійкість передбачає стабільність значення, складу, порядку компонентів і вживання.

Таким чином, таксономія фразеологізмів на основі вмотивованості значення і тематичної приналежності дозволяє виокремити провідну

властивість ФО – цілісність значення, котра полягає у зображенні одного референта позамовної дійсності кількома словами, які внаслідок повного або часткового переосмислення семантично зливаються в одну одиницю. Цілісне значення ФО на структурному рівні зумовлює стабільність форми, яка виявляється в постійності компонентного складу, існуванні й відтворенні ФО в готовому вигляді.

1.1.3. Структурно-семантичний підхід до вивчення ФО полягає у врахуванні взаємодії їхніх морфологічних і функціональних особливостей, виявлених у трьох класифікаціях, які розкривають властивості ФО, невраховані семантичними таксономіями: компонентно-сислової, морфологічно-семантичної і доконструкційної. Компонентно-сислова таксономія ФО спиралася на показник кількості повнозначних слів у складі фразеологізмів, розподілених на три групи [160, с. 212]: одновершинні, які мають один семантично повнозначний компонент, напр., ФС *at best* “у найкращому випадку” утворюється сполученням прийменника *at* і повнозначного прикметника *best*; двовершинні з двома сисловими елементами, напр., ФЕ *to gain currency* “стати відомим, поширитися”; і багатoverшинні ФО з трьома і більше повнозначними елементами, напр., *to send somebody on a fool's errand* “посилати когось із дорученням, яке неможливо виконати”.

З урахуванням взаємодії семантики і структури ФО як основи їхнього цілісного значення О. В. Кунін розробив морфологічно-семантичну таксономію для ФО англійської мови, яка бере до уваги частиномовну приналежність ФО, їхнє синтаксичні особливості і їхній зв'язок зі значенням фразеологізмів. Відповідно, за частиномовним принципом і функціями в мовленні ФО поділяються на п'ять груп: номінативні, номінативно-комунікативні, вигуківі й модальні, і комунікативні, які за семантичною класифікацією можуть належати до однієї з чотирьох груп: фразеологічних сполучень, єдностей, зрощень або виразів.

Номінативні ФО називають, предмети, явища, дії, стани, якості. Відповідно, до вказаної групи належать субстантивні, ад’єктивні, адвербіальні й дієслівні звороти зі структурою словосполучення і підрядного речення [96, с. 208], напр., *a turning point* “поворотний момент”, *to bite the hand that feeds you* “кусати руку, що годує, платити чорною невдячністю”.

За частиномовним критерієм номінативно-комунікативні ФО представлені дієслівними одиницями, які можуть трансформуватися у речення при вживанні дієслова у пасивному стані [176, с. 192], пор., *to make a decision – a decision is made* “приймати рішення”.

Вигуківі й модальні ФО виражають емоції й волевиявлення, характеризуючись повним семантичним переосмисленням, а також мають структуру одновершинного словосполучення, тобто з одним семантично повнозначним компонентом [96, с. 291–296], напр., *by George!* “о Боже!”, *to leave much to be desired* “залишати бажати кращого”.

Комунікативні ФО є реченнями з цільнопредикативною структурою і є завжди приказками і прислів’ями [97, с. 432], напр., *might goes before right* “право на стороні сильного”.

Наведена структурно-семантична класифікація ФО відштовхується в першу чергу від їхніх будови й функцій у мовленні, не враховуючи єдності форми й метафоричного значення.

Доконструкційна типологія ФО Ч. Філлмора [215] має спільні й відмінні риси з наведеними вище класифікаціями, подібно до яких ураховується семантичний і прагматичний критерії.

Відповідно до семантичного критерію фразеологізми поділяються на дві групи: ФО з невивідним значенням (decoding), яке не можна встановити, почувши вперше, напр., *to kick the bucket* “померти”, і ФО з вивідним значенням (encoding), котре можна зрозуміти, почувши уперше, напр., *wide awake* “сна ні в одному оці”. Проте усталеність (conventionality) обох класів зворотів не можна передбачити, попередньо їх не вивчивши [215, с. 504–505]. ФО з невивідним значенням співвідносяться з фразеологічними зрощеннями у семантичній

класифікації В. В. Виноградова, а ФО з вивідним значенням відповідають фразеологічним єдностям і сполученням.

Згідно з прагматичним показником, який відбиває роль фразеологізмів у процесі комунікації, ФО розпадаються на ті, що мають прагматичну функцію, тобто відбивають ставлення мовця до ситуації, представлені вигуківими й модальними ФО у структурно-семантичній класифікації О. В. Куніна, наприклад, вітання *How do you do?*, і прагматично нейтральні, напр., ФО *by and large* “в цілому” [215, с. 506]. Ця таксономія ФО за семантичним і прагматичним критеріями співвідноситься із класифікаціями В. В. Виноградова й О. В. Куніна відповідно.

На відміну від розглянутих вище семантичних і структурно-семантичних типологій, конструкційна типологія враховує граматичний і конструкційний критерії ФО. За граматичним параметром ФО поділяються у типології Ч. Філлмора на дві групи: граматичні (grammatical) й аграматичні (extragrammatical). У граматичних ФО слова заповнюють структуру за граматичними правилами, напр., *to spill the beans* “розкрити секрет”. У наведеній ФО за дієсловом *to spill* іде прямий додаток *beans*. Водночас аграматичні ФО мають нестандартну структуру (“anomalous structure”), наприклад, у ФО *all of a sudden* “раптово, несподівано” за займенником *all* іде прийменникова фраза, а не граматично правильна іменна, також після неозначеного артикля замість іменника йде прикметник *sudden*, який у складі ФО субстантивується. Поділ фразеологізмів на граматичні й аграматичні розкриває морфологічні особливості їхньої будови.

За конструктивним критерієм ФО поділяються у типології Ч. Філлмора на змістові (substantive) і формальні (formal). Змістові фразеологізми мають фіксований набір слів, які є частиною структури ФО. Натомість формальні ФО представлені синтаксичними моделями, до складу котрих можуть входити різні лексичні одиниці. Наприклад, у конструкції *A let alone B*, де *let alone* є сурядним сполучником, котрий протиставляє об’єкти, аргументи А й В заповнюються субстантивами (*He doesn't like SHRIMP let alone SQUID.*) або

дієслівними групами (*Who could IMAGINE such a thing let alone DO it?*) [215, с. 505–513].

Відповідно до наведеної класифікації Ч. Філлмора одна й та сама ФО може характеризуватися за кожним із чотирьох параметрів, що дає можливість для їхнього всебічного аналізу. Розглянута таксономія відбиває взаємозалежність семантики й форми ФО, покладену в основу розвитку конструкційної граматики.

Таким чином, структурно-семантичні типології, засновані на семантичному, морфограматичному, конструкційному і функціонально-прагматичному параметрах, розкривають взаємодію значення, форми і функцій ФО, прокладаючи шлях для розвитку конструкційного підходу.

1.2. Конструкційно-семантичний підхід до вивчення фразеологізмів англійської мови

Конструкційність ФО полягає у єдності їхніх форми і значення [197, с. 19; 208, с. 35; 223, с. 7; 224, с. 5; 276], які створюють цілісну інтегровану репрезентацію з даними про морфологію, синтаксис, семантику й прагматику мовних одиниць [144, с. 66; 212, с. 660; 284].

Подібно до інших конструкцій ФО формуються внаслідок частого уживання й укорінення в пам'яті мовців асоціацій з певною моделлю [252], а тому ці одиниці не створюються кожного разу під час комунікації, а зберігаються у довготривалій пам'яті людини в готовому вигляді [199, с. 213; 205, с. 28; 212, с. 699; 229, с. 214; 231, с. 5; 280, с. 245].

Семантика ФО як конструкцій не формується кожного разу композиційно [205, с. 23], тобто внаслідок складання окремих значень компонентів, а існує як монолітне утворення із загальним конструкційним значенням [212, с. 671; 215, с. 501; 225, с. 132; 236, с. 184–185; 265]. Наприклад, попри спільну одиницю *fruit*, ФЄ *to bear fruit, the fruits of labor* мають узагальнене значення бенефактивного результату діяльності, а стабільність компонентного складу

фразеологізмів пояснюється блокуванням (pre-emption) інших можливих варіантів, які семантично й прагматично відрізняються від використовуваної одиниці [224, с. 95].

Єдність форми і значення ФО зумовлюється тим, що подібно до інших конструкцій, вони кодують базовий досвід людини [223, с. 39], внаслідок опертя на стійкі гешталти, опосередковані вербальними й невербальними сферами мислення [156, с. 174]. Указані гешталти представлені сило-динамічними відношеннями (force dynamics), які спираються на взаємодію між Агоністом як фокальною силою і протиставленим йому Антагоністом, наділеними тенденціями до руху або спокою [274, с. 409], і образ-схемами (image schemas) – елементарними доконцептуальними структурами свідомості індивіда, котрі формалізують досвід нашої взаємодії з навколишнім середовищем [217; 221, с. 240; 228, с. 2; 232, с. 1; 245]. Указані різновиди гешталтів відмінні за способами концептуалізації дійсності: сило-динамічні відношення відображають інтеріоризовані стани, пов'язані з інтенціями суб'єктів, без вказівки на конкретні способи застосування сили [253, с. 308]. Натомість образ-схеми відтворюють екстеріоризовану взаємодію референтів, тобто з позиції стороннього спостерігача, слугуючи основою для деталізації чотирьох різновидів відношень: локалізаційних, які відбивають розміщення референтів у просторі й часі; перцептивних, пов'язаних зі сприйняттям об'єктів різної помітності; просторово-моторних, що репрезентують відношення вміщення; і динамічних, які охоплюють рух, сили й вертикальне переміщення [149, с. 145]

Характеризуючись надзвичайним ступенем узагальнення в результаті повторюваного тілесного досвіду [136, с. 23; 230; 276], образ-схеми не усвідомлюються індивідами внаслідок формування на доконцептуальному рівні [277], тобто передують утворенню конструкцій, які виникають і укорінюються внаслідок постійного вживання.

Залучення образ-схем для пояснення конструкційної основи фразеологічної семантики обґрунтовуємо тим, що вони є формальними

структурами, які, будучи основою для утворення ФО, слугують основою для організації знань про світ і забезпечують його розуміння [257, с. 215], оскільки образ-схеми формуються під впливом рухів тіла людини у просторі, операцій з об'єктами і перцептивних взаємодій [201, с. 370; 220, с. 127; 232, с. 29; 248, с. 587]. Образ-схеми пов'язують сенсомоторний досвід людини з концептуалізацією світу і його ослівесненням [264, с. 173] внаслідок зв'язку з тією частиною мозку, яка відповідає за сенсомоторну діяльність. Тому, наприклад, читання про схоплення предмета або ідеї (*grasping an object, idea*) активує ту саму ділянку кори головного мозку, що і при виконанні дії [264, с. 181]. Єдність форми і значення ФО забезпечується образ-схемами, які відбивають сенсомоторний досвід, наприклад, прийменник *in* у складі ФЄ *to stand in awe* “бути у стані трепетного страху” формально й семантично вказує на відношення вміщення, репрезентуючи стан особи як КОНТЕЙНЕР, представляючи досвід перебування у тривимірному просторі.

Єдність форми і значення ФО зумовлена природою образ-схем, оскільки останні є гештальтними ментальними конструктами, тобто єдностями із внутрішньою структурою, яка пов'язує різні аспекти нашого сенсомоторного досвіду [226, с. 44; 232, с. 44], що виявляється у мультимодальності образ-схем [277], тобто вони одночасно пов'язані з візуальними, слуховими, кінестетичними і тактильними модальностями сприйняття [221, с. 241]. Спираючись на образ-схеми, конструкції асоціюються з експіренційними гештальтами [223, с. 5], які є уніфікованими схематизаціями досвіду [80, с. 77], напр., у складі ФЄ *to go to any lengths* “іти на будь-що” дієслово *to go* відбиває переміщення, прийменник *to* вказує на його напрямок, а словосполучення *any lengths* – на необмеженість траєкторії, тобто аналізована ФЄ спирається на відношення руху.

Чотири блоки образ-схем – топологічні, перцептивні, просторово-моторні й динамічні, які подають відношення руху, сили й вертикального переміщення [135, с. 26], – слугують основою для лінгвокогнітивної класифікації ФО. Топологічні образ-схеми ВЕРХ-НИЗ, ЗЗАДУ-СПЕРЕДУ, ЦЕНТР-ПЕРИФЕРІЯ,

ЗЛІВА-СПРАВА відбивають напрямок погляду спостерігача, а БЛИЗЬКО-ДАЛЕКО – відстань від людини до об'єктів, що сприймаються [233, с. 20]. Перцептивні схеми, утворені послідовністю МАСА – МНОЖИНА – ЗЛІЧУВАНІСТЬ – ОБ'ЄКТ (ЦІЛЕ – ЧАСТИНА) відбивають зміну образу об'єкта або сприйняття його ментального аналога під час наближення до нього або віддалення [232, с. 26]. Просторово-моторні гешталти ПОВЕРХНЯ (МЕЖА) – КОНТЕЙНЕР – ПОРОЖНІЙ (ПОВНИЙ) – ВКЛЮЧЕННЯ (ВИКЛЮЧЕННЯ) – ВМІСТ відбивають послідовні етапи маніпуляції з фізичними об'єктами та їх трансформацію у тривимірний простір [135, с. 29]. Динамічні образ-схеми ШЛЯХ, ЦИКЛ і ВЕРТИКАЛЬ представляють рух, а силові образ-схеми включають ПРИМУШЕННЯ, ПРИТЯГАННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ВІДВЕРНЕННЯ, ПРОТИДІЮЧІ СИЛИ, ПЕРЕШКОДА, УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ [232, с. 126].

Спираючись на сило-динамічні відношення, а також на наведені вище блоки образ-схем, виокремлюємо дві групи ФО: прості, засновані на одному гешталті, й комплексні, котрі базуються на взаємодії кількох образ-схем.

До простих ФО зараховуємо одиниці, які ґрунтуються на одному з видів тілесного досвіду: локалізаційному, силовому або кінетичному. Відповідно, виокремлюємо три підгрупи ФО: локалізаційні, які відбивають перебування людини на площині й у тривимірному просторі; силові, що відображають досвід силової взаємодії з середовищем; кінетичні, котрі репрезентують пересування.

Локалізаційне значення ФО спирається на тілесні відношення БЛИЗЬКО/ДАЛЕКО. Наприклад, ФС *side by side* “поряд” за рахунок повторення іменника *side* “сторона”, що імплікує перебування двох осіб поруч, і прийменника *by* на позначення близькості активує образ-схему БЛИЗЬКО. Просторова семантика ФО, заснована на послідовності образ-схем МЕЖА, КОНТЕЙНЕР, ПОВНИЙ/ПОРОЖНІЙ, ВКЛЮЧЕННЯ/ВИКЛЮЧЕННЯ, УМІСТ, відображає відношення вміщення. Так, ФС *to bear in mind* “пам'ятати”

має просторове походження, оскільки у її складі прийменник *in* “у” активує образ-схему КОНТЕЙНЕР, яка репрезентує тривимірний простір.

Звороти силової семантики засновані на інтеріоризованій тенденції до руху чи спокою та екстеріоризованих відношеннях ПРИМУШЕННЯ, ПРИТЯГАННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ПРОТИДІЇ, ПЕРЕШКОДИ / УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, ПРИТЯГАННЯ. Наприклад, у складі ФЄ *to do next to nothing* сполучення дієслова *to do* з прийменником *next to* “дуже мало” і заперечним займенником *nothing* указує на тенденцію Агоніста до спокою без конкретизації інших аспектів взаємодії. Екстеріоризоване силове значення ілюструється ФЄ *behind the curtain* “таємно”: у її складі сполучення прийменника *behind* “позаду” з субстантивом *curtain* зі значенням завіси, яка заважає спостерігачеві побачити, що відбувається за нею, активуючи образ-схему ПЕРЕШКОДА.

Кінетичне значення ФО, засноване на відношеннях руху, формалізується образ-схемами ШЛЯХ, яка включає траєкторію, її початкову, проміжні й кінцеву точки, а також траєктор, тобто рухомий об’єкт [232, с. 113], і ВЕРТИКАЛЬ, утворену орієнтирами ВЕРХ – НИЗ [232, с. 122]. Так, ФЄ *to run high* “бути на висоті, досягти успіху” зараховуємо до одиниць із кінетичною основою, оскільки дієслово *to run* указує на рух, прислівник *high* – на переміщення УГОРУ, активуючи образ-схему ВЕРТИКАЛЬ.

Семантика комплексних ФО спирається на кілька доконцептуальних відношень, представлених образ-схемами: локалізаційні, кінетичні і силові. Наприклад, ФО *to step into somebody's shoes* “замінити когось, зайняти чиесь місце” зображує рух ноги людини всередину КОНТЕЙНЕРА: дієслово *to step* “зробити крок” сигналізує про переміщення траєктора, з яким корелює стопа ноги, а прийменник *into* та іменник *shoes* “черевики” співвідносять взуття з тривимірним простором.

Таким чином, ФО є конструкціями, утвореними єдністю форми і значення, яка забезпечується сило-динамічними відношеннями й образ-схемами – доконцептуальними гештальтними структурами, котрі внаслідок

осмислення призводять до утворення фразеологічного значення. Єдність форми і значення ФО спирається на локалізаційні, кінетичні й силові відношення.

1.3. Функціональні підходи до вивчення фразеологізмів англійської мови

Дослідження функцій мовних одиниць, тобто їхнього призначення в комунікації [286, с. 506; 287, с. 447], здійснюється з урахуванням семантики, структури і їхньої взаємодії з іншими одиницями [101, с. 33]. Оскільки у процесі породження мовлення одиниці реалізуються не ізольовано, а у складі певного дискурсивного утворення, зумовленого ситуацією спілкування [100, с. 93–94], функції ФО утілюються в дискурсі – складному комунікативному явищі, яке включає в себе соціальний контекст, що створює уявлення як про учасників комунікації, так і про процеси продукування і сприйняття висловлень [46, с. 113; 67, с. 182; 157, с. 22]. Серед різних типів дискурсу – політичного, релігійного, юридичного, військового, ділового, масово-інформаційного [79, с. 279–280] – важливе місце посідає останній, оскільки тексти масової інформації є засобом формування нової реальності внаслідок висвітлення позамовних подій у певному ракурсі і створення нових цінностей [47, с. 74–75], постаючи однією з найпоширеніших форм функціонування мови [68, с. 7]. Створення медійної дійсності супроводжується сугестивною дією на аудиторію, яку пояснюємо з опертям на риторику як мистецтво і науку ефективного впливу на адресатів [149, с. 16; 161, с. 10; 247, с. 510] через інформування й переконання [8, с. 15; 103, с. 149–150; 190, с. 4; 272, с. 275], покликані змінювати оцінку аудиторії про описувані події. Тому для формування потрібних творцям медіа-текстів поглядів і настроїв читачів успішно використовуються прийоми класичної риторики [43, с. 10; 148, с. 482; 180, с. 28; 294, с. 2].

1.3.1. Риторичний підхід функціонування ФО як конструкцій в англomовному журнальному дискурсі виявляється в їхній підпорядкованості етапам текстотворення й логічними та емоційно-психологічними способами впливу на аудиторію [161, с. 19], представленими етосом, логосом, пафосом [191, с. 3].

1.3.1.1. Фразеологізми в розрізі канонів текстопобудови. Уживання ФО в англomовних журнальних статтях підпорядковується п'яти риторичним канонам текстопобудови, які утілюють інтегральну програму “трансформації” ідеї у слово [16, с. 43]: інвенції як винайденню задуму; диспозиції, тобто послідовній лінеаризації змісту; елокуції, або мовній орнаментациї; запам'ятовуванню й відтворенню [16, с. 22; 113, с. 170–176; 114, с. 91; 178, с. 340–345; 216, с. 853; 243, с. 6; 246, с. 869; 282, с. 183]. Два останні етапи внаслідок розвитку технічних засобів комунікації об'єднуються в ланку перформації [140, с. 145], що дало поштовх для розвитку медіа- і журнального дискурсу зокрема. Модифікація запам'ятовування й відтворення зумовлюється зміною каналу зв'язку, оскільки в період античності основним каналом впливу був усний, а на сучасному етапі з розвитком технічних засобів комунікації виникли нові способи поширення інформації, які дають можливість транслювати повідомлення на великі відстані й діяти на набагато більшу кількість людей, конструюючи реальність навколо творців та інтерпретантів текстів [211, с. 12].

З-поміж вище наведених чотирьох канонів з інвенцією й диспозицією ФО пов'язані опосередковано, оскільки на інвентивному етапі, на який спираються всі інші ланки текстотворення [283, с. 407], здійснюється вибір теми, аналіз і пошук способів для її обґрунтування [16, с. 28; 87, с. 26; 114, с. 91; 169, с. 54; 174, с. 12], а диспозиція передбачає структурування тексту, тобто поділ на змістові секції й виділення головного для полегшення сприйняття, що лежить в основі риторичної установки на ясність [174, с. 14]. Натомість ФО безпосередньо пов'язані з елокуцією, яка полягає у відборі мовного матеріалу [175, с. 208], тобто перекладі думок на слова, використанні тропів і фігур [8,

с. 115–116; 16, с. 34; 174, с. 14; 169, с. 56]. Відповідно, відібрані на етапі елокуції ФО, розміщуючись у композиції текстів, за яку відповідає диспозиція, слугують засобами вербалізації обраного на етапі інвенції змісту, представлення котрого здійснюється на ланці перформації через поширення в часописах друкованим та електронним каналами.

Таким чином, функціонування ФО в англomовному журнальному дискурсі підпорядковується чотирьом етапам античної моделі текстопобудови. З інвенцією опосередковано пов'язана семантика ФО, яка визначається темою статей, що на етапі диспозиції послідовно лінеаризується у структуру журнальних текстів, а на стадії елокуції ФО є одним із засобів безпосереднього – вербального – представлення змісту статей, котрі поширюються через друкований і електронний канали. З урахуванням взаємодії ФО з етапами текстотворення тлумачимо аналізовані одиниці як інвентивно-елокутивні та диспозиційно-елокутивні засоби творення статті й впливу на читачів.

1.3.1.2. Фразеологізми в розрізі риторичних способів впливу.

Функціонування ФО в журнальних повідомленнях пов'язане з риторичними способами впливу на адресатів, визначеними на етапі інвенції: логосом, етосом і пафосом [87, с. 17]. Етос спрямований на саморепрезентацію автора і встановлення зв'язку з аудиторією; логос передбачає переконання реципієнтів через апеляцію до розуму, тобто через пошук аргументів; пафос покликаний збуджувати емоційну реакцію аудиторії [8, с. 9–10; 87, с. 17–19; 109, с. 202–203; 147, с. 217–218; 244, с. 47].

Із-поміж наведених способів впливу, які зазнали переосмислення в сучасних лінгвориторичних теоріях, ФО найбільше пов'язані з **пафосом**, представленим тими емоціями, котрі автор бажає викликати в аудиторії [147, с. 218] через апеляцію до потреб [139, с. 127], які є передумовою будь-якої діяльності [78, с. 23; 104, с. 47]. До базових потреб людини належать фізіологічні, безпекові, в належності, репутації і самоактуалізації [251, с. 35–47].

Оскільки єдність форми і значення ФО спирається на доконцептуальні структури, засновані на тілесному досвіді, досліджувані одиниці апелюють до вказаних потреб, здійснюючи вплив на емоції читачів, адже фізіологічні потреби є найпотужнішими і знаходяться в основі всіх інших та передбачають підтримку гомеостазу організму, забезпечення їжею, повітрям [251, с. 35]. Потреба у безпеці відображена у прагненні до стабільності, захисту, збереження життя [251, с. 39]. Потреба у належності пов'язана із входженням людини до різних груп – сім'ї, колективу, суспільного класу [251, с. 42]. Потреба у визнанні полягає у самоповазі, повазі інших, престижі і репутації [251, с. 45]. Потреба в самоактуалізації виявляється в реалізації можливостей і здібностей людини [251, с. 46].

Наведені потреби, співвідносимо з однойменними ефектами, тобто реакціями читачів на повідомлення, через котрі виявляємо вплив на аудиторію, створюваний ФО, форма і значення яких спираються на сенсомоторні структури тілесного походження. Формування фразеологізмами ефектів, пов'язаних із задоволенням або дефіцитом їжі, безпеки, належності, визнання й самоактуалізації, в журнальних статтях визначається тим, що досліджуваний різновид дискурсу спирається на потреби [135], адже вони визначають вибір теми статті на етапі інвенції, висунення у сильні позиції тексту найбільш значущого змісту на стадії диспозиції і відбір номінативних засобів і, зокрема, ФО на етапі елокуції.

ФО пов'язані з **етосом**, який в античності тлумачився як створення позитивного образу адресанта [188, с. 278] і розвинувся від розуміння як афективного стану адресата, його суб'єктивного враження від тексту [124, с. 264–265], до риторики ефекту, котра займається пошуком механізмів формування у реципієнтів певних вражень [138, с. 132]: єдності [136], відповідальності й смиренності [263]. Оскільки сучасний етос потрактовується як репрезентація будь-якого референта [105, с. 5; 139, с. 126–127; 188, с. 278], ФО як засоби експресивної номінації в журнальному дискурсі не лише зображують події та учасників, а й акцентують їхні певні характеристики.

З логосом, який трансформувався в теорію аргументації, репрезентовану дискурсивно-логічним [261, с. 5–6], прагма-діалектичним [209; 210] і комплексним напрямками [13; 17], ФО в проаналізованому матеріалі непов'язані, адже вони не були зафіксовані в аргументативних блоках, що складаються з тези та її доведень [41, с. 83].

Таким чином, ФО, з одного боку, є інвентивно-елокутивними засобами, оскільки створювані ними ефекти задоволення або дефіциту потреб обираються на етапі інвенції й формуються ФО як мовними засобами на стадії елокуції. З іншого боку, аналізовані одиниці виконують диспозиційно-елокутивну роль, розміщуючись у структурі текстів, яка визначається на етапі диспозиції. Античні канони текстобудови адаптувалися до сучасних способів поширення інформації, що зумовлює дослідження ролі ФО у здійсненні впливу на читачів журналів у медійному аспекті їхнього функціонування.

1.3.2. Медійний підхід до вивчення ФО, пов'язаний з перформативним етапом текстотворення, тобто конструюванням дійсності мовними й технічними засобами, визначається специфікою і призначенням ЗМІ не лише для повідомлення інформації, а й для здійснення потужного впливу на масову свідомість [27, с. 17; 150] через подачу подій під певним кутом зору [47, с. 72], а також за рахунок звернення до масової аудиторії, загальнодоступності й оперативності [26, с. 37].

1.3.2.1. Роль фразеологізмів у медійній реальності визначається сутністю медіа-дискурсу, який представляє створену засобами масової інформації реальність [27, с. 20; 68, с. 182; 72, с. 148; 86, с. 75; 106, с. 133–135; 107, с. 203; 125, с. 252; 131; 142, с. 8; 213, с. 18], яка конструює світ за межами сприйняття людини за посередництвом ЗМІ [135, с. 12]

Специфіка конструювання медіа-реальності детермінується особливостями аудиторії, котра відзначається розсередженістю в просторі й у випадку друкованих ЗМІ у часі [102, с. 137], ізолюваністю від адресатів [189, с. 88], що зумовлює відсутність зворотного зв'язку від них, тому продюсери

постулюють “ідеальну” аудиторію, виходячи з власного життєвого досвіду й соціологічних даних [213, с. 40], тобто моделюють її узагальнений образ з приблизно однаковими ціннісними установками й потребами, які зумовлюють вибір змісту повідомлення, мовних засобів для його репрезентації і каналів поширення для здійснення найбільш ефективного впливу на читачів.

Конструювання медіа-реальності здійснюється з залученням каналу передачі інформації, згідно з яким виокремлюють чотири різновиди медійного дискурсу: радійний [110, с. 64], телевізійний [151, с. 1], інтернетний [91, с. 135, с. 11], і друкований, представлений пресою [77, с. 8; 143, с. 356]. Радіодискурс конструює реальність через аудитивний канал [84, с. 80; 111, с. 58; 165, с. 43]. Теледискурс спирається на аудіо-візуальний канал [68, с. 15]. Інтернет-дискурс застосовує візуальний, друкований та аудитивний канали [135, с. 85–92; 173]. Дискурс преси репрезентований газетами й журналами, які поступово змінюють друкований канал [43, с. 35, 106, с. 124] на електронний [119, с. 10], котрий поширює інформацію за рахунок поєднання друкованих, візуальних і слухових компонентів повідомлення [184, с. 240]

Мультимодальність [1, с. 94], яка дає змогу впливу на аудиторію за допомогою графічної [91, с. 29] й аудіо-візуальної [31, с. 8] інформації, відіграє вагомую роль у конструюванні дійсності газетами й журналами, адже інтернетні аналоги друкованих ЗМІ є доступними в будь-який час, а гіпертекстовий формат дозволяє вибір послідовності виведення і читання інформаційних фрагментів [31, с. 8], частини яких нелінійно пов'язані між собою гіперпосиланнями [40, с. 14].

Хоча дискурс преси представлений газетним і журнальним різновидами, між ними існують відмінності, зумовлені ритмом їх функціонування, які також відображаються і в їхніх електронних варіантах.

Друковані газети виходять щодня, а журнали – щотижня або й рідше, тому темпоральний аспект газетного й журнального дискурсу визначає формат друкованих видань, якість паперу, ступінь актуальності та аналітичності інформації, відбір тем повідомлень, їхнє розгортання та мовне оформлення

[134, с. 60]. Оскільки друковані журнали випускаються з більш, ніж тижневим інтервалом, зображувані події втрачають свою актуальність і свіжість, що, з одного боку, впливає на зміст статей, які мають більш аналітичний характер, а, з іншого, вимагає від журналістів зробити поданий матеріал привабливішим для читачів і переконати їх у важливості описуваних новин [146, с. 47].

Таким чином, роль ФО в медійній реальності визначається періодичністю й каналами поширення інформації, що впливає на спосіб подачі новин – актуальний чи аналітичний, масовою аудиторією, на яку здійснюється вплив за посередництва ЗМІ шляхом подачі подій під певним кутом зору за допомогою мовних одиниць і, зокрема, ФО.

1.3.2.2. Роль фразеологізмів у журнальній реальності, творення якої репрезентує риторичний етап перформації, зумовлюється низкою специфічних рис часописів: поширенням друкованим і електронним каналами, періодичністю, цільовим призначенням текстів, жанровими різновидами і композицією статей.

Друкований та електронний журнали мають змістові й темпоральні спільні та відмінні риси. У змістовому плані, пов'язаному з інвенцією, по-перше, статті часописів в обох форматах розподіляються за рубриками, присвяченими бізнесу (*Economy і Finance*), політиці (*Politics*), науці (*Science і Tech*), мистецтву й культурі (*Omnivore, Culture*) [див. напр. Newsweek 18.07.2011 або www.newsweek.com]. По-друге, тексти друкованих та електронних часописів відзначаються, з одного боку, поглибленим аналізом зображуваного стану справ [85, с. 109], а з іншого, високим рівнем узагальнення [166, с. 67] внаслідок представлення того, як зв'язок окремих ситуацій конструює мегаподії [68, с. 17].

Відмінність між друкованими та електронними часописами представлена двома рисами. Перша відображена в заголовках он-лайнних журналів, які вирізняються вищою інформативністю для максимально точного опису події [95, с. 13–14]. Вона, у свою чергу, полегшує вибір статей, оскільки електронна сторінка зумовлює обмежене сприйняття повідомлення внаслідок

стомлюваності очей під час читання з екрана, що призводить до зниження швидкості читання і поверхневого сканування тексту [31, с. 8]. Так, стаття про відміну американського ембарго щодо Куби у друкованому варіанті журналу *Newsweek* має заголовок *Forget About Fidel* (*Newsweek* 16.03.2009, 13), а на сайті тижневика ця сама стаття має заголовок *Haass: Why Obama Should Lift The Cuba Embargo* (www.newsweek.com. 07.03.2009). На відміну від першого, останній чітко вказує на зміст статті: антропонім *Obama* і топонім *Cuba* сигналізують про головних учасників подій – США й Кубу відповідно, взаємодія присудка *should lift* “знімати” і додатка *embargo* “ембарго” репрезентує подію, пов’язану з країнами, про яку йтиметься у тексті, а прислівник *why* свідчить про причини зняття заборони на торгівлю. Інша відмінність між друкованими й електронними статтями полягає у тому, що останні містять не лише гіперпосилання, а й можуть супроводжуватися короткими відео, які доповнюють, ілюструють текст, надаючи візуального підтвердження представлених подій, наприклад, стаття під заголовком *How Donald Trump Has Wreaked Havoc in The High School Classroom* (www.newsweek.com. 08.11.2016) про безглузду поведінку Дональда Трампа під час зустрічі зі студентами містить відеофрагмент зібрання, який наглядно демонструє некоректні висловлення майбутнього президента.

Конструювання дійсності друкованим та електронним варіантами журналу здійснюється з урахуванням цільової аудиторії, об’єднаної за віковою, гендерною, національною, соціально-професійною належністю [38; 83, с. 11–12], яка визначає тематику повідомлень [83, с. 24; 158, с. 196] залежно від потреб та інтересів адресатів, що зумовлює жанровий поділ часописів на спеціалізовані, та масово-популярні, представлені глянцевиими [38; 115, с. 78] і новинними [70, с. 18]. Із-поміж спеціалізованих та масово-популярних тижневиків найбільшу дію на реципієнтів мають новинні, зумовлюючи серед іншого відбір мовних засобів для реалізації задуму [163, с. 119], а також поєднання функцій повідомлення і впливу [69, с. 68].

Одним із найбільш популярних часописів новин, які конструюють реальність відповідно до норм і цінностей суспільства [202, с. 28], є англomовне міжнародне видання *Newsweek* у його друкованому й електронному форматах, яке включає широкий діапазон текстів різної тематики. Журнальні статті представлені інформаційно-аналітичними й публіцистичними (“features”) текстами проблемного характеру [68, с. 66], а також аналітичними, індивідуально-авторськими матеріалами головного редактора, окремих журналістів, експертів у певній галузі [128, с. 9; 165, с. 46].

Функціонування ФО в журнальних статтях підпорядковується композиції тексту, пов’язаній з диспозицією, тобто його побудові за певними правилами і моделями [120, с. 196], яка узгоджується з прагматичними установками й обмеженістю місця на сторінці [33, с. 55]. Взаємодія між структурними компонентами тексту спирається на його смислову цілісність і зв’язність [10, с. 168; 93, с. 9; 129, с. 120; 154, с. 215; 171, с. 56].

Композиція журнальних статей, які є інформаційно-аналітичною репрезентацією подій, що сталися за тиждень [146, с. 47], може досліджуватися у трьох ракурсах: ієрархічному, композиційно-змістовому і змістовому. За ієрархічного підходу оповідь здійснюється за принципом важливості інформації (*hierarchy of importance*): спочатку повідомляються найважливіші події, а інші подаються у порядку зменшення їхньої релевантності [46, с. 125; 196, с. 139]. За композиційно-змістового підходу структура журнальних статей, яка визначається на етапі диспозиції, має три шаблі організації – формальний, смисловий і формально-смисловий [165, с. 47]. Формальний вимір композиції статей виявляється у виокремленні типографськими засобами заголовка, підзаголовка, інтродуктивного абзацу і членуванні текстів на абзаци [23, с. 19; 145, с. 119; 164, с. 257]. Змістовий план будови журнальних повідомлень пов’язаний із глибинною семантичною структурою новинних текстів, виокремленою на матеріалі газет [203, с. 71–93], яку беремо за основу опису композиції журнальних статей, адже газета і тижневик належать до новинного жанру медіа-дискурсу і мають однакові канали поширення – друкований та

електронний. Формально-смісловий рівень утілюється взаємодією змісту з графічно виділеними заголовним комплексом і абзацами [164, с. 257].

Згідно з найбільш поширеним змістовим підходом композиція тексту новин включає такі компоненти: блок короткого повідомлення, утвореного заголовком, підзаголовком і вступом; блоками головної події; фону, представленого попередніми подіями, історією, загальним контекстом; коментарі, або вербальні реакції; і завершальний абзац [46, с. 130–132, 257–258].

Як для газетних, так і для журнальних статей обов'язковим структурним компонентом є заголовок, котрий графічно виділяється і сигналізує про найбільш важливу інформацію [204, с. 161], встановлює перший сміловий контакт з аудиторією [36, с. 14] і прямо чи опосередковано указує на зміст повідомлення [88; 89, с. 266; 162, с. 59], а також визначає послідовність усіх інших елементів статті [196, с. 135]. У газетних текстах заголовок розширюється підзаголовком (Lead) і вступом, які об'єднуються у блок короткого повідомлення (Summary). Водночас журнальні тексти можуть не мати підзаголовків, а змістове наповнення інтродуктивного блоку варіюється від надання інформації про місце, час події, кількість учасників, до попередніх подій [165, с. 41].

У газетній статті блок головної події (подій) містить інформацію про те, що відбулося протягом останніх одного-двох днів [204, с. 163]. Натомість блок головної події в журнальному тексті може бути звужений до кількох речень [165, с. 48], адже тижневики зображують стан справ, уже відомий читачеві з новин, а тому автори текстів зосереджуються на ґрунтовному аналізі описуваної ситуації у блоках попередніх подій (Previous Events); історії (History), котра повідомляє про ситуацію, котра темпорально простягається на місяці й роки [204, с. 165]; контексту (Context) як зображення поточного стану справ [204, с. 164–165]. Блок вербальних реакцій (Verbal Reactions) містить цитування учасників подій чи коментарів і думок відомих громадських і політичних діячів [204, с. 166]. У статтях часописів блоки загального контексту

і попередніх подій, пронизані коментарями, мають більший обсяг ніж блок головної події, що зумовлюється панорамністю зображення ситуації [185, с. 51], котра охоплює кілька взаємопов'язаних подій.

На обсяг комунікативних блоків у газетах і текстах тижневиків впливає спосіб темпоральної репрезентації змісту новин. На відміну від газетних повідомлень, журнальні статті подають події за одним із трьох принципів: хронологічним, коли оповідь починається з найдавнішої події та закінчується останньою; ретроспективним, заснованим на представленні спочатку часу найближчого до дати виходу номера, а потім більш давнього стану справ; і циклічним, який полягає у поверненні в кінці статті до події, позначеної на її початку [135, с. 328–329].

Всередині наведених вище блоків і між ними реалізуються композиційно-сміслові відношення, які, визначаючи спосіб зображення подій, підпорядковують роль ФО: характеристикації, наслідку й причини, емпатизації, контрасту, результування і перспекції.

Розглянемо функціонування ФО в журнальних текстах згідно з найбільш частотними композиційно-смісловими відношеннями характеристикації, яка полягає в описі рис учасників подій, на прикладі статті під заголовком *In the Name of the Father* (Newsweek 5.09.2011, 32–33), у якому ФЕ *in the name of* у сполученні з іменником *father* сигналізує про характеристикацію членів родини. Наведений фразеологічний заголовок розширюється підзаголовком *History might have cast Saif as a hero had he not chosen the tyrant's path*, який за рахунок антропоніма *Saif* указує, що у статті здійснюватиметься характеристикація сина Гаддафі, адже заголовна ФЕ *in the name of* із субстантивом *father* співвідноситься зі словосполученням *the tyrant's path* внаслідок зображення батька-Гаддафі як тирана.

В аналізованому тексті заголовна ФЕ *in the name of* у сполученні з іменником *father* виступає семантичною домінантою, тобто підпорядковує уживання чотирьох ФЕ: *to beat smb to a pulp* “побити до напівсмерті” у блоці попередніх подій, *to have a shot at* “робити спробу” і *to be in dire straits* “бути у

скрутному становищі” у блоці контексту, *a nasty piece of work* “негідник” у блоці коментарів. Наведені ФЄ характеризують синів Гадафі як тиранів, схожих на батька у наступних фрагментах статті: (4) *Saadi, [...] Aptly named Hannibal earned infamy for beating his model wife to a pulp in a suite at the posh Claridge’s hotel in London.* (6) [...], *Saif might seem the Libyan version of James Murdoch, Rupert’s 38-year-old son. But whereas Murdoch the Younger still has a shot at redemption [...], Saif is in more dire straits.* (9) *Geoffrey Robertson, a prominent U.K. based human-rights lawyer [...], wasn’t surprised by the transformation. [...] “I’ve cross-examined a lot of mass murderers, but he was a nasty piece of work.”* Характеристика одного з синів диктатора (*Saadi*) як жорстокої людини, тобто як джерела фізичного ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ здійснюється ФЄ *to beat smb to a pulp*, у блоці попередніх подій (абзац 4). Характеризацію Саїфа через його протиставлення синові Руперта Мердока виконують ФЄ *to have a shot at* і *to be in dire straits* у блоці контексту (абзац 6). Джеймс Мердок (*James Murdoch*) зображується позитивно ФЄ *to have a shot at* у сполученні із субстантивом *redemption* “спокута”, котрі вказують на визнання провини за злочини. Натомість Саїф характеризується негативно ФЄ *to be in dire straits*, котра співвідносить тривимірний простір, активований прийменником *in* з ПЕРЕШКОДОЮ, вербалізованою іменником *straits*, а прикметник *dire* підкреслює потужність перепони. ФЄ *to be in dire straits* увиразнює скрутне становище головного героя внаслідок відсутності його каяття. Характеризація Саїфа як негідника забезпечується ФЄ *a nasty piece of work* у блоці коментарів (абзац 9) внаслідок співвіднесення чоловіка з джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, покладеного в основу значення аналізованої одиниці.

Таким чином, функціонування ФО в англомовному журнальному дискурсі відбувається згідно з канонами античної риторики, адаптованими до друкованого й електронного каналів поширення інформації. На етапі інвенції визначається змістове наповнення статей, зумовлене потребами цільової аудиторії. На етапі диспозиції автор здійснює структурування текстів на блоки

головної події, загального контексту, попередніх подій і коментарів згідно з композиційно-смісловими відношеннями характеристичності, наслідку й причини, емпатизації, контрасту, результування і перспекції. Етап елокуції забезпечує відбір ФО для вербалізації структурованого змісту. Перформація пов'язана з поширенням друкованих журналів і їхніх електронних аналогів.

Висновки до розділу 1

1. ФО потрактовуємо як конструкції, які, характеризуючись єдністю форми і значення, зберігаються у довготривалій пам'яті мовців і використовуються під час комунікації у готовому вигляді.

2. Єдність форми і значення ФО як конструкцій спирається на сило-динамічні відношення й образ-схеми як елементарні доконцептуальні досвідні структури, сформовані внаслідок повторюваної взаємодії індивідів з навколишнім світом. Відбиваючи досвід просторово-темпоральної локалізації, руху й сили, образ-схеми слугують основою для формування фразеологічної семантики.

3. Риторичний аспект уживання ФО в англійському журнальному дискурсі визначається канонами текстобудови, які містять інвенцію, диспозицію, елокуцію й перформацію. На етапі інвенції виникає задум, а також автор статті добирає способи впливу, що й визначає конструкційну семантику ФО. Фразеологізми пов'язані з етосом, спрямованим на репрезентацію референтів, і пафосом, згідно з яким досліджувані одиниці викликають в аудиторії емоції через апеляцію до задоволення або дефіциту потреб людини: фізіологічних, безпеки, належності, визнання, самоактуалізації. На стадії диспозиції здійснюється лінеаризація змісту статей, відповідно до якої в композиційних блоках на етапі елокуції з'являються досліджувані одиниці як засоби ословеснення думки. Стадія перформації представлена журнальним дискурсом, у якому ФО функціонують.

4. ФО реалізують свої функції в журнальному дискурсі, який як різновид медіа-дискурсу створює через друкований і електронний канали медійну реальність за межами сприйняття людини, впливаючи на цільову аудиторію. Роль ФО у формуванні медійної реальності визначається узагальненим представленням окремих ситуацій і поглибленим аналізом того, як вони вписуються в більш масштабні мегаподії, які трапилися за довший проміжок часу.

5. У композиції журнальних статей, особливостями котрої є редукований блок головної події і розширений обсяг блоків попередніх подій і контексту, ФО акцентують складники подій у певному ракурсі, які інтерпретуються адресатами через актуалізацію в семантиці ФО локалізаційних, силових і динамічних відношень, представлених силовою динамікою та образ-схемами.

Положення цього розділу відображені у трьох публікаціях автора: [50; 60; 61].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНИХ ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Вивчення ФО в руслі системно-мовного підходу дозволило виокремити фразеологізми з-поміж інших класів одиниць з урахуванням специфіки форми і значення сталих виразів, а в руслі функціонального підходу, який зосереджується на встановленні здатності одиниць у системі мови реалізувати притаманне їм призначення в умовах комунікації [48; 312; 100, с. 110], дослідниками розглядаються прагматичні [18; 92; 121] й риторичні [152] функції ФО.

Роль ФО в різних типах дискурсу й, зокрема медійному, традиційно потрактовується в аспекті привернення уваги в заголовках [45, с. 200] і в якості емоційно-експресивних засобів впливу [76, с. 472; 118, с. 477; 126; 132] в основній частині медійних текстів. Функціонування ФО в повідомленнях ЗМІ нерідко супроводжується їхньою трансформацією, яка дозволяє досягнути додаткової експресії, актуалізувати фразеологізм, пристосувати його до нових суспільно-політичних реалій [42, с. 155; 75, с. 8]. Водночас нові можливості для вивчення ролі ФО в англійському журнальному дискурсі як різновиді медійного надає когнітивна риторика як новий напрям, котрий досліджує фундаментальні когнітивні процеси, які супроводжують породження і сприйняття [272, с. 276] нехудожніх творів, призначених для впливу на думку й спосіб мислення аудиторії [237, с. 9].

2.1. Специфіка когнітивно-риторичних функцій фразеологізмів

Специфіка когнітивно-риторичних функцій ФО виявляється в інтеграції античних етапів текстотворення (інвенції, диспозиції, елокуції і перформації), способів впливу (етос, логос, пафос) і конструкційної граматики, яка дозволяє

пов'язати семантику й будову ФО на основі їхнього сенсомоторного походження.

Когнітивно-риторичні функції ФО в англomовному журнальному дискурсі, зумовлені поглибленим аналізом подій, полягають в акцентуванні на характеристиках складників ситуації за рахунок створення ефектів, співвідносних із задоволенням чи дефіцитом базових потреб людини. А тому виокремлення когнітивно-риторичних функцій ФО передбачає опертя на спільні для всіх носіїв мови концептуальні структури [255, с. 96; 256, с. 445], за допомогою яких встановлюємо зв'язок ФО з риторичними канонами – опосередкований з інвенцією, тобто виникненням задуму й обранням способів впливу, з диспозицією як лінеаризацією змісту, та безпосередній з елокуцією, котра відповідає за вербалізацію структурованого змісту.

З інвенцією ФО пов'язані через сенсомоторні витoki семантики, за рахунок якої створюються ефекти, обрані на цьому ж етапі. Зв'язок ФО з диспозицією виявляється у вживанні досліджуваних одиниць у різних блоках тексту для привернення уваги читачів до певних аспектів повідомлення. ФО репрезентують елокутивний рівень акцентування як вербальні засоби втілення змісту статей. Експліковані через мовні одиниці концептуальні структури, представлені конструкціями, дозволяють прогнозувати реакцію аудиторії з урахуванням таких способів впливу, як етос, спрямований в аспекті журнального дискурсу на представлення будь-яких об'єктів, і пафос, тобто емоційний вплив на адресатів через апеляцію до потреб, задоволення чи дефіцит яких викликає емоції [138, с. 132].

З урахуванням зв'язку елокуції з інвенцією й диспозицією виокремлюємо два етапи когнітивно-риторичного аналізу акцентувальних функцій ФО в англomовному журнальному дискурсі: інвентивно-елокутивний, який полягає у встановленні конструкційної основи семантики ФО, яка, з одного боку, забезпечує єдність форми й значення досліджуваних одиниць, а, з іншого, є підґрунтям для створення ефектів; і диспозиційно-елокутивний, оскільки ФО розміщуються у композиційних блоках статей.

Отже, методика виокремлення когнітивно-риторичних функцій ФО, які втілюються акцентуванням на характеристиках складників подій, полягає у встановленні конструкційної семантики досліджуваних одиниць, створюваних ними ефектів, заснованих на базових потребах людини, і ролі ФО в структурі статей.

Згідно з положеннями когнітивної риторики аналіз семантики і текстового функціонування ФО передбачає два основні етапи: таксономічний і риторичний. Останній складається з двох підетапів, що відповідають риторичним канонам текстобудови: інвентивно-елокутивного і диспозиційно-елокутивного.

2.2. Таксономічний етап: класифікація фразеологізмів

Таксономічний етап когнітивно-риторичного дослідження функцій ФО в англомовному журнальному дискурсі передбачає дві фази: виокремлення ФО в текстах згідно з критеріями сталості компонентного складу, цілісності й повного або часткового переосмислення семантики і класифікацію виокремлених одиниць за семантичним принципом на фразеологічні сполучення (ФС), фразеологічні єдності (ФЄ) і фразеологічні зрощення (ФЗ) [24, с. 121–139] з метою визначення процедур встановлення їхньої конструкційної семантики.

Із-поміж одиниць, виокремлених під час першої фази таксономічного етапу, ФС диференціюємо за їхніми компонентами, які зберігають свої значення. Наприклад, у складі одиниці *to make a decision* “прийняти рішення” [291, с. 371] дієслово *to make* “робити” і субстантив *decision* не змінюють своїх значень, проте характеризуються фразеологічною зв’язаністю семантики, яка передбачає обмеження в комбінаториці, а тому одиниця *to make a decision* є ФС.

До ФЄ зараховуємо сталі сполучення, семантика яких утворена сукупністю значень компонентів, наприклад, у структурі ФО *to tighten one’s belt* “урізати витрати” [291, с. 555] дієслово *to tighten* та іменник *belt* відбивають

затягування паска внаслідок схуднення через голодування, що слугує сферою джерела, яка проектується на сферу цілі [98, с. 27], пов'язану з фінансовими обмеженнями внаслідок нестачі грошей. Оскільки семантика ФО *to tighten one's belt* шляхом метафоричного переносу виводиться зі значень її елементів і є їхньою сумою, вона є ФЄ.

До ФЗ зараховуємо одиниці, які характеризуються втратою зв'язку між семантикою компонентів і фразеологізма, тобто при неможливості зрозуміти значення сталого сполучення, наприклад, ФО *to do the trick* “вирішити проблему” є ФЗ, тому що семантика дієслова *to do* “робити” й іменника *trick* “трюк” не мають нічого спільного зі значенням, зафіксованим у фразеологічному словнику [288, с. 958; 291, с. 150].

Наведені різновиди ФО визначають застосування лінгвокогнітивних методик сило-динамічного й образ-схемного аналізу ФО на інвентивно-елокутивному етапі дослідження.

2.3. Риторичний етап: установлення зв'язку фразеологізмів із канонами текстопобудови і способами впливу

Риторичний етап складається з двох підетапів, що відповідають риторичним канонам текстопобудови: інвентивно-елокутивного, призначеного для реконструкції семантики досліджуваних одиниць та створюваною ФО ефектами, і диспозиційно-елокутивного, пов'язаного з виявленням ролі сталих виразів у структурі статей.

2.3.1. Інвентивно-елокутивний підетап: створення конструкційносемантичної типології фразеологізмів. Інвентивно-елокутивний підетап, призначений для реконструкції семантики ФО, поєднує інвенцію, пов'язану з формуванням авторського задуму та добором способів впливу, і конструкційною семантикою ФО, та елокуцією, яка відповідає за мовну репрезентацію змісту досліджуваними одиницями [16, с. 22; 191, с. 2],

оскільки в інвенцію можемо проникнути через мовні засоби, зокрема ФО, котрі інтенсифікують обрані на стадії інвенції смисли. Інвентивно-елокутивний підетап аналізу представлений двома фазами: 1) встановлення конструкційно-семантичної основи фразеологізмів з метою пояснення єдності їхньої форми і значення; 2) виявлення створюваних автором риторичних ефектів. На першій фазі аналізу єдність форми і значення ФО як конструкцій встановлюємо, спираючись на сенсомоторну основу їхньої семантики, яка базується на сенсомоторному досвіді взаємодії людини з навколишнім середовищем, що дозволяє формувати ментальні образи й структурувати їх у пам'яті [240, с. 2]. Сенсомоторні витoki семантики ФО відбивають процеси концептуалізації навколишнього світу [20, с. 57] і слугують основою конструкційного статусу ФО, а також створюваних ними на етапі елокуції риторичних ефектів, пов'язаних із задоволенням або дефіцитом фізіологічних потреб, безпеки, належності, визнання і самоактуалізації [251, с. 35–47], котрі обираються на етапі інвенції.

2.3.1.1. Встановлення конструкційно-семантичної основи фразеологізмів, тобто єдності форми й значення ФО, здійснюємо з опертям на доконцептуальні структури сенсомоторного походження, представлені сило-динамічними відношеннями [274, с. 409], які відображають інтеріоризовані дії суб'єктів, пов'язані з інтенціями, і образ-схемами [232, с. хіх], котрі відтворюють екстеріоризовану міжреферентну взаємодію [137, с. 102]. Силова динаміка, яка спирається на протиставлення Агоніста як фокальної сили і Антагоніста, котрі можуть мати протилежні тенденції до руху або спокою [274, с. 413], використовується для репрезентації відношень фізичної, психологічної і міжособистісної сфер [274, с. 410], відбиваючи міжреферентну взаємодію недиференційовано [253, с. 308].

Сило-динамічні відношення конкретизуються образ-схемами [44, с. 60], котрі, фіксуючи повторюваний досвід руху, просторового і фізичного орієнтування, маніпуляції з об'єктами [232, с. хіх; 239, с. 267], структурують

наш ментальний досвід і відчуття [267, с. 184], слугуючи основою для формування мовного значення [285, с. 314].

Образ-схеми реконструюють екстеріоризовані міжреферентні відношення, тобто представлені з позицій стороннього спостерігача, у двох ракурсах: локалізаційному, пов'язаному з перебуванням у певному місці, і динамічному, котрий об'єднує рух і сили [140, с. 145].

Низка динамічних образ-схем уточнює сило-динамічні відношення в зовнішньому аспекті: Агоніст і Антагоніст з однаковою тенденцією до руху співвідносяться з ПРОТИДІЄЮ, тобто зіткненням двох сил, внаслідок чого змінюється напрямок їхнього руху [232, с. 46]. Агоніст і Антагоніст із тенденцією до дії корелюють із трьома образ-схемами, які репрезентують активні джерело і ціль: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, утвореним потенційним силовим вектором за відсутності перешкод [232, с. 47]; УСУНЕННЯМ ПЕРЕШКОДИ, яке зображає відкриття шляху для застосування сили через ліквідацію перепон [232, с. 46]; ПРИМУШЕННЯМ, котре відбиває досвід руху під впливом таких зовнішніх сил, як вітер, вода, фізичні об'єкти, люди [232, с. 45]. З Агоністом або Антагоністом, схильним до спокою, співвідносяться дві образ-схеми, які представляють інактивність джерела й цілі сили: ПОЗБАВЛЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, котре відображає нездатність суб'єктів до дії [262, с. 201], і ПЕРЕШКОДОЮ, сформованою силовим вектором, що зупиняється або змінює траєкторію руху внаслідок зіткнення з перепорою [232, с. 45].

Конструкційно-семантичну основу ФО виявляємо з залученням семантико-когнітивного методу, який полягає у встановленні еквівалентності між значенням досліджуваних одиниць і міжреферентними відношеннями, представленими образ-схемами [94, с. 5; 232, с. xxxvi], і силовою динамікою. Конструкційно-семантичне підґрунтя єдності форми і значення ФО та створювані фразеологізмами ефекти встановлюємо у два етапи: спочатку визначаємо родові значення досліджуваних одиниць, яке вказує на належність до певного класу відношень: локалізації, руху або сили; потім – виду

семантику через кореляцію частиномовної належності фразеологізмів зі складниками гештальтів, наприклад, джерела, вектора і цілі у складі силових образ-схем.

Для виявлення родового значення ФС і ФЄ застосовуємо їхній поелементний аналіз, тобто за окремими компонентами у складі досліджуваних одиниць диференціюємо сенсомоторну основу їхньої семантики. Так, єдність форми і значення ФС *to take control* “брати керівництво у свої руки” ідентифікуємо за іменником *control* “контроль”, у дефініції якого семема ‘*make somebody do*’ [295, с. 322] указує на родове значення ПРИМУШЕННЯ. Видове значення цього ФС виявляємо через співвіднесення значення субстантива *control* з вектором, який імплікує наявність джерела й цілі ПРИМУШЕННЯ, тобто сутностей, які контролюють і підлягають контролю.

Семантику ФЗ, складники яких повністю втрачають своє значення [24, с. 121], визначаємо з залученням методу словникових дефініцій, використовуючи семи, котрі вказують на один із видів сенсомоторних відношень: локалізації, руху або сили. Наприклад, вихідну семантику ФЗ *to take issue with* “сперечатися” на етапі диференціації родового значення встановлюємо за семами ‘*to disagree*’ і ‘*to argue*’ [295, с. 814], які відбивають відношення ПРОТИДІЇ. Видове значення ФЗ *to take issue with* встановлюємо, спираючись на семантику дії, позначеної дієсловом *to take*, яке вказує на силовий вектор, імплікуючи наявність джерела і цілі ПРОТИДІЇ, де останній компонент імплікований прийменником *with*.

Згідно з наведеними процедурами поелементного аналізу ФС і ФЄ та методу словникових дефініцій ФЗ розподіляємо досліджувані одиниці за відношеннями чотирьох груп: локалізаційною, силовою, кінетичною і комплексною.

ФО локалізаційної семантики виокремлюємо, спираючись на їхні складники, які вказують на візуальне сприйняття, перебування на площині й у тривимірному просторі, повторюваність а також розумову активність.

ФС і ФЕ, засновані на візуальному сприйнятті, виокремлюємо за допомогою компонентів, які відбивають зорову перцепцію референтів: іменників на позначення очей *eye* (ФЕ *to have an eye on*), зору *sight* (ФС *to lose sight of*) або кольорів, які сприймаються візуально (ФЕ *white paper*).

ФС і ФЕ **просторової семантики** диференціюємо з урахуванням кореляції значення їхніх складників з відстанню особи до інших об'єктів і вміщенням. Одиниці на позначення відстані виявляємо через їхні складники, що вербалізують різні способи осмислення відстані, покладені в основу значення ФО: візуальне (ФЕ *face to face*), тактильне (ФС *side by side*, ФЕ *within easy reach* і *out of somebody's reach*) і слухове (ФЕ *a far cry from*). На візуальну перцепцію відстані вказує іменник *face* зі значенням обличчя. На тактильне осмислення відстані указують субстантиви *side* “бік” і *reach* “досяжність”, котрі імплікують можливість дотику. Слухове сприйняття в семантиці ФО встановлюємо з опорою на сполучення прикметника *far* та іменника *cry* “крик”.

ФС і ФЕ з семантикою вміщення диференціюємо за допомогою складників, які вказують на послідовність образ-схем МЕЖА – КОНТЕЙНЕР – ВИКЛЮЧЕННЯ – ПОРОЖНІЙ: субстантива *brink* “край” (*on the brink of*), котрий відсилає до образ-схеми МЕЖА; іменника *well* (*well's run dry*) або прийменника *in*, які активують образ-схему КОНТЕЙНЕР (*to bear in mind / to keep in mind, in one's heart of hearts, to leave smb in the cold, in vain, in earnest*) та *out of* (*out of sight*).

ФС і ФЕ з семантикою повторюваності визначаємо з урахуванням складників, котрі вказують на циклічність дій: повторюваних компонентів *again* і *over* (*again and again, time and again, over and over*) і множини субстантива *hours* (*office hours*).

Одиниці зі значенням ментальної діяльності виокремлюємо, спираючись на складники *sure* (ФС *to make sure*), *sense* (ФС *to make sense*), *decision* (ФС *to make / take a decision*), *wisdom* (ФЕ *conventional wisdom*), котрі відбивають результати розумових процесів.

Одиниці, засновані на відношеннях **сили**, з урахуванням інтеріоризованої чи екстеріоризованої перспективи представлення референтів поділяємо на дві групи: сило-динамічну, котра узагальнює міжреферентні відношення, і образ-схемну, яка відтворює конкретний досвід силової взаємодії з позиції стороннього спостерігача. Оскільки силова динаміка передбачає наявність тенденції до руху чи спокою, ФО передають семантику активності й інактивності, яку визначаємо на основі поелементного аналізу ФС і ФЄ й методом словникових дефініцій ФЗ.

ФС, ФЄ і ФЗ зі значенням активності виокремлюємо з урахуванням компонентів, які вказують на дії суб'єктів: іменника *work (to be at work)*, дієслова *to try (to try one's hand at)*, а також сем 'attempt' (*to have a shot at*), 'intentions' (*bona fides*), 'effort' (*to huff and puff*), 'action' (*to take measures, to roll the dice*). ФЄ на позначення інактивності визначаємо, спираючись на іменник *peace* із семемою 'no war or fighting' [296], у складі якої заперечення *no* вказує на схильність до спокою (*peace of mind*); заперечний займенник *nothing (to do next to nothing)*, котрий відбиває зміну міжреферентних відношень [94, с. 13–14], трансформуючи активність, позначену дієсловом *to do*, в інактивність; дієсловом *to sit*, котре сигналізує про відсутність руху (*to sit on one's hands*). Наприклад, в семантиці ФЄ *to huff and puff* “намагатися з усіх сил” сило-динамічна тенденція суб'єкта до руху відображена семою 'effort' [295, с. 748] у значенні дієслова *to huff*.

Силові відношення, які подають референти в екстеріоризованій перспективі, тобто з позиції стороннього спостерігача, визначаємо у значенні ФО, спираючись на компоненти образ-схем – джерело, вектор і ціль [232, с. 43].

Бенефактивні ФС і ФЄ, компоненти яких указують на отримання користі або вигоди, виокремлюємо через кореляцію їхніх складників з компонентами образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, утвореного потенційним силовим вектором за відсутності перешкод [232, с. 47]. Так, у складі ФЄ *bread and butter* іменники *bread* і *butter* на позначення їжі указують на ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а на основі частиномовної належності

аналізованої ФЄ до субстантивних одиниць співвідносимо її семантику з джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. У структурі ФЄ *to take advantage of* за іменником *advantage* із семами *'favourable'* і *'benefit'* [297] ідентифікуємо ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а з опертям на дієслово *to take* з семантикою дії визначаємо силовий вектор, який імплікує наявність джерела і цілі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, де останній компонент імплікований прийменником *of*.

Через результатне значення субстантивів *fruit, fruits, benefits, pride* у складі ФЄ *to bear fruit, to reap the benefits of, fruits of labour*, ФЄ *to take pride in*, а також сполучення дієслова *to make* із субстантивами *money, profit* встановлюємо додатковий – результативний – складник ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

ФЄ і ФЄ з семантикою шкоди визначаємо через співвіднесення значення їхніх складників з компонентами образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, котре відображає нездатність суб'єктів до дії [262, с. 201]. Наприклад, у складі ФЄ *a nasty piece of work* за прикметником *nasty* із семами *'damaging'* і *'harmful'* [297] виявляємо ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а з урахуванням належності аналізованої ФЄ до субстантивних одиниць визначаємо співвіднесення її семантики з джерелом сили. У структурі ФЄ *to do harm to* з опертям на іменник *harm* “шкода” ідентифікуємо ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а на основі значення впливу, представленого дієсловом *to do*, співвідносимо семантику цього ФЄ із силовим вектором, який імплікує наявність джерела й цілі ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, де про існування останньої свідчить прийменник *to*. На основі іменників *death* (ФЄ *the kiss of death*), сполучення прикметника *fatal* і субстантива *flaw* (*fatal flaw*), дієслова *to lose* (ФЄ *to lose face, to lose one's shirt*), які відбивають наслідки ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, виокремлюємо додатковий – результативний – складник цього гештальту.

ФЄ і ФЄ з семантикою примушення виявляємо через кореляцію їхніх компонентів зі складниками однойменної образ-схеми – джерелом, вектором і

ціллю. Так, у складі субстантивної ФЄ *burden of proof* значення іменника *burden* із семою 'load' [297] співвідносимо з джерелом ПРИМУШЕННЯ. З опертям на семантику дії, представлену дієсловом *to set* у структурі ФЄ *to set smb right*, встановлюємо, що аналізована ФЄ відбиває вектор ПРИМУШЕННЯ, імплікуючи джерело сили, а про існування цілі сигналізує займенник *somebody*.

Складники ФС і ФЄ, котрі відображають перешкоджання, виокремлюємо через кореляцію їхнього значення з джерелом, вектором і ціллю однойменної образ-схеми, представленої у візуальному й фізичному ракурсах. Наприклад, семантику іменника *dressing* із семою 'to cover' [297] у складі субстантивної ФЄ *window dressing* співвідносимо з джерелом візуальної ПЕРЕШКОДИ. Спираючись на семантику дії, позначену дієсловом *to hedge* у структурі ФЄ *to hedge one's bets*, ідентифікуємо силовий вектор, який імплікує джерело ПЕРЕШКОДИ, а про наявність її цілі свідчить займенник *one's*.

ФС і ФЄ, котрі сигнализують про подолання перешкод, встановлюємо внаслідок співвіднесення значення їхніх компонентів з джерелом, вектором і ціллю образ-схеми УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, яка може бути перцептивною і фізичною. Так, на основі іменника *glimmer* із семою 'light' [297], яка вказує на появу світла, у складі субстантивної ФЄ *a glimmer of hope* диференціюємо джерело перцептивного УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ. З опертям на семантику дії, відображену дієсловом *to catch* у структурі ФЄ *to catch a glimpse of smb / smth*, встановлюємо вектор перцептивного УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, про яке свідчить іменник *glimpse* "швидкий погляд", а за наявністю прийменникового додатка *of smb / smth* визначаємо існування цілі. Враховуючи дієслівний компонент *to cut*, котрий відбиває спрямованість силового впливу у складі ФЄ *to cut the Gordian knot*, виявляємо вектор фізичного УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, який імплікує джерело.

Складники ФЄ і семи в значенні ФЗ, які вказують на фізичне і комунікативне протистояння між референтами, диференціюємо з опорою на джерело, вектор і ціль образ-схеми ПРОТИДІЯ у фізичному й комунікативному варіантах. Наприклад, на основі семи 'opposing' у значенні субстантива *war*

[296], який входить до структури ФЄ *war of words*, встановлюємо, що аналізований іменник імплікує наявність усіх трьох компонентів образ-схеми, тобто сутностей, які протистоять одна одній. У складі ФЄ *to be at odds with* семантику іменника *odds* за рахунок семи *'disagreement'* [296] співвідносимо з вектором, який імплікує наявність джерела й цілі комунікативної ПРОТИДІЇ, про існування останнього компоненту якої сигналізує прийменник *with*.

ФС і ФЄ зі значенням притягання виявляємо через кореляцію їхніх компонентів зі складниками однойменної образ-схеми – джерелом, вектором і ціллю. Так, семантику дієслова *to draw* “тягнути”, котре в структурі ФС *to draw smb's attention* вказує на напрямок дії, співвідносимо з вектором перцептивного, відображеного іменником *attention* “увага”, ПРИТЯГАННЯ, який імплікує джерело і ціль, а про наявність останньої свідчить займенник *somebody's*. У складі ФЄ *to seize the reins* семантику дієслова *to seize* “схопити”, яке сполучається з субстантивом *reins* на позначення віжок, тобто матеріального об'єкта, корелюємо з вектором фізичного ПРИТЯГАННЯ, який імплікує джерело, а з ціллю силового впливу співвідносимо семантику іменника *reins* у функції прямого додатка, над яким виконується дія.

Кінетичні ФС і ФЄ встановлюємо на основі складників, семантика яких співвідноситься з образ-схемами ШЛЯХ і ВЕРТИКАЛЬ. ФО, засновані на гештальті ШЛЯХ, виокремлюємо за наявності у складі ФО прийменника *from* (*from the outset, from scratch*) та іменника *start* (ФЄ *false start*) на позначення початкової точки переміщення, субстантивів *step* (*to take a step*) і *end* (*in the end*), котрі сигналізують про проміжну й кінцеву точки переміщення відповідно; іменників *way* (ФЄ *to make one's way to*) і *running* (ФЄ *to be out of the running*) на позначення траєкторії; дієслів руху *to go* (ФЄ *to go out of one's way*), *to come* (ФЄ *to come to an end*), *to reach* (ФС *to reach a conclusion*), *to gain* (ФЄ *to gain ground*) виокремлюємо ФО, засновані на образ-схемі ШЛЯХ.

Серед кінетичних ФО, заснованих на образ-схемі ВЕРТИКАЛЬ, утвореній прямовисною траєкторією, початкова і кінцева точки якої трансформуються у ВЕРХ і НИЗ [135, с. 54], з урахуванням тілесної, статусної, оцінної і буттєвої

координати, котра береться за основу ВЕРТИКАЛІ виокремлюємо чотири підгрупи ФО: соматично-статусну, кінетично-статусну, аксіологічну й екзистенційну.

Соматично-статусні ФЄ *to have the upper hand* і *to have one's foot on smb's neck* диференціюємо з опорою на субстантиви *hand* і *neck* на позначення верхніх частин тіла людини й іменника *foot*, котрий називає нижню кінцівку, які співвідносять тіло людини з орієнтирами ВЕРХ або НИЗ, акцентуючи високий або низький статус осіб. Через іменник *brass* на позначення прикраси на головному уборі військових високих чинів [292] (*top brass*) і субстантив *saddle* “сідло”, котрий указує на перебування людини вище за інших (*to be in the saddle*), встановлюємо ФЄ, які співвідносять тіло індивіда з вершиною ВЕРТИКАЛІ.

Семантику **кінетично-статусних** ФО, які підкреслюють досягнення людиною найвищих щаблів влади, виявляємо з опорою на дієслово *to climb* на позначення руху до вершини [295, с. 258], а також – субстантиви, котрі вказують на ВЕРХ СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ: *top* (ФЄ *to climb to the top, to come out on top*), *power* (ФЄ *to come to power*), *office* (ФЄ *to take office*) і *helm* (ФЄ *to take the helm*).

Оцінні ФЄ встановлюємо через дієслово *to praise* “хвалити” та субстантив *heavens* “небеса” у складі одиниці *to praise to the heavens*, які внаслідок позначення ВЕРХУ вказують на позитивну оцінку [238, с. 196]. Натомість, спираючись на дієслова *to fall* (*to fall short of*) і *to go down* (*to go down the drain*), котрі сигналізують про рух УНИЗ, ідентифікуємо ФО негативної оцінки. ФЄ з контекстуально зумовленою оцінкою – *to be on the rise* і *to run high*, які репрезентують прямовисний рух УГОРУ, і ФЄ *to ride high*, котра вказує на перебування ВГОРІ, – диференціюємо на основі відображення аналізованими одиницями позитивної або негативної оцінки залежно від сполучуваності з лексичними одиницями на позначення позитивних або небажаних явищ. Наприклад, сполучаючись із субстантивом *career*, ФЄ *to be on the rise* набуває позитивного оцінного значення, і негативного – при сполученні

з іменником *Islamophobia* на позначення ненависті й дискримінації ісламу, напр., *Islamophobia on the Rise in Germany, Study Shows* (www.newsweek.com. 15.06.2014). У наведеному заголовку комбінаторика субстантива *Islamophobia* й ФЄ *to be on the rise* через зображення підвищення нетерпимості німецького суспільства до іммігрантів, які сповідують іслам, акцентують на негативній оцінці ісламофобії.

ФЄ, засновані на ЕКЗИСТЕНЦІЙНІЙ ВЕРТИКАЛІ, яка відображає професійне й життєве існування людини, визначаємо з опорою на іменники *roof* і *height*, котрі співвідносять розвиток суспільно-економічних явищ із вершиною (ФЄ *at the height of* і *to go through the roof*), і прислівники *down* (ФЄ *to lay down one's arms*), *underground* (ФЄ *to go underground*) та прикметник *low* (ФЄ *to maintain a low profile*), які вказують на НИЗ ВЕРТИКАЛІ.

ФС і ФЄ **комплексної** семантики диференціюємо через співвіднесення семантики їхніх складників з двома образ-схемами, внаслідок чого виокремлюємо три групи одиниць: направленого руху, направленої сили й силового руху.

ФЄ на позначення направленого руху, представленого взаємодією образ-схемам ШЛЯХ / ВЕРТИКАЛЬ і КОНТЕЙНЕР, виокремлюємо з опертям на прийменники *in* зі значенням перебування у вмістищі й *into*, котрий указує на рух усередину вмістища у взаємодії з компонентами *to set foot (to set foot in)* і *to fall (to fall into the hands of)* з семантикою ШЛЯХУ і ВЕРТИКАЛІ відповідно.

Одиниці зі значенням направленої сили встановлюємо з опорою на взаємодію відношень ВКЛЮЧЕННЯ або ВИКЛЮЧЕННЯ з ПЕРЕШКОДОЮ або ПРИМУШЕННЯМ. Наприклад, у складі ФЄ *to put smb out of their misery* “позбавити кого-небудь страждань” за дієсловом *to put* із семою ‘*to cause*’ [296] визначаємо образ-схему ПРИМУШЕННЯ, а на основі прийменника *out of* виявляємо відношення ВИКЛЮЧЕННЯ.

Взаємодію відношень ВКЛЮЧЕННЯ і ПЕРЕШКОДИ визначаємо за поєднанням прийменника *in* зі словосполученням *dire straits* на позначення вузької протоки як перепони для кораблів (ФЄ *to be in dire straits*).

ФО на позначення взаємодії сили й руху диференціюємо з опорою на одиниці *way, currency, to ride* з семантикою переміщення і дієслів *to get in*, котре активує образ-схему ПЕРЕШКОДА, *to gain*, у значенні якого за семемою '*to get something wanted*' [296] визначаємо образ-схему ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, і прислівника *roughshod*, у складі котрого компонент *shod* відбиває знаряддя убивства, що указує на ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, напр., *to get in the way of smb, to gain currency, to ride roughshod over smb/smith*.

Отже, конструкційно-семантичну основу ФО, тобто єдність їхніх форми й значення, виявляємо через співвіднесення семантики досліджуваних одиниць із сило-динамічними відношеннями і образ-схемами у два етапи – визначення родового і видового значень. На стадії диференціації родової семантики ФО відносимо досліджувані одиниці до однієї з трьох сенсомоторних груп – локалізації, руху або сили. На етапі ідентифікації видового значення, структуруємо виокремлені відношення через співвіднесення вихідної семантики ФО із внутрішньою будовою сило-динамічних відношень і образ-схем.

2.3.1.2. Визначення риторико-фразеологічних ефектів. Сенсомоторна основа єдності форми і значення ФО – локалізаційна, силова, кінетична й комплексна – слугує основою для формування ефектів, призначених для впливу на емоційну сферу адресата через апеляцію до базових потреб [139, с. 127]: фізіологічних, безпеки, належності, визнання й самоактуалізації [251, с. 35–47].

Встановлення ефектів, створюваних ФО, здійснюємо із застосуванням контекстологічної процедури, яка дозволяє поділити фразеологізми на дві підгрупи: інваріантні, тобто зі сталим ефектом впливу в різних контекстах, та варіативні, апеляція яких до різних потреб залежить від контексту.

З опертям на зв'язок фразеологізмів з однією й тією ж потребою в різних контекстах незалежно від сполучуваності з нефразеологічними одиницями виокремлюємо ФО з інваріантним ефектом. Так, враховуючи сполучення бенефактивної ФЕ *to reap the benefits of* з фразами *higher education* і *numerically diverse workforce* виявляємо ефект задоволення потреби в самоактуалізації,

напр., *One need not be a student to reap the benefits of higher education anymore* (www.newsweek.com. 29.10.2009). У наведеному реченні на основі сполучення бенефактивної ФЕ *to reap the benefits of* з фразами *one need not be a student* та *higher education* встановлюємо, що аналізована одиниця формує ефект самоактуалізації будь-якої людини у сфері освіти.

ФО з контекстуально-варіативним ефектом, залежним від різних контекстів і зумовленим сполучуваністю зворотів, виокремлюємо на основі комбінаторики ФО з сусідніми нефразеологічними одиницями. Так, ФЕ *the lion's share* “левова частка” з локалізаційною основою семантики, яка виявляється у сприйнятті об’єктів з надблизької відстані, апелює до різних потреб залежно від сполучуваності, напр., *Cuba's people, the lion's share of whom were born after 1959, face a future that promises little in the way of either prosperity or freedom* (Newsweek 16.03.2009, 13). У наведеному реченні на основі сполучення іменника *people* “люди” з ФЕ *the lion's share* встановлюємо ефект належності до вікової групи осіб, народжених після 1959 року (*born after 1959*). Водночас в іншому висловленні, спираючись на комбінаторику досліджуваної одиниці з іменником *savings* на позначення заощаджень, виявляємо ефект самоактуалізації осіб, які заробляють більше грошей, у сфері фінансів: *Those earning more money will see the lion's share of the savings* (www.newsweek.com. 14.05.2008).

Отже, на інвентивно-елокутивному підетапі дослідження ФО спрямоване на послідовне встановлення їхньої вихідної – конструкційної – семантики, яка продукує ефекти, співвідносні з потребами. Встановлення створюваних за допомогою ФО ефектів здійснюється з залученням контекстологічної процедури, котра дозволяє виокремити дві підгрупи ФО: з інваріантним, тобто незалежним від сполучуваності фразеологізмів, і контекстуально-варіативними ефектами.

2.3.2. Диспозиційно-елокутивний підетап когнітивно-риторичного аналізу функцій ФО спирається на канони диспозиції й елокуції, адже аналіз аранжування мовних одиниць неможливий без урахування їхнього вибору. На цьому етапі функції ФО у структурі журнальних статей визначаємо з урахуванням кількості досліджуваних одиниць у текстах.

2.3.2.1. Виявлення функцій фразеологізмів у структурі монофразеологічних журнальних статей передбачає виконання двох послідовних процедур: диференціовальної і композиційно-сислової.

Диференціовальна процедура спрямована на класифікацію текстів на моно- та поліфразеологічні, тобто з однією або кількома ФО. У монофразеологічних статтях виявляємо реалізацію функції характеристичної окремою одиницею, яка зображує осіб, установи, суспільно-політичні реалії, події.

Композиційно-сислова процедура призначена для виявлення структурування комунікативних блоків – вступу, головної і попередньої подій, загального контексту й коментарів, завершального абзацу – згідно з виокремленими нами смисловими відношеннями характеристичної, емпатизації, наслідку й причини, результування або перспекції. Указані текстові відношення визначають однойменні функції ФО. Композиційно-сислова процедура полягає у виокремленні комунікативних блоків і встановленні смислових відношень між ними.

Проілюструємо встановлення диспозиційно-елокутивних функцій ФО на прикладі статті під заголовком *Iran turns against its president* (Newsweek 15.06.2009, 11). З опертям на наведену вище диференціовальну процедуру, яка полягає у фіксації кількості ужитих ФО, визначаємо, що стаття є монофразеологічною, тобто має лише одну ФС *to take a step* “робити крок, вживати заходів”, ужиту в блоці головної події.

За допомогою композиційно-сислової процедури визначаємо, що аналізований текст будується на основі відношень характеристичної, яка полягає в акцентуванні на властивостях людей, установ або країн. В аналізованому тексті

здійснюється характеристика налаштованості іранського суспільства проти президента, що доводить наступний уривок: *Last Thursday, Khamenei took the unusual step of chastising candidates who engage in dirty politics. The target of his comments was clearly Ahmadinejad [...].* У наведеному блоці головної події на основі сполучення кінетичної ФС *to take a step* з одиницею *chastising* на позначення жорсткої критики визначаємо, що аналізована одиниця здійснює характеристику налаштованості суспільства проти іранського президента (*Ahmadinejad*) в ракурсі осуду його нечесної політики, іменованої словосполученням *dirty politics*.

Отже, при визначенні функцій ФО виконуємо дві процедури: диференціювальну, призначену для поділу статей на моно- та поліфразеологічні, адже в монофразеологічних текстах функції ФО представлені у найпростішому вигляді, тобто лише одним фразеологізмом; і композиційно-сміслову, спрямовану на визначення комунікативних блоків, побудованих на основі відношень характеристики, емпатизації, наслідку й причини, контрасту, результування та перспекції.

2.3.2.2 Встановлення функцій фразеологізмів у структурі поліфразеологічних журнальних статей здійснюємо із залученням двох послідовних процедур: дистрибутивної і реляційної.

Перша – *дистрибутивна* – процедура полягає у визначенні розподілу ФО у комунікативних блоках, який супроводжується нумерацією абзаців: у заголовку чи основному тексті, який включає вступ, блоки головної, фонові подій, коментарів, завершальний абзац [204, с. 155–186]. При цьому лише в поліфразеологічних статтях виокремлюємо наскрізлотекстовий варіант утілення аналізованих функцій ФО, згідно з яким досліджувані одиниці, розміщені в заголовку, співвідносяться з ФО в різних секціях тексту; і внутрішньотекстовий, за котрої нефразеологічні одиниці у заголовку співвідносимо з ФО в основному тексті. З урахуванням складників подій, акцентованих за допомогою ФО, виокремлюємо два різновиди наскрізно- і внутрішньотекстових функцій: монореферентну, яка виявляється в

акцентуванні за допомогою ФО на одному учаснику; і поліреферентну, котра диференціюється за рахунок виокремлення за допомогою ФО від двох до чотирьох складників подій.

Друга – *реляційна* – процедура спрямована на розкриття текстової взаємодії одиниць заголовка і ФО в секціях статей, що дозволяє виявити їхні текстові функції.

Продемонструємо застосування методики когнітивно-риторичного виокремлення текстових функцій ФО на прикладі статті під заголовком “*Good Riddance, Gaddafi*” (Newsweek 5.09.2011, 28–30), у якій ФО уживаються згідно із загальнотекстовою поліреферентною роллю.

На першому – дистрибутивному – етапі виявляємо, що наведений заголовок містить ФЄ *good riddance* “скатертю дорога” з семантикою інтеріоризованої активності, а основний текст – вісім інших ФО.

На другому – реляційному – етапі співвідносимо конструкційну основу семантики ФО в заголовку і в статті. ФЄ *good riddance* із заголовка підкреслює інактивність колишнього лівійського диктатора Гадафі (*Gaddafi*), співвідносячи його з Агоністом із тенденцією до спокою, на який у дефініції іменника *riddance* указує сема ‘gone’ [296], котра, розвинувшись від перфектної форми дієслова *zān* (*to go*), сигналізує про завершеність дії [7, с. 158], що створює ефект припинення самоактуалізації. ФЄ *good riddance*, ужита в заголовку, співвідноситься з шістьма ФО у тексті, який поділяється на дві змістові частини: дві одиниці акцентують втрату диктатором влади, а чотири інші зображають життя громадян і нового уряду в період після Гадафі.

На основі співвіднесення заголовної ФЄ *good riddance* і кінетичної ФС *in the end* “у кінці-кінців” і ФЄ *at the hands of* “від руки” зі значенням примушення у блоці головної події встановлюємо, що колишній глава Лівії характеризується в аспекті втрати ним влади, що доводить наступне висловлення: (2) “*In the end, [...] the final days of Gaddafi’s regime came swiftly and somewhat unexpectedly at the hands of rebels in western Libya.*” У наведеному фрагменті, як і в заголовку, підкреслюється припинення влади диктатора через взаємодію кінетичної ФС *in*

the end на позначення кінцевої точки переміщення із субстантивною групою *the final days*, котра іменує останні дні правління, і дієсловом руху *came*. У свою чергу, ФЄ *at the hands of* із семантикою примушення акцентує припинення руху, зображене ФС *in the end*, внаслідок співвіднесення повстанців (*rebels*) із джерелом сили, через вплив якого відбулося примусове припинення правління Гадафі, створюючи ефект припинення самоактуалізації колишнього глави Лівії.

Характеристика життя країни після усунення Гадафі відтворюється ФЄ *to speak one's mind* із семантикою інтеріоризованої активності в інтродуктивному абзаці й кінетичними одиницями *from scratch* і *to take a step* та локалізаційною ФЄ *in earnest* у блоці контексту, які позначають дії і стан пересічних громадян і уряду: (1) “*I expected her to talk about newfound freedoms, about the ability to truly speak her mind for the first time. (5) In the aftermath of the civil war, state building will begin from scratch. (7) To its immense credit, the NTC took firm steps toward state building, planning in earnest for a post-Gaddafi Libya that would rely on transparent institutions.*” У наведеному фрагменті життя лівійського населення характеризується через акцентування за допомогою ФО свободи простих громадян (ФЄ *to speak one's mind*), початку розбудови держави (ФЄ *from scratch* і ФС *to take a step*) і заглиблення уряду в діяльність, пов'язану з відновленням країни (ФЄ *in earnest*). Характеристика пересічної жінки (*her*) як вільної особи (абзац 1) здійснюється через співвіднесення її за допомогою ФЄ *to speak one's mind* з Агоністом із тенденцією до руху, на яку вказує дієслово *to speak*, котре відбиває відсутність перешкод для висловлення думки, створюючи разом з іменником *freedoms* ефект відновлення суспільної безпеки. Характеристиці пересічної жінки протиставляється зображення в екстеріоризованій перспективі дій уряду, який характеризується в аспекті початку розбудови держави сполученням присудка *will begin* прийменником *from* у складі кінетичної ФЄ *from scratch* (абзац 5), що конкретизується одиницями *to take a step* та *in earnest* “насправді” (абзац 7). Кінетичне ФС *to take a step* з іменником *step* у множині сигналізує про послідовне переміщення

уряду країни (*the NTC*), співвідносно з траєктором, акцентуючи на його активності, спрямованої на створення нової держави. Характеристика лівійського уряду в ракурсі його занурення в діяльність, пов'язану з відновленням країни, здійснюється ФЄ *in earnest* “насправді” завдяки семантиці вміщення. Взаємодія між аналізованими ФО відтворює задоволення потреб згідно з ієрархією А. Х. Маслоу [251, с. 35–47]: ФЄ *to speak one's mind* формує ефект відновлення потреби у безпеці, внаслідок чого реалізується потреба вищого порядку в самоактуалізації у сфері політики, представленої ФЄ *from scratch* та *in earnest*, ФЄ *to take a step*.

Крім того, в аналізованому тексті виявляємо взаємодію двох інших ФЄ – *to take part in* “брати участь” зі значенням активності й кінетичної *gold rush* “золота лихоманка” – з нефразеологічними номінативними одиницями підзаголовка “*Many fear turmoil and strife after the dictator's fall. In fact, there's reason to believe that Libya will be just fine.*” ФЄ *to take part in* у блоці попередніх подій і *gold rush* у блоці контексту привертають увагу до безладу й розбрату в Лівії, позначених іменниками *turmoil* і *strife* відповідно: (10) “*There were other clefts as well: [...]; those inside Libya who have taken part in the uprising versus those outside [...]*” (11) *The greatest post-Gaddafi problem may be an embarrassment of riches as a “gold rush” of aid, unfrozen assets [...].*” У наведеному фрагменті безлад, позначений у підзаголовку субстантивом *turmoil*, виразняється ФЄ *gold rush* у блоці контексту (абзац 11), яка за рахунок іменника *rush* указує на інтенсивний рух, що концептуалізує гонитву за фінансовою допомогою, названою іменником *aid*. Акцентування розбрату, вербалізованого в підзаголовку субстантивом *strife*, здійснюється ФЄ *to take part in* у блоці попередніх подій (абзац 10), яка сигналізує про тенденцію до руху, котрий відбиває активність учасників повстання в Лівії (“*those inside Libya*”), формуючи ефект порушення безпеки.

Таким чином, диспозиційно-елокутивний підетап когнітивно-риторичного аналізу ФО передбачає застосування двох послідовних процедур – дистрибутивної, спрямованої на встановлення місця ФО у композиційних

блоках статей, що супроводжується нумерацією абзаців, і реляційної, яка полягає у текстовому співвіднесенні одиниць заголовка і ФО в статті.

Висновки до розділу 2

1. Дослідження когнітивно-риторичних функцій ФО здійснюємо за допомогою методики, яка об'єднує канонічну схему риторичної текстобудови з етапами інвенції, диспозиції, елокуції й перформації, а також способи впливу – етос і пафос – з ментальними структурами, які пояснюють механізми впливу фразеологізмів, ужитих в англomовному журнальному дискурсі.

2. Вивчення ролі ФО в англomовних журнальних статтях включає два послідовні етапи: таксономічний і риторичний, останній з яких складається з двох підетапів, що відповідають риторичним канонам текстобудови: інвентивно-елокутивного і диспозиційно-елокутивного. На таксономічному етапі методом суцільної вибірки виокремлюємо друковані й електронні статті журналу *Newsweek* і добираємо з них ФО, які з метою подальшого аналізу конструкційної семантики поділяємо на фразеологічні сполучення, фразеологічні єдності і фразеологічні зрощення.

3. Інвентивно-елокутивний підетап дослідження функцій ФО об'єднує два канони текстобудови, адже в задум, який репрезентується вербальними засобами, ми можемо проникнути лише через мову. Цей етап передбачає встановлення конструкційної семантики ФО, через котру виявляємо ефекти, засновані на потребах. Конструкційну семантику ФС і ФЕ визначаємо за допомогою поелементного аналізу, тобто за складниками у структурі одиниці, і методу словникових дефініцій для ФЗ, у яких значення компонентів повністю переосмислюється. Встановлення конструкційної семантики ФО здійснюється за двома процедурами: родовою, яка полягає у розподілі ФО на групи зі значенням локалізації, руху або сили; і видової, пов'язаної зі встановленням специфічної семантики одиниць, тобто складників образ-схем і сило-

динамічних відношень.

4. Створювані ФО ефекти, представлені потребами людини, розкриваємо за допомогою контекстологічної процедури, спрямованої на виокремлення ФО з інваріантним, тобто незалежним від контексту уживання фразеологізмів і завжди однаковим, та контекстуально-варіативним ефектами.

5. Диспозиційно-елокутивний підетап дослідження функціонування ФО в англомовних журнальних статтях полягає у встановленні ролі ФО як вербальних засобів у структурі текстів, за яку відповідає диспозиція. На цьому підетапі розглядаємо вживання ФО в аспекті інтенсифікації змісту заголовка і смислової взаємодії значень ФО у структурі статей. Диспозиційно-елокутивний підетап вивчення ролі фразеологізмів складається з чотирьох процедур: композиційно-смислової, спрямованої на виокремлення текстових блоків і смислових відношень між ними; диференціовальної, призначеної для поділу статей на моно- та поліфразеологічні для встановлення функцій окремих ФО і виокремлення взаємодії кількох ФО; дистрибутивної, за допомогою якої виявляємо наявність або відсутність фразеологізмів у заголовку й блоках основного тексту; і реляційної, за якої співвідносимо номінативні одиниці заголовка з ФО у тексті з метою визначення функцій фразеологізмів.

За матеріалами розділу опубліковано дві статті [57; 58].

РОЗДІЛ 3

КОНСТРУКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНА ОСНОВА ФУНКЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Семантика ФО як конструкцій підпорядкована взаємодії інвенції й елокуції як єдності змісту й форми. Тому ФО розглядаємо як інвентивно-елокутивні засоби впливу на читачів з двох причин. По-перше, під час інвенції як першої стадії риторичного текстотворення [242, с. 92; 283, с. 407] автор визначає конструкційну семантику одиниць, ужитих на етапі елокуції, на якій відбувається ословеснення думки [25, с. 259; 169, с. 56; 175, с. 208]. По-друге, через елокуцію, тобто семантику мовних одиниць [146, с. 60], встановлюємо ефекти – емоційну реакцію читачів на зміст повідомлень, яка планується при відборі способів впливу, за котрий відповідає інвенція.

При визначенні конструкційно-семантичної основи функцій ФО як інвентивно-елокутивних засобів впливу на аудиторію спираємося на їхню вихідну – сенсомоторну – семантику, яка визначає єдність форми й значення ФО, котрі зумовлюють створення ефектів, призначених для впливу на реципієнтів через потреби людини – фізіологічні, безпеки, належності, визнання і самоактуалізації [251, с. 35–47].

Вихідна семантика ФО базується на досвіді локалізації у просторі й часі, руху і сили, котрі репрезентують послідовність взаємодії людини зі світом. Локалізація особою себе у просторі та часі спирається на візуальне, слухове й тактильне сприйняття, за якими слідує рух, що відбиває переміщення об'єкта горизонтальною, вертикальною чи коловою траєкторією [127, с. 127; 239, с. 275]. Сила утворюється на основі напруження м'язів тіла, маніпуляцій людини з об'єктами [232, с. 42; 250, с. 12].

Досвід просторово-темпоральної локалізації, руху й сили формалізується образ-схемами [207, с. 36; 228, с. 2; 233, с. 21] – повторюваними моделями сенсомоторного досвіду [232, с. xiv] – і відношеннями силової динаміки,

заснованими на протиставленні Агоніста й Антагоніста [274, с. 413; 275, с. 35]. З урахуванням кількості концептуальних відношень, які слугують основою єдності форми і значення фразеологізмів, виокремлюємо звороти простої і комплексної семантики, котра спирається на один і два види відношень, що забезпечують конструкційність досліджуваних одиниць. ФО простої семантики розглядатимемо в роботі у послідовності від одиниць на позначення просторово-темпоральної локалізації, яка передує відношенням руху й сили. ФО комплексної семантики будуть розглянуті останніми, оскільки вони спираються на взаємодію трьох попередніх підгруп.

3.1. Конструкційно-локалізаційна семантика фразеологізмів

Конструкційно-локалізаційна семантика ФО базується на концептуалізації людиною свого перебування у просторі й часі через сенсорні системи (візуальну, тактильну і слухову), котрі забезпечують початкову стадію контакту тіла людини як вихідного пункту орієнтування в навколишньому середовищі [187, с. 24; 212, с. 160; 232, с. xi]. З урахуванням послідовності встановлення індивідом свого місця у навколишньому середовищі виокремлюємо чотири підгрупи ФО: візуального сприйняття, яке слугує основою для визначення місця в середовищі, просторової і темпорально-ритмічної локалізації, а також розумової діяльності, котра супроводжує сенсомоторну активність.

3.1.1. Фразеологізми з візуальною основою єдності форми й значення відбивають зорове сприйняття навколишнього світу у трьох аспектах: фокусування погляду людини на об'єктах (*to have an eye on*) або його відсутність (*to lose sight of*), а також сприйняття об'єктів у близькій перспективі (*the lion's share*).

ФЄ з фокусувальною семантикою – *to have an eye on smth* “накинути оком на щось” і *to lose sight of* – підкреслюють два протилежні явища. Перша

одиниця за рахунок іменника *eye* “око” указує на зорове зосередження, а прийменник *on* – на його сконцентрованість на певному референті, напр., *Tokyo's first female governor has eye on 2020 Olympics* (www.newsweek.com, 31.07.2016). У наведеному заголовку фокусування зору в основі єдності форми й значення ФЄ *to have an eye on* осмислюється як прагнення жінки-мера японської столиці проводити майбутні олімпійські ігри, що створює ефект її бажання самоактуалізації. Натомість ФЄ *to lose sight of* “випустити з виду” акцентує на втраті уваги через сполучення дієслова *to lose* і субстантива *sight*, який іменує поле зору, напр., *We are so submerged in the details of this debate – whether the bill will include a “public option,” limit coverage for abortion, or tax Botox – that it’s easy to lose sight of the magnitude of the impending change* (Newsweek 7.12.2009, 30). У наведеному прикладі ФЄ *to lose sight of*, яка акцентує на втраті уваги, сполучається із фразою *magnitude of the impending change* зі значенням масштабності майбутніх змін, формуючи ефект дефіциту визнання президента Обама американським суспільством (*we*).

Сприйняття об’єктів з близької відстані покладене в основу єдності форми й семантики ФЄ *the lion’s share* “левова частка”, яка спирається на образ-схему ЧАСТИНА – ЦІЛЕ, котра відбиває споглядання об’єктів з надблизької відстані, коли в полі зору перебувають їхні окремі частини [112, с. 5], тобто близька відстань трансформується у збільшення розміру. В семантиці ФЄ *the lion’s share*, яка акцентує значну частку об’єкта, образ-схема ЧАСТИНА активується іменником *share*, котрий іменує частину здобичі лева, який за байкою Езопа привласнив собі все впольоване віслюком, лисом і вовком [292], напр., *The only question is where the money will end up. In the analog world the lion’s share of the money ended up in the hands of big, bad media barons* (Newsweek 15.06.2009, 27). У наведеному висловленні ФЄ *the lion’s share* сполучається з іменником *money*, формуючи ефект самоактуалізації у фінансовій сфері, що виявляється в отриманні медіа-магнатами (*media barons*) значної частки грошей від Інтернет-торгівлі.

Таким чином, ФЄ, єдність форми і значення яких спирається на візуальне сприйняття, акцентують фокусування зору або втрату уваги й відстань, яка трансформується в розмір через наближене сприйняття об'єктів.

3.1.2. Фразеологізми з просторово-локалізаційною основою єдності форми й значення відбивають встановлення людиною місця свого перебування, коли вона стосовно власного тіла виокремлює об'єкти різного ступеня помітності [135, с. 20], визначаючи відстань на площині чи у тривимірному просторі, представленому образ-схемою КОНТЕЙНЕР, який характеризується наявністю отвору [232, с. 23], внутрішньої і зовнішньої зон, утворених межами між ними [195, с. 20; 200, с. 23; 201, с. 31; 241, с. 32].

3.1.2.1. Локалізація на площині, яка забезпечує єдність форми й значення ФО, акцентує на сприйнятті об'єктів із близької або далекої відстані, закарбованої візуальними, тактильними і слуховими відчуттями.

ФС і ФЄ, семантика яких заснована на позначенні *близької і далекої відстані*, відбивають три різновиди сприйняття: візуальне (ФС *face to face*), тактильне (ФС *side by side*, ФС *within easy reach*, *out of somebody's reach*) і слухове (ФЄ *a far cry from*).

ФС на позначення близької відстані спираються на два різновиди сприйняття: візуальне (*face to face*) і соматичне (*side by side*, *within easy reach*).

Візуальна перцепція зблизька покладена в основу ФС *face to face* “віч-на-віч”, яке імплікує зорове сприйняття двох людей, розташованих один навпроти одного, на що додатково вказує прийменник *to*, напр., *In the U.S., it has been lobbying Washington about the economic impact of corporate meetings, fighting back with surveys showing the importance of face-to-face business meetings while offering innovative promotions* (Newsweek 11/18.05.2009, 67). У наведеному прикладі ФС *face to face*, засноване на перцепції з близької відстані, у сполученні з фразами *business meetings* і *offering innovative promotions* на позначення ділових зустрічей і запровадження інновацій створює ефект самоактуалізації осіб у сфері бізнесу.

Тактильне сприйняття з близької відстані слугує основою єдності форми й значення ФС, які акцентують на перебуванні суб'єктів і об'єктів збоку (*side by side*) і на відстані витягнутої руки (*within easy reach*). Про близьке перебування суб'єктів збоку одне одного сигналізує повторення іменника *side* “сторона” у складі ФС *side by side* “поряд”, напр., *As much as she subscribed to the it-takes-a-village school of child rearing, it would be difficult to imagine her confined to the White House today, side by side with Michelle Obama's mother* (Newsweek 9.05.2011, 36–37). У цьому реченні взаємодія ФС *side by side* із висловленням *it would be difficult to imagine her* і фразою *with Michelle Obama's mother* на позначення відсутності матері президента Обами в Білому домі поруч із його тещею формує ефект дефіциту потреби у визнанні матері американського глави. Водночас у складі ФС *within easy reach* іменник *reach* “досяжність” на позначення простягання руки ‘*stretch your hand*’ [296] відбиває тактильну близькість між об'єктами, напр., *By flooding us with information, the Internet also “causes more confidence and illusions of knowledge” [...], but makes our knowledge seem “more fragile,” since “for every accepted piece of knowledge I find, there is within easy reach someone who challenges the fact.”* (Newsweek 18.01.2010, 28). У наведеному висловленні ФС *within easy reach* у взаємодії з групою присудка *challenges the fact*, що позначає сумнівність фактів через віртуальну близькість інших користувачів Інтернету (*someone*) до окремої особи (*I*), формує ефект порушення інформаційної безпеки людей внаслідок ілюзорності наших знань, названої фразою *makes our knowledge seem more fragile*.

На відміну від ФС *within easy reach*, семантика іншого ФС *out of somebody's reach* “поза досяжністю” спирається на віддалену відстань між об'єктами, на що вказує сполучення прийменника *out of* з іменником *reach* на позначення простягання руки ‘*stretch your hand*’ [296], акцентуючи на тактильній недосяжності людей або об'єктів, напр., *As a result, there's been a steady migration of senior Taliban officials from Baluchistan and other areas to Pakistan's crowded and sprawling port city of Karachi where, well out of America's reach, they can operate more freely* (Newsweek 12.07.2009, 16). У цьому прикладі

ФС *out of somebody's reach* увиразнює віддаленість ватажків талібану (*senior Taliban officials*) і влади США, формуючи ефект безпеки для терористів і її порушення для інших людей.

Залежність слухового сприйняття від відстані слугує основою єдності форми й значення ФЄ *a far cry from* “далекий від, зовсім несхожий на”, яка концептуалізує відмінності між об’єктами в аспекті їхньої віддаленості за рахунок прикметника *far* і прийменника *from*, а субстантив *cry* апелює до досвіду продукування звуків, напр., *Udo Hoffman, a German promoter who founded a series of influential music festivals in Beijing, says the project's value lies in the respect it pays to the ethnic musicians. It's a far cry from what he calls the “sanitized” versions of minority music and dance often included in officially sponsored performances in China* (Newsweek 29.11.2010, 57). У наведеному прикладі ФЄ *a far cry from* виокремлює народну монгольську музику, позначену займенником *it*, у ракурсі її відмінностей від творчості музичних меншин у Китаї (*versions of minority music and dance, in China*), створюючи ефект визнання у сфері етнічної музики, про що свідчить фраза *respect it pays to the ethnic musicians* на позначення поваги до етнічних музикантів і дефіцит визнання музичних меншин.

Отже, ФС і ФЄ, єдність форми й значення яких забезпечується відношеннями локалізації на площині, базуються на візуальній, тактильній або слуховій перцепції об’єктів із близької або далекої відстані, акцентуючи на контакті між індивідами або його відсутності. При цьому, на відміну від ФС, у складі котрих компоненти зберігають свою семантику, ФЄ за рахунок переосмислення складників вимагають від реципієнтів більших когнітивних зусиль для виведення їхньої семантики зі значень окремих компонентів.

3.1.2.2. Локалізація у тривимірному просторі покладена в основу єдності форми і значення десяти ФО, які спираються на послідовність образ-схем МЕЖА – КОНТЕЙНЕР – ПОРОЖНІЙ (ПОВНИЙ) – ВКЛЮЧЕННЯ (ВИКЛЮЧЕННЯ) – ВМІСТ [239, с. 272]. Наведений перелік є основою для

відтворення соматичного, фізичного, розумового, перцептивного, темпорального КОНТЕЙНЕРІВ і станів осіб.

СОМАТИЧНИЙ КОНТЕЙНЕР підпорядковує семантику ФЄ, які зображають сприйняття тіла людини або окремих його частин як вмістища [200, с. 23; 232, с. 23]. ФЄ *in one's heart of hearts* “у глибині душі” на позначення серця як ємкості для почуттів пов’язується з образ-схемою КОНТЕЙНЕР прийменником *in*, який локалізує референти усередині тривимірного простору [19, с. 70; 207, с. 31; 258]. У складі аналізованої ФЄ прийменникові компоненти *in one's heart* і *of hearts* відбивають розташування одного КОНТЕЙНЕРА в іншому, акцентуючи приховування почуттів у серці як умістищі, напр., *Many of Iran's young reformists want action, not compromise. Ex-president Khatami is begging them to be more realistic. "I'm sure those young people in Milad Hall who were chanting idealistic slogans know in their heart of hearts that those ideals are not realizable at the moment," says Khatami. [...] "We all would have preferred someone younger to be the reformist candidate," Khatami confesses. (Newsweek 1.06.2009, 50–52). У цьому прикладі ФЄ *in one's heart of hearts* у сполученні з присудком *know* акцентує на неможливості реалізації демократичних ідеалів в Ірані, що позначається словосполученням *ideals are not realizable*, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації країни в суспільній сфері внаслідок відсутності молодих реформаторів, про що у наведеному прикладі свідчить речення *We all would have preferred someone younger to be the reformist candidate*.*

Фізичний КОНТЕЙНЕР визначає єдність форми і значення ФС і ФЄ, які у своєму складі мають субстантиви *brink* “край”, що іменує МЕЖУ, переступивши через яку, можна впасти (ФС *on the brink of*), і *well* на позначення колодязя, співвідносного з умістищем: ФЄ *to run dry*, що є скороченою формою від звороту *well has run dry* [292].

МЕЖА в основі ФС *on the brink of* увиразнює загрозливий стан за рахунок субстантива *brink* на позначення краю безодні або прірви, співвідносних із

тривимірним простором, у котрий можна впасти, що апелює до потреби в безпеці, напр., *When Gates was first called to the Pentagon in late 2006 by President George W. Bush, he spent 15-hour days trying (with some success) to salvage an Iraq War on the brink of disaster* (Newsweek 20.09.2010, 30–39). У наведеному реченні значення ФС *on the brink of*, заснованого на образ-схемі МЕЖА, у сполученні з субстантивом *disaster* “катастрофа” формує ефект порушення безпеки внаслідок можливої війни між США й Іраком.

Взаємодію образ-схем ФІЗИЧНИЙ КОНТЕЙНЕР і ПОВНИЙ/ПОРОЖНІЙ покладений в основу семантики ФС *to run dry* “виснажуватися, закінчуватися”, про що у її складі свідчить прикметник *dry* “сухий”, котрий вербалізує відсутність води у колодязі як умістищі, напр., *And the most plausible means of compulsion would be for Social Security and Medicare to go bankrupt: trust funds run dry; promised benefits exceed dedicated payroll taxes* (Newsweek 1.06.2009, 23). У наведеному прикладі ФС *to run dry* створює ефект небезпеки у фінансовій сфері внаслідок закінчення грошей у трастових фондах США (*trust funds*).

Перцептивний КОНТЕЙНЕР, що представляє поле зору як вмістище [239, с. 272], визначає семантику ФС *to be out of sight* і ФС *in the shadow of*. У складі ФС *to be out of sight* “за межами поля зору”, прийменник *out of* зі значенням “назовні” акцентує на перебуванні референтів за межами перцептивного КОНТЕЙНЕРА, напр., *His dhow is hauling other goods, too, but they're best kept out of sight, whether they're taxed or forbidden under Iranian law or banned under U.N. sanctions* (Newsweek 19.07.2010, 24–25). У наведеному прикладі приховування іранським торговцем контрабанди нелегальних товарів (*taxed, forbidden, banned*) увиразнюється ФС *out of sight*, яке формує ефект підтримання безпеки торговця завдяки перебуванню товарів поза межами поля зору влади Ірану.

На представлення як вмістища тіні спирається ФС *in the shadow of*, підкреслюючи меншу помітність об'єктів, про які ідеться в повідомленні, напр., *Later this month a new Acropolis Museum will open in the shadow of Parthenon in*

Athens (Newsweek 15.07.2009, 62–63). У наведеному реченні ФЄ *in the shadow of* акцентує на меншій значимості нового музею Акрополя (*a new Acropolis Museum*), який затьмарюється Парфеноном (*Parthenon in Athens*), що формує ефект дефіциту визнання новозбудованого творіння.

На відміну від одиниць, семантика яких заснована на перцептивному КОНТЕЙНЕРІ, ФС, які представляють як умістище розум – *to bear in mind / to keep in mind* “тримати в голові, пам’ятати” – акцентують на збереженні інформації, напр., *Finally, one should keep in mind that the continuation of the EU’s sanctions against Russia – Ukraine’s most pressing interest in relation to the EU – has a double meaning. The disarray in Europe following the British referendum makes a softening of the EU’s sanctions against Russia more likely* (www.newsweek.com, 04.07.2016). У наведеному прикладі ФС *to keep in mind* завдяки семантиці вміщення затримує увагу читачів на ефекті порушення безпеки у сфері міжнародної політики, створюваному іменником *disarray* “метушня” і фразою *softening of the EU’s sanctions against Russia* на позначення послаблення санкцій проти Росії як агресора.

Темпоральний КОНТЕЙНЕР репрезентує ніч як період, заповнений подіями [165, с. 96], у складі ФЄ *in the dead of night* “середина ночі” сполученням прийменника *in* з субстантивом *dead*, що відображає найтемніший проміжок ночі, адже смерть асоціюється з темрявою [292], напр., *According to a Reuters investigation, Iranian ships in Labuan would transfer millions of barrels of oil in the dead of night to tankers sailing under other countries’ flags* (www.newsweek.com, 14.03.2016). У наведеному прикладі ФЄ *in the dead of night* у сполученні з фразою *would transfer millions of barrels of oil* на позначення переміщення нафти танкерам з інших країн (*tankers sailing under other countries’ flags*) створює ефект порушення безпеки у фінансово-правовій сфері, що виявляється у незаконному вивозі іранського ресурсу.

ФО на позначення станів, співвідносних з КОНТЕЙНЕРОМ, акцентують на емоціях (ФЄ *to stand in awe*), ізольованості (ФЄ *to leave smb in the cold*),

зануренні в діяльність (ФС *in earnest*), невдачах (ФС *in vain*) або фінансовій нездатності (ФЗ *to be in the red*).

Емоційний КОНТЕЙНЕР покладений в основу семантики ФЄ *to stand in awe* “бути у стані трепетного страху”. У його складі прийменник *in* співвідносить емоцію благоговіння з тривимірним простором, який оточує людину [11, с. 16; 207, с. 23; 270, с. 33], дієслово *to stand* “стояти” вказує на непорушність людини у тривимірному просторі, позначеному субстантивом *awe*, напр., *Artists – true artists who arrive on this earth bearing gifts that make the rest of us stand in awe – often don't have tough skins and well-honed survival skills* (www.newsweek.com, 02.07.2009). У наведеному висловленні ФЄ *to stand in awe* зображає перебування людей (*the rest of us*) у стані трепету перед митцями (*artists*), увиразнюючи ефект визнання останніх. Водночас ізольованість підкреслюється за допомогою ФЄ *to leave smb in the cold* “відмовляти, влаштовувати холодний прийом”, у складі якої прийменник *in* представляє холод (*the cold*) як тривимірний простір, напр., *The White House also took exception with the notion that Obama left Abbas in the cold; one official called the accusation “nonsense”* (Newsweek 2.05.2011, 28–33). У наведеному прикладі ФЄ *to leave smb in the cold* акцентує на ізольованості палестинського лідера Аббаса, створюючи ефект дефіциту належності у сфері міжнародної політики, що в більш широкому контексті виявляється в його ігноруванні президентом Обамою.

Занурення в діяльність підкреслюється ФС *in earnest* “насправді” завдяки сполученню у його складі прийменника *in* з семантикою вміщення та прикметника *earnest*, тобто серйозний і цілеспрямований (*serious and intent*) [296], указуючи на задоволення різних потреб залежно від контексту, напр., *In 2007 Shahwani was ousted. “Then their technological operations [against the CIA] began in earnest. About two years ago was when they really started to work us hard.”* (www.newsweek.com, 26.06.2014). У наведеному прикладі ФС *in earnest* у взаємодії з групою підмета *technological operations [against the CIA]* на

позначення технологічних операцій проти ЦРУ формує ефект втрати безпеки США.

Стани невдач позначені у складі ФС *in vain* сполученням прийменника *in* з прикметником *vain* “даремний”, указуючи на дефіцит різноманітних потреб, напр., *Skeletons of trucks stand frozen in fields where their drivers tried in vain to escape* (www.newsweek.com, 04.11.2014). У наведеному реченні ФС *in vain* у сполученні з присудком *tried to escape* підкреслює смерть солдатів в Іловайську (*drivers*) в машинах (*skeletons of trucks*), посилюючи ефект дефіциту безпеки.

Стан фінансової неспроможності, позначений за допомогою ФЗ *to be in the red* “бути у боргах”, співвідносить банкрутство із змістищем внаслідок сполучення прийменника *in* з колоронімом *red* на позначення червоного кольору, котрим виділяли прізвища боржників або збитки [292], тобто червоне осмислюється як КОНТЕЙНЕР, який обмежує можливості вільного руху, напр., *It's true, recession can wreck self-esteem. By the end of the 19th century, says Sandage, failure had gone from being a professional mishap to “a name for a deficient self, an identity in the red.”* (Newsweek 20.09.2010, 25). У наведеному прикладі перебування будь-якої людини (*self*) у стані неплатоспроможності виразнюється ФЗ *to be in the red*, яке у сполученні з прикметником *deficient* формує ефект дефіциту самоактуалізації боржників.

Таким чином, ФО, єдність форми і значення яких спирається на досвід локалізації людини у тривимірному просторі, відбивають концептуалізацію найбільш базового соматичного, фізичного, візуального, розумового й темпорального КОНТЕЙНЕРІВ, а також підкреслюють стани охоплення емоціями, занурення в діяльність або невдачі осіб, формуючи залежно від контексту ефекти як задоволення, так і дефіциту потреб у безпеці, належності, визнанні або самоактуалізації.

3.1.3. Фразеологізми з ритмічно-темпоральною основою єдності форми й значення відображають ритми тіла і буття людини, формалізовані образ-схемою ЦИКЛ, який формується внаслідок збігу початкової і кінцевої

точок [232, с. 119]. ФО цієї групи відбивають два різновиди ритмічності: більш конкретну діяльнісну і буттєву.

На діяльнісній ритмічності акцентує ФС *office hours* “робочі години” за рахунок іменника *hours*, який, уживаючись у множині, відбиває регулярність перебування на роботі, позначеній іменником *office*, напр., *The changes imposed by the government will see a rise in basic pay of around 13.5 percent, according to Hunt, but will see a significant reduction in the compensation doctors get for working outside of normal office hours, including a move to normal pay rates for Saturdays from 7am-5pm, with some additional money for those working one Saturday in four or more* (www.newsweek.com, 11.02.2016). У наведеному реченні ФС *office hours* у складі фрази *working outside of normal office hours* акцентує понаднормову роботу лікарів, оплата якої значно зменшиться, на що вказує словосполучення *significant reduction in the compensation*, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації медиків.

Буттєва ритмічність, котра може стосуватися будь-якої сфери життєдіяльності людини, відображається внаслідок повторення одиниць у складі ФС *again and again, time and again, over and over* “знову і знову”, напр., *Time and again, Americans have hailed revolutions, only to fall strangely silent as those same revolutions proceeded to devour not their own children but many other people's too* (Newsweek 7.03.2011, 2–3). У наведеному реченні ФС *time and again* у взаємодії з групами присудків *have hailed revolutions* і *revolutions proceeded to devour* вербалізують підтримку й поширення революцій в арабських країнах, формуючи ефект порушення національної безпеки, про що свідчить словосполучення *other people's* “інші народи”.

Таким чином, ФО з семантикою повторюваності акцентують на двох різновидах ритмічності, відображених у формі, тобто повторенні складників, або значенні: діяльнісній, пов’язаній з перебуванням людини на роботі, і буттєвій, котра стосується будь-яких сфер життя.

3.1.4. Фразеологізми з ментальною основою єдності форми й значення акцентують на перебігу розумової діяльності людини, котра полягає в обробці інформації, отриманої внаслідок сприйняття навколишнього середовища. ФС цієї групи, складники яких зберігають свої значення, вимагають від реципієнта найменших когнітивних зусиль для їхньої обробки. ФС із семантикою розумової активності спираються на моторний досвід осіб, на котрий у складі всіх досліджуваних одиниць указує дієслово *to make* зі значенням виготовлення предметів, а його сполучення з іменниками *sense*, *decision* і прикметником *sure* вказує на послідовність розумових операцій, які уподібнюються фізичній діяльності: раціональну оцінку, котра полягає у характеристиці користі й ефективності діяльності [9, с. 200] (ФС *to make sense*), пересвідчення щодо поточного стану справ (ФС *to make sure*) і результат інтелектуальної діяльності людини (ФС *to make / take a decision*).

Раціональна оцінка репрезентується у структурі ФС *to make sense* “мати смисл” субстантивом *sense* із семами ‘*intelligible*’, ‘*justifiable*’, ‘*practicable*’ [297], напр., *Diversifying one’s portfolio to include clout as well as money makes sense. Bill Gates does it through charity and lobbying* (Newsweek 9.05.2011, 8–9). У наведеному прикладі ФС *to make sense* у взаємодії з фразою *to include clout* на позначення впливу формує ефект самоактуалізації бізнесменів у сфері політики, що виявляється в отриманні ними влади в парламенті. Водночас сполучення дієслова *to make* з прикметником *sure* у складі ФС *to make sure* “переконатися” уподібнює фізичній діяльності пересвідчення щодо поточного стану справ, котре йде за оцінкою, напр., *Egypt’s Mubarak had his own way of ensuring longevity: he made sure none of his senior officers was popular enough or, it was said, smart enough to stage a coup* (Newsweek 28.02.2011, 36–40). У наведеному прикладі ФС *to make sure* у взаємодії з фразою *to stage a coup* на позначення організації державного перевороту акцентує на відображенні словосполученням *ensuring longevity* забезпечення тривалого перебування на посту глави держави, створюючи ефект підтримання самоактуалізації у сфері

політики, що виявляється у запобіганні колишнім єгипетським президентом (*Mubarak*) усунення від влади.

Результат інтелектуальної активності індивідів підкреслюється ФС *to make / take a decision* “вирішити” у реченні *And we need to stand against a secret deal with Big Pharma, tighten insurance regulation and assure that the bill includes language establishing clearly that doctors and patients [...] make medical decisions* (Newsweek 24/31.08.2009, 33). У наведеному прикладі ФС *to make a decision* акцентує на результаті інтелектуальної діяльності лікарів і пацієнтів (*doctors and patients*), створюючи ефект їхньої самоактуалізації.

Отже, ФС ментальним значенням акцентують на раціональній оцінці діяльності, пересвідченні щодо поточного стану справ і результаті розумової активності, уподібнюючи їх фізичним операціям, створюють ефект самоактуалізації суб'єктів.

3.2. Конструкційно-силова фразеологічна семантика

ФО, єдність форми й значення яких заснована на силових відношеннях, складають найбільшу кількість зворотів (93 із 186 проаналізованих одиниць, тобто 47,4 %). ФО цієї групи розглядаємо після локалізаційних одиниць з огляду на послідовність концептуалізації світу людиною: спочатку вона сприймає навколишнє середовище, встановлює своє місце в ньому, а потім діє.

ФО, які спираються на відношення сили, поділяються на дві групи, відтворюючи дії суб'єктів із середини або ззовні. Зображення дій об'єктів або суб'єктів у внутрішній, тобто інтеріоризованій, перспективі, пов'язаній з інтенціями, здійснюється ФО, які спираються на сило-динамічні відношення, зовнішню, або екстеріоризовану, перспективу діяльності суб'єктів пропонують ФО, засновані на образ-схемах.

3.2.1. Фразеологічна семантика інтеріоризованості спирається на взаємодію Агоніста як фокальної сили й Антагоніста, який долає схильність

Агоніста до руху або спокою чи поступається їй [274, с. 413]. Відношення між Агоністом та Антагоністом слугують основою для метафоричного переносу зі сфери джерела, пов'язаної з фізичною взаємодією референтів, на царину цілі, представлену психологічними, соціальними й інтерперсональними сферами [253, с. 299–300].

11 ФО цієї групи репрезентують активних (8 ФС, ФЄ і ФЗ) і пасивних (3 ФЄ) учасників подій, представлених людьми, установами або країнами, діяльність і бездіяльність яких відображені тенденцією до руху чи спокою відповідно.

Активні суб'єкти позначені за допомогою ФО, які своєю семантикою вказують на початок або розгортання діяльності.

Початковий етап діяльності, який включає виникнення наміру і його здійснення, представлений у двох ракурсах: інтенції (ФЗ *bona fides*) і власне початку діяльності (ФЄ *to try one's hand at, to have a shot at, to roll the dice*).

ФЗ *bona fides* “добрі наміри” з інтенціональним значенням акцентує на схильності суб'єкта до активності, представленої семою ‘*intentions*’ [297], яка проектує фізичну силову взаємодію Агоніста й Антагоніста на психічну сферу [274, с. 430–431], напр., *Cardoso parlayed the young democracy's new bona fides into a more assertive role abroad* (Newsweek 27.04.2009, 24–25). У наведеному реченні сполучення ФЗ *bona fides*, яка підкреслює наміри бразильської влади щодо розвитку країни, з дієсловом *parlayed* “уміло використав” співвідносить молоду демократію (*young democracy's*) з Агоністом, схильним до руху, створюючи ефект самоактуалізації Бразилії у сфері міжнародної політики.

Власне початок активності, спричинений тенденцією Агоніста або Антагоніста до руху, подається у трьох аспектах: мануальному (ФЄ *to try one's hand at*), інструментальному (ФЄ *to have a shot at*) і неспланованому (ФЄ *to roll the dice*). Мануальний ракурс тенденції до руху акцентується за допомогою ФЄ *to try one's hand at* “спробувати свої сили”, у складі якої дієслово *to try* вказує на спробу діяти рукою, яка позначена субстантивом *hand* “рука”, напр., *This is where Dimoka comes in. She recruited volunteers to try their hand at combinatorial*

auctions, and as they did she measured their brain activity with fMRI (Newsweek 7.03.2011, 28–33). У наведеному прикладі ФЄ *to try one's hand at* співвідносить добровольців, які приступають до психологічного експерименту, з Агоністом із тенденцією до руху, створюючи ефект самоактуалізації, пов'язаної з участю осіб у багатопредметних аукціонах (*combinatorial auctions*), задіяних для проведення експерименту.

Інструментальний ракурс початку діяльності, відображений за допомогою ФЄ *to have a shot at* “робити спробу”, акцентує на цілеспрямованій активності осіб за рахунок іменника *shot* на позначення пострілу, напр., *I thought when I saw all this: Russia maybe does have a shot at becoming a normal, civilized country, rather than a kind of Nigeria with snow* (www.newsweek.com, 14.11.2011). У наведеному висловленні сполучення ФЄ *to have a shot at*, яка співвідносить Росію з Агоністом з тенденцією до руху, з групою додатка *becoming a normal, civilized country* на позначення перетворення на цивілізовану країну створює ефект самоактуалізації країни у суспільній сфері, що надасть їй змогу позбутися порівняння з Нігерією, засипаною снігом.

Неспланований аспект початку діяльності відображений ФЄ *to roll the dice* “іти на ризик”. У її складі дієслово *to roll* “котитися” сигналізує про тенденцію до руху, а його сполучення із субстантивом *dice* на позначення грального кубика, акцентує на невизначеності очікуваних наслідків, напр., *“We rolled the dice going this late,” Charles Franklin, director of the Marquette Law School Poll, tells Newsweek . “But it became pivotal. We’re in a good position to either further boost his campaign or end up like Ohio, and be a disappointment”* (www.newsweek.com, 27.03.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to roll the dice* підкреслює непередбачуваний початок діяльності команди кандидата в президенти США Сендерса, тобто можливий розвиток або закінчення президентської кампанії, позначені фразою *either further boost his campaign or end up like Ohio*, створюючи ефект невизначеності результату передвиборчої агітації й потреби в самоактуалізації.

Перебіг активності позначений за допомогою ФО, які відбивають здійснення впливу на інших (ФС *to be at work*), розгортання процесів (ФС *to take place*) і запобіжну діяльність (ФС *to take measures*).

Здійснення впливу на інших суб'єктів у ході активності відображене ФС *to be at work* “у дії, діючий” семантикою ‘effect’ та ‘influence’ [295] у значенні іменника *work*, напр., “*Waiting for superman*” (*full disclosure: I appear in the film, directed by Davis Guggenheim*) *doesn't cover Obama, but it's a terrific primer on the political and institutional forces at work, as well as a heartbreaking human story. Critics are already saying that the film could do for accountability in education* (Newsweek 20.09.2010, 59). У наведеному прикладі ФС *to be at work* співвідносить владу США (*political and institutional forces*) з Агоністом, схильним до негативної дії, зображеної прикметником *terrific*, що формує ефект порушення безпеки у сфері освіти, позначеної іменником *education*.

Розгортані в часі політичні й фінансові процеси зображуються ФС *to take place* із семантикою перебігу активності, напр., *The political debate that is taking place is unreal, with conservatives suggesting that Obama is endorsing euthanasia and murder boards, and turning America into Russia* (Newsweek 24/31.08.2009, 26). У наведеному реченні ФС *to take place* із семантикою розгортання процесів співвідносить політичні дебати в США (*political debate*) з Агоністом, схильним до руху, і у взаємодії зі словосполученням *euthanasia and murder boards* формує ефект порушення безпеки в політичній сфері Америки.

Запобіжна діяльність, позначена у складі ФС *to take measures* “вживати заходів” субстантивом *measures*, відбиває тенденцію осіб до превентивної активності. Відповідно, вказане ФС у сполученні з прикметниками *extreme, all the extraordinary, tough* підкреслює докладання зусиль для здійснення превентивних дій, напр., “*The presidents recognize the serious nature of the Ebola outbreak in their countries. They are determined to take all the extraordinary measures to stop Ebola in their countries,*” *Chan said at the conclusion of the talks in the Guinean capital Conakry* (www.newsweek.com, 1.08.2014). У наведеному прикладі сполучення ФС *to take measures* з означенням *all the extraordinary*

співвідносить президентів африканських країн з Агоністом зі схильністю до руху, а поширюваний вірус Еболи – з Антагоністом з тенденцією до спокою, позначеною інфінітивом *to stop*, створюючи ефект відновлення безпеки у відповідних країнах.

Ссемантика інактивності відображена за допомогою ФЄ, які відбивають слабку інтенсивність, бездіяльність або спокій, що супроводжується відсутністю тривоги.

Слабка інтенсивність діяльності позначена за допомогою ФЄ *to do next to nothing*, про що у її складі сигналізують прийменник *next to* зі значенням “дуже мало” (*very little*) [295, с. 1029] і заперечний займенник *nothing*, указуючи на тенденцію Агоніста до спокою, напр., *For many years American administrations tried to have it both ways in the Middle East, preaching the merits of democratization while doing next to nothing to pressure the region’s despots to reform, provided their misbehavior remained within tolerable limits [...]* (Newsweek 7.03.2011, 14–17). У цьому реченні ФЄ *to do next to nothing*, протиставлена виразу *preaching the merits of democratization* зі значенням проповідування переваг демократизації, акцентує на слабкій активності американської влади у питанні запровадження демократії на Близькому Сході. Вказана ФЄ співвідносить американські адміністрації (*American administrations*) з Агоністом із тенденцією до незначного руху, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації, що виявляється у відсутності впливу США на диктаторів (*region’s despots*) для проведення реформ (*to reform*).

Повна бездіяльність учасників подій підкреслюється ФЄ *to sit on one’s hands* “сидіти, склавши руки” за рахунок дієслова *to sit*, напр., *“We are trying to send a wake-up call to European governments that it is time to stop sitting on their hands and to realise that their inaction and apathy is actually killing people, including many children, and imposing tremendous suffering on many others.”* (www.newsweek.com, 02.09.2015). У наведеному прикладі ФЄ *to sit on one’s hands* із семантикою повної бездіяльності у взаємодії з іменниками *inaction and apathy* на позначення відсутності дій і апатії зображає європейські уряди

(*European governments*) як схильного до спокою Агоніста, формуючи ефект дефіциту фізичної безпеки, що виявляється у смерті (*killing*) і стражданні (*suffering*) сирійських біженців (*people*) унаслідок пасивності Європи.

Спокій осіб, що виявляється у відсутності переживань, позначений ФЄ *peace of mind* “душевний спокій”, відбиваючи задоволення потреби у безпеці, порушення якої викликає тривогу, напр., *In the case of Social Security, it was the security and peace of mind that came with the knowledge of a guaranteed old-age benefit* (Newsweek 24/31.08.2009, 33). У наведеному прикладі ФЄ *peace of mind* з семантикою спокою й іменник *security* акцентують на безпеці літніх людей завдяки отриманню пенсій, позначених словосполученням *guaranteed old-age benefit*.

Таким чином, ФО на позначення внутрішнього стану учасників подій, зображають їхню активність або інактивність. Одиниці на позначення активності відтворюють початковий етап діяльності у двох ракурсах: інтенціональному і власне початку, а також її перебіг, створюючи ефекти самоактуалізації, втрати або відновлення безпеки. ФО з семантикою інактивності відбивають незначний рух учасників, формуючи ефект дефіциту самоактуалізації, акцентують на повній бездіяльності, яка створює ефект небезпеки, і спокої, пов'язаному з підтриманням безпеки.

3.2.2. Фразеологічна семантика екстеріоризованості спирається на силові образ-схеми, котрі формалізують фізичний вплив одних сутностей на інші [212, с. 182; 232, с. 42]. Основні компоненти силової взаємодії референтів передбачають наявність джерела, силового вектора й цілі [232, с. 43].

З урахуванням силових відношень, на які спирається семантика, виокремлюємо сім підгруп досліджуваних ФО: бенефактиви, які позначають набуття або забезпечення особами вигоди, переваг або користі [6, с. 189; 21, с. 82]; одиниці зі значенням шкоди; примушення; перешкоджання; подолання труднощів; протистояння; притягання. Указані підгрупи ФО виокремлюємо за

наявністю сем у значенні окремих компонентів ФС і ФЄ, а також дефініціях ФЗ, оскільки вони не розкладаються на окремі складники.

3.2.2.1. Фразеологізми з семантикою бенефактивності: підтримка себе та інших. Єдність форми й значення ФО цієї групи заснована на образ-схемі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, утвореній внутрішнім силовим вектором за відсутності бар'єрів для руху [232, с. 47], яка складається з джерела, силового вектора і цілі. Із 18 бенефактивних ФО 3 звороти акцентують на джерелі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, 3 – на векторі, тобто напрямку сили, і цілі, 5 указують на вектор з імпліцитними джерелом і ціллю. Крім ФО, які акцентують на базових складниках ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, сім із 18 одиниць позначають додатковий – результативний – складник, котрий відбиває наслідки діяльності. З урахуванням спрямованості силового вектора джерелом на себе чи на ціль одиниці бенефактивної групи поділяємо на автобенефактивні й екстрабенефактивні відповідно.

ФС із семантикою автобенефактивності (*at the expense of* і *to take advantage of*) акцентують на спрямованості джерела на самозабезпечення за рахунок об'єкта, співвідносного з ціллю (*to take advantage of*) і нанесення йому шкоди (*at the expense of*).

Використання об'єкта, співвідносного з ціллю, яке увиразнюється за допомогою ФС *to take advantage of* “використовувати на свою користь”, вказує на активність джерела самозабезпечення дієсловом *to take*. Водночас у складі аналізованої одиниці іменник *advantage* відбиває використання (*exploiting*) [297] об'єктів, які корелюють із ціллю, означеною прийменником *of*, напр., *This is now the settled line of attack against Barak Obama's foreign policy. He is too soft, and other countries are taking advantage of him. First it was the Russians, Chinese and Iranians. Now even the Brazilians and Turks are joining in* (Newsweek 7.06.2010, 18). У наведеному прикладі ФС *to take advantage of* акцентує на використанні президента Обама урядами інших країн (*other countries*), співвідносячи останніх із джерелом самозабезпечення, а главу Америки – з ціллю, за рахунок котрої вони здійснюють забезпечення можливості у сфері

зовнішньої політики, що створює ефект міжнародної самоактуалізації Росії, Китаю, Ірану, Бразилії й Туреччини (*Russians, Chinese, Iranians, Brazilians, Turks*) за рахунок США, і відсутності самоактуалізації Америки.

На відміну від ФС *to take advantage of*, фразеологізм *at the expense of* “за рахунок кого-небудь” акцентує на автобенефактивності джерела, яка супроводжується нанесенням цілі шкоди (“*something that could harm the other person or thing*”) [295]. Про кривду одних учасників іншими свідчить сполучуваність ФС *at the expense of* із залежними одиницями на позначення погіршення стану об’єкта або суб’єкта, співвідносного з ціллю (*3 points lower, to freeze its pay*), або на небезпеку, створювану джерелом самозабезпечення (*disastrous trade agreement, aggravating racial tensions*), напр., *Turkish authorities have reacted swiftly to strengthen their rule at the expense of democracy and the rule of law* (www.newsweek.com, 17.07.2016). У наведеному реченні ФС *at the expense of* на позначення автобенефактивності представляє турецьку владу як джерело власного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ за рахунок порушення демократії й закону (*democracy and the rule of law*), представлених як ціль, формуючи ефекти її самоактуалізації і небезпеки для суспільства через ослаблення демократії.

ФО з екстрабенефактивною семантикою відбивають сприяння джерелом цілі, на що вказують субстантивні одиниці на позначення джерела ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ФЄ *bread and butter* і *golden opportunity*); дієслівні ФС, котрі відбивають взаємодію вектора і цілі (ФЄ *to get word* і *to get wind*); ФО, які подають взаємодію усіх трьох компонентів – джерела, силового вектора і цілі ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ФС *to take care of*, ФЄ *to pay homage to, to give smb an edge over*).

Джерело екстрабенефактивності відображене досліджуваними одиницями у двох ракурсах: фізіологічному, пов’язаному із задоволенням тілесних потреб (ФЄ *bread and butter*), і ситуативному, тобто сприяння за певних обставин (ФЄ *golden opportunity*).

ФЄ *bread and butter* “засоби до існування” із семантикою джерела фізіологічного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ апелює до потреби в їжі іменниками *bread* “хліб” і *butter* “масло”, напр., *Connie Mackey, who runs the Family Research Council’s political-action committee, went out of her way to chide Barbour for stressing bread-and-butter issues over social concerns like abortion and same-sex marriage* (Newsweek 2.05.2011, 26–27). У цьому прикладі екстрабенефактивна ФЄ *bread and butter* сполучається з одиницями *stressing over* “наголошення на” і *social concerns* “соціальні проблеми”, створюючи ефект домінування фізіологічних потреб, пов’язаних з харчуванням, над соціальними.

Джерело ситуативної бенефактивності акцентується ФЄ *golden opportunity* “цінна можливість” за рахунок сполучення іменника *opportunity* зі значенням сприятливого часу (*time*) або ситуації (*situation*) [296] і прикметника *golden*, який указує на золото як міру забезпеченості, підсилюючи значення бенефактивності, напр., *But at this moment, he has a golden opportunity. He comes, literally, from a new world, and he could help the church become what so many of its members already believe it to be: the outward sign on this earth of Christ’s continuing presence here* (www.newsweek.com, 19.03.2013). У наведеному реченні ФЄ *golden opportunity* на позначення джерела ситуативного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ акцентує на сприятливих умовах, тобто підходящому часі (*at this moment*), для діяльності папи римського Франциска, формуючи ефект його самоактуалізації, що виявляється у перетворенні ним церкви на знак Божої присутності на землі (*the outward sign on this earth of Christ’s continuing presence here*).

Ціль екстрабенефактивності підкреслюється за допомогою ФЄ *to get word* “дістати звістку” і *to get wind* “пронюхати, випадково дізнатися”, котрі вказують на отримання інформації учасниками події, співвідносними з ціллю. У складі наведених одиниць дієслово *to get* “отримувати” із семемою ‘*to receive something that someone gives you*’ [295, с. 637] указує на адресата дії, котрий корелює з ціллю ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

ФЄ *to get wind* і *to get word* указують на нюх і слух як канали отримання інформації, акцентуючи на її частковому характері. ФЄ *to get wind*, значення якої імплікує отримання інформації через нюх, акцентує на її частковому характері за аналогією до поширення запахів вітром, позначеним у складі одиниці субстантивом *wind*, напр., *Now she'd admitted to so many lies about her past that her case that her case might be unwinnable. When Diallo's lawyer, who was out of town, got wind of the crisis in the D.A.'s office he went on the offensive* (Newsweek 5.09.2011, 14). У цьому прикладі ФЄ *to get wind* із семантикою отримання часткової інформації створює ефект дефіциту самоактуалізації юриста (*Diallo's lawyer*) через співвіднесення його з ціллю інформаційного забезпечення, тобто отримання звістки про кризу в компанії (*crisis in the D.A.'s office*), спричинену програшною справою (*her case might be unwinnable*).

Отримання інформації за посередництва слухового – звичайного – каналу підкреслюється у складі ФЄ *to get word* іменником *word* зі значенням звістки (*a piece of news*) або повідомлення (*a message*) [295, с. 1770], яке поширюється усно, напр., *The Maoists finally got word that I wanted to talk. It was well past midnight when my mobile phone rang. The caller gave no name and spoke in a local Hindi dialect [...]* (Newsweek 11/18.05.2009, 26–27). У наведеному прикладі ФЄ *to get word* із семантикою отримання інформації формує ефект самоактуалізації автора статті, якому вдалося вступити в контакт з бандитами (*Maoists*), співвідносними з ціллю інформаційного забезпечення.

ФО, які акцентують на **спрямованості бенефактивної активності джерела на ціль**, що виявляється у підтримці, є двовалентними: сполучаються з одиницями, котрі позначають виконавців дій, співвідносних із джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, або об'єкти чи учасників, представлених як ціль: *to take care of smb, to pay homage to smb/smith, to give smb/smith an edge over smb/smith*. Існування джерела бенефактивності імплікується дієсловами *to take, to pay, to give*, які сполучаються з одиницями на позначення виконавців дії, тобто джерела: *caregivers, ballet's history, the line*. Спрямованість на ціль,

названу загальними іменниками (*children*) або топонімами (*Morocco*), імплікується прийменниками *of* і *to*.

Одна ФС і дві ФЄ цієї підгрупи репрезентують три різновиди бенефактивної спрямованості джерела: базову підтримку життєдіяльності осіб відбиває ФС *to take care of smb* “дбати”, а ФЄ *to pay homage to smb* “віддавати шану” і *to give smb an edge over* “надавати переваг”, пов’язані з вищими потребами – в повазі й самоактуалізації, тобто самореалізації.

Підтримка життєдіяльності відображена у дефініції іменника *care*, що входить до складу ФС *to take care of*, семемою ‘*to keep in good condition*’ [296], яка співвідносить людей – опікунів (*caregivers*) або лікарів (*doctors*) – із джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. Його ціль представлена слабшими або незахищеними істотами (*children, dogs, refugees, patients*), позначення яких апелює до потреби в безпеці, напр., *They’re an alternative both to nursing homes and to a stultifying life as a shut-in, and they allow caregivers, many of whom are in the “sandwich generation” taking care of both children and parents, to work or care for kids during the day* (Newsweek 5.09.2011, 16–18). У наведеному висловленні ФС *to take care of* співвідносить опікунів (*caregivers*) із джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ для дітей і батьків (*children and parents*), представлених як ціль, що створює ефект родинної належності. Водночас ФЄ *to pay homage to* акцентує бенефактивність, що реалізується у вияві поваги й захоплення, вербалізованій субстантивом *homage* на позначення шани, що апелює до потреби у репутації. Вияв захоплення підкреслюється в семантиці ФЄ *to pay homage to* її сполученням з номінативними одиницями, котрі іменують вдалі твори мистецтва, позначені власними назвами (*Inglorious Bastards*) або фразами з загальними іменниками (*ballet’s history*), напр., *The Great Escape, The Dirty Dozen, The Naked and the Dead, and, of course, Enzo Castellari’s Inglorious Bastards, to which Tarantino’s title pays homage* (Newsweek 24/31.08.2009, 72–73). У наведеному прикладі ФЄ *to pay homage to* співвідносить Квентіна Тарантіно (*Tarantino’s title*) із джерелом забезпечення можливості, оскільки він вшановує режисера Енцо Кастелларі і його фільм

(*Enzo Castellari's Inglorious Bastards*), представлених як ціль, створюючи ефект визнання, що виявляється у засвідченні поваги творчості Кастелларі.

На відміну від ФЄ *to pay homage to*, котра створює ефект апеляції до потреби у репутації, ФЄ *to give smb an edge over* “надавати переваг” підкреслює самоактуалізацію в результаті активності джерела забезпечення можливості за допомогою іменника *edge* із семою ‘*advantage*’ “перевага” [296], напр., *The line currently sends energy from Spain to Morocco, but it could work both ways, and analysts say its existence gives Morocco an edge over its neighbors for access to the European market* (Newsweek 27.09.2010, 13). У наведеному висловленні бенефактивність, тобто користь, лінії електропередач (*the line*) для Марокко акцентується за допомогою ФЄ *to give smb an edge over*, яка у взаємодії з іменником *access* на позначення доступу, співвідносить електролінію з джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ для країни, співвідносною з ціллю, формуючи ефект самоактуалізації Марокко у сфері енергетики.

ФО на позначення завершення бенефактивної діяльності підкреслюють здобутки учасників подій у сферах політики й бізнесу (ФЄ *to bear fruit, to reap the benefits of, fruits of labour*, ФС *to take pride in*) і різні ступені фінансової забезпеченості (ФС *to make money* і *to make a profit*, ФЄ *to make a killing*), створюючи ефект самоактуалізації.

Одиниці, які акцентують на результаті діяльності, представлені двома підгрупами ФО: ФЄ позначають досягнення (*fruits of labour, to bear fruit, to reap the benefits of*), а ФС – переживання особами результатів (*to take pride in*).

Із-поміж ФЄ, котрі виокремлюють досягнення учасників подій, одиниці *fruits of labour* і *to bear fruit* акцентують отримання результатів за рахунок дієслова *to bear* “народжувати” у складі першої одиниці та спільного для обох ФЄ субстантива *fruits* (*fruit*) на позначення плодів співвідносить урожай із ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, тобто з результатом. А ФЄ *to reap the benefits of* указує на отримання вигоди за рахунок сполучення дієслова *to reap* на позначення збору врожаю з субстантивом *benefits*.

Одержання результатів у значенні ФЄ *fruits of labour i to bear fruit* указує на самоактуалізацію суб'єкта, напр., *Moscow is moving fast to push that advantage, lending money and offering loans to old allies abroad. That policy is starting to bear fruit. For the first time in a generation, Russia is starting to regain influence in the region* (Newsweek 16.03.2009, 44). У наведеному прикладі ФЄ *to bear fruit* акцентує на досягненнях сучасної російської влади (*Moscow*), представлених словосполученням *to regain influence in the region* на позначення відновлення Росією впливу на пострадянському просторі, що формує ефект міжнародної самоактуалізації країни.

Самоактуалізація учасників подій внаслідок отримання вигоди підкреслюється ФЄ *to reap the benefits of* “пожинати плоди”, напр., *But with the coastlines rebuilt for travelers and the government closing in on the Tamil Tigers on their last sliver of land in the northeast, a country that has long lived on the edge is hoping, finally, to reap the benefits of tourism* (Newsweek 11/18.05.2009, 60). У наведеному прикладі сполучення присудка *is hoping* з ФЄ *to reap the benefits of* акцентує на прагненні Шрі-Ланки (*country*) отримати вигоду в результаті розвитку туризму (*tourism*), що формує ефект міжнародної самоактуалізації країни.

Переживання особами результату діяльності підкреслюється у складі ФС *to take pride in* “пишатися” субстантивом *pride* із семами ‘feeling’ та ‘pleasure’ [295, с. 1206]. На бенефактивності семантики аналізованого ФС додатково акцентує комбінаторика з одиницями на позначення досягнень (*accomplishment, the success of their beverages, has emerged stronger*), напр., *Most Europeans take pride in recycling. Good citizens separate glass from plastics, biowaste from metal cans, and brags about it to their friends* (www.newsweek.com, 04.02.2016). У наведеному прикладі ФС *to take pride in* акцентує на почуттях європейців, викликаних успіхами у переробці відходів (*recycling*), створюючи ефект самоактуалізації.

ФО із семантикою фінансової забезпеченості підкреслюють самоактуалізацію учасників подій внаслідок їхнього збагачення. До цієї

підгрупи належать два ФС *to make money* і *to make a profit* та ФЗ *to make a killing*.

ФС *to make money* “заробляти гроші” акцентує на отриманні прибутків, напр., *Apple has made money so quickly and so prodigiously that it holds an outrageous \$76 billion in cash and investments [...]* (Newsweek 5.09.2011, 20–23). У наведеному реченні сполучення ФС *to make money* з числівником *\$76 billion* і обставинами *quickly* “швидко” і *prodigiously* “неймовірно” створює ефект ділової самоактуалізації компанії Епл (*Apple*). Водночас ФС *to make a profit* підкреслює перевищення прибутків над витратами, на що у значенні іменника *profit* вказують семема *‘the excess of returns over expenditure’* [296], напр., *When criminals make a profit from their prison art* (www.newsweek.com, 28.08.2009). У наведеному заголовку ФС *to make a profit* акцентує на перевищенні прибутків над витратами в’язнів і у сполученні з фразою *prison art* на позначення тюремного мистецтва формує ефект самоактуалізації ув’язнених.

На швидкому збагаченні акцентує ФЗ *to make a killing* “зірвати куш”, на що вказує семема *‘in a short time’* у його дефініції (*to make a lot of money in a short time*) [295, с. 837], напр., *Speed trades that stayed in the game had record paydays. “We would’ve made a killing if we’d kept trading,” Narang says* (Newsweek 7.06.2010, 42–44). У наведеному прикладі ФЗ *to make a killing* із семантикою швидкого збагачення підкреслює рекордні прибутки, позначені словосполученнями *speed trades* і *record paydays*, створюючи ефект самоактуалізації трейдерів, які на фондовій біржі отримують високий зиск.

Таким чином, ФО з семантикою бенефактивності представлені трьома підгрупами. Автобенефактивні фразеологізми акцентують на спрямованості діяльності учасників, співвідносних із джерелом, на задоволення власних потреб, формуючи ефект самоактуалізації за рахунок інших. Екстрабенефактивні звороти акцентують на сприянні іншим учасникам подій, які корелюють із ціллю, створюючи ефект забезпечення безпеки, репутації або самоактуалізації осіб співвідносних із джерелом забезпечення можливості.

Результатні ФО підкреслюють досягнення й фінансову забезпеченість учасників подій, викликаючи ефект їхньої самоактуалізації.

3.2.2.2. Фразеологізми з семантикою шкоди: фізична і суспільна.

Єдність форми й значення ФО на позначення шкоди базується на образ-схемі ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, що відбиває нездатність суб'єктів до дії і утворюється джерелом, ціллю й силовим вектором [232, с. 47; 262, с. 201], тобто пов'язана з незадоволенням усіх базових потреб.

Семантика 15 ФО на позначення шкоди акцентує на таких складниках: джерелі, що спричиняє шкоду (1 ФО); стані цілі ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (4 ФО); і векторі, тобто напрямку сили, який імплікує джерело і ціль (5 ФО). Обов'язкові складники образ-схеми ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ доповнюються додатковим – результативним – компонентом (5 ФО).

Джерело нанесення шкоди увиразнюється ФЄ *a nasty piece of work* “негідник”, про що, з одного боку, у складі ФЄ свідчить прикметник *nasty* з семою ‘*extremely hazardous*’ [296], а з іншого боку, – сполучуваність ФЄ *a nasty piece of work* у різних контекстах з субстантивами *mass murderers, thugs*, які іменують убивць, та *genocide* на позначення масового винищення населення, напр., *He committed a catalogue of horrific acts while head of paramilitary group, the Demon Forces, during Liberia's bloody civil war. [...] This is not an argument for not prosecuting Chuckie Taylor, who is by all accounts a nasty piece of work* (www.newsweek.com, 09.01.2009). У наведеному прикладі ФЄ *a nasty piece of work* співвідносить Чакі Тейлора – сина колишнього глави Ліберії – з джерелом шкоди, яка виявляється у застосуванні військовими під його керівництвом тортур (*horrific acts*) під час кривавої цивільної війни (*bloody civil war*), що створює ефект втрати безпеки.

Спрямованість джерела нанесення шкоди на ціль акцентується дієсловами *to beat, to commit, to shatter, to do, to wreak*, які вказують на силовий вектор, тобто імплікують вплив суб'єктів, котрі корелюють із джерелом шкоди, на ціль. Співвідносні з джерелом виконавці називаються в проаналізованих

текстах антропонімами (*Saadi*), етнонімами (*Americans*), субстантивами на позначення терористів (*ihadists*), абстрактними іменниками з семантикою потреб (*need*). Ціль шкоди імплікується у складі ФО антропонімами (*Rihanna*), іменниками на позначення членів родини (*wife*) займенниками або прийменниками *to*, *with*, які вказують на спрямування сили на осіб або об'єкти, й *in*, котрий сигналізує про напрям перебування цілі.

Спрямованість джерела нанесення шкоди на ціль позначається трьома різновидами: фізіологічним (*to beat smb to a pulp*, *to commit suicide*), фізичним (*to shatter smb's confidence*) і суспільним (*to wreak havoc in*, *to play havoc with*).

З-поміж ФО з семантикою фізіологічної шкоди ФС *to commit suicide* “покінчити життя самогубством” відбиває спрямування джерелом силового вектора на себе, тобто самознищення, а ФЕ *to beat smb to a pulp* “побити когось до напівсмерті” – спрямованість на кривдження інших.

Самознищення, підкреслене ФС *to commit suicide*, сигналізує про загрозу, напр., *Being optimistic, Americans commit suicide at fairly lower rates, 10.2 for every 100,000 people in 2004, less than the 11.9 average for all industrial countries or Japan's 20.3 and France's 15.1* (Newsweek 18.01.2010, 20). У цьому реченні ФС *to commit suicide* у сполученні з обставиною *at fairly lower rates* на позначення зменшення рівня самогубств пересічних американців (*Americans*) створює ефект відновлення фізичної безпеки.

Спрямованість фізіологічної кривди на інших підкреслюється ФЕ *to beat smb to a pulp* “побити когось до напівсмерті” семами ‘*hurt*’ та ‘*injure*’ [297] у значенні дієслова *to beat*. Субстантив *pulp* на позначення м'яса, плоті, які стає видно при глибоких ранах [297], свідчить про нанесення серйозних ушкоджень, акцентуючи на небезпеці, напр., *Forgiveness seems to be the order of the day. Rihanna has just recorded two songs with Chris Brown, the hip-hop artist who beat her to a pulp when they were dating in 2009* (www.newsweek.com, 5.03.2012). У наведеному висловленні спрямованість фізичної кривди на інших, покладена в основу значення ФЕ *to beat smb to a pulp*, співвідносить колишнього хлопця Ріанни (*Chris Brown, hip-hop artist*), котрий її жорстоко побив, з джерелом

ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а співачку – з його ціллю, що створює ефект небезпеки зірки.

Нанесення фізичної шкоди покладено в основу семантики ФЄ *to shatter smb's confidence* “знищити чиясь упевненість”, на що у її складі вказує дієслово *to shatter* “розбити”, яке вказує на руйнівну активність джерела шкоди, уподібнюючи знищення довіри *confidence*, співвідносною з ціллю, пошкодженню предметів, напр., *Looking to Wall Street to lead the recovery is ludicrous; its confidence is shattered and its balance sheets are wrecked* (Newsweek 16.03.2009, 18). У наведеному прикладі ФЄ *to shatter smb's confidence* підкреслює занепад американської фондової біржі, позначений присудком *are wrecked*, співвідносячи довіру до фондового ринку США (*Wall Street, its*) з ціллю ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, що створює ефект дефіциту безпеки у сфері фінансів.

Спрямованість суспільної шкоди на членів соціуму підкреслюється за допомогою ФЄ *to wreak havoc in* і *to play havoc with*, які при сполученні в проаналізованих текстах з іменниками, що позначають джерело загрози (*ihadists, Donald Trump, ransomwear, ice storm, death chamber*) для оточуючих як цілі, представленої окремими територіями (*Middle East, Upper Midwest, Central States*), закладами (*high school classroom, hospitals*), економічною сферою (*financial markets*), людством в цілому (*mankind*), напр., *There's no doubt much of this happened with the connivance of Syrian authorities, which allowedihadists to wreak havoc in places where their nihilism converged with the regime's own interests in fomenting mayhem* [...] (Newsweek 9.05.2011, 10–11). У наведеному прикладі ФЄ *to wreak havoc* акцентує на створенні хаосу, вербалізованого словосполученням *fomenting mayhem*, співвідносить джихадистів (*ihadists*) із джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а окремі території Сирії, представлені іменником *places*, – з ціллю, формуючи ефект небезпеки регіонів від терористів. Водночас ФЄ *to play havoc with* “підривати” підкреслює нанесення економічної шкоди при сполученні з іменниками *trade* та *imports*, напр., *Americans' insatiable need for gas and electricity plays havoc with*

trade flows (petroleum-related *imports* accounted for 38 percent of the trade deficit in September) and sustains hostile, undemocratic governments like those in Venezuela and Iran (Newsweek 29.11.2010, 26). У наведеному висловленні ФЄ *to play havoc with* підкреслює деструктивний вплив на торгові потоки (*trade flows*), представлені як ціль ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, сторчи ефект нанесення економічної шкоди.

На *недієздатності учасників подій* акцентують ФО, котрі спираються на три різновиди неспроможності до дії, які вказують на дефіцит самоактуалізації: фізіологічну, спричинену тілесними вадами (ФЄ *Achilles' heel* і *lame duck*); локальну, пов'язану з перебуванням об'єктів у несприятливому місці (ФЄ *to be on the rocks*); та діяльнісну (ФЗ *to get the sack*).

ФЄ, семантика яких спирається на фізіологічну недієздатність, зображують вразливість (*Achilles' heel*) і ушкодженість (*lame duck*) осіб. ФЄ *Achilles' heel* “Ахіллесова п'ята” акцентує на вразливому стані осіб, співвідносних з ціллю фізіологічного ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, на яке вказує походження досліджуваної одиниці з історії про п'яту міфологічного героя Ахілла як його фізично вразливу частину тіла [293], напр., *Maureen Dowd and Dick Cheney have found common ground in scoffing at the president's “dithering.” [...] The sarcasm brigade thinks it has finally found an Achilles' heel in his lack of accomplishments* (Newsweek 7.12.2009, 30). У наведеному прикладі семантика вразливості в основі ФЄ *Achilles' heel* представляє президента Обаму як ціль ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, проти якої спрямовані дії джерела, співвідносного з його опонентами (*sarcasm brigade*), створюючи ефект дефіциту самоактуалізації Обами, що виявляється в нерішучості (*dithering*) американського глави (*his*) і недостатку його досягнень (*lack of accomplishments*).

Ушкодженість слугує основою семантики ФЄ *lame duck* “президент, строк якого на посаді закінчується”, акцентуючи на нездатності лідерів виконувати повноваження. У цьому разі на фізіологічну основу ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ указує прикметник *lame* (“unable to walk”)

[295, с. 850], котрий відбиває кульгавість як неспроможність до дії, напр., *By the time he and Prime Minister Ehud Olmert drew close to agreement in 2008, corruption charges made the Israeli leader a lame duck* (Newsweek 2.05.2011, 28–33). У наведеному прикладі нездатність до дії підкреслюється ФЄ *lame duck*, яка у взаємодії з підметом *corruption charges* на позначення обвинувачень у корупції, співвідносить колишнього ізраїльського прем'єр-міністра Ехуда Олмерта (*Prime Minister Ehud Olmert*) з ціллю ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації політика, що виявляється у його неспроможності виконувати свої обов'язки на посаді.

Локальна нездатність об'єктів функціонувати внаслідок перебування в несприятливому місці покладена в основу семантики ФЄ *to be on the rocks* “у важкому стані, на міліні”, яка спирається на досвід перебування кораблів на рифах, що призводить до неспроможності продовжувати рух. Аналізована ФЄ указує в розглянутих текстах на дефіцит самоактуалізації у сферах економіки й міжособистісних стосунків, про що свідчить сполучення ФЄ *to be on the rocks* з іменниками *economy* й *marriage*, напр., *Especially with the economy on the rocks, the public is paying closer attention to Cameron than it has in the past* (Newsweek 16.03.2009, 46–47). У наведеному прикладі ФЄ *to be on the rocks* створює ефект дефіциту самоактуалізації у фінансовій сфері внаслідок співвіднесення британської економіки, позначеної іменником *the economy*, з ціллю ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

Діяльнісна нездатність до дії відображена ФЗ *to get the sack* “бути звільненим з роботи”, яке спирається на досвід, коли, звільняючи майстра з роботи, йому віддавали його мішок з інструментами [292], напр., *This year hundreds of thousands of public-sector workers will get the sack, while inflation, tax increases, and a steep reduction in welfare benefits will eat into the household incomes of nearly everyone else* (Newsweek 2.05.2011, 46–47). У наведеному реченні ФЗ *to get the sack* співвідносить працівників британської бюджетної сфери (*public-sector workers*) з ціллю діяльнісного ПОЗБАВЛЕННЯ

МОЖЛИВОСТІ, формуючи ефект дефіциту самоактуалізації, пов'язаного зі звільненням з роботи.

ФЄ на позначення результату шкоди акцентують на невдачах у сферах політики й бізнесу, створюючи ефекти втрати безпеки, репутації або самоактуалізації, підкреслюючи негативні наслідки діяльності політиків (*a fatal flaw, the kiss of death, the Tower of Babel*) і втрати поваги (*to lose face*) чи грошей (*to lose one's shirt*). Усі одиниці цієї підгрупи представлені ФЄ, тобто вони позначають однаковий ступінь акцентування, потребуючи однакових когнітивних зусиль, а значить і часу для обдумування.

Негативні наслідки репрезентуються за допомогою ФЄ, які засновуються на двох різновидах ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ: фізіологічному (*a fatal flaw, the kiss of death*) і суспільному (*the Tower of Babel*). Фізіологічна основа представлення невдалих наслідків активності відображена ФЄ *the kiss of death* і *a fatal flaw* за рахунок субстантива *death* і прикметника *fatal*, які вказують на смерть, котра відсилає до ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, тобто апелює до потреби в безпеці, напр., *The fatal flaw in Trump's frankenstein economic plans* (www.newsweek.com. 20.08.2016). У наведеному заголовку ФЄ *a fatal flaw* у взаємодії з означенням *frankenstein* акцентує невдалий наслідок фінансових планів Трампа, позначених словосполученням *economic plans*, створюючи ефект економічної небезпеки США.

На суспільних негативних наслідках активності осіб акцентує ФЄ *the Tower of Babel* “Вавілонська вежа, непорозуміння” з опертям на ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, на котре вказує зруйнована башта внаслідок втрати спільної мови й хаосу [293], напр., *Our omnipresent mediocracy makes a lot of unthinkable things thinkable. Barack Obama's use of social networking and YouTube in 2008 just scratched the surface of what's possible when anyone can have access to any idea or image at any time. [...] The resulting Tower of Babel has good news and bad news for would-be populists. The good news for them is that the dissemination of outlandish ideas is easier than ever. [...] The bad news for them is*

that they have nothing to say (Newsweek 7.12.2009, 28). У наведеному прикладі сполучення означення *resulting* з ФЕ *the Tower of Babel* співвідносить негативні наслідки діяльності політиків з ПОЗБАВЛЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, створюючи ефект небезпеки, що виявляється в поширенні популістськими політиками США безглузвих ідей через медіа (*dissemination of outlandish ideas*).

Втрати підкреслюються ФЕ *to lose face* “втратити повагу” і *to lose one's shirt* “розоритися”, котрі містять дієслово *to lose* із семою ‘deprived’ [297], що активує ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. Сполучення дієслова *to lose* у складі фразеологізмів з іменниками *face* і *shirt* указує на втрату репутації і збідніння відповідно.

Про втрату репутації у значенні ФЕ *to lose face* “втратити повагу” свідчить її походження з китайської, в котрій досліджувана одиниця означає нездатність з'явитися на публіці, тобто показати своє обличчя через ганьбу [298], напр., *Brazil Loses Face in Honduras Political Fiasco* (www.newsweek.com, 11.09.2009). У наведеному заголовку ФЕ *to lose face* у взаємодії з іменником *fiasco* “провал” активує ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, формуючи ефект дефіциту міжнародної репутації вищого керівництва Бразилії (*Brazil*).

На збіднінні осіб акцентує ФЕ *to lose one's shirt* “розоритися” за рахунок іменника *shirt* на позначення сорочки, котра є найближчою до тіла і останнім, що може втратити людина, напр., *While most long-term investors lost their shirts during the Great Panic of 2008, high-frequency traders posted huge profits* (Newsweek 7.06.2010, 43). У наведеному реченні ФЕ *to lose one's shirt* акцентує на розоренні довгострокових інвесторів (*long-term investors*), концептуалізованому як ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, створює ефект дефіциту фінансової безпеки вкладників.

Таким чином, ФО з семантикою шкоди, єдність форми й значення яких засновується на образ-схемі ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, акцентують на нанесенні суб'єктами фізичної або суспільної шкоди; перебуванні учасників подій у стані неієдності й негативних результатах діяльності, створюючи

ефекти дефіциту фізичної, суспільної або економічної безпеки чи втрати репутації.

3.2.2.3. Фразеологізми з семантикою примушення: домінування джерела. Єдність форми й значення ФО цієї групи спирається на однойменну образ-схему, які відбиває рух цілі під впливом таких зовнішніх сил, як вітер, вода, фізичні об'єкти, люди, тобто до її складу входять джерело, силовий вектор і ціль [232, с. 45]. Відношення примушення покладені в основу значення 14 ФО, з яких 2 акцентують на домінуванні джерела ПРИМУШЕННЯ, 11 ФО – вектора, тобто напрямку сили, з імпліцитними джерелом і ціллю ПРИМУШЕННЯ. Крім обов'язкових складників образ-схеми 1 фразеологізм відбиває відсутність ПРИМУШЕННЯ.

На *джерелі примушення* акцентують субстантивні ФЄ, які спираються на фізичне (*burden of proof*) і суспільне (*might is right*) домінування.

Фізичне домінування в основі значення ФЄ *burden of proof* “тягар доказу” відображається субстантивом *burden*, який репрезентує як фізичний тягар обов'язок надання в суді доказів (*proof*), апелюючи до потреби в безпеці, пов'язаній з порядком і законом [251, с. 39], напр., *Today it makes London the libel capital of the world, an international destination for “libel tourists” who, because of the Internet, can sue almost anyone for spreading alleged mistruths in England [...] The lure of the Union Jack is explained by where the burden of proof falls* (Newsweek 7.06.2010, 12). У наведеному прикладі взаємодія ФЄ *burden of proof*, яка акцентує на джерелі ПРИМУШЕННЯ, зі словосполученням *can sue almost anyone* на позначення судового позову до будь-кого, формує ефект дефіциту правової безпеки у Британії через можливість без доказів притягнути людину до суду за поширення нібито неправдивої інформації (*spreading alleged mistruths*).

На суспільному домінуванні акцентує ФЄ *might is right* “хто має силу, той і правий” за рахунок іменника *might* на позначення великої влади чи сили, особливо нації або організації (*great and impressive power or strength, especially of a nation, large organization*) [297], який інтенсифікується прикметником *right*,

напр., *But Bush was genuinely offended by the Iraqi invasion and then absorption of Kuwait. It was simply not how civilized countries behaved toward one another. It harkened back to a cruder era of international relations when might made right* (Newsweek 11/18.05.2009, 32). У наведеному прикладі ФЄ *might is right* на позначення джерела ПРИМУШЕННЯ створює ефект порушення міжнародної безпеки, класифікуючи загарбницькі дії (*absorption, invasion*) Іраку в Кувейті.

ФО, які позначають вектор та імплікують джерело і ціль примушення, відбивають два його етапи: початок і розгортання.

Початок примушення відбивається ФС з дієсловами *to take* “брати” (*to take control, to take charge*) і *to capture* “захопити” (*to capture control*). З-поміж наведених фразеологізмів ФС *to take control* і *to take charge* за рахунок дієслова *to take* “брати” на позначення заволодіння об’єктами [297] імплікують незначне докладання зусиль суб’єктами, співвідносними з джерелом ПРИМУШЕННЯ, активованого субстантивами *control* і *charge*, напр., *Last fall, the military sent Gen. Tariq Khan to take charge of operations there* (Newsweek 11/18.05.2009, 25). У наведеному реченні ФС *to take charge* репрезентує пакистанського генерала (*Gen. Tariq Khan*) як джерело ПРИМУШЕННЯ, створюючи ефект його самоактуалізації завдяки отриманню контролю над бойовими операціями (*operations*).

Докладання значних зусиль суб’єктами, співвідносними з джерелом ПРИМУШЕННЯ, імплікується ФС *to capture control* за рахунок дієслова *to capture* на позначення заволодіння або контролю силою (*take into one's possession or control by force*) [297], напр., *Of course, if Republicans do capture control of the House in November – current projections show them regaining the majority with 15 seats to spare – many conservatives will insist that the GOP stick to its winning strategy: pure obstruction* (Newsweek 27.09.2010, 44–45). У наведеному прикладі ФС *to capture control* співвідносить партію республіканців (*Republicans*) з джерелом ПРИМУШЕННЯ, яке докладає значних зусиль для повторного отримання більшості (*regaining the majority*) в парламенті (*the*

House), що створює ефект відновлення самоактуалізації партії внаслідок відновлення влади.

На **розгортанні примушення** акцентують ФЄ, котрі розкривають процес впливу джерела на ціль у трьох ракурсах: тілесно-мануальному, заснованому на застосуванні рук (*to set smb right, to have a grip on smb/smith, to fan the flames, to rule with an iron fist / hand*), діяльнісному, пов'язаному з виконанням покладених обов'язків (*to take smb to task*), і комунікативному, зумовленому усним спілкуванням (*to call smb's bluff*).

Тілесно-мануальний ракурс представлений у двох аспектах: моторному (ФЄ *to set smb right, to have a grip on smb/smith*) і моторно-інструментальному (ФЄ *to rule with an iron fist / hand* і *to fan the flames*).

Моторне примушення, пов'язане з маніпуляціями рук з об'єктами, відображається ФЄ *to set smb right* “наставити на правильний шлях” і *to have a grip on smb/smith* “мати владу над”, які відбивають короткотривале примушення і здійснення більш тривалого контролю відповідно. На короткотривалому примушенні акцентує дієслово *to set* зі значенням ставити (*put*) [297], яке репрезентує дію джерела ПРИМУШЕННЯ, займенник *somebody* указує на ціль, а прислівник *right* свідчить про спрямованість примушення на зміну положення цілі, напр., *Whenever Senate Minority Leader Mitch McConnell might be tempted to act collegially, Tom Coburn [...], Jim DeMint (who hopes to “break” Obama), and David Vitter [...] are there to set McConnell right* (Newsweek 18.12.2010, 18). У цьому прикладі ФЄ *to set smb right* з семантикою короткочасного ПРИМУШЕННЯ співвідносить з джерелом членів американського сенату (*Tom Coburn, Jim DeMint, David Vitter*), а з ціллю – очільника меншості в сенаті (*Mitch McConnell*), формуючи ефект самоактуалізації трьох senatorів і її дефіциту для глави меншості Мітча Макконнелла.

Більш тривалий перебіг ПРИМУШЕННЯ підкреслюється в семантиці ФЄ *to have a grip on smb/smith* “мати владу над” за рахунок іменника *grip* на позначення міцного стискання руками (*firm hold*) [297], що передбачає довший контакт з ціллю, представленою займенниками *somebody/something*.

Сполучення в проаналізованих текстах ФЄ *to have a grip on smb/smth* з прикметником *tight* “міцний” посилює значення ПРИМУШЕННЯ, а з одиницею *incomplete* “неповний” послаблює його, напр., *Then again, he might merely be installing loyalists who share his view that the regime should keep a tight grip on society* (www.newsweek.com. 6.03.2009). У наведеному прикладі сполучення ФЄ *to have a grip on smb/smth* з прикметником *tight* співвідносить президента Кастро з джерелом ПРИМУШЕННЯ, а кубинське суспільства (*society*) – з ціллю, створюючи ефект самоактуалізації глави держави. Натомість комбінаторика ФЄ *to have a grip on smb/smth* з прикметником *incomplete* вказує на неповний контроль компанії Фейсбук над справами (*business*), створюючи ефект дефіциту самоактуалізації: *The company also seems to have an incomplete grip on its business* (Newsweek 7.07.2010, 20).

Моторно-інструментальне ПРИМУШЕННЯ, що полягає в застосуванні рук як знаряддя, підкреслюється за допомогою ФЄ, які вказує на два способи впливу на ціль: безпосередній (*to rule with an iron fist / hand*) і опосередкований (*to fan the flames*). На безпосередньому впливі джерела на ціль акцентує ФЄ *to rule with an iron fist / hand* “керувати залізним кулаком / рукою”: у її складі дієслово *to rule* “керувати” із семою ‘*to control*’ [296] відбиває активність джерела ПРИМУШЕННЯ, прийменниково-іменниковий елемент *with fist / hand* репрезентує руку як інструмент прямої дії, а іменник *iron* співвідносить її з залізом, сигналізуючи про високу інтенсивність ПРИМУШЕННЯ, напр., *DeMille was a smarter showman on screen and off. No one ever worked harder to mold a public mask or keep it in place. He ruled with a despot’s hand and a hambone’s instincts [...]* (Newsweek 20.09.2010, 66). У наведеному прикладі ФЄ *to rule with an iron hand* співвідносить режисера Сесіла ДеМіллі (*DeMille*) з джерелом ПРИМУШЕННЯ, одночасно формуючи два ефекти: його власної самоактуалізації і порушення безпеки оточуючих, про яке додатково свідчить дискурсивна заміна означення *iron* на іменник *despot* “людина, яка застосовує владу жорстко і несправедливо” (“*someone, especially a ruler, who uses power in a cruel and unfair way*”) [295, с. 401]. Опосередкований вплив джерела на ціль

підкреслюється ФЄ *to fan the flames* “досл. роздмухувати вогонь віялом”: у її складі дієслово *to fan* указує на активність джерела примушення, імплікуючи використання віяла як інструмента впливу на ціль, вербалізовану іменником *flames* на позначення полум’я, посилення якого спричиняє небезпеку, напр., *Strategically, Syria would be an ideal cauldron in which militaries could fan the flames of a jihad that is dying out in Iraq and Afghanistan* (Newsweek 9.05.2011, 10–11). У наведеному прикладі ФЄ *to fan the flames* співвідносить військових (*militaries*) із джерелом ПРИМУШЕННЯ, а мусульманську священну війну (*jihad*) з ціллю, створюючи ефект небезпеки для Іраку та Афганістану.

Діяльнісний ракурс ПРИМУШЕННЯ, пов’язаний з виконанням обов’язків особами, співвідносними з ціллю, акцентується ФЄ *to take smb to task* “приводити до відповідальності”. У її складі іменник *task* із семемою ‘*must be done*’ “повинен бути зроблений” [295, с. 1582] вказує на ПРИМУШЕННЯ, дієслово *to take* відбиває активність джерела, а займенник *somebody* імплікує ціль, напр., *The unfriendly Majlis has won a series of recent battles against Ahmadinejad. [...]. It’s also taken him to task over everything from corruption charges to cabinet appointments* (Newsweek 27.09.2010, 9). У наведеному прикладі ФЄ *to take smb to task* співвідносить Меджліс (*Majlis*) із джерелом ПРИМУШЕННЯ, а президента Ірану (*Ahmadinejad*) – з ціллю, формуючи ефекти підвищення репутації парламенту і її пониження у керівника держави.

Комунікативне примушення відображене за допомогою ФЄ *to call smb’s bluff* “викривати брехню”, у складі якої дієслово *to call* “кликати” указує, що учасники, співвідносні з джерелом примушення, спрямовані на викриття обману, представленого у складі ФЄ як ціль елементом *bluff*, напр., *Saudi billionaire Khalid bin Mahfouz [...] was threatening to sue unless I retracted any mention of his well-documented links to Al Qaeda, Hamas, and other radical Muslim organizations. I felt confident in my material, so I called his bluff* (Newsweek 7.06.2010, 12). У цьому прикладі ФЄ *to call smb’s bluff* співвідносить авторку статті (*I*) з джерелом комунікативного ПРИМУШЕННЯ, оскільки вона викриває зв’язки з терористами в саудівського мільярдера (*Saudi billionaire*

Khalid bin Mahfouz), представленого як ціль ПРИМУШЕННЯ, створюючи стосовно чоловіка ефект дефіциту репутації.

Відсутність примушення позначається ФС *to be out of control* за допомогою прийменника *out of* зі значенням відсутності (*not having*) [297], напр., *The ebola outbreak in West Africa – which has now killed some 1,900 people across five countries – is accelerating, and is "completely out of control," an official from the National Institute of Health (NIH) told Newsweek on Thursday.* (www.newsweek.com, 4.09.2014). У наведеному прикладі ФС *to be out of control* репрезентує еболу як ціль ПРИМУШЕННЯ, указуючи при цьому на відсутність джерела, з яким можуть співвідноситися ліки, медики або влада. Відсутність гіпотетичного зв'язку між джерелом і ціллю ПРИМУШЕННЯ у значенні ФС *to be out of control* акцентує на прогресуванні хвороби, вербалізованому присудком *is accelerating*, формуючи ефект небезпеки, зумовленої безконтрольним поширенням пандемії (*ebola*).

Таким чином, ФО з семантикою примушення акцентують на домінуванні суб'єктів, указуючи на джерело або позначаючи вектор сили, імплікуючи джерело і ціль ПРИМУШЕННЯ. Співвідносячи учасників подій із джерелом ПРИМУШЕННЯ досліджувані одиниці створюють ефект самоактуалізації або репутації. При зображенні учасників подій як цілі ПРИМУШЕННЯ ФО формують ефект дефіциту безпеки, самоактуалізації або репутації.

3.2.2.4. Фразеологізми з семантикою перешкоджання: труднощі та захист. Єдність форми й значення ФО цієї групи спирається на образ-схему ПЕРЕШКОДА, утворену джерелом, ціллю і силовим вектором, котрий зупиняється або змінює траєкторію руху внаслідок зіткнення з перепорою [232, с. 45]. Вищевказані компоненти образ-схеми слугують основою для виокремлення фразеологізмів трьох груп: на позначення джерела; джерела й вектора ПЕРЕШКОДИ; взаємодії усіх трьох складників – джерела, силового вектора і цілі. Із урахуванням візуальної, фізичної і діяльнісної основи перешкоди 10 одиниць цієї групи поділяємо на три відповідні підгрупи.

Візуальна перешкода визначає організацію ФЄ з базовою семантикою блокування зорового сприйняття: вони указують на його джерело (ФЄ *window dressing* і *black market*) або взаємодію джерела візуальної перепони з напрямком її розташування (ФЄ *behind the curtain* / *behind the scenes*).

ФЄ *window dressing* і *black market*, котрі акцентують на джерелі візуальної перешкоди, засновані на її двох виявах: предметному й хроматичному, пов'язаному з забарвленням. У значенні ФЄ *window dressing* “окозамилювання, прикриття” перешкода-об’єкт співвідноситься з прикрашенням (*dressing*) вітрин (*window*), яке покращує стан справ. Указана семантика зумовлює сполучуваність аналізованої ФЄ з одиницями на позначення негативних приховуваних явищ: фінансових труднощів (*make the Spanish bank appear healthier than it was*), попередньої діяльності (*what was going on before*), напр., *Another recording shows how the New York Fed caved to Goldman Sachs’s insistence that it complete a deal with Spanish bank Banco Santander, even though Fed staffer Michael Silva thought the deal was “window dressing” designed to make the Spanish bank appear healthier than it really was* (www.newsweek.com, 26.09.2014). У наведеному прикладі ФЄ *window dressing* із семантикою джерела візуальної ПЕРЕШКОДИ, яка прикрашає стан справ, співвідносного з ціллю іспанського банку (*make the Spanish bank appear healthier than it really was*), створює ефект сумнівної репутації фінансової установи.

Хроматична ПЕРЕШКОДА, яка полягає у блокуванні зорового сприйняття через темне забарвлення об’єктів, покладена в основу ФЄ *black market* “незаконний ринок”, що підкреслює приховування протиправної фінансової діяльності. У складі аналізованої ФЄ на хроматичну ПЕРЕШКОДУ вказує прикметник *black* на позначення чорного кольору, який повністю затемнює об’єкти, роблячи їх непрозорими, а тому в сполученні з іменником *market* акцентує на незаконній торгівлі, напр., *On paper, the islands’ duty-free goods were tightly controlled; to thwart profiteers, a national ID was required for each purchase. But the IRGC gamed the system using a list of its members’ ID numbers to import scarce household appliances and resell them on the black market*

(Newsweek 19.07.2010, 24). У наведеному прикладі ФЄ *black market* у функції обставини зображує сферу контрабандної торгівлі, позначеної дієсловом *to game* “обдурювати”, створюючи ефект порушення фінансової безпеки.

Взаємодія напряду і джерела візуальної ПЕРЕШКОДИ визначає організацію ФЄ *behind the curtain / behind the scenes* “таємно” внаслідок сполучення прийменника *behind* “позаду”, який указує на напрям розташування перешкоди, з субстантивами *curtain / scenes*, що представляють завісу як джерело. Вказані одиниці акцентують на приховуванні певних дій, оскільки ми не можемо бачити того, що відбувається за завісою, яка слугує перешкодою, напр., *Erwin tended to stay behind the scenes, but the trustee’s court papers accuse him of being “intimately involved in his wife’s business affairs” and acting as Sonja’s bagman [...]* (Newsweek 28.02.2011, 24–29). У наведеному висловленні ФЄ *behind the scenes* акцентує на взаємодії напряду і джерела візуальної ПЕРЕШКОДИ, позиціонуючи шахрая Ервіна (*Erwin*) як ціль, формуючи ефект підтримання його безпеки. Проте він змінюється загрозою у другій частині речення, де йдеться про звинувачувальні папери.

Семантика **фізичної перешкоди** підкреслюється у складі ФО через взаємодію всіх трьох елементів відповідної образ-схеми, які включають джерело, вектор і ціль: *to keep smb / smth at bay, to take shelter, to hedge one’s bets, to stand guard at, to take a stand against*. У складі наведених одиниць дієслова *to keep, to take, to hedge, to stand* сигналізують про дії джерела перешкоди, спрямовані на ціль, імпліковану займенниками *somebody / something, one’s*, іменником *shelter* або прийменниками *against* і *at*. З урахуванням спрямованості вектора на джерело чи на ціль ФО цієї підгрупи передають самозахист джерела (ФС *to take shelter* і ФЄ *to hedge one’s bets, to keep smb / smth at bay*) або захист інших (*to stand guard at, to take a stand against*).

На самозахисті акцентують одиниці, які відображають використання готової, а значить надійної, перешкоди (ФС *to take shelter*) або її створення (ФЄ *to hedge one’s bets* і *to keep smb / smth at bay*).

Використання готової і надійної перешкоди репрезентується у значенні ФС *to take shelter* іменником *shelter* на позначення укриття від дії холоду й дощу, напр., *More people will want to take shelter in an investment with a reputation for being safe, and not dependent on governments for its value* (Newsweek 16.03.2009, 23). У наведеному реченні ФС *to take shelter* з семантикою ПЕРЕШКОДИ зображає пересічних американців (*people*) як ціль захисту, який дозволяє їм зберегти свої фінанси (*investment ... safe*), продукуючи ефект підтримання фінансової безпеки.

На створенні перешкоди акцентують ФЄ, які спираються на відстань перепони від джерела: близьку (ФЄ *to hedge one's bets*) і віддалену (ФЄ *to keep smb / smth at bay*). На близьку відстань перешкоди від цілі у складі ФЄ *to hedge one's bets* “перестраховатися” вказує займенник *one's* “свій” [295, с. 1066], який відбиває формування людиною перешкоди біля себе. У значенні ФЄ створення огорожі вербалізується дієсловом *to hedge* [295, с. 714], напр., *Still the Supreme Leader likes to hedge his bets; if a challenger should come from behind and take the race, Mousavi may be the best in the field as far as Khamenei is concerned, despite their past disputes* (Newsweek 01.06.2009, 52). У зазначеному прикладі ФЄ *to hedge one's bets* співвідносить із джерелом ПЕРЕШКОДИ навколо себе духовного лідера Ірану (*the Supreme Leader, Khamenei*), формуючи ефект підтримання своєї самоактуалізації, що виявляється у його прагненні зберегти владу.

Віддалена перешкода покладена в основу семантики ФЄ *to keep smb / smth at bay* “не підпускати, тримати на відстані”, про що свідчить етимологія аналізованої ФЄ: у її складі іменник *bay* “гавкіт” відбиває досвід, коли під час полювання собаки заганяли здобич у глухий кут і, тримаючись на відстані, гавкали на неї, тобто деякий час тварина залишалася в безпеці [292]. У значенні ФЄ *to keep smb / smth at bay* віддалена перешкода концептуалізує захист внаслідок стримування загрози на відстані, напр., *Saudi Arabia is building a 600-mile long wall along its northern border with Iraq in order to keep ISIS at bay, the Telegraph newspaper reported today* (www.newsweek.com, 15.01.2015). У

наведеному реченні ФЄ *to keep smb / smth at bay* співвідносить із джерелом ПЕРЕШКОДИ стіну на кордоні з Іраком (*wall*), а з її ціллю – ісламістських екстремістів (*ISIS*), створюючи ефект підтримання безпеки Саудівської Аравії (*Saudi Arabia*).

Захист інших об'єктів відбивається ФЄ, які акцентують підтримання безпеки учасників подій, співвідносних з ціллю (*to stand guard at*) або захист від цілі (*to take a stand against*). У складі ФЄ *to stand guard at* “охороняти” сполучення дієслова *to stand* “стояти” і субстантива *guard* “охорона” зображає охоронця як перешкоду, що захищає ціль, імпліковану прийменником *at*, напр., “*Only about 20 percent of Odessa is pro-Russian,*” said a Right Sector soldier who went by the nom de guerre “Maverick,” as he stood guard in central Odessa last weekend. “*But that’s enough to cause serious problems*” (www.newsweek.com, 24.04.2015). У наведеному прикладі ФЄ *to stand guard at* зображає представника правого сектора (*a Right Sector soldier – he*) як джерело ПЕРЕШКОДИ, спрямованої на захист від загрози, представленої проросійськими жителями (*pro-Russian*), створюючи ефект підтримання безпеки у місці і надаючи заспокійливого тону цьому уривку.

Захист учасників подій підкреслюється ФЄ *to take a stand against* “протидіяти”, яка співвідносить ціль ПЕРЕШКОДИ, імпліковану прийменником *against*, із загрозою, представленою особами (*online commenters, bad police officers*), соціальними явищами (*discrimination*), небезпечними діями (*unsafe abortion*), країнами (*Pakistan*), проти яких спрямоване джерело перепони, напр., “*It’s incredibly encouraging to us when comparatively smaller govts like Malawi and Ethiopia take a stand against the ivory trade by destroying it, so they deserve serious praise and also international support so after they send the message by destroying their ivory they can actually have assistance in helping fight the poachers on the ground*” (www.newsweek.com, 01.04.2015). У наведеному прикладі ФЄ *to take a stand against* співвідносить із джерелом ПЕРЕШКОДИ уряди Малаві й Ефіопії (*govts like Malawi and Ethiopia*), а з ціллю – торгівлю

слоновою кісткою (*the ivory trade*), створюючи ефект відновлення безпеки для навколишнього середовища.

Діяльнісна перешкода, яка полягає у створенні труднощів у ході активності, підкреслюється ФЗ *red tape* “бюрократія”. У дефініції досліджуваного ФЗ на перешкоду вказує семема *‘prevent things from being done quickly and easily’* [295, с. 1281], напр., *Preparations for the event have been plagued by delays, bureaucratic red tape, cost overruns, and runaway corruption, as well as terror threats and an outbreak of dengue fever* (Newsweek 27.09.2010, 30–31). У наведеному реченні ФЗ *red tape* поряд з іншими одиницями (*delays, corruption, cost overruns, terror threats and an outbreak of dengue fever*) вказує на джерело діяльнісної ПЕРЕШКОДИ, а група підмета *preparations for the event* – на ціль, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації під час підготовки до спортивних змагань в Індії.

Таким чином, єдність форми й значення ФО, які акцентують на загрозі або захисті суб’єктів, спирається на три різновиди ПЕРЕШКОДИ: візуальну, фізичну і діяльнісну, що виявляється у різних ефектах. Одиниці, засновані на перцептивній перешкоді, вказують на приховування діяльності, створюючи ефект підтримання безпеки або її порушення. ФО, пов’язані з фізичною перешкодою, відбивають вплив джерела на ціль з метою самозахисту або для оборони цілі, формуючи ефекти відновлення й підтримання безпеки. А ФО з семантикою діяльнісної перешкоди створює ефект дефіциту самоактуалізації.

3.2.2.5. Фразеологізми з семантикою подолання перешкод: усунення і відсутність перепон. Єдність форми й семантики ФО цієї групи спирається на образ-схему УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, засновану на досвіді ліквідації бар’єра, що відкриває шлях для застосування сили [232, с. 46]. Подібно до інших силових гештальтів вона утворена джерелом, вектором, і ціллю [232, с. 46]. Із 8 одиниць цієї групи на джерелі акцентують дві субстантивні ФЄ (*a glimmer of hope, a ray of light*), а взаємодія всіх трьох компонентів – вектора, джерела і цілі – чотири дієслівні ФЄ (*to get rid of, to cut the Gordian knot, to catch a glimpse of, to lay bare*). Образ-схема УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ відтворює

повну відсутність перепон, виражену двома ФО з компонентами *ease / easy (to be at ease, easy money)*.

ФЄ аналізованої групи спираються на усунення двох різновидів перешкоди: перцептивної (*a glimmer of hope, a ray of light, to catch a glimpse of smb / smth, to lay bare*) і фізичної (*to get rid of, to cut the Gordian knot, to be at ease, easy money*).

Одиниці, засновані на **перцептивній** перешкоді, спираються на два ступені її усунення: частковий (*a glimmer of hope, a ray of light, to catch a glimpse of*) і повний (*to lay bare*).

ФЄ на позначення **часткового усунення перцептивної перешкоди** акцентують на джерелі світла субстантивними конструкціями (*a glimmer of hope, a ray of light*) і спрямованість джерела на ціль, представлену особами чи об'єктами, які необхідно роздивитися (*to catch a glimpse of smb / smth*), дієслівними конструкціями. Джерело, доступне внаслідок часткового усунення перцептивної перешкоди, визначає значення ФЄ *a glimmer of hope* та *a ray of light* субстантивами *glimmer* “проблиск” і *ray* “промінь”. Разом з тим, ФЄ *a glimmer of hope* і *a ray of light* відмінні за ступенем перцептивного вияву джерела. Його менший вияв відбивається в семантиці ФЄ *a glimmer of hope* “проблиск надії” іменником *a glimmer* “проблиск”, який указує на слабе світло, про що свідчить сема ‘weak’ [296], напр., *Is there a glimmer of hope that all the remaining marbles from the Parthenon might eventually be reunited, at least temporarily?* (Newsweek 15.06.2009, 62–63). У наведеному прикладі ФЄ *a glimmer of hope* позначає часткове УСУНЕННЯ ПЕРЦЕПТИВНОЇ ПЕРЕШКОДИ, а ціль іменується підрядним реченням, яке повідомляє про можливе возз'єднання фрагменту мармурового рельєфу Парфенона з рештою композиції (*all the remaining marbles from the Parthenon might eventually be reunited*), формуючи ефект відновлення національної належності, що виявляється у поверненні Греції фрагменту скульптури. Натомість більший ступінь вияву джерела світла імплікується субстантивом *ray* зі значенням сяйва (*beam of light*) у значенні ФЄ *a ray of light* “промінь світла” [296], адже

репрезентує яскравіше світло ніж іменник *glimmer* у складі розглянутої вище ФЄ *a glimmer of hope*. Так, у наведеному нижче прикладі сполучення детермінатива *a few* “кілька” з ФЄ *rays of light* у множині акцентує на УСУНЕННІ ПЕРЕШКОДИ, яке пояснюється в наступному прикладі зростанням продаж будинків (*sales of existing homes rose 3.6 percent in June*), створюючи ефект відновлення безпеки американського ринку житла: *A few rays of light have been poking through the gloom surrounding the U.S. housing market. Sales of existing homes rose 3.6 percent in June from the month before, while prices fell just 0.2 percent between April and May* (Newsweek 24/31.08.2009, 22).

Спрямованість часткового УСУНЕННЯ ПЕРЦЕПТИВНОЇ ПЕРЕШКОДИ джерелом, представленим людиною, яка візуально сприймає об’єкти, на ціль покладена в основу ФС *to catch a glimpse of smb / smth* “побачити, помітити”: у її складі дієслово *to catch* відбиває дію джерела, представленого пересічними людьми (*tourists, you, anyone*), а додаток *of somebody / something* указує на ціль, репрезентовану знаменитостями (*Wikileaks founder, Gwyneth Paltrow*), рідкісними природними явищами (*cosmic event*), діями осіб (*behavior, live renditions of the record’s famous songs*). Про частковість усунення перцептивної перешкоди у складі ФС *to catch a glimpse of smb / smth* свідчить субстантив *glimpse*, що позначає швидкий погляд, котрий не дозволяє добре роздивитися об’єкти (*a quick look at someone or something that does not allow you to see them clearly*) [295, с. 647], напр., *About a hundred people packed St Martin’s Lane in Covent Garden to catch a glimpse of the live renditions of the record’s famous songs, while a dozen or so Harley-Davidson bikers revved their engines in support* (www.newsweek.com, 04.11.2016). У наведеному прикладі ФС *to catch a glimpse of* співвідносить глядачів (*a hundred people*) з джерелом УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, а живе виконання пісень Міта Лоафа (*the live renditions of the record’s famous songs*) з ціллю, що створює ефект високої репутації співака, яка виявляється у бажанні публіки слухати його хіти.

Повне усунення перцептивної перешкоди покладене в основу значення ФС *to lay bare* “розкривати”: у його складі прикметника *bare* “голий” [295, с.

102] акцентує на цілісному, а не частковому, сприйнятті об'єктів, співвідносних із ціллю, напр., *'Good Kill' lays bare the human toll of America's drone warfare* (www.newsweek.com, 04.10.2015). У наведеному заголовку ФС *to lay bare* співвідносить із джерелом повного УСУНЕННЯ ПЕРЦЕПТИВНОЇ ПЕРЕШКОДИ фільм про пілота-винищувача (*'Good Kill'*), а з ціллю – людські втрати у ході американської війни з талібами за допомогою дронів (*the human toll of America's drone warfare*), формуючи ефект загрози.

На усуненні фізичної перешкоди акцентують одиниці, засновані на ліквідації перешкод з докладанням зусиль (ФС *to get rid of* і ФЄ *to cut the Gordian knot*) або за їхньої повної відсутності (ФЄ *to be at ease, easy money*). Докладання зусиль для усунення фізичної перешкоди підкреслюється дієсловами *to get* і *to cut*, які указують на поступове і швидке подолання труднощів, співвідносних з перепорою, у складі ФС *to get rid of* і ФЄ *to cut the Gordian knot* відповідно.

Поступове усунення перешкоди підкреслюється ФС *to get rid of* “позбутися” за рахунок прикметника *rid* із семемою *'take action'* на позначення вживання заходів [295, с. 647], що виявляється у сполученні досліджуваного ФС з дієслівними фразами, що іменують конкретні дії, спрямовані на звільнення осіб від труднощів, співвідносних з перешкодою (*aides leaked and double-crossed to get rid of chief of staff; to double everyone's living standards within six months and to get rid of the 5,000 organized-crime groups*), напр., *The country's recently reinstated chief justice is attempting to meet that need by placing time limits on land disputes and introducing new courts that work 14 hours a day, six days a week to get rid of the massive backlog* (Newsweek 11/18.05.2009, 25). У наведеному реченні ФС *to get rid of* співвідносить з джерелом УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ голову верховного суду Пакистану (*chief justice*), а з ціллю – перевантаження судів (*massive backlog*), створюючи ефект самоактуалізації головного судді внаслідок удосконалення ним судової системи.

На швидкому усуненні перешкоди наголошує ФЄ *to cut the Gordian knot* “розрубати Гордіїв вузол”: у її складі дієслово *to cut* на позначення розрізання,

на відміну від розв'язування, сигналізує про швидке усунення перешкоди, символізованої субстантивом *knot*, напр., *I am opposed to abortion. I believe women have the right to choose. This is not a contradiction. Unfortunately, in a country torn apart by absolutists, the abortion wars are stuck in a brutal stalemate. [...] Attempts to cut this Gordian knot are often dismissed out of hand, with the motives of the messenger attacked mercilessly* (www.newsweek.com, 17.12.2015). У наведеному прикладі взаємодія ФЄ *to cut the Gordian knot* з іменником *attempts* і пасивна форма дієслова *dismiss* (*are often dismissed*) приховують джерело УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, а іменник *knot* акцентує на проблемі абортів, про яку йшлося в попередньому реченні, створюючи ефект дефіциту безпеки американських жінок.

ФЄ, засновані на відсутності докладання зусиль для подолання труднощів через **повну відсутність перешкоди**, містять компоненти *easy* “легкий”, *ease* “легкість”: ФЄ *to be at ease* та *easy money*. Указані ФЄ мають однакову акцентувальну силу, відбиваючи повну відсутність перешкод у двох сферах: психічній (*to be at ease*) і фінансовій (*easy money*). Повна відсутність психічних проблем, співвідносних із ПЕРЕШКОДОЮ, позначається ФЄ *to be at ease* завдяки іменнику *ease*, який вказує на розслаблений емоційний стан людини (сема ‘relaxed’ “розслаблений” [295, с. 466]), напр., *Appearing calm and often smiling, former President James "Jimmy" Carter told reporters on Thursday morning that he was "surprisingly at ease" when doctors diagnosed him with cancer earlier this month* (www.newsweek.com, 20.08.2015). У наведеному висловленні ФЄ *to be at ease* співвідносить колишнього американського президента з джерелом УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, а рак – з ціллю, що у взаємодії з прикметниками *calm* і *smiling* створює ефект психологічної безпеки.

На повній відсутності фінансових перешкод акцентує сполучення прикметника *easy* й іменника *money* у складі ФЄ *easy money* “легкі гроші”, що виявляється у її комбінаториці з дієсловом *to flood* (*flooding ... with easy money*), віддієслівними іменниками *blowup*, *burst* (*the easy tech money ... fueled the blowup in market values; the bubble fostered by ... easy money burst*) або

прикметником *loose* (*easy money ... inflation loose*) на позначення інтенсивного руху. Сполучення ФЄ *easy money* з наведеними одиницями підкреслює відсутність перепон для обігу грошей, напр., *Most people assume China emerged triumphant from the global financial crisis [...]. But the easy money has inflated stock and housing markets and led to overconfidence, producing major industrial surpluses* (Newsweek 18.01.2010, 28). У цьому фрагменті ФЄ *easy money*, що акцентує на джерелі УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, співвідносить з її цілю китайські фондовий і житловий ринки (*has inflated stock and housing markets*) і через них – здобутки промисловості країни (*producing major industrial surpluses*), формуючи ефект самоактуалізації держави.

Таким чином, єдність форми й значення ФО, які акцентують на усуненні й відсутності перепон, спирається на подолання двох різновидів перешкод: перцептивної і фізичної. ФС і ФЄ з семантикою усунення перцептивної перешкоди відбивають її часткову і повну ліквідацію, формуючи ефекти відновлення безпеки або її порушення. ФС і ФЄ, котрі іменують усунення фізичної перешкоди, підкреслюють поступове і швидке подолання перепон або повну відсутність фінансових і психічних труднощів, співвідносних з перешкодою, створюючи ефекти самоактуалізації, відновлення або порушення безпеки.

3.2.2.6. Фразеологізми з семантикою протидії: зображення конфліктів. Єдність форми й значення ФО цієї групи спирається на образ-схему ПРОТИДІЯ, утворену спрямованими один проти одного джерелом і ціллю однакової потужності, а також вектором [232, с. 46]. Взаємодія трьох компонентів ПРОТИДІЇ – джерела, вектора сили й цілі – представлена у значенні усіх 14 ФО, з яких дві ФЄ зображують протистояння у панорамно-віддаленій перспективі, тобто узагальнено, а решта (десять ФЄ і два ФЗ) – у наближеній, характеризуючи стан джерела протидії або етапи протистояння. При цьому ФО із субстантивом *game* “гра”, котрий позначає спортивне змагання, сигналізує про неагресивність протидії, а одиниці з іменником *war* “війна” відбивають її агресивність, яка супроводжується фізичним знищенням

супротивника, на що вказують семи *'fighting', 'soldiers' i 'weapons'* [295, с. 1728].

Панорамно-віддалене зображення протистояння підкреслюється субстантивними ФЄ, які відбивають різний ступінь агресивності протидії: *blame game* і *war of words*. ФЄ *blame game* “пошуки винного” зі значенням неагресивної протидії акцентує на ігровому характері протистояння, на що вказує іменник *game* зі значенням змагань за певними правилами з учасниками у прямому протистоянні (*competition conducted according to rules with the participants in direct opposition to each other*) [296]. У наведеному нижче прикладі ФЄ *blame game* у взаємодії з дієсловом *condemn* зображає політиків (*politicians*) і їхніх колишніх прибічників (*campaigners*) як джерело і ціль ПРОТИДІЇ, створюючи ефект підриву репутації перших, напр., *Though a definitive result was still hours away, politicians already started playing the blame game, condemning campaigners they had stood shoulder to shoulder with just hours previously* (www.newsweek.com, 23.06.2016).

Агресивну протидію увиразнює ФЄ *war of words* “словесна війна”, на що у значенні іменника *war* вказує семема *'hostile conflict'* “ворожий конфлікт” [296]. На цьому фоні слова, позначені субстантивом *words*, сприймаються як інструмент протистояння, напр., *In recent months, the wars of words between China and Japan over disputed islands in the South China Sea have rattled many Asian nations, which would prefer that their giant neighbors focus on peaceful trade* (Newsweek 29.11.2010, 31–33). У наведеному реченні ФЄ *war of words* акцентує на конфлікті між Китаєм і Японією (*China and Japan*), створюючи ефект порушення регіональної безпеки, на що додатково вказують одиниці *disputed islands* і *rattle*.

ФЄ, які акцентують на **стані протидії**, включають одиниці з дієсловом *to be*: *to be at odds with* і *to be at war with*, котрі підкреслюють різний ступінь агресивності протистояння, на що вказують компоненти *odds* і *war*. Неагресивна протидія відображена ФЄ *to be at odds with* “не ладнати” іменником *odds* “незгода”, котрий відбиває непорозуміння між людьми [295, с.

1055], напр., *The unseen: industry talk that Lagerfeld and Maureen Chiquet, Chanel's American-born global CEO since 2007 and former head of Banana Republic, are at odds* (Newsweek 27.09.2010, 46–48). У цьому реченні ФЄ *to be at odds with* співвідносить із джерелом і цілком неагресивної ПРОТИДІЇ дизайнера Карла Лагерфельда (*Lagerfeld*) і виконавчого директором Шанель Морін Шике, створюючи ефект пониження їхньої репутації внаслідок цього конфлікту. Натомість ФЄ *to be at war with* “бути у стані війни” сигналізує про агресивну протидію, яка акцентує на гострому конфлікті між особами завдяки субстантиву *war*, напр., *Friends actor LeBlanc, the BBC Two car show's first American presenter, has denied tabloid speculation he is “at war” with Evans following an ill-advised stunt near a London war memorial in March* (www.newsweek.com, 24.05.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to be at war with* характеризує стосунки між телеведучими ЛеБланком (*LeBlanc*) і Евансом (*Evans*) як агресивну ПРОТИДІЮ, яку один з них заперечив (*has denied*), щоб створити ефект підвищення своєї репутації.

На етапах протистояння акцентують дієслівні ФО, семантика яких позначає стадії активності: вони підкреслюють готовність до протидії (*to throw off the gloves, to rattle a saber*) і її розгортання (*to play a double game, to take issue with, to take exception with, to wage war against / on*).

Готовність до протидії представлена одновалентними дієслівними ФЄ, які акцентують на джерелі, представленому органами влади (*government*), розвідувальними організаціями (*intelligence services*), країнами (*Putin's Russia*): *to throw off the gloves* і *to rattle a saber*. Відмінність між наведеними ФЄ полягає у відображенні різних етапів загрози: інтенціонального (*to throw off the gloves*) і власне початку дій (*to rattle a saber*).

Інтенціональний етап протистояння підкреслюється ФЄ *to throw off the gloves*, яка вказує лише на підготовку до подальшої протидії, адже позначає знімання рукавиць перед боєм [292]. Інтенціональність протидії додатково підкреслюється сполученням аналізованої ФЄ з дієсловами, які називають не фізичну, а комунікативну активність, що передує протистоянню (*blamed*,

called), напр., *After a South Korean warship was torpedoed in March, killing 46 sailors, Lee's government threw off the gloves. It blamed the attack on the North, and called Pyongyang its "principal enemy," an epithet Seoul had not used in six years* (Newsweek 27.09.2010, 22). У наведеному прикладі ФЄ *to throw off the gloves* співвідносить Південну (*Lee's government*) і Північну (*the North*) Кореї із джерелом і ціллю ПРОТИДІЇ, відбиваючи етап протистояння, який не переріс у збройний конфлікт, а завершився іменуванням північного сусіда головним ворогом (*principal enemy*).

Власне початок протидії імплікується ФЄ *to rattle a saber* “брязкати зброєю” за рахунок зображення взяття до рук зброї (*saber*), що також виявляється у її сполученні з одиницями, котрі позначають застосування зброї (*military aircraft firing, missile and artillery rounds*), напр., *Saber rattling has become the new operating principle of Putin's Russia," Daalder says. [...]. Russia's military district which incorporates Crimea also reported that exercises were occurring today, including one which involved military aircraft firing close to 2,000 missile and artillery rounds in nearby Krasnodarsk* (www.newsweek.com, 13.02.2015). У наведеному прикладі сполучення ФЄ *to rattle a saber* зображає Путніську Росія як джерело протистояння без вказівки на ціль, що посилює ефект загрози, на якому в наступних реченнях акцентують субстантивні групи *aircraft firing, missile and artillery rounds* на позначення військових дій.

Розгортання протистояння позначається за допомогою ФО, які імплікують одночасну взаємодію джерела, вектора й цілі протидії: *to play a double game, to take issue with smb / smth, to take exception with smb / smth, to wage war against / on smb / smth*). ФО цієї групи є двовалентними: з одного боку, вони сполучаються з антропонімами, котрі називають джерело протистояння (*Hafez, Khamenei*), а з іншого, з прийменниковими додатками *on, with, against somebody / something*, що вказують на ціль.

ФО із семантикою розгортання протистояння акцентують на конфліктах між суб'єктами, спираючись на три різновиди протидії: неагресивну (ФЄ *to play*

a double game), агресивну (ФЄ *to wage war on smb / smth*) і комунікативну (ФЗ *to take issue with smb / smth, to take exception with smb / smth*).

На неагресивній протидії акцентує іменник *game* у складі ФЄ *to play a double game* “вести подвійну гру”, котрий указує на відсутність зброї, хоча прикметник *double* імплікує протиставлення двох дій джерела, напр., *Such heavy-handed tactics had alienated locals, even while the intelligence services played a double game, trying to crack down on local Taliban while supporting them in Afghanistan so as to counter Indian influence there* (Newsweek 11/18.05.2009, 25). У наведеному прикладі ФЄ *to play a double game* протиставляє дві позиції пакистанської розвідки (*intelligence services*): з одного боку, вона протидіє місцевим талібам (*to crack down on local Taliban*), а з іншого, підтримує їх в Афганістані (*supporting them in Afghanistan*), що створює ефект небезпеки, про що свідчить відчуження місцевого населення (*alienated locals*).

На агресивній фізичній протидії, яка полягає у фізичному знищенні опонентів, акцентує іменник *war* “війна”, котрий указує на боротьбу ‘*fighting*’ із застосуванням зброї ‘*weapons*’ [295, с. 1728]. Агресивність фізичного протистояння додатково підкреслюється сполученням ФЄ *to wage war on* “вести війну проти” із обставиною *killing more than 10,000 people* у висловленні *The last time people tried to rebel, Assad’s father, Hafez, waged war on an entire city, killing more than 10,000 people, according to some estimates* (Newsweek 11.04.2011, 30–31). У наведеному прикладі ФЄ *to wage war on* співвідносить із джерелом ПРОТИДІЇ колишнього президента Сирії (*Hafez*), а з ціллю – пересічних громадян (*entire city, more than 10,000 people*), створюючи ефект небезпеки.

Комунікативна протидія підкреслюється ФЗ *to take issue with* і *to take exception with* “заперечувати”, на що у їхніх значеннях указують семи ‘*to disagree*’, ‘*to argue*’ [295, с. 814], ‘*objection*’ [295, с. 511], напр., *Khamenei took issue with Mousavi’s leftist ideology, and he tried hard to get parliament to name someone else as prime minister* (Newsweek 1.06.2009, 50–52). У наведеному висловленні ФЗ *to take issue with* співвідносить з джерелом комунікативної

протидії лідера Ірану (*Khamenei*), а з ціллю – ліву ідеологію колишнього прем'єр-міністра Мусаві (*Mousavi's leftist ideology*), створюючи ефект підриву репутації опонента.

Таким чином, ФО з семантикою протидії акцентують на міжособистісних або збройних міждержавних конфліктах, відбиваючи протидію панорамно-віддалено, характеризуючи стан джерела і його активність в аспекті готовності до протистояння і розгортання протидії. ФЄ відображають неагресивне протистояння, створюючи ефект відсутності визнання опонентами одне одного, і агресивну протидію, формуючи ефекти порушення або втрати безпеки.

3.2.2.7. Фразеологізми з семантикою притягання: досягнення цілей.

Єдність форми й значення ФО цієї групи спирається на образ-схему ПРИТЯГАННЯ, котра відбиває рух цілі за джерелом [232, с. 47]. 12 дієслівних ФО цієї групи акцентують на досягненні різномінатних цілей – приверненні уваги, взятті ініціативи, скористанні ситуацією, захопленні влади –, спираючись на одночасну взаємодію джерела і вектора. З урахуванням сенсомоторної основи притягання одиниці цієї групи поділяємо на перцептивні, організація яких відбиває закономірності сприйняття оточуючого світу, і фізичні, засновані на моторній взаємодії людини з об'єктами.

ФС *перцептивної* підгрупи, відбивають привернення уваги індивідів до інших осіб або об'єктів, імплікуючи взаємодію джерела, вектора і цілі ПРИТЯГАННЯ у двох аспектах: перцептивної виділеності джерела (ФС *to draw smb's attention*) і цілі (ФС *to pay attention to*).

Виділеність джерела притягання імплікується ФС *to draw smb's attention* “привертати увагу до” за принципом іконічності, згідно з яким мовна форма відображає значення [198, с. 102], що втілюється у послідовності одиниць у складі ФС: дієслово *to draw* спочатку імплікує джерело, позначуване антропонімами (*Angelina Jolie*) або назвами організацій (*Trotskyist party*), а потім – ціль, представлену додатком *smb's attention*, напр., *He stumbled on the formula after a trip with Angelina Jolie to the Congo in 2003 drew People's attention* (Newsweek 28.02.2011, 16–23). У наведеному висловленні ФС *to draw smb's*

attention співвідносить Анджеліну Джолі з джерелом ПРИТЯГАННЯ, а журнал “Піпл” (*People*) – з ціллю, формуючи ефект визнання. Натомість виділеність цілі притягання імплікована ФС *to pay attention to* “звертати увагу на”, позначуваної субстантивами (*the public, Americans, people*) й особовими займенниками (*we, you*). Підпорядкованість цілі джерелу імплікується прийменником *to*, напр., *The information you’re most likely to pay attention to is from sources that you know and trust, and mostly those you know about from offline life* (www.newsweek.com, 24.03.2016). У наведеному реченні ФС *to pay attention to* співвідносить з ціллю перцептивного ПРИТЯГАННЯ аудиторію, позначену займенником *you*, а з джерелом – інформацію (*information ... from sources that you know and trust*), яка завдяки надійності формує ефект безпеки.

ФО, засновані на семантиці **фізичного притягання**, відбивають різну інтенсивність силового впливу на ціль: низьку, відображену дієсловами *to take* і *to get* із семами ‘*hold*’ і ‘*to obtain*’ відповідно [295, с. 1574, 637] (ФС *to take / get hold of smb* і ФЄ *to take the lead*); вищу, представлену дієсловом *to pull*, в семантиці якого семема ‘*exert force*’ [297] указує на докладання зусиль (*to pull the trigger on*); та найвищу, позначену дієсловом *to seize*, про що у його значенні свідчить сема ‘*violently*’ “несамовито” [295, с. 1387] (ФЄ *to seize the reins* і *to seize the opportunity*).

ФС і ФЄ, організація яких спирається на низьку інтенсивність силового впливу на ціль, репрезентують притягання в мануальному (ФС *to take / get hold of smb*) і домінувально-діяльнісному (ФЄ *to take the lead*) аспектах.

Мануальне притягання покладене в основу єдності форми й значення ФС *to take / get hold of smb*: у його складі семантика дієслів *to take / get hold* кодує досвід хапання предметів руками, тобто вплив на них. У семантиці аналізованого ФС ПРИТЯГАННЯ передає в журнальному дискурсі одержимість людей, про що свідчить сполучення ФС *to take / get hold of smb* з одиницями, які називають переконання (*extremist ideas, myths*) або психологічні стани (*inflation psychology*), які охоплюють людину, напр., *Study: No Matter How Crazy, Health Care Myths Take Hold* (www.newsweek.com, 20.08.2009). У

наведеному заголовку ФС *to take hold of smb*, представляє міфи про американську систему охорони здоров'я (*health care myths*) як джерело ПРИТЯГАННЯ, а населення, імпліковане прикметником *crazy* “божевільний”, як ціль, формуючи ефект дефіциту безпеки.

Домінувально-діяльнісне притягання відображене ФЄ *to take the lead* “брати на себе ініціативу” субстантивом *lead* на позначення ініціативи під час активності (“*the initiative in an action*”) [297], підкреслюючи домінування учасників, співвідносних із джерелом ПРИТЯГАННЯ. Вони іменуються одиницями *governors, doctors, Israel*, напр., *Doctors take the lead in right-to-die lawsuits* (www.newsweek.com, 02.04.2015). У наведеному заголовку ФЄ *to take the lead* акцентує на домінуванні лікарів (*doctors*), представлених як джерело ПРИТЯГАННЯ, імплікуючи судові процеси (*lawsuits*) як ціль, створюючи ефект психологічної безпеки внаслідок забезпечення права смертельно хворих пацієнтів піти з життя, коли вони самі захочуть (*right-to-die*).

Вищий ступінь інтенсивності притягання відбивається ФЄ *to pull the trigger on* “пускати в хід”, яка підкреслює приведення об’єктів у дію через аналогію до натискання (*to pull* “тягти”) на спусковий гачок (*the trigger*) як інструмент, який призводить до руху кулі, напр., “*Back in November, when the credit crisis really started getting out of hand, people started to pull the trigger on gold,*” says Scott Thomas (Newsweek 16.03.2009, 23–24). У цьому прикладі ФЄ *to pull the trigger on* представляє як джерело ПРИТЯГАННЯ людей (*people*), які потерпають від фінансової кризи (*credit crisis*), а з ціллю співвідносить золото, у яке вкладаються кошти (*gold*), створюючи ефект підтримання фінансової безпеки.

ФЄ, які за рахунок дієслова *to seize* зі значенням “схопити” відбивають найвищу інтенсивність сили, репрезентують притягання у двох ракурсах: об’єктному (*to seize the reins*) і ситуативному (*to seize the opportunity*). У складі одиниці *to seize the reins* “захопити владу”, що заснована на об’єктному притяганні, дієслово *to seize* імплікує спрямованість дії джерела на ціль, названу субстантивом *reins* “віжки”, вказуючи на засіб керування конем.

Захоплення інструменту влади у значенні ФЄ *to seize the reins* апелює до потреби в самоактуалізації, напр., *In Pakistan – perhaps the most unstable state in the world – the Army which in the 1990s saw its power reduced by democratic, civilian governments, has once again seized the political reins* (Newsweek 29.11.2010, 31–33). У наведеному прикладі сполучення ФЄ *to seize the reins* співвідносить військові сили Пакистану (*the Army*) з джерелом ПРИТЯГАННЯ, а словосполучення *political reins* указує на ціль, представлену політичною владою, створюючи ефект самоактуалізації збройних сил.

Ситуативний ракурс притягання, який полягає у використанні сприятливих обставин, відбивається ФЄ *to seize the opportunity* “скористатися нагодою” за рахунок іменника *opportunity* зі значенням часу (*time*) або ситуації (*situation*) [296], напр., “*Mansur rejected efforts by the Afghan government to seriously engage in peace talks [...],” Obama said. He added that the Taliban should “seize the opportunity to pursue the only real path for ending this long conflict – joining the Afghan government in a reconciliation process that leads to lasting peace and stability”* (www.newsweek.com, 23.05.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to seize the opportunity* співвідносить талібів (*Taliban*) із джерелом ПРИТЯГАННЯ, а відновлення миру (*ending this long conflict, reconciliation process, peace and stability*) – з ціллю, створюючи ефект відновлення безпеки в Афганістані.

Таким чином, єдність форми й значення ФО, організація яких спирається на перцептивне ПРИТЯГАННЯ виявляється у виокремленні джерела або цілі, створюючи ефект визнання осіб, що виявляється у зверненні інших на них уваги. ФО, засновані на фізичному притяганні, указують на низьку, вищу і найвищу інтенсивність активності силового джерела, підкреслюючи його одержимість ідеями, ініціативність, використання ресурсів або можливостей, і захоплення влади, формуючи ефекти задоволення потреб у безпеці чи самоактуалізації.

3.3. Конструкційно-кінетична фразеологічна семантика

Конструкційно-кінетична фразеологічна семантика – це доконцептуальна основа єдності форми й значення ФО зі значенням переміщення, яка спирається на базовий досвід руху людини [221, с. 251; 259, с. 188], котрий дитина спочатку споглядає, а згодом і сама починає пересуватися у просторі вздовж певної траєкторії [249, с. 141; 250, с. 12]. Досвід руху узагальнюється у формі образ-схеми ШЛЯХ, котра репрезентує будь-яке переміщення, формується початковою точкою, траєкторією, траєктором, тобто рухомим об'єктом, проміжними і кінцевим пунктами [232, с. 113]. ШЛЯХ трансформується у ВЕРТИКАЛЬ, що втілює прямовисний рух [232, с. 119], початок і кінець якого співвідносяться з ВЕРХОМ і НИЗОМ [135, с. 54]. Тому спочатку розглянемо ФО, засновані на образ-схемі ШЛЯХ, а потім – на ВЕРТИКАЛІ, котра є похідною від ШЛЯХУ.

3.3.1. Фразеологізми зі значенням руху: етапи діяльності. Відношення руху, відображені через образ-схему ШЛЯХ, 23 ФО цієї групи відображають окремі складники й етапи руху: початкову (3 ФО) і проміжні (4 ФО) точки; переміщення від однієї точки до іншої (1 ФО), траєкторію як ціле (3 ФО), кінцеву точку (6 ФО). Названі компоненти руху доповнюються двома додатковими, що репрезентують неритмічне переміщення (1 ФО) і відхилення від траєкторії (5 ФО).

Початкова точка руху покладена в основу єдності форми й значення ФО з прийменником *from* (*from scratch*, *from the outset*) й іменником *start* (*false start*). ФО цієї групи відбивають три різновиди початку, акцентуючи на успіху і невдачах під час діяльності: підготовлений (*from the outset*), непідготовлений (*from scratch*) і невдалий (*false start*).

Підготовлений початок підкреслюється в семантиці ФС *from the outset* іменником *outset*, який походить від фразового дієслова *to set out* на позначення старту подорожі (“*to start a journey*”) [295, с. 1399], котра відбувається за

визначеним маршрутом [200, с. 45]. Підготовлений початок в основі ФС *from the outset* додатково підкреслюється його сполученням з дієсловом *to understand*, фразами *there's been a sense, to be optimistic and determined*, напр., *Despite his right-wing resume, Boehner has said he understood from the outset that "the only way to get a bill was to be bipartisan"* (Newsweek 27.09.2010, 44–45). У наведеному прикладі сполучення ФС *from the outset* з присудком *understood* акцентує підготовлений початок діяльності на посаді глави парламенту американського політика Бейнера (*Boehner*), який усвідомлював необхідність бути двопартійним (*bipartisan*) для затвердження законопроекту (*to get a bill*), що формує ефект самоактуалізації головного героя.

На непідготовленому початку акцентує ФС *from scratch* за рахунок іменника *scratch* зі значенням “без переваг, з нічого” [298]. Семантика непідготовленого початку додатково підкреслюється комбінаторикою аналізованої ФС з дієсловом *to build* і фразами *to start tackling inequality from scratch, meal prepared at home from scratch, growing new organs from scratch, to create new civilizations from scratch*, які відбивають здійснення нової діяльності без попередньої підготовки, напр., *China did not just build 31 sporting venues from scratch. It created architectural masterpieces [...]* (Newsweek 27.09.2010, 30). У наведеному прикладі сполучення ФС *from scratch* із семантикою непідготовленого початку з присудком *build* “будувати” акцентує на створенні Китаєм (*China*) нових спортивних арен (*sporting venues*), яких раніше не існувало, формуючи ефект самоактуалізації країни.

На невдалому початку діяльності акцентує ФС *false start*, спираючись на неуспішний початок руху, котрий відбиває досвід фальстарту в перегонах, тобто бігу до сигнального пострілу [292], напр., *President Obama's mother reminded him, "I gave you an interesting life." She made one for herself as well, unconventional and itinerant, wholly unfamiliar by the standards of the day, rich in false starts, inconveniences, and accomplishments* (Newsweek 9.05.2011, 36–37). У наведеному прикладі сполучення ужитої у множині ФС *false start* зі значенням невдалого початку діяльності, а також з іменником *inconveniences*

“незручності”, позначає невдалі починання матері президента Обами (*President Obama's mother*), тобто її нещасливі шлюби, створюючи ефект дефіциту належності.

Рух між проміжними точками покладений в основу організації одиниць, які акцентують на окремій точці (ФЄ *a turning point, to come to a standstill*), переміщенні між початковою і кінцевою (ФЄ *to live from hand to mouth*) чи послідовністю точок (ФЄ *a bread line*).

ФО акцентують на окремій точці на траєкторії в аспекті її помітності, зумовленої зміною напрямку руху (ФЄ *a turning point*) або його припиненням (ФЄ *to come to a standstill*). Зміна напрямку переміщення підкреслюється ФЄ *a turning point* “переломний момент”, у семантиці якого означення *turning* вербалізує помітний поворот, напр., *In another chapter, Wilentz focuses on the canonical murder ballad “Delia,” [...], the ways the song mutated the tale over the ensuing century, and Dylan’s 1993 rendition on his record World Gone Wrong, which many critics (and Wilentz) see as the turning point that propelled Dylan into his latest, triumphal stage* (Newsweek 27.09.2010, 18–19). У цьому прикладі ФЄ *a turning point* позначає помітну точку кар’єри співака Боба Ділана (*Dylan*) і у взаємодії з присудком *propelled* “просувати” і обставиною *to triumphal stage* формує ефект самоактуалізації.

Проміжна точка траєкторії, у котрій обривається рух, слугує основою семантики ФЄ *to come to a standstill* “зупинитися”: у її складі прийменник *to* після дієслова *to come* імплікує наявність пункту зупинка, позначеного іменником *standstill*, напр., *Had the financial system gone under, the American economy would have come to a standstill* (Newsweek 27.09.2010, 6). У наведеному реченні ФЄ *to come to a standstill* із семантикою припинення руху вказує на проблеми американської економіки (*the American economy*), створюючи ефект порушення фінансової безпеки.

Рух між початковою і кінцевою точками траєкторії покладений в основу значення ФЄ *to live hand to mouth* “жити голодаючи, ледь перебиватися”. У складі досліджуваної ФЄ субстантив *hand* і прийменник *to* імплікують

початкову і кінцеву точки переміщення їжі, яка потрапляє до рук і одразу до рота, що апелює до задоволення лише фізіологічної потреби в харчах, напр., *Although many poor live hand to mouth, they've participated in rising living standards* (Newsweek 7.06.2010, 23). У наведеному реченні взаємодія ФЄ *to live from hand to mouth*, заснованої на русі між початковою і кінцевою точками траєкторії, зі словосполученням *rising living standards* на позначення підвищення стандартів життя, створює ефект задоволення не лише фізіологічних, а й інших потреб внаслідок розширення обмеженості бідних людей (*poor*) у засобах до існування.

Рух стосовно послідовності точок визначає основу єдності форми й значення ФЄ *a bread line* “черга безробітних за безкоштовним харчуванням”: у її складі субстантив *line* на позначення черги людей імплікує наявність багатьох проміжних точок, напр., *The Depression conjures images of lines of grim-faced men and women, waiting on bread lines and work lines, or “Orkies” trekking glumly from their desiccated farms to California in scenes from Steinbeckian squalor* (Newsweek 27.04.2009, 50). У цьому прикладі ФЄ *bread line* із семантикою точок у послідовності, уживаючись у множині, позначає черги людей, які стояли за хлібом під час економічної депресії (*Depression*), формуючи ефект недостатнього задоволення фізіологічних потреб у харчуванні.

Перміщення від однієї точки до іншої покладене в основу семантики ФС *to take a step*, котре за рахунок іменника *step*, що вербалізує здійснення одного кроку, має узагальнене значення, яке залежно від контексту трансформується у початкову або послідовний рух проміжними точками. Так, комбінаторика ФС *to take a step* з числівником *first* підкреслює початок переміщення, напр., *For the next generation, no one ventured to tread where T.R. and Truman fell short. But in the early 1960s, a new young president was determined to take a first step – to free the elderly from the threat of medical poverty* (Newsweek 27.07.2009, 36). У наведеному прикладі сполучення ФС *to take a step* з числівником *first* зосереджує увагу на початковій точці, яка вказує на початок президентом Кеннеді (*a new young president*) реформи медичного

обслуговування літніх людей (*to free the elderly from the threat of medical poverty*), створюючи ефект задоволення потреби у фізичній безпеці.

На послідовний рух стосовно кількох проміжних точок у складі ФС *to take steps* вказує субстантив *steps* у множині, напр., *Going beyond this and dealing with the basics of the embargo – or removing Cuba from the list of state sponsors of terrorism – would likely require congressional approval. Current law, though, makes it almost impossible to take such steps* (Newsweek 16.03.2009, 13). У наведеному прикладі сполучення прикметника *impossible* з ФС *to take steps* підкреслює неможливість поступу конгресу в напрямку зняття з Куби торгового ембарго (*dealing with the basics of the embargo*), створюючи ефект дефіциту самоактуалізації цієї країни.

Траєкторія як ціле покладена в основу організації ФЄ *in the long run, to go to any length i hard line*. У їхньому складі траєкторія окреслена в трьох аспектах: незмінності (*hard line*), довжини (*in the long run*) і необмеженості (*to go to any length*).

Незмінність траєкторії акцентується за допомогою ФЄ *hard line* “непоступливість, жорстка лінія”, у складі якої прикметник *hard* “твердий” вказує на сталість маршруту, напр., [...] *and our history is full of provocative characters who take unpopular stands on behalf of people on the margins. Their hard line forces the rest of us to reflect and revise* (Newsweek 27.07.2009, 29). У наведеному прикладі ФЄ *hard line*, засноване на незмінній траєкторії руху, слугує джерелом, яке ПРИМУШУЄ решту населення (*forces the rest of us to reflect and revise*) розмірковувати, створюючи ефект самоактуалізації провокативних особистостей (*provocative characters*) і тих, на кого вони впливають.

Довга траєкторія, покладена в основу семантики ФЄ *in the long run* “у кінці-кінців”, ідентифікується прикметником *long* “довгий”, який вказує на велику відстань, вербалізовану іменником *run*. Довга траєкторія у значенні аналізованої ФЄ осмислюється як рух у майбутнє, напр., *In the long run, if some of the most threatening states like North Korea or Pakistan actually did begin to open*

up, making their political systems less opaque, the region's democracies might feel less need to build up their own armies (Newsweek 29.11.2010, 31–33). У наведеному прикладі ФЄ *in the long run*, заснована на довгій траєкторії, акцентує на веденні у далекому майбутньому більш прозорі політики найбільш небезпечних країн (*if the most threatening states like North Korea or Pakistan actually did begin to open up*), формуючи ефект відновлення безпеки.

Необмеженість траєкторій слугує основою для семантики ФЄ *to go to any lengths* “іти на будь-що”, на що у її складі вказує сполучення займенника *any* “любий” і субстантива *lengths* у множині, підкреслюючи рух на будь-яку довжину, напр., *To avoid mixing fact and speculation, earth scientists are, Laughlin says, “ultraconservative,” meaning they focus on the present and the immediate future: “[They] go to extraordinary lengths to prove by means of measurement that the globe is warming now, the ocean is acidifying now [...]*” (Newsweek 20.09.2010, 26). У наведеному прикладі сполучення ФЄ *to go to any lengths* з означенням *extraordinary* “надзвичайний” акцентує на значних зусиллях учених довести зміни в довкіллі (*the globe is warming now, the ocean is acidifying now*), створюючи ефект їхньої самоактуалізації і загрози живому на планеті.

Позначення **кінцевої точки** відображене в семантиці ФО в аспекті її характеристики (*the promised land*), наближення до неї (*to draw to a close, to reach a conclusion, to come to the conclusion*), її досягнення (*in the end, to come to an end*) або недосягнення (*to miss the boat*).

Характеристика кінцевої точки як бажаної покладена в основу ФЄ *the promised land* “земля обіцяна”, котра спирається на біблійну історію про подорож ізраїльтян до Ханаану, обіцяної Богом землі [293], відбиваючи задоволення різного роду потреб, напр., *Indeed, for many Western and Russian arms manufacturers, Asia has become the promised land* (Newsweek 29.11.2010, 31–33). У цьому прикладі ФЄ *the promised land* зображає Азію (*Asia*) як бажану кінцеву точку, до якої рухаються західні й російські виробники зброї (*many Western and Russian arms manufacturers*), формуючи ефект самоактуалізації у перших і других, а також відкладеної загрози для Азії.

Одиниці, які підкреслюють наближення до кінцевої точки, вказують на припинення будь-якої активності (ФЄ *to draw to a close*) або розумової діяльності (ФС *to reach a conclusion, to come to the conclusion*).

Припинення активності в основі організації ФЄ *to draw to a close* відбиває поступове переміщення до кінцевої точки за рахунок дієслова *to draw* на позначення повільного руху внаслідок притягання, й іменника *a close* зі значенням закінчення, напр., *As two years in power draw to a close, Prime Minister Narendra Modi's report card is checkered. His foreign policy successes may sit firmly atop his wins, but progress on the domestic front, however, is less certain* (www.newsweek.com, 08.06.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to draw to a close* акцентує на завершенні строку перебування при владі (*two years in power*) індійського прем'єр-міністра (*Prime Minister Narendra Modi's*), створюючи ефект припинення активного етапу його самоактуалізації у сфері політики.

Результати розумової діяльності підкреслюються ФС *to reach a conclusion* і *to come to the conclusion* “прийти до висновку”, у складі яких дієслова *to reach* і *to come* співвідносять висновок з досягненням кінцевої точки траєкторії, напр., *Conservative Republicans endorsed a vast government appropriation. Liberal Democrats supported a bank bailout. The fact that people of wildly differing political persuasions all came to the conclusion that this was the right policy should be some proof that it was not ideologically motivated* (Newsweek 27.09.2010, 6). У цьому прикладі ФС *to come to the conclusion* узагальнює підходи представників різних партій США (*people of wildly differing political persuasions*) під час фінансової кризи, а його співвіднесення зі словосполученням *right policy* на позначення правильного курсу створює ефект самоактуалізації різних політичних сил американського парламенту.

Досягнення кінцевої точки в аспекті подолання останнього відрізка шляху й остаточного припинення руху відбивається ФС *in the end* і *to come to an end* відповідно.

ФС *in the end* і *to come to an end* зі значенням досягнення кінцевої точки акцентують на подоланні певного відрізка шляху перед остаточним

припиненням руху. Подолання певної дистанції перед досягненням цілі імплікується у складі ФС *in the end* сполученням прийменника *in* із семою *'length'* “відрізок” [297] з субстантивом *end*, що концептуалізує відтермінований результат, напр., *This growing sense of a situation getting out of control can only reinforce the arguments of those in Britain who call for the country to be disentangled from such a failed Europe. In the end, this may well be the real uncertainty around the U.K. referendum* (www.newsweek.com, 19.02.2016). У наведеному прикладі ФС *in the end* на позначення подолання певної траєкторії перед досягненням цілі сполучається з субстантивом *uncertainty* з метою акцентування на майбутній невпевненості британців щодо виходу з Євросоюзу (*U.K. referendum*), формуючи ефект порушення безпеки британського суспільства. Остаточне припинення руху, покладене в основу ФС *to come to an end* “закінчитися”, відбиває досягнення кінцевої точки, акцентуючи на припиненні діяльності, напр., *The Australian edition of Grazia magazine posted on its Web site, “Karl Lagerfeld’s tenure at Chanel is coming to an end”* (Newsweek 27.09.2010, 46–48). У цьому реченні ФС *to come to an end* вказує на припинення терміну перебування Карла Лагерфельда на посаді дизайнера фірми Шанель (*Karl Lagerfeld’s tenure*), створюючи ефект припинення активного етапу його самоактуалізації у сфері моди.

Недосягнення цілі відбивається ФЄ *to miss the boat* за рахунок сполучення у її складі дієслова *to miss* “пропустити” й іменника *boat* “човен”, котрий указує на кінцеву точку переміщення. Недосягнення кінцевої точки руху, закладене в основу семантики ФЄ *to miss the boat*, відбиває в журнальних статтях дефіцит різних потреб, напр., *It is on the social level, though, that we’re missing the boat most completely by sticking with a workplace-based system that no longer makes sense* (Newsweek 27.07.2009, 27). У цьому реченні ФЄ *to miss the boat* представляє американське суспільство, позначене займенником *we*, як рухомий об’єкт, що не досягає цілі, зупинившись на моделі, за якої людина працює все життя на одному робочому місці (*sticking with a workplace-based system*), що формує ефект дефіциту самоактуалізації у діловій сфері.

Неритмічність руху виокремлена в семантиці ФС *out of step* “відставати” прийменником *out of*, який указує на асинхронність переміщення, зазвичай представленого іменником *step* “крок”. Неритмічний рух як основа значення ФС *out of step* імплікує відставання від інших, відбиваючи дефіцит потреб, напр., *And yet, on contemporary list of great directors, he often goes unmentioned. His historical and biblical epics, with their strange brew of piety and prurience are no longer in fashion (his right-wing bullying during the blacklist era only cemented the image of an out-of-step reactionary with nothing to offer a modern audience)* (Newsweek 20.09.2010, 66). У наведеному прикладі ФС *out of step* у функції означення акцентує на реакційних поглядах американського режисера Сесіла ДеМілле (*reactionary*), позначені нефразеологічним словосполученням *no longer in fashion*, формуючи ефект втрати репутації митця.

Відхилення від траєкторії відображене ФЄ, які підкреслюють невдачі, вказуючи на рух у хибному напрямку (*to go wrong, to lose one's way*) або сходження з дистанції (*to be out of the running*).

Переміщення у хибному напрямку відбивається компонентом *wrong* і сполученням дієслова *to lose* із субстантивом *way* у складі ФЄ *to go wrong* і *to lose one's way* відповідно, які підкреслюють розуміння відхилення від траєкторії як труднощів або невдач, що співвідноситься з недосягненням цілі руху. Відмінності між аналізованими ФЄ полягають у їхній комбінаториці з сусідніми одиницями. ФЄ *to go wrong* сполучається з іменником *things* (*too many things go wrong*) і займенниками *what* (*what could go wrong*), *it* (*So how did it go wrong?*), *nothing* (*nothing can go wrong*) на позначення ситуацій або явищ, а також досліджувана ФЄ уживається з одиницями, які називають осіб – займенником *we* (*where we went wrong*), антропонімами (*Hillary... can only go wrong*), напр., *As the financial crisis of 2008–09 draws to a close, narratives of the meltdown are flooding bookstores, think tanks are cranking out white papers, and four different congressional committees are investigating what went wrong* (Newsweek 20.09.2010, 19). У наведеному реченні ФЄ *to go wrong* на позначення відхилення від траєкторії зосереджує увагу на виникненні проблем, які

викликали фінансову кризу (*the financial crisis*), створюючи ефект відсутності економічної самоактуалізації в американців. ФЄ *to lose one's way*, засновуючись на русі в хибному напрямку, зображає лише людей, сполучаючись із особовими займенниками (*we*), антропонімами (*Johnny Depp*), загальними іменниками на позначення націй або держав (*nation, country*), напр., *The era that ushered in the first black president has also introduced the highest levels of unemployment and poverty for African Americans in more than 20 years [...]. "We've lost our way as a people. We were meant to live at a higher standard, and we're not doing that"* (Newsweek 5.09.2011, 36–37). У наведеному прикладі ФЄ *to lose one's way* акцентує на відхиленні від траєкторії розвитку афро-американців (*African Americans*) і у взаємодії з висловленням *we were meant to live at a higher standard, and we're not doing that* на позначення відсутності підвищення рівня життя темношкірих американців, формує ефект дефіциту їх самоактуалізації.

Відхилення від траєкторії слугує основою семантики ФЄ *to be out of the running* “вийти з гри, не мати шансів на виграш”: у її складі прийменник *out of* відбиває сходження зі шляху, що осмислюється як припинення діяльності, напр., *Despite some mixed outcomes, Sanders feels he has won enough in the party's platform to finally take himself out of the running for the Oval. He's expected to endorse Clinton on Tuesday* (www.newsweek.com, 11.07.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to be out of the running* із семантикою сходження з траєкторії акцентує на припиненні Бернардом Сандерсом (*Sanders*) боротьби за Білий Дім (*the Oval*), формуючи ефект пониження його репутації.

Таким чином, кінетичні ФО акцентують на успіхах та невдачах, спираючись на різні аспекти первинної семантики, яка формує різноманітні ефекти. ФО акцентують на початковій точці руху, створюючи ефект самоактуалізації або її дефіциту. Фразеологізми, засновані на послідовному русі стосовно проміжних точок, який осмислюється як поступове розгортання діяльності, формують ефекти самоактуалізації або відновлення безпеки. Зображуючи рух, обмежений двома точками, або їх сукупністю, ФЄ викликають ефект дефіциту задоволення фізіологічної потреби в їжі. Одиниці,

які спираються на визначену й необмежену траєкторію, створюють ефект самоактуалізації людей, а ФО на позначення кінцевої точки формують ефекти як самоактуалізації внаслідок досягнення поставленої мети, так і її припинення, представленого як завершення руху. Додаткові компоненти відношень переміщення в семантиці ФО – неритмічність руху і відхилення від траєкторії – викликають ефект дефіциту самоактуалізації.

3.3.2. Фразеологізми зі значенням прямовисного переміщення: оцінка і статус. ФО цієї групи включають 24 одиниці, значення яких спирається на образ-схему ВЕРТИКАЛЬ, утворену прямовисною траєкторією, початок і кінець якої трансформуються у ВЕРХ і НИЗ [135, с. 54]. З урахуванням зв'язку семантики ФО зі статусом, кількістю й оцінкою виокремлюються однойменні різновиди ВЕРТИКАЛІ [135, с. 55–57; 271, с. 59], а також ЕМОТИВНА [234, с. 92]. Крім того, на матеріалі ФО ми виокремили ЕКЗИСТЕНЦІЙНУ ВЕРТИКАЛЬ, пов'язану з різними видами життєдіяльності людини, напр., ФЄ *to lay down one's arms, at the height of*.

Спираючись на вказані різновиди ВЕРТИКАЛІ і їх проєкції на різні сфери активності осіб, ФО цієї групи поділяємо на статусні, аксіологічні, які включають оцінні, оцінно-кількісні й оцінно-темпоральні, й екзистенційні.

Статусні одиниці поділяємо на соматично- і кінетично-статусні, які репрезентують місце індивідів у суспільній ієрархії за аналогією до вертикального положення тіла і його прямовисного руху.

Соматично-статусні ФЄ подають тіло як відправну точку ідентифікації місцеперебування людини [81, с. 298; 130, с. 639], з урахуванням її досвіду прямоходіння, за якого руки або голова й нижні кінцівки формують вісь координат, утворену ВЕРХОМ і НИЗОМ відповідно [206, с. 64]. З урахуванням того, чи аналізовані ФЄ спираються на положення ВГОРІ чи ЗНИЗУ, виокремлюємо дві підгрупи одиниць: засновані на образ-схемі ВЕРХ (*to have the upper hand, top brass, to be in the saddle*) і НИЗ (*to have one's foot on smb's neck*).

Координата ВЕРХ репрезентується у складі ФЄ у трьох ракурсах соматично-об'єктному (ФЄ *top brass*), мануальному (ФЄ *to have the upper hand*) або домінувальному (ФЄ *to be in the saddle*).

Соматично-об'єктний ракурс представлення точки ВЕРХ покладений в основу організації ФЄ *top brass* “військове керівництво”. У її складі прикметник *top* відбиває найвищу точку тіла людини, співвідносно з головою, а на об'єкт УГОРІ вказує субстантив *brass* на позначення емблем на капелюхах, котрі на головах носять найвищі військові чини [292], напр., *The word going around the Pentagon was that Gates was targeting the pampered lifestyles of the top brass* (Newsweek 20.09.2010, 30–39). У наведеному прикладі ФЄ *top brass*, заснована на соматично-об'єктному ракурсі УВЕРХ, акцентує на розкішному способі життя військового керівництва, додатково підкреслений словосполученням *the pampered lifestyles*, що на перший погляд створює ефект високої репутації. Проте їхнє представлення присудком *was targeting* як цілі ПРОТИДІЇ акцентує на втраті репутації.

На мануальний ракурс орієнтира ВЕРХ в семантиці ФЄ *to have the upper hand* “мати перевагу” вказує сполучення іменника *hand* на позначення руки як знаку перемоги [292] з прикметником *upper*, який вказує на її розташування вгорі, напр., *Imam Khomeine was really clever [...]. He never allowed one group to have the upper hand in the country* (Newsweek 1.06.2009, 50–52). У наведеному прикладі ФЄ *to have the upper hand* у сполученні з присудком *never allowed*, що зображає колишнього лідера Ірану як джерело ПЕРЕШКОДИ, відбиває його найвищий статус у країні, формуючи ефект його самоактуалізації і її відсутності в інших місцевих політичних груп.

Домінувальний ракурс орієнтира ВЕРХ покладений в основу організації ФЄ *to be in the saddle* “бути в сідлі”, яка відбиває перебування однієї особи над іншою: у її складі іменник *saddle*, вербалізуючи сідло, імплікує більш високе положення людини, яка, сидячи верхи, керує конем, перемігши суперника, напр., *Even without major new arms build-ups, countries like North Korea and Pakistan have scared their neighbors because of their opacity and unpredictability.*

But now, with the militaries in the saddle, they absolutely terrify Asia (Newsweek 29.11.2010, 31–33). У наведеному висловленні ФЄ *to be in the saddle* відбиває домінування при владі у Північній Кореї і Пакистані військових, що створює ефект загрози на континенті, позначений дієсловом *terrify*.

Координата НИЗ покладена в основу ФЄ *to have one's foot on smb's neck* “цілковито контролювати”, яка узагальнює досвід притискання ворога ногою до землі, тобто донизу, як знак його підкорення [290]. У складі аналізованої ФЄ іменник *foot* на позначення ступні, яка душить підкореного, названого елементом *on smb's neck*, активує нижню точку ВЕРТИКАЛІ. Тому ФЄ *to have one's foot on smb's neck* відбиває одночасно самоактуалізацію того, хто знаходиться ЗВЕРХУ, і небезпеку особи ЗНИЗУ, напр., *Obama has the attention, for now, of the educrats. In fact, he's got his foot on their necks. It's a teachable moment about how to use political power for real change* (Newsweek 15.06.2009, 22). У наведеному прикладі ФЄ *to have one's foot on smb's neck* співвідносить президента Обаму з ВЕРШИНОЮ ВЕРТИКАЛІ, а чиновників-освітян з її нижньою частиною, створюючи ефект самоактуалізації президента, на що вказує наступне речення: *It's a teachable moment about how to use political power for real change*.

Кінетично-статусні ФО акцентують на процесі руху ВГОРУ, який сигналізує про прогрес (ФЄ *to climb to the top*), досягнення верхньої – кінцевої – точки переміщення, співвідносної з вершиною суспільної ієрархії, представленої експліцитно (ФЄ *to come out on top*) й імпліцитно (ФЄ *to come to power* і ФЄ *to take office*, ФЄ *to take the helm*).

Рух УГОРУ, представлений експліцитно, покладений в основу ФЄ *to climb to the top* “здійматися на вершину”: у її складі дієслово *to climb* на позначення переміщення до вершини, названої іменником *top*, акцентує на досягненні високого суспільного становища, пов'язаного з репутацією, напр., *Perhaps rather than stepping over each other, 1980's style, on the climb to the top, we will stop to lend a hand. Certainly, we'll be more wary of falling down the ladder of life [...]* (Newsweek 18.01.2010, 42–45). У наведеному висловленні ФЄ *to climb*

to the top, співвідносить американців, позначених займенником *we*, з траєктором, що рухається до вершини СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, створюючи ефект їхньої репутації. Водночас інша ФЄ – *to come out on top* “перемогти у боротьбі” – підкреслює досягнення вершини ВЕРТИКАЛІ за рахунок дієслова *to come* на позначення прибуття у певне місце і прийменникової фрази *on top*, яка співвідносить будь-яке досягнення з абсолютною вершиною ВЕРТИКАЛІ [164, с. 83], тобто з високим статусом, напр., *In 2006, Democrat Sherrod Brown won by clobbering incumbent Sen. Mike DeWine 68 percent to 32 percent among union households; four years later [...] Republican Rob Portman shrank that gap to a mere 4 percentage point and came out on top (Newsweek 7.03.2011, 14–17). У наведеному прикладі ФЄ *to come out on top* зображає республіканця Роба Портмана (*Republican Rob Portman*) як траєктор, що досягнув ВЕРШИНИ, з якою співвідноситься його перемога на виборах у конгрес, формуючи ефект зростання репутації політика.*

На імпліцитно представлену вершину СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ спираються ФС *to come to power* і ФЄ *to take office*. Наведені ФЄ акцентують на високому керівному становищі осіб у суспільній ієрархії іменниками *power* і *office*, котрі вказують на перебування людини на вершині влади [135, с. 128], репрезентуючи задоволення потреби в репутації напр., *Nearly a dozen major cartel leaders have been arrested or killed since Calderon took office in 2006, and only two cartels, the Sinaloa and Gulf organizations, remain intact (Newsweek 27.09.2010, 8). У цьому прикладі ФС *to take office* співвідносить президента Мексики Феліпе Кальдерона (*Calderon*) з вершиною СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, формуючи ефект його високої репутації.*

Семантика **аксіологічних ФО**, які підкреслюють позитивну чи негативну оцінку, співвідноситься з ОЦІННОЮ ВЕРТИКАЛЛЮ, утвореною внаслідок приписування рухові ВГОРУ або ВНИЗ, відображеному дієсловами руху (*to go, to rise, to come*) і прикметниками (*top, high, finest*) [214, с. 122], позитивних і негативних значень [238, с. 196; 278, с. 141]. Відповідно, крайні найвища і найнижча відмітки ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ корелюють з відношеннями «добре

– погано», між котрими знаходиться нейтральне [30, с. 49], хоча залежно від контексту рух УГОРУ може набувати негативного значення, а переміщення ВНИЗ позитивного [227, с. 115]. З урахуванням способів, пов'язаних із рухом ВЕРТИКАЛЛЮ, виокремлюємо три основні підгрупи аксіологічних ФО: позитивні, семантика яких співвідноситься з вершиною ВЕРТИКАЛІ; негативні, засновані на нижній точці відліку; контекстуально зумовлені, значення яких залежить від ставлення носіїв мови до зображуваних референтів. Крім того, ФО акцентують на позитивній і негативній оцінках, спираючись на складні концептуальні структури, утворені внаслідок взаємодії ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ з ТЕМПОРАЛЬНОЮ або КІЛЬКІСНОЮ.

Позитивна оцінка підкреслюється ФЄ *to praise to the heavens* “нахвалювати”, у складі якої дієслово *to praise* із семами ‘*admire*’ і ‘*approve*’ [295, с. 1193] вказує на схвалення, а іменник *heavens*, що позначає небеса, які перебувають над людиною, імплікує вершину ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ, напр., *Roberto Goizueta, the late CEO of Coca-Cola, was praised to the heavens by Buffet despite his greed and stock promotion* (Newsweek 2.05.2011, 48–49). У наведеному реченні ФЄ *to praise to the heavens* локалізує колишнього керуючого компанії Кока-Кола (*Roberto Goizueta*) з вершиною ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ, створює ефект підвищення репутації. Негативна оцінка підкреслюється ФЄ *to fall short of* і *to go down the drain*, які вказують на рух УНИЗ ОЦІННОЮ ВЕРТИКАЛЛЮ за рахунок дієслів *to fall* і *to go down*, зображаючи діяльнісні невдачі, пов'язані з недоліками або не виправданням сподівань, через позначення швидкого і повільного переміщення ВНИЗ.

На швидкий рух УНИЗ спирається ФЄ *to fall short of* “не виправдати очікувань, не досягти мети” за рахунок дієслова *to fall* із семою ‘*rapidly*’ [297] і субстантива *short* на позначення короткої траєкторії, що імплікує коротку траєкторію, напр., *Institutions fall short for the same reason people do: they are imperfect because nothing is perfect* (Newsweek 07.06.2010, 2). У наведеному реченні ФЄ *to fall short of* із негативною оцінною семантикою співвідносить суспільно-політичні інституції (*institutions*) з траєктором, що рухається ВНИЗ

стосовно ВЕРТИКАЛІ, створюючи у взаємодії з прикметником *imperfect* ефект відсутності самоактуалізації.

Тривалий рух УНИЗ імплікується у складі ФЄ *to go down the drain* “вилетіти в трубу, бути марним” субстантивом *drain* “труба”, який іменує відрізок траєкторії, спрямованої ВНИЗ, про що свідчить прислівник *down*, напр., *Physicists at the world’s biggest particle accelerator, the Large Hadron Collider in Geneva, are seeing their dreams of Nobel Prizes go down the drain along with the Dow* (Newsweek 16.03.2009, 45). У цьому прикладі ФЄ *to go down the drain* співвідносить мрії розробників адронного колайдера (*physicists*) отримати Нобелівську премію (*their dreams*) з траєктором, що рухається ВНИЗ, створюючи ефект втрати їх самоактуалізації.

ФО з **контекстуально зумовленою оцінкою** – *to be on the rise, to run high, to ride high* – залежно від їхньої сполучуваності приписують прямовисному рухові як позитивний, так і негативний характер [194, с. 4; 227, с. 127–134]. Вказані фразеологізми набувають позитивної оцінної семантики при сполученні з іменником *reputation*, напр., *“A lot of people know our family name around the region” explains Chuck, who will be president and CEO [...]. His reputation is on the rise back in Washington, too* (Newsweek 27.04.2009, 54). У наведеному фрагменті ФС *to be on the rise* “підвищуватися, іти вгору”, співвідносить репутацію майбутнього президента американського банку (*Chuck*) з траєктором, що рухається ВГОРУ, передаючи позитивну оцінку і створюючи ефект підвищення репутації банкіра. Натомість ФС *to be on the rise* набуває негативного значення при сполученні в журнальних текстах з субстантивами, які позначають негативні суспільні явища (*debt* “борг”, *unemployment* “безробіття”, *self-obsession* “егоцентризм”, *islamophobia* “ісламофобія”), напр., *Brexit: job insecurity on the rise as Britons look to Europe* (www.newsweek.com, 19.05.2016). Попри те, що в наведеному заголовку ФС *to be on the rise* репрезентує рух проблем з роботою (*job insecurity*) УГОРУ, їхнє сприйняття не стає позитивним, а набуває негативного оцінного значення, формуючи ефект дефіциту безпеки у сфері зайнятості.

ФЄ, засновані на складних концептуальних структурах, відбивають взаємодію ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ з ТЕМПОРАЛЬНОЮ (*better late than never*) або КІЛЬКІСНОЮ, стосовно якої встановлюються показники «менше – більше» [135, с. 56] (*to leave much to be desired*).

У семантиці ФЄ *better late than never* “краще пізно ніж ніколи”, семантика якої спирається на взаємодію ОЦІННОЇ і ТЕМПОРАЛЬНОЇ ВЕРТИКАЛЕЙ, прикметником *better* у вищій формі порівняння вказує на рух УГОРУ стосовно ОЦІННОЇ ВЕРТИКАЛІ, а прислівниками *late* “пізно” і *never* “ніколи” – на темпоральну координату. Така їхня взаємодія формує ефект позитивної оцінки, напр., *"It's better late than never," said Willy Lam, an expert on Chinese politics at the Chinese University of Hong Kong. "It might serve to address the current imbalance in the sense that if they do not boost the growth rate, then very soon, within 20 years or less, the working population will be supporting four aged parents"* (www.newsweek.com, 02.11.2015). У наведеному прикладі ФЄ *better late than never*, заснована на взаємодії ОЦІННОЇ і ТЕМПОРАЛЬНОЇ ВЕРТИКАЛЕЙ, акцентує на позитивній оцінці подолання дисбалансу (*imbalance*) у співвідношенні працюючого (*working population*) і непрацюючого населення (*aged parents*) в Китаї, що створює ефект відновлення безпеки в бізнесі.

Взаємодія ОЦІННОЇ і КІЛЬКІСНОЇ ВЕРТИКАЛЕЙ покладена в основу єдності форми й значення ФЄ *to leave much to be desired* “залишати бажати кращого”, створюючи загальне негативне оцінне значення досліджуваної одиниці дієсловом *to leave*, котре вказує на віддалення від зони бажаного, імплікованого дієприкметником *desired* “бажаний”, а прислівник *much* кількісно сигналізує про велику відстань на ШКАЛІ як варіанті ВЕРТИКАЛІ [195, с. 17], напр., *The lack of serious discussion is a tragedy, because the Democrats' proposals leave much to be desired* (Newsweek 24/31.08.2009, 26). У наведеному реченні ФЄ *to leave much to be desired* співвідносить ініціативи демократичної партії (*Democrats' proposals*) з АКСІОЛОГІЧНОЮ і КІЛЬКІСНОЮ ВЕРТИКАЛЯМИ, відбиваючи негативну оцінку діяльності партії, формуючи ефект втрати репутації.

ФО *екзистенційної семантики*, призначеної для зображення життєдіяльності людини, локалізують референти стосовно ВЕРХУ або НИЗУ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВЕРТИКАЛІ.

ФО, значення яких засноване на позначенні вершини ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВЕРТИКАЛІ, акцентують на перебуванні об'єктів на найвищій точці (ФС *at the height of*) або необмежений рух УГОРУ, що імплікує відсутність кінцевої верхньої точки (ФЄ *to go through the roof*). У складі ФЄ *at the height of* “у zenіті, у розпалі” взаємодія прийменника *at* з іменником *height* відбиває перебування референтів на вершині ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ВЕРТИКАЛІ, акцентуючи на найвищому рівні активності учасників діяльності, з якими співвідносяться події (*war, debate, sales*), суспільно-економічні явища (*exhibition display culture, protests, fame, investment craze, bubble career*), стани осіб (*physical beauty, hubris*), напр., *On World Blood Donor Day, LGBT activists ask federal health officials to reverse an antiquated public health policy enforced at the height of the AIDS crisis* (www.newsweek.com, 14.06.2016). У наведеному прикладі ФЄ *at the height of* локалізує пік поширення СНІДу (*AIDS crisis*) на вершині ВЕРТИКАЛІ, формуючи ефект екзистенційної загрози, акцентуючи на небезпеці для існування людини.

Необмежений рух УГОРУ визначає єдність форми й семантики ФЄ *to go through the roof* “сильно вирости, зашкалювати”: у її складі дієслово *to go* вказує на переміщення, а його необмеженість імплікується елементом *through the roof* зі значенням проходження через дах як найвищу точку будівлі, що осмислюється як подолання звичних меж УГОРІ, напр., *Any coverage of gun control on Fox leads to additional sales, but when Obama is popular – and perceived to be able to actually do something about gun control – the effects go through the roof. Fox News is telling people that Obama is about to take their guns away, and America has millions more guns on the streets because of it* (www.newsweek.com, 04.06.2016). У наведеному прикладі ФЄ *to go through the roof* позиціонує наслідки (*effects*) масового володіння зброєю, вербалізовані фразами *additional sales* і *millions more guns on the streets*, як об'єкт, необмежений у русі ВГОРУ,

створюючи ефект екзистенційної небезпеки, яка загрожує існуванню американців.

Одиниці, семантика яких базується на нижній точці ВЕРТИКАЛІ, акцентують на припиненні діяльності осіб (ФЄ *to lay down one's arms*) або зменшення їх помітності (ФЄ *to maintain a low profile, to go underground*).

Припинення діяльності підкреслюється семантикою ФЄ *to lay down one's arms* “скласти зброю”, у складі якого дієслово *to lay down* відтворює рух УНИЗ, з яким співвідноситься складання зброї (*arms*) як сигналу припинення війни, напр., *The dark lord of American politics has a new book out, fiercely defending his legacy. Lay down your arms, Dick. You won the fight* (Newsweek 5.09.2011, 52). У наведеному прикладі ФЄ *to lay down one's arms* вказує на рух зброї УНИЗ як сигнал перемоги Діка Чейні (*Dick*), що свідчить про підвищення репутації.

ФЄ, котрі акцентують на зменшенні помітності людей, співвідносять їх з нижньою точкою ВЕРТИКАЛІ (ФЄ *to maintain a low profile* “триматися в тіні”) або рухом під землю (ФЄ *to go underground* “іти у підпілля”). Відмінність між двома наведеними ФЄ полягає у тому, що перша імплікує незначну помітність референтів завдяки тому, що прикметник *low* все-таки вказує на перебування об'єкта в полі зору спостерігача, а ФЄ *to go underground* сигналізує про абсолютну невидимість внаслідок руху нижче поверхні землі, що вербалізовано прислівником *underground*. Обидві ФЄ акцентують на поступовому зменшенні помітності шахрайки в уривку *Today Kohn maintains a low profile in her stronghold in Vienna. The woman once given an award from Austria's president for her high-profile boost to the country's economy has gone underground* (Newsweek 28.02.2011, 24–29). У наведеному висловленні ФЄ *to maintain a low profile* і *to go underground* співвідносять злочинницю Соню Кон (*Kohn*) з траєктором, який рухається УНИЗ, таким чином відбиваються зменшення її помітності і створюючи ефект пониження репутації шахрайки.

Таким чином, ФС і ФЄ, засновані на прямовисному русі, представлені чотирма групами, котрі акцентують на оцінці і статусі учасників подій, відбиваючи різні аспекти ВЕРТИКАЛІ: статусні, репрезентовані соматично- й

кінетично-статусними, оцінні й екзистенційні. Соматично-статусні одиниці спираються на координати, утворені частинами тіла, які включають ноги й голову. Кінетично-статусні ФО співвідносять людей з вершиною або низом суспільної ієрархії. Локалізуючи людей ВНИЗУ, ФО обох груп створюють ефект дефіциту самоактуалізації, а підносячи індивідів УГОРУ, формують ефекти репутації і самоактуалізації. Аксиологічні ФО підкреслюють позитивну оцінку подій і їх часників за руху ВГОРУ, а негативну за переміщення ВНИЗ. ФС і ФЕ з семантикою контекстуально залежної оцінки приписують рухові ВГОРУ як позитивне, так і негативне значення залежно від зображення схвалюваних або небажаних явищ. Екзистенційні ФО, які підкреслюють різні аспекти життєдіяльності людини, спираються на рух УГОРУ при описі розвитку процесів і станів або інтенсивної діяльності, а на переміщення ВНИЗ – при зображенні припинення активності або створення візуальної перешкоди.

3.4. Комплексна фразеологічна семантика

ФО з комплексним значенням, які відбивають взаємодію досвіду руху, сили і просторової локалізації, представлені 16 одиницями, котрі поділяються на три підгрупи: кінетично-локалізаційну, засновану на рухові всередину тривимірного простору; локалізаційно-силову, що підкреслює заглиблення у стани як умістище, співвідносне в проаналізованих ФО з ПРИМУШЕННЯМ або ПЕРЕШКОДОЮ чи вихід із них; кінетично-силову, покладену в основу ФО, заснованих на синтезі відношень руху і сили у таких варіантах: ШЛЯХ і ПЕРЕШКОДА, ЦИКЛ і ПРИМУШЕННЯ, ВЕРТИКАЛЬ і ПЕРЕШКОДА / ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

3.4.1. Фразеологізми на позначення взаємодії просторової локалізації й руху: зміна станів складників подій. ФО цієї групи відтворюють переміщення референтів всередину тривимірного простору, співвідносного з

трьома різновидами КОНТЕЙНЕРА: просторовим (ФС *to set foot in*), тілесним (ФЄ *to fall into the hands of*) і предметним (ФЄ *to step into the shoes of*).

Досягнення кінцевої точки, представлені просторовим КОНТЕЙНЕРОМ, визначає єдність форми й значення ФС *to set foot in* “переступити поріг”. У його семантиці елемент *to set foot* співвідносить ступню з рухомим об’єктом, а прийменник *in* сигналізує про його спрямованість усередину КОНТЕЙНЕРА. Останній позначається в текстах топонімами (*London*) і загальними іменниками, що іменують приміщення, у які здійснюється переміщення (*house, office, shop*), напр., *After a decade of Labour rule, political weariness had taken over, and Gordon Brown, lacking the panache of his predecessor, Tony Blair, looked doomed from the day he set foot in office* (Newsweek 16.03.2009, 46–47). У цьому реченні ФС *to set foot in* зображає колишнього британського прем’єра Гордона Брауна як траєктор, що приходить до влади, уособленої його офісом, співвідносним з КОНТЕЙНЕРОМ. Взаємодія ФС *to set foot in* з прикметником *doomed* на позначення приреченості вказує на неспроможність нового прем’єра із самого початку досягти успіху, створюючи ефект втрати репутації.

Прямовисний рух усередину предмета як вмістища покладений в основу конструкційної організації ФЄ *to step into the shoes of smb* “зайняти місце”: у її складі дієслово *to step into* позначає переміщення ступень в черевки іншої людини (*shoes of smb*), що аналогічно до розумінням стану як КОНТЕЙНЕРА, напр., *In his Broadway debut, Jackson will step into the shoes of the late Martin Luther King Jr. for The Mountaintop, a fictional account of the last 24 hours of King’s life* (Newsweek 5.09.2011, 36–37). У наведеному реченні ФЄ *to step into the shoes of smb* зображає перевтілення актора Семюелем Л. Джексона (*Jackson*) у Мартіна Лютера Кінга (*the late Martin Luther King Jr.*) як рух у вмістище-стан, створюючи ефект самоактуалізації актора.

Прямовисний рух всередину КОНТЕЙНЕРА, утвореного частинами тіла, слугує підґрунтям для єдності форми й значення ФЄ *to fall into the hands of* “потрапити до чийось рук”. У її складі дієслово *to fall into* вказує на

вертикальне переміщення всередину рук (*hands*), складених у формі КОНТЕЙНЕРА, акцентуючи на заволодінні об'єктами, напр., *Finally, there's the chauvinism that surfaced back in the 1980s when the Japanese were snapping up properties like Pebble Beach. How could the United States let its national treasures – the family silver – fall into the hands of inscrutable Asian rivals?* (Newsweek 28.02.2011, 2–3). У наведеному фрагменті ФЄ *to fall into the hands of* зображає переміщення американських об'єктів власності (*national treasures*), як-то курортної зони Пebbл Біч (*Pebble Beach*), у руки безсовісних японських конкурентів (*inscrutable Asian rivals*), що створює ефект порушення фінансової безпеки США.

Таким чином, ФО, організація яких заснована на взаємодії руху і просторової локалізації, що відбиває зміну станів суб'єктів і об'єктів через переміщення референтів усередину приміщень і предметів одягу, співвідносних із тривимірним простором, акцентують на заглибленні у діяльність, а одиниця, що відтворює рух до КОНТЕЙНЕРА, утвореного руками, підкреслює заволодіння об'єктами на фоні інших референтів.

3.4.2. Фразеологізми на позначення взаємодії просторової локалізації й сили: зображення скрути. ФЄ цієї групи репрезентують включення осіб у силові відношення, представлені перешкодою (ФЄ *to be in dire straits*) або шкодою (ФЄ *hornets' nest*), спрямованих на представлення скрутного становища, або виходу з нього (ФЄ *to put smb out of their misery*).

Скрутне становище, співвідносне з перешкодою, яка концептуалізується як тривимірний простір, підкреслюється ФЄ *to be in dire straits*. У його структурі іменник *straits* зі значенням протоки [297], котрий сигналізує про ПЕРЕШКОДУ, утворену занадто вузьким проходом, який заважає рухові, а прийменник *in* представляє його як КОНТЕЙНЕР, напр., *But after months of conflict he still faces huge problems. Russia opposes his plans to join the European Union, a ceasefire is barely holding between government forces and pro-Russian separatists in the east, and the economy is in dire straits* (www.newsweek.com,

29.10.2014). У наведеному прикладі ФЄ *to be in dire straits*, співвідносить економіку України з кораблем, який застряв у протоці, співвідносній з КОНТЕЙНЕРОМ, і не може рухатися далі, що створює ефект небезпеки.

Співвіднесення скрутного становища з тривимірним простором, наповненим небезпечним умістом, відображене ФЄ *hornets' nest*. У її структурі іменник *nest* на позначення гнізда репрезентує КОНТЕЙНЕР, а означення *hornets'* вербалізує велику кількість ос, що можуть з нього вилетіти і вжалити, репрезентуючи джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, яке активує дефіцит різноманітних потреб, напр., *"I don't think they realize how big of a hornets' nest they poked," says Dennis Willard [...]* (Newsweek 7.03.2011, 14–17). У цьому реченні ФЄ *hornets' nest*, позначає КОНТЕЙНЕР з осами, створюючи ефект потенційної загрози для демократичної партії у США під час виборів.

На виході зі скрутного становища акцентує ФЄ *to put smb out of their misery* "позбавити страждань": її організація спирається на позначення примусового руху осіб поза межі тривимірного простору. У її складі дієслово *to put* указує на ПРИМУШЕННЯ, займенник *somebody* репрезентує ціль, а прийменник *out of* указує на вихід, тобто рух, зі стану страждання (*misery*), співвідносного з умістищем, напр., *We need to stop holding Supreme Court confirmation hearings. Put them out of their misery* (Newsweek 27.07.2009, 28). У цьому висловленні ФЄ *to put smb out of their misery*, уживаючись у наказовому способі, імплікує американське суспільство як джерело ПРИМУШЕННЯ, спрямованого на звільнення кандидатів у верховні судді (*them*), співвідносних з траєктором, від пов'язаних з процедурою затвердження кандидатур страждань, які уособлюють КОНТЕЙНЕР, формуючи ефект самоактуалізації суддів внаслідок спрощення процедури їх призначення на посади.

Таким чином, ФЄ, організація яких спирається на взаємодію просторової локалізації й сили, акцентують на перебуванні суб'єктів у скрутному становищі, формують ефект дефіциту безпеки, а підкреслюючи вихід зі скрути з опертям на три елементи – примушення, рух і вміщення – , ФО вказують на задоволення потреб.

3.4.3. Фразеологізми на позначення взаємодії руху й сили: зображення труднощів. ФЄ, єдність форми й значення яких спирається на взаємодію руху і сили, відтворюють кілька різновидів активності: сприяння переміщенню (ФЄ *to gain currency*) або перешкоджання йому (ФЄ *there's the rub i to get in the way of*); рух, пов'язаний з виникненням шкоди (ФЄ *the root of the problem, the root of all evil*) чи її нанесенням (ФЄ *to ride roughshod over smb/smith*); і повторюваним примушенням (ФЄ *Sisyphean task*).

Сприяння рухові покладене в основу ФЄ *to gain currency* “набувати поширення”: у її складі дієслово *to gain* позначає отримання бажаного або цінного [296], представлене ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, а субстантив *currency*, який походить від латинського *currere* “бігти, текти” спирається на семантику руху. Відповідно, ФЄ *to gain currency* виявляє комбінаторику з іменниками *information* та *ideas* (*ideas gain currency / idea ...has gained currency, information gains currency*), акцентуючи на сприянні поширенню інформації, напр., *But in recent days, the idea that Obama has empowered a “global police force” to operate inside the country has gained new currency thanks to endorsements by several high-profile conservative figures, including Fox News host Glenn Beck and former speaker of the House Newt Gingrich* (Newsweek 18.01.2010, 10). У наведеному прикладі ФЄ *to gain currency* зображає як руховому сутність ідею про розширення діяльності Інтерполу в США (*Obama has empowered a “global police force” to operate inside the country*), а дієслово *gain* вказує на її поширення, співвідносно з ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, створюючи ефект порушення національної безпеки.

ФЄ, організація яких спирається на перешкоджання рухові, підкреслюють труднощі через сповільнення переміщення певних сутностей (*there's the rub*) або його припинення (ФЄ *to get in the way of*). Семантика ФЄ *there's the rub* “ось у чому трудність” заснована на сповільненні руху завдяки іменнику *rub*, який вказує на тертя, що ускладнює переміщення, споріднюючи його зі створенням труднощів і, як наслідок, з незадоволенням потреб, напр., *But there's the rub: in an info tsunami, our minds struggle do decide if we can ignore this piece [...] or that*

one [...] but how about that one (Newsweek 7.03.2011, 28–33). У наведеному прикладі ФЄ *there's the rub* акцентує на ускладненні розумової діяльності сучасної людини (*our minds*), спричинене занадто великим напливом інформації (*info tsunami*), співвідносною із джерелом ПЕРЕШКОДИ, що формує ефект дефіциту самоактуалізації.

Припинення руху покладене в основу ФЄ *to get in the way of* “ставати на дорозі”. У її складі дієслово *to get* “опинитися” відбиває появу, прийменник *in* вказує на ПЕРЕШКОДУ, іменник *way* іменує траєкторію, а прийменник *of* імлікує ціль перепони. Остання може бути представлена іменниками *entrepreneurs, people* на позначення людей або *financing, trade, life*, котрі вербалізують суспільно-економічні явища (*get in the way of people / financing / trade / life*), напр., *Again and again, Kasich sought to depict himself as a change agent determined to drag Ohio into the 21st century [...]. “The Midwest has been getting crushed, and we’ve got to fight back,” he said, “which means eliminating the friction that gets in the way of entrepreneurs”* (Newsweek 7.03.2011, 14–17). У наведеному прикладі ФЄ *to get in the way of* зображає тертя (*friction*), співвідносно з ПЕРЕШКОДОЮ, а підприємців (*entrepreneurs*) як її ціль. Проте її сполучення з одиницею *eliminate* вказує на усунення перешкоди, імплікуючи відновлення самоактуалізації, характерної для бізнесу.

Виникнення шкоди підкреслюється ФЄ *the root of the problem, the root of all evil*, єдність форми й значення яких спирається на джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, розташоване ВНИЗУ. НИЗ ВЕРТИКАЛІ відбивається іменником *root* на позначення підземної частини рослини чи дерева, з якої ростуть проблеми або зло, співвідносні з ПОЗБАВЛЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ, ідентифікованим субстантивами *problem* із семою ‘difficult’ [296] та *evil* із семами ‘harm’ та ‘injury’ [296]. Відповідно, ФЄ *the root of the problem* і *the root of all evil* акцентують на незадоволенні потреб, напр., *What the Saudi government seems to do is take these Band-Aid measures to try and address the manifestation of the problem rather than the cause, the root of the problem* (www.newsweek.com, 17.07.2016). У наведеному реченні ФЄ *the root of the problem* акцентує на

причині проблеми насильства над жінками, позначену субстантивом *cause*, створюючи ефект фізичної небезпеки для слабкої статі.

Водночас ФЄ *the root of all evil* підкреслює більший ступінь незадоволення потреб ніж ФЄ *the root of the problem* за рахунок шкоди, позначеної іменником *evil*, напр., *The history of these years fails to fit neatly into the ideological categories of left or right, for both public and private enterprises have managed to miss the mark in the hours of crisis. Government is not the root of all evil; neither are the corporations* (Newsweek 07.06.2010, 2). У наведеному прикладі ФЄ *the root of all evil*, акцентує у сполученні з запереченнями *not* і *neither* на ідеї про те, що американський уряд (*Government*) і корпорації (*corporations*) не слугують джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, тобто не є причиною порушення фінансової безпеки.

Рух, пов'язаний з нанесенням суб'єктам шкоди, відтворюється ФЄ *to ride roughshod over smb/smith* “діяти деспотично” за рахунок дієслова *to ride* “їхати верхи”, яке сигналізує про переміщення, а в структурі прислівника *roughshod* компонент *shod* зі значенням підкови з гострими шипами, котрі під час війни вбивали пораненого ворога [292], імплікує джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ціль якого ідентифікується прийменником *over*. ФЄ *to ride roughshod over smb/smith* підкреслює задоволення потреб для осіб, співвідносних із джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, і незадоволення потреб для тих, хто представлений як ціль, напр., *Riding roughshod when necessary over the prerogatives of the existing staffs, he has consolidated some services (such as cardiac surgery) in the 1,100-bed main hospital campus and distributed others (including primary care and routine obstetrics) to the communities* (Newsweek 7.12.2009, 53). У наведеному реченні ФЄ *to ride roughshod over smb/smith* співвідносить головного лікаря (*he*) одночасно із траєктором і джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ціль якого уособлюють працівники лікарні (*the existing staffs*), створюючи ефект самоактуалізації очільника лікарні і дефіциту самоактуалізації його підлеглих.

Відтворення примусової циклічної діяльності позначене ФЄ *Sisyphian task* “Сізіфова праця”. Її походження з міфу про Сізіфа, котрий марно брався за одну й ту саму роботу, відбиває циклічне повернення у початкову точку траєкторії внаслідок недосягнення цілі [296], а іменник *task* із семою ‘*must*’ [295, с. 1582] активує ПРИМУШЕННЯ, напр., *While other writers attempt the Sisyphian task of picking apart and explicating each tiny piece of the Dylan puzzle, Wilentz instead wisely chooses a few key parts [...]* (Newsweek 27.09.2010, 18–19). У цьому реченні ФЄ *Sisyphian task* співвідносить численні спроби письменників, які створювали невдалі книги про Боба Ділана (*other writers*) з примусовим циклічним рухом, створюючи ефект дефіциту самоактуалізації авторів книг.

Таким чином, одиниці, організація яких заснована на взаємодії руху й сили, відтворюють труднощі у здійсненні інтелектуальної, політичної, фінансової або творчої діяльності, спираючись на перешкоджання переміщенню; рух, пов'язаний з нанесенням шкоди; примусовий циклічний рух. Усі ФО цієї групи створюють ефект дефіциту потреб у безпеці й самоактуалізації.

Висновки до розділу 3

1. Єдність форми й значення ФО, задіяних в англomовному журнальному дискурсі, спирається на три різновиди відношень, котрі репрезентують послідовність взаємодії людини зі світом: локалізаційні, силові і кінетичні. На їх базі утворюються фразеологізми комплексної семантики. Сенсомоторне підґрунтя організації ФО як конструкцій слугує основою для формування ефектів, заснованих на потребах людини – фізіологічних, безпеки, належності, репутації і самоактуалізації.

2. ФС і ФЄ, які базуються на локалізаційних відношеннях, що відтворюють встановлення індивідами свого місця у навколишньому середовищі і часі у чотирьох ракурсах: візуальному, просторовому,

темпорально-ритмічному та ментальному, які створюють ефекти, співвідносні з базовими потребами. ФС і ФЕ з візуальною основою значення спираються на зорове сприйняття об'єктів, з якого починається встановлення індивідом місця свого перебування. ФС і ФЕ, організація яких заснована на локалізації людини у просторі, відбивають орієнтування індивідів на площині в аспекті близької або далекої відстані від спостерігача до інших об'єктів. ФС і ФЕ, засновані на орієнтуванні у тривимірному просторі, репрезентують тіло, зір, розум, час і стани учасників як вмістище, формуючи залежно від контексту ефекти як задоволення, так і дефіциту потреб у безпеці, належності, визнанні або самоактуалізації. ФС зі значенням повторюваності, заснованим на циклічних ритмах буття людини, наголошують на регулярному перебігу активності індивідів. ФС із семантикою розумової активності людей, яка йде після локалізації у просторі й часі, спираючись на моторний досвід, уподібнюють ментальну діяльність фізичній.

3. ФС, ФЕ і ФЗ конструкційно-силової семантики підкреслюють інтеріоризовані дії учасників подій, пов'язані з інтенціями, представленими тенденціями до руху і спокою, тобто активністю або інактивністю; й екстеріоризовану міжреферентну взаємодію з позиції стороннього спостерігача, репрезентовану образ-схемами – лінгвокогнітивними структурами, що формалізують сенсомоторний досвід індивіда. Фразеологізми на позначення інтеріоризованих дій учасників, зображують їх активність та інактивність. ФС, ФЕ і ФЗ на позначення активності акцентують на її початковому етапі, перебігу, створюючи ефекти самоактуалізації, втрати або відновлення безпеки. ФЕ, котрі імплікують інактивність, сигналізують про незначний рух учасників, формуючи ефект дефіциту самоактуалізації; акцентують на повній бездіяльності, створюючи ефект дефіциту безпеки; емоційному спокої, що супроводжує підтримання безпеки.

4. ФС, ФЕ і ФЗ, які представляють екстеріоризовану міжреферентну взаємодію, співвідносять суб'єктів із джерелом або ціллю силових образ-схем, а також фіксують силовий вектор відповідної образ-схеми. У семантиці ФО

обов'язкові складники образ-схем – джерело, ціль і вектор – доповнюються додатковим – результативним – компонентом, який вербалізує наслідки силової активності. Одиниці силової семантики відбивають етапи розгортання діяльності – початок, перебіг або закінчення.

5. ФС і ФЕ з семантикою бенефактивності представлені трьома групами: автобенефактивами, які відбивають спрямованість діяльності учасників, співвідносних із джерелом, на задоволення власних потреб; екстрабенефактивами, котрі акцентують на сприянні іншим учасникам, які корелюють із ціллю; результатами, що підкреслюють досягнення і збагачення осіб. Підкреслюючи сприяння учасникам, досліджувані одиниці створюють ефекти безпеки, визнання або самоактуалізації осіб. Натомість ФС і ФЕ з семантикою шкоди акцентують на нанесенні окремими людьми або їхніми групами, співвідносними із джерелом сили, фізичних травм, психічної або суспільно-правової чи економічної шкоди, перебування учасників, які корелюють із ціллю, у стані недієздатності і результати невдалої діяльності, створюючи ефект дефіциту фізичної, суспільної або економічної безпеки чи втрати репутації.

6. ФС і ФЕ, засновані на семантиці примушення, акцентують на домінуванні учасників подій, співвідносних із джерелом сили, а також векторі дії джерела, указуючи на початок, розгортання примушення і його відсутність. Зображаючи політиків і фінансові компанії як джерело примушення, ФС і ФЕ створюють ефект самоактуалізації осіб і установ, і дефіциту самоактуалізації для осіб, зображених як ціль, або формують ефект небезпеки чи втрати репутації.

7. ФЕ зі значенням перешкоджання акцентують на перцептивному, фізичному і діяльнісному різновидах перепони. Конструкції з семантикою перцептивної перешкоди указують на блокування зорового сприйняття з метою приховування фактів, створюючи ефект підтримання безпеки шахраїв. ФЕ на позначення фізичної перешкоди акцентують на впливі джерела, представленого пересічними громадянами, владою або фінансами, спрямованому на самозахист

або захист цілі, формуючи ефекти відновлення й підтримання безпеки. Водночас ФЄ зі значенням подолання перешкод відбивають часткову або повну ліквідацію перцептивної перепони, створюючи ефект відновлення безпеки або її порушення внаслідок зняття перешкоди. ФС і ФЄ на позначення усунення фізичної перешкоди акцентують на докладанні зусиль для її ліквідації або повну відсутність перепон, створюючи ефекти самоактуалізації, відновлення або порушення безпеки.

8. ФС, ФЄ і ФЗ, засновані на семантиці протидії, відтворюють протистояння між учасниками віддалено-панорамно, і в наближеній перспективі, характеризуючи стан джерела і його активність в аспекті готовності до протидії і її розгортання. ФО відтворюють конфлікти відбиваючи неагресивне протистояння, що створює ефект втрати репутації, або підкреслюють агресивну протидію, формуючи ефекти порушення чи втрати безпеки.

9. ФС, засновані на перцептивному притяганні, акцентують на помітності акторів, політиків або партій, співвідносних із джерелом або ціллю, створюючи ефект високої репутації, внаслідок перебування в центрі уваги. ФЄ, засновані на фізичному притяганні, указують на різну інтенсивність впливу джерела сили на ціль, формуючи ефекти самоактуалізації окремих громадських діячів чи політичних сил або загрози для оточуючих.

10. ФС і ФЄ з кінетичною основою значення спираються на рух уздовж буд-якої траєкторії й ВЕРТИКАЛІ. Одиниці, засновані на переміщенні уздовж буд-якої траєкторії, акцентують на етапах життєдіяльності людини – початку, перебігу і завершенні. Початок активності концептуалізується як успішне і невдале відправлення з ініціальної точки, створюючи ефекти самоактуалізації або її дефіциту відповідно. ФЄ, організація яких заснована на послідовному русі стосовно проміжних точок, формують ефект самоактуалізації осіб, їх об'єднань чи установ або відновлення безпеки. При зображенні руху між двома точками або їх послідовністю ФЄ викликають ефект незадоволення фізіологічної потреби. Одиниці, організація яких спирається на визначену й

необмежену траєкторію, створюють ефект самоактуалізації людей і організацій, а ФО, засновані на кінцевій точці руху формують ефекти як самоактуалізації, так і її припинення. Додаткові компоненти відношень переміщення в семантиці ФО – неритмічність руху і відхилення від траєкторії – викликають ефект дефіциту самоактуалізації.

11. ФС і ФЄ з семантикою прямовисного руху підкреслюють високий або низький статус громадських діячів через співвіднесення їх з ВЕРШИНОЮ або НИЗОМ ВЕРТИКАЛІ, створюючи ефекти самоактуалізації або її дефіциту відповідно. Аксиологічні ФЄ відображають позитивну оцінку учасників і подій з опертям на рух УГОРУ, а негативну, спираючись на переміщення ВНИЗ. Семантика контекстуально залежної оцінки залежить від приписування рухові ВГОРУ як позитивного, так і негативного значення. Екзистенційні ФС і ФЄ, які відбивають різні аспекти життєдіяльності людини, підкреслюють розвиток процесів і станів та інтенсивну діяльність, засновуючись на русі ВГОРУ, а припинення активності або створення візуальної перешкоди – на координаті НИЗ.

12. ФЄ комплексної семантики, утворені на основі взаємодії відношень локалізації, руху й сили, представлені трьома підгрупами. ФЄ, засновані на русі всередину об'єктів як вмістища, акцентують на заглибленні у діяльність, пов'язану з виконанням службових обов'язків, творчим перевтіленням, а також заволодіння об'єктами. ФЄ, котрі спираються на взаємодію руху й сили, підкреслюють труднощі й невдачі у сферах бізнесу й політики, створюючи ефект дефіциту потреб у безпеці й самоактуалізації. Конструкції, котрі базуються на взаємодії локалізації й сили, акцентують на станах заглиблення в діяльність, створюючи ефект самоактуалізації, або відтворюють скрутне становище, співвідносне з перешкодою чи нанесенням шкоди, формуючи ефект небезпеки. ФЄ на позначення виходу зі скрутного становища, представленого як тривимірний простір, вказують на задоволення потреб.

13. З-поміж проаналізованих фразеологізмів найменшу акцентувальну силу мають ФС за рахунок збереження їхніми складниками своїх значень, ФЄ

виявляють інтенсивніше акцентування, вимагаючи від адресата більших порівняно з ФС когнітивних зусиль читача для виведення їхньої семантики зі значень окремих компонентів. Найбільш акцентувальними є ФЗ внаслідок дисонансу між значеннями їхніх складників і одиниці в цілому, обробка яких вимагає більше часу, ніж розуміння одиниць більш простої організації.

Положення цього розділу відображені у восьми публікаціях автора [51; 52; 53; 54; 59; 63; 65; 117].

РОЗДІЛ 4

ДИСПОЗИЦІЙНО-ЕЛОКУТИВНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Текстові функції ФО пов'язані з диспозицією, оскільки досліджувані одиниці розміщуються у композиції статей, і з елокуцією, адже ФО є одним із засобів вербалізації структурованого змісту. Диспозиційно-елокутивні функції фразеологізмів полягають в акцентуванні на фрагментах повідомлень за рахунок розподілу ФО між комунікативними блоками журнальних статей – заголовком, інтродуктивним абзацом, блоками головної і попередніх подій, загального контексту, коментарів і завершальним абзацом [203, с. 71–93]. Роль ФО у композиції статей реалізується текстовими функціями, зосередженими навколо зображення головної події згідно з композиційно-смысловими відношеннями характеристизації, наслідку й причини, емпатизації та контрасту; і локальними функціями, які в окремих блоках підкреслюють додаткову інформацію, що не впливає на висвітлення головної події – фонові, метадискурсивні, результувальні і перспективні, з-поміж яких дві останні об'єднують у підгрупу інферативних, задіяних в заключних абзацах. Текстові функції ФО реалізуються у монофразеологічних статтях лише однією ФО, а в поліфразеологічних текстах – від двох до восьми ФО, які розподіляються між комунікативними блоками, взаємодіючи між собою або з іншими номінативними одиницями.

Розглянемо спочатку текстові функції ФО, сфокусовані на представленні головної події, а за ними локальні функції досліджуваних одиниць.

4.1. Текстові функції фразеологізмів

Функції ФО реалізуються, орієнтуючись на заголовок і на текст. Орієнтовані на заголовок функції полягають у кореляції значень як фразеологічних, так і нефразеологічних одиниць заголовків з ФО в тексті через

відношення наслідку й причини, а також емпатизації. За функцій, орієнтованих на текст, фразеологізми акцентують на рисах учасників подій або стані справ у всіх блоках, крім заголовків, спираючись на відношення характеристизації й контрасту.

4.1.1. Характеристична функція ФО полягає в акцентуванні в інтродуктивному абзаці, блоках головної і попередніх подій, контексту на різних характеристиках зображуваного референта у моно- і поліфразеологічних журнальних повідомленнях. 62 монофразеологічні статті (20,3 % від 296 проаналізованих текстів) спираються на відношення «референт – акцентування на його характеристиках». ФО у 82 поліфразеологічних статтях (23,6 %), забезпечують характеристизацію одного або кількох референтів.

4.1.1.1. Характеризація учасників подій у монофразеологічних статтях полягає в акцентуванні на певній рисі особи чи організації за допомогою однієї ФО в інтродуктивному абзаці (10 уживань), блоці головної події (22 уживання), контексту (20 уживань) і вербальних реакцій (8 уживань).

В інтродуктивному абзаці, який розширює зміст заголовка, ФО усіх семантичних груп характеризують нові або вже відомі суспільно-економічні події в аспекті задоволення або дефіциту базових потреб. У блоках головної події і контексту характеристична функція спрямована на зображення головних учасників подій у ракурсі їхньої успішної діяльності, тобто самоактуалізації, одиницями на позначення фокусування (ФЄ *to have one's eye on*), статусу (ФЄ *to come to power, to take office*), бенефактивності (ФЄ *to bear fruit, to reap the benefits of*), руху (ФЄ *to take a step, at every turn, to pave the way for*). Функція характеристизації невдалої діяльності основних осіб чи організацій, тобто дефіциту їхньої самоактуалізації, виконується за допомогою ФО з семантикою відхилення від траєкторії руху (ФЄ *to be out of the running*), перешкоджання (ФЄ *to be in the red*) або шкоди (ФЄ *lame duck, to get the sack*).

Реалізація характеристичної функції в інтродуктивному абзаці представлена у двох статтях оцінною ФЄ *to be on the rise* “підвищуватися, іти

вгору” і ФЄ *to play havoc with* “підривати” з семантикою шкоди акцентують на негативних економічних процесах в США й рисах людей відповідно. В інтродуктивному абзаці статті під заголовком *College Credit* (Newsweek 27.09.2010, 12) аксіологічна ФЄ *to be on the rise* описує зростання боргів негативно: *Like tuition, college credit-card debt is on the rise.* У наведеному висловленні борг студентів по кредитним карткам (*credit-card debt*) характеризується ФЄ *to be on the rise* в аспекті зростання через співвіднесення за рахунок іменника *rise* з рухом УГОРУ, акцентуючи на дефіциті безпеки у сфері фінансів внаслідок збільшення боргів. Водночас в інтродуктивному абзаці статті під заголовком *There Will Be Exports* (Newsweek 29.11.2010, 26) ФЄ *to play havoc with* “створювати безлад” зі значенням шкоди характеризує американців в аспекті завдання збитків: (1) *The United States is known throughout the world as a pathetic energy hog. Americans’ insatiable need for gas and electricity plays havoc with trade flows (petroleum-related imports accounted for 38 percent of the trade deficit in September) and sustains hostile, undemocratic governments like those in Venezuela and Iran.* У наведеному інтродуктивному абзаці ФЄ *to play havoc with* характеризує американців як джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, з ціллю якого співвідносяться торгові потоки (*trade flows*), формуючи ефект втрати економічної небезпеки внаслідок великої потреби в енергоносіях (*need for gas and electricity*), яка не дозволяє їхній експорт.

Реалізація характеристичної функції ФО у **блоках головної події** проаналізованих монофразеологічних статей спрямована на акцентування на діяльності головних учасників зображуваної ситуації в аспекті їхньої самоактуалізації або її відсутності, демонструють статті про глав двох держав – індійського прем’єр-міністра Сінгха і мексиканського президента Кальдерона. У статті під заголовком *A New Deal for India’s Masses* (Newsweek 15.06.2009, 10) ФЄ *to have one’s eye on* “хотіти”, заснована на візуальному сприйнятті, характеризує прем’єр-міністра Індії в аспекті його прагнення до самоактуалізації у проведенні реформ, а в іншому тексті під заголовком *Mexico*

Victory Signs (Newsweek 27.09.2010, 8) статусне ФС *to take office* “зайняти посаду” зображує президента Мексики в ракурсі реалізації самоактуалізації. У першій статті прем’єр-міністр Індії характеризується у плані прагнення до успішної діяльності, пов’язаної з проведенням реформ: *While it includes many long-delayed, business-friendly reforms [...], the real surprise is that Singh, an unassuming economist, now has his eye on another prize: revolutionizing governance in India’s rural hinterland.* У наведеному фрагменті характеристика індійського прем’єр-міністра Сінгха (*Singh*) ФС *to have one’s eye on*, заснованою на візуальному сприйнятті, в аспекті прагнення до реформування управління сільськими місцевостями (*revolutionizing governance in India’s rural hinterland*) створює ефект бажання політика самоактуалізації. У блоці головної події іншого тексту глава Мексики характеризується ФС *to take office* на позначення статусу в аспекті досягнення найвищої державної посади: *Nearly a dozen major cartel leaders have been arrested or killed since Calderon took office in 2006, and only two cartels, the Sinaloa and Gulf organizations, remain intact.* У наведеному прикладі ФС *to take office* характеризує президента Кальдерона (*Calderon*) як успішного політика, котрий досягнув вершини статусної ВЕРТИКАЛІ, створюючи ефект самоактуалізації.

За характеристичної функції ФО у **блоці контексту**, в якому повідомляється про супутні події, акцентують на самоактуалізації або її дефіциті в установ, осіб чи громадсько-політичних об’єднань або забезпечують опис загальних умов розгортання головної події. Утілення характеристичної функції у блоці контексту ілюструє приклад статей, у яких ФО зображають політиків і громадсько-політичні об’єднання в аспекті їхньої самоактуалізації і її дефіциту відповідно.

Характеристика об’єднання осіб, представленого шиїтами, в ракурсі їх самоактуалізації, пов’язаної з застосуванням влади, здійснюється ФС *to be in charge* “бути старшим, на чолі” зі значенням примушення у блоці контексту статті під заголовком *Iraq Plays It Cool: Perhaps most important, Shiites today are less likely to be provoked. As Iraq’s majority, they are much more confidently in*

charge than they were in 2006, and extremists have been marginalized (Newsweek 24/31.08.2009, 12). У наведеному блоці контексту шиїти (*Shiites*) характеризуються в ракурсі застосування влади ФС *to be in charge*, яке співвідносить угруповання з джерелом ПРИМУШЕННЯ, формуючи ефект суспільної самоактуалізації шиїтів, на високий ступінь якої вказує сполучення аналізованого ФС із фразою *much more confidently*.

Характеристика політика – колишнього президента Куби – у плані припинення його політичної діяльності здійснюється ФЄ *to be out of the running* “вийти з гри” у статті під назвою *Raving Mad Monster* (Newsweek 5.09.2011, 31) про занепад диктатури у світі: (3) *Fidel Castro’s occasional five-hour speeches to the Central Committee of the Communist Party of Cuba are a thing of the past now, so he is out of the running, and his brother Raul, is positively mousy by comparison*. У наведеному прикладі колишній глава Куби Фідель Кастро (*Fidel Castro*) характеризується в аспекті завершення політичної діяльності за допомогою ФЄ *to be out of the running* із семантикою припинення руху, котра співвідносить Кастро із траєктором, який зійшов зі шляху, що додатково підкреслюється словосполученням *a thing of the past now*, створюючи ефект втрати президентом Куби репутації.

Отже, у монофразеологічних статтях характеристична функція ФО представлена у статтях політичної і ділової тематики за допомогою фразеологізмів, заснованих на локалізаційних, силових, кінетичних і комплексних відношеннях. Характеристична функція ФО забезпечує виокремлення нових або, навпаки, вже відомих складників зображуваної ситуації в інтродуктивних абзацах, опис головних учасників ситуації у блоках головної події. ФО зображують другорядних учасників у блоці контексту, створюючи фон для розгортання головної події.

4.1.1.2. Послідовна і паралельна характеристика учасників подій у поліфразеологічних статтях полягає в увиразненні рис осіб, установ, держав, подій різною кількістю одиниць – від двох до восьми. Характеристична функція реалізована у 35 поліфразеологічних текстах (23,65 % від загальної вибірки

проаналізованих статей). З урахуванням кількості зображуваних учасників подій, представлених особами, установами чи державами, функція характеристичної реалізується двома варіантами втілення: моно- та поліреферентним. За монореферентного всі ФО у статті характеризують одного учасника події, а за поліреферентної характеристичної функції різні ФО зображують два-чотири референти, переважно представлених особами.

Монореферентна характеристична функція, що полягає у зображенні одного з учасників подій кількома ФО, реалізується двома різновидами послідовності одиниць: наскрізнотекстовим, за якого референт характеризується ФО як у заголовку, так і ФО в тексті; та внутрішньотекстовим, коли фразеологізми, вжиті інтродуктивному абзаці, блоках головної і попередньої подій, загального контексту, не взаємодіють з одиницями заголовка. Функція монореферентної характеристичної учасників утілена в статтях про економічні й суспільно-політичні явища і громадських діячів.

Функція *наскрізнотекстової послідовної характеристичної учасників подій* представлена лише однією статтею під назвою *America's Fatal Flaw* (Newsweek 24/31.08.2009, 26). У ній заголовна ФЄ *fatal flaw* з семантикою шкоди характеризує помилки, допущені американською владою в розпал фінансової кризи 2008 року, які додатково зображені двома ФЄ: *to take place* і *to leave much to be desired* заснованих на сило-динамічній активності й ВЕРТИКАЛІ відповідно: (7) *The political debate that is taking place is unreal, with conservatives suggesting that Obama is endorsing euthanasia and murder boards, and turning America into Russia. [...]. The lack of serious discussion is a tragedy, because the Democrats' proposals leave much to be desired.* У наведеному блоці контексту як помилковий характеризується, з одного боку, перебіг політичних дебатів (*political debate*), співвідносних за допомогою ФЄ *to take place* з Агоністом з тенденцією до руху, на негативний характер якого вказують одиниці *euthanasia, murder boards, turning America into Russia*, а з іншого боку, як помилкові характеризуються ідеї демократів (*Democrats' proposals*) аксіологічною ФЄ *to leave much to be desired* із семантикою негативної оцінки,

концептуалізованої як недосягнення вершини КІЛЬКІСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, активованої прислівником *much*. Взаємодія двох аналізованих ФЄ, підпорядкованих заголовній одиниці *fatal flaw* зі значенням шкоди, створює ефект порушення суспільної безпеки внаслідок допущених політиками помилок.

Внутрішньотекстова монореферентна характеристика учасників подій реалізується у статтях про громадських діячів в інтродуктивному абзаці, блоках головної події і контексту, виокремлення їх найбільш важливі риси в аспекті самоактуалізації чи репутації або їх дефіциту. В текстах із двома ФО аналізовані одиниці розподіляються між інтродуктивним і заключним абзацами, створюючи найбільш сильні початкове і кінцеве враження про учасника події; або зосереджені у блоках головної події, де акцентують на важливих рисах головного учасника зображуваної ситуації; контексту чи коментарів для привернення додаткової уваги до другорядних учасників подій. Статті з трьома-шістьма ФО розглядаємо разом, оскільки у них фразеологізми зустрічаються в усіх текстових блоках.

У статтях із двома і більше ФО функція внутрішньотекстової монореферентної характеристики виокремлює учасників ситуації в аспекті успішного або невдалого початку діяльності одиницями зі значенням внутрішньої активності, заснованої на сило-динамічних відношеннях (*to roll the dice*) або руху (*false start, to pave the way for*) в інтродуктивних абзацах чи блоках попередніх подій. У блоках головної події і контексту проаналізованих статей ФО акцентують на поступовій самоактуалізації осіб, співвідносячи їх з вершиною суспільної ієрархії (ФЄ *to take the helm of, to take office*) або джерелом сили, спираючись на відношення перешкоди (*to take a stand*), комунікативного примушення (ФЄ *to call somebody's bluff*), бенефактивності (ФС *to take pride in*).

Функція монореферентної характеристики учасника подій за допомогою двох ФО ілюструється статтею під заголовком *Eastern Star* (Newsweek 20.09.2010, 44–45) про турецького прем'єр-міністра Ердогана, який

зображується за допомогою ФЕ *to roll the dice* “випробувати долю” в інтродуктивному абзаці і бенефактивним ФС *to take pride in* “пишатися” в заключному абзаці: (1) *Since the 2002 landslide vote that brought him to power, Recep Tayyip Erdogan has rolled the dice repeatedly against Turkey’s establishment – the committedly secular military and judiciary who have tried to ban him and his party for being too Islamic.* (10) *He takes pride in the fact that Turkey has emerged stronger than ever from the economic crisis, says the former AKP M.P.* У наведеному фрагменті глава Туреччини характеризується ФО в аспекті самоактуалізації упродовж двох етапів політичної діяльності – початку й результату. На початку діяльності, про який ідеться в інтродуктивному абзаці (1), Ердоган характеризується за допомогою ФЕ *to roll the dice*, яке акцентує на його внутрішній тенденції до руху з незапланованим початком. Характеристика прем’єра Туреччини в ракурсі позитивного результату діяльності реалізується бенефактивним ФС *to take pride in* в заключному абзаці (10).

Функцію послідовної монореферентної характеристики громадського діяча чотирма ФО демонструє стаття про нового лідера ультраправої партії Франції Марін Ле Пен під заголовком *France’s Extreme-Right Makeover* (Newsweek 28.02.2011, 43–45). У цьому тексті політичну активність Ле Пен характеризують ФС *to make mischief* в інтродуктивному абзаці, ФЕ *to take the helm of* і *to pave the way for* у блоці попередніх подій, і ФЕ *to call somebody’s bluff* у блоці контексту, акцентуючи на різних аспектах діяльності політика на окремих етапах її кар’єри: (2) *Le Pen, the new leader of the far-right National Front, has been making mischief all morning, snipping jovially with colleagues when it isn’t her turn, just loud enough to be heard across the floor.* (6) *Even before taking the helm of the party, she showed she could set national agenda, and President Nicolas Sarkozy often looks to be responding to her salvos – whether against “Islamization” or the euro – in real time.* (16) *Marine’s toxic surname quickly ended her first career as a defense lawyer, paving the way for her to enter the family business.* (20) *Meanwhile, Marine Le Pen is rejuvenating her father’s party by calling the president’s bluff.* Статус нового лідера ультраправих як джерела

комунікативної ПЕРЕШКОДИ увиразнюється в інтродуктивному блоці (2) завдяки ФС *to make mischief* з семантикою перешкодження. Ле Пен характеризується в аспекті поступового розвитку політичної кар'єри ФЄ *to take the helm of* і *to pave the way for*. Як майбутня очільниця партії героїня характеризується ФЄ *to take the helm of* “очолити” разом зі сполучником *before* у блоці попередніх подій (6) через співвіднесення з вершиною СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ. Жінка характеризується як раєктор завдяки семантиці кінетичної ФЄ *to pave the way for* “прокласти дорогу для” у блоці попередніх подій (16), яка акцентує на початковому етапі сходження на політичну вершину. Як діючий голова партії Ле Пен характеризується через співвіднесення з джерелом комунікативного ПРИМУШЕННЯ, активованого дієсловом *to call* “кликати” у складі ФЄ *to call somebody's bluff* “виводити на чисту воду”. Завдяки семантиці комунікативного примушення ця одиниця акцентує на домінуванні Марін Ле Пен стосовно президента Саркозі (*the president's*), представленого як ціль ПРИМУШЕННЯ. Взаємодія усіх чотирьох ФО, котрі акцентують на становленні і реалізації політичної діяльності Марін Ле Пен, створює ефект її самоактуалізації.

Внутрішньотекстова функція поліреферентної характеристики учасників подій полягає у фразеологічному акцентуванні на рисах кількох політиків, пересічних громадян, бізнесових компаній або творів мистецтва у межах окремого тексту. Аналізована функція представлена у 9 статтях, або 6,1 % від загальної кількості текстів з двома-вісьмома ФО у двох варіантах: послідовному та паралельному. Послідовна характеристика учасників подій здійснюється при фразеологічному акцентуванні на рисах одного суб'єкта, а потім іншого. Паралельна характеристика реалізується одночасним зображенням двох або трьох учасників кількома ФО.

Послідовна характеристика учасників подій здійснюється в текстах про політиків, митців або бізнесменів одиницями усіх груп в усіх комунікативних блоках, а також у статтях мистецького змісту, де в інтродуктивному абзаці чи в підзаголовку характеризується проблематика творів за допомогою ФЄ із

семантикою усунення перешкоди (*to lay bare, to catch a glimpse of*) або актори кінетично-локалізаційними ФЄ (*to fall in love with smb, to step into smb's shoes*), а в решті текстових блоків описуються сюжети одиницями усіх семантичних груп.

Утілення *послідовної характеристики осіб* ілюструє стаття про британського прем'єр-міністра Девіда Камерона, який перевершив Маргарет Тетчер, під заголовком *Toil and Tears* (Newsweek 27.09.2010, 33–34). Послідовна характеристика двох політиків здійснюється у вказаному тексті зображенням спочатку колишньої прем'єрки однією ФО, а потім недавнього глави Британії шістьма ФО, що імплікує його вищий статус.

Політична діяльність М. Тетчер характеризується ФС *in earnest* “насправді” на позначення стану як вмістища у блоці головної події: (2) *In some respects he's actually outdoing her: it wasn't until Margaret Thatcher's second term as prime minister (1983–87) that she began her nation-transforming moves in earnest from selling off state industries to smashing the power of the unions.* У наведеному фрагменті початок реформаторської діяльності (*nation-transforming moves*) колишньої прем'єрки характеризується сполученням присудка *began* з ФЄ *in earnest* зі значенням стану, пов'язаного із включенням у діяльність, спрямовану на перебудову країни, що відбиває ефект самоактуалізації Тетчер.

Більший ступінь самоактуалізації Девіда Камерона відображений шістьма ФО, які характеризують початок його кар'єри і поточну діяльність: ФС *to pay attention* “звертати увагу”, заснована на відношеннях притягання, в інтродуктивному абзаці; статусного ФС *to take office* “зайняти посаду” у блоці попередніх подій; бенефактивно-домінувальною ФЄ *to have a say* у блоці контексту, ФЄ *office hours* із семантикою ритмічності, *at ease* зі значенням відсутності перешкод у блоці вербальних реакцій; ФЄ *to pinch pennies* із семантикою перешкоджання у блоці головної події: (1) *Much of David Cameron's drastic reform program was outlined months ago in his party's election manifesto, well before he was chosen as prime minister. No one paid much attention, though: long experience has taught the country's voters to regard campaign pledges*

*as vague aspirations, not as commitments to immediate action. (2) As soon as he took office, Cameron got Parliament to enact \$9 billion in emergency cuts from the current budget, amounting to nearly 1 percent of the roughly \$995 billion total. (3) By the end of the first term, Cameron and Osborne's plans would reduce spending to 39 percent of national income – down from 47 percent when they took office [...]. (9) At present, though, Cameron appears to have the final say. (10) Insider accounts speak of a boss who likes to keep regular office hours and sometimes take his kids to school. But the biggest plus is how at ease he looks in his role. (11) Cameron wants to do more than pinch pennies: he wants to reform the very relationship between Britons and their government. Початок діяльності Камерона характеризується в аспекті відсутності уваги до його ідей з боку суспільства за допомогою ФС *to pay attention* “звертати увагу”, що не завадило йому досягти високого статусу, який підкреслює ФС *to take office* “зайняти посаду”. Сполучення ФС *to pay attention* із заперечним займенником *no one* “ніхто” в (1) вказує на те, що програма реформ (*reform program*) Камерона не привертала увагу суспільства, тобто не співвідносилася з джерелом перцептивного ПРИТЯГАННЯ.*

Характеристика Камерона в аспекті приходу до влади реалізується статусним ФС *to take office* у (2) і (3), яке зображає досягнення прем'єром вершини СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, створюючи ефект його самоактуалізації. Етапи його перебування на найвищій державній посаді підкреслюються за допомогою ФЄ *to have a say* у блоці контексту (9), *office hours* і *at ease* у блоці вербальних реакцій (10). Бенефактивно-домінувальна ФЄ *to have a say* “мати авторитет” характеризує Камерона як впливову особу внаслідок співвіднесення його з джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ та ПРИМУШЕННЯ, активованих дієсловом *to have* і субстантивом *say* із семемою ‘*power to influence*’ [Merriam Webster, e-ref], а сполучення ФЄ з прикметником *final* “остаточний” підкреслює високий ступінь сили, тобто впливовості, прем'єра. Перебіг політичної діяльності урядовця зображується в (10) сполученням присудка *likes to keep* з ритмічною ФЄ *office hours* і ФЄ *at ease*, заснований на відношеннях відсутності перешкод, які акцентують на регулярності перебування на

робочому місці і відсутність психологічних труднощів на посаді відповідно, формуючи ефект самоактуалізації Камерона. Характеристика прем'єр-міністра в плані його подальшої – економічної – діяльності здійснюється у блоці головної події (11) через співвіднесення сполученням ФЄ *to pinch pennies* “економити на кожній копійці” із присудком *wants to do more than* з джерелом УСУНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ПЕРЕШКОДИ для економічного розвитку країни. Взаємодія проаналізованих ФО акцентує на репутації й поступовій самоактуалізації британського прем'єр-міністра.

Функція послідовної фразеологічної характеристики *творів мистецтва*, яка полягає в зображенні одиницями, ужитими в підзаголовку або інтродуктивному абзаці, акторів, проблематики фільмів, п'єс або книг, та сюжетів за допомогою ФО у блоці контексту, що ілюструє стаття, присвячена фільму про Марка Цукерберга і його діяльність під заголовком *With Friends Like These* (Newsweek 27.09.2010, 51). В аналізованому тексті спочатку характеризується проблематика фільму за допомогою ФЄ *to lay bare* “розкривати” і ФС *to catch a glimpse of* “побачити, помітити” із семантикою усунення перцептивної перешкоди, а сюжет – іншими двома одиницями у блоці контексту – ФЄ *the promised land* “земля обіцяна” зі значенням кінцевої точки руху і *to keep at bay* “тримати на відстані” з семантикою перешкоджання.

Характеристика проблеми стрічки – самотності, названої іменником *hollowness* – здійснюється в підзаголовку через співвіднесення за допомогою ФЄ *to lay bare* з семантикою подолання перешкод стрічки (*movie*) із джерелом повного УСУНЕННЯ ВІЗУАЛЬНОЇ ПЕРЕШКОДИ, що підкреслює розкриття проблематики фільму для широкої аудиторії: *The dark heart of 'The Social Network' isn't just Mark Zuckerberg. How the Facebook movie lays bare the hollowness hunting us all.* Характеристика стрічки в аспекті сприйняття глядачами її окремих епізодів, що розкривають тему, здійснюється ФС *to catch a glimpse of*, заснованою на частковому усуненні візуальної перешкоди у блоці коментарів: (6) *While Mark's prank is crashing Harvard's servers, we catch*

glimpses of behavior that's at least as antisocial at the choosy finals club that he wants to join: a party full of drugs, booze and misogyny.

Характеристика сюжету через зображення різних сторін життя головного героя – Марка Цукерберга – здійснюється взаємодією двох ФЄ – *the promised land* “земля обіцяна” і ФЄ *to keep at bay* “трисати на відстані” – у двох абзацах блока контексту: (8) *A dotcom Mephistopheles, he entices Zuckerberg to Silicon Valley, the promised land of venture capital and Victoria's Secret Models.* (11) *When he clenches an eyebrow, it's like a conductor dipping a baton, soon to be followed by a series of facial twitches, daring eyes, and other gestures meant to keep the world at bay.* У наведеному блоці контексту характеристика Марка Цукерберга в аспекті розгортання його кар'єри виражається у (8) ФЄ *the promised land* “земля обіцяна”, яка виокремлює силіконову долину (*Silicon Valley*) як бажану ціль руху для головного героя, де зосереджується капітал (*venture capital*). Водночас характеристика Цукерберга як самотньої особи підкреслюється в (11) ФЄ *to keep at bay* із семантикою перешкоди, із джерелом якої співвідноситься головний герой фільму, а з ціллю – світ “*the world*”, від якого чоловік відгороджується.

Паралельна характеристика учасників подій полягає в одночасному зображенні двох-трьох референтів фразеологізмами всіх семантичних груп у блоках головної події й контексту, в яких ФО паралельно виокремлюють головних учасників і привертають увагу читачів до другорядних референтів.

Паралельна характеристика учасників подій представлена в статті про компанії Гугл і Майкрософт під заголовком *Google Speeds Up Search* (Newsweek 27.09.2010, 16). У цьому тексті паралельна характеристика двох названих компаній здійснюється трьома ФО: ФС *to make a push into* “зі шкіри лізти дря” у блоці головної події, а також ФЄ *to gain ground* “здобути успіх” і ФС *at the expense of* “за рахунок” у блоці контексту: (2) *Keep in mind that Google is also making a push into TV market with a product called Google TV.* (3) *But Microsoft has been gaining ground. [...]. Bing's gains have come partly at the expense of Google.*

У наведеному тексті компанія Гугл характеризується в аспекті докладання зусиль для просування на телеринок (ФС *to make a push into*), а Майкрософт зображується у двох ракурсах: здобутків (ФЄ *to gain ground*) і переваг за рахунок конкурента (ФС *at the expense of*). Характеризація Гугл в аспекті докладання зусиль за рахунок іменика *push* із семемою '*vigorous effort*' [297] у складі ФС *to make a push into*, заснованого на примусовому русі у тривимірний простір, представлений телеринком (*TV market*), акцентує у блоці головної події (2) на прагненні компанії до самоактуалізації. Паралельно з зображенням компанії Гугл Майкрософт характеризується в аспекті здобутків кінетичною ФЄ *to gain ground* "здобути успіх", яка співвідносить досягнення кінцевої точки руху, позначеної субстантивом *ground*, з отриманням результату діяльності Майкрософт, формуючи ефект самоактуалізації. В ракурсі переваг за рахунок конкурента Майкрософт характеризується автобенефактивним ФС *at the expense of*, котре у блоці контексту (3) зображує пошукову систему компанії (*Bing's*) як джерело власного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а Гугл (*Google*) – як його ціль, яка зазнає шкоди, що створює ефект самоактуалізації Майкрософт і її дефіциту для Гугл, підкреслюючи їхні меншу й більшу успішність відповідно.

Таким чином, характеристична функція ФО реалізується у поліфразеологічних текстах двома варіантами уживання ФО – моно- і поліреферентним. За монореферентної функції кілька ФО – від 2 до 6 – описують одного учасника, зображуючи його самоактуалізацію або її дефіцит. У дифразеологічних статтях ФО, зосереджені в одному з текстових блоків, зображують індивідів на окремому етапі їх діяльності, або у двох – інтродуктивному й заключному – абзацах, характеризуючи початковий і кінцевий шаблі їх діяльності. У статтях зі значною кількістю ФО (від 4 до 9) ФО розміщуються в усіх текстових блоках. За поліреферентної функції ФО характеризують двох-трьох учасників подій. Поліреферентна функція представлена двома варіантами втілення – послідовним, за якого в статтях про людей і мистецтво зображується спочатку один референт, а потім другий; та

паралельним, коли учасники подій характеризуються одночасно в аспекті їхньої самоактуалізації і її дефіциту.

4.1.2. Наслідково-причинова функція: від поточних до попередніх подій. Наслідково-причинова функція ФО полягає в акцентуванні спочатку на наслідках, а потім – на причинах зображуваних подій (51 стаття, або 17,2 % від загальної кількості текстів).

Наслідково-причинова функція ФО задіяна у текстах про відбудову країн або про негативні явища, як-то економічні кризи, невдачі у діяльності влади чи установ. У статтях цього змісту ФО привертають увагу читачів до наслідку в заголовку або в блоці головної події, котрий розширює і доповнює зміст назви тексту, відображаючи причини означеного в заголовку стану справ у блоках попередніх подій і контексту.

Наслідково-причинова функція ФО має два варіанти текстового втілення: наскрізно- і внутрішньотекстовий. За наскрізнотекстової функції ФО у заголовку акцентують на наслідках подій, а їхні причини відображені в тексті. Внутрішньотекстова функція полягає у представленні взаємодії між наслідком, позначеним нефразеологічним заголовком, і причиною, відображеною за допомогою ФО у текстових блоках попередніх подій, контексту або коментарів, які повідомляють про стан справ, що передував існуючій ситуації.

Наскрізнотекстова наслідково-причинова функція ФО представлена у 10 статтях і залежно від змісту текстів реалізується одиницями різних семантичних груп. У статтях про економічну кризу, напр., *The Global Blame Game* (Newsweek 29.11.2010, 6) і *What Went Wrong* (Newsweek 20.09.2010, 22) на наслідках рецесії акцентують одиниці на позначення протистояння (ФЄ *blame game*) і відхилення від траєкторії руху (ФЄ *to go wrong*), які вказують на наявність конфліктів і невдач відповідно. Фінансові причини кризи у тих же статтях підкреслюються ФО із семантикою швидкого руху (ФЄ *hot money*), психологічні – ФО зі значенням розумової діяльності (*unable to make a decision*), політичні – ФО з семантикою втрати рівноваги (*pendulum swings in*

politics), статусними (ФС *to take the oath, to take office*) та локалізаційними (*to come face to face with the enemy*). Конструкційна семантика ФО наведених груп підкреслює труднощі влади в управлінні економікою або нездатність їх подолати.

Специфіка реалізації наскрізнотекстової наслідково-причинової функції представлена в статті під заголовком *The Case for Sitting on Our Hands* (Newsweek 7.03.2011, 4). У заголовку цієї статті, яка обґрунтовує недоцільність війн США проти арабських режимів, на наслідку розбудови мусульманських країн акцентує ФЕ *to sit on one's hands* “сидіти, склавши руки” зі значенням інактивності. Причини безпеки США, тобто відсутності терористичних загроз від арабів, відображеної в тенденції країни до спокою, підкреслюються двома ФЕ *to stand in awe* “боятися” і *to throw in one's lot with smb* “розділити свою долю з” у блоці контексту: (7) *America will still face huge challenges in the Middle East, mostly because Arabs and Muslims no longer stand in awe of our power. They'll be the challenge of politically accountable, economically modernizing regimes that throw in their lot with China, India, Russia, or Brazil, and question America's right to patrol the Middle East and cheaply consume the oil under its soil.*

Причини пасивності США, представленої у заголовку ФЕ *to sit on one's hands* як наслідок, увиразнюються ФЕ *to stand in awe* на позначення стану як вмістища і кінетично-локалізаційною ФЕ *to throw in one's lot*, яка відбиває розвиток арабів. Психологічна причина військової пасивності Америки позначається сполученням заперечення *no longer* із ФЕ *to stand in awe*, котре свідчить про припинення перебування арабів і мусульман (*Arabs and Muslims*) у стані страху перед США, тобто про відновлення їхньої безпеки. На діяльнісній причині військової пасивності США, пов'язаній з розвитком держав Близького Сходу (*modernizing regimes*), акцентує ФЕ *to throw in one's lot* із семантикою примусового руху арабських режимів, співвідносних з траєктором, у тривимірний простір, представлений групою більш цивілізованих країн, що розвиваються (*China, India, Russia, or Brazil*), тобто ФЕ *to throw in one's lot* підкреслює безпеку Америки.

На відміну від наскрізнотекстової, за *внутрішньотекстової наслідково-причинової функції*, ФО відсутні в заголовку, вживаючись у підзаголовку для акцентування на наслідках суспільних явищ, посилюючи зміст нефразеологічного заголовка, або у блоці головної події, а причини інтенсифікуються у блоках попередніх подій і контексту, котрі подають вихідний стан справ.

Подібно до наскрізнотекстової наслідково-причинової функції, за її внутрішньотекстового варіанту вживання ФО з локалізаційною, силовою чи кінетичною основою залежить від змісту статей. У текстах про успіхи державних діячів, напр., *We Are All Cheneyites Now* (Newsweek 5.09.2011, 52) наслідку їхньої діяльності, представленому суспільним визнанням їхніх поглядів, акцентують у підзаголовку прямовисно-кінетичні ФО, напр., *ФЄ to lay down one's arms*, а причини успішної активності осіб виокремлюються бенефактивними одиницями, напр., *ФС in favor of*, *ФЄ to bear fruit*. У статтях про економічну кризу, напр., *What Caused the Great Recession* (Newsweek 20.09.2010, 19) наслідки рецесії, представлені аналітичною активністю експертів після її закінчення, підкреслюються у блоці головної події ФО різних груп, які акцентують на помилках влади й відсутність контролю над фінансовою ситуацією, напр., кінетичними (*ФЄ to draw to a close*), локалізаційними (*ФЄ think tank*, *ФЗ white paper*); діяльнісні причини фінансового спаду увиразнюються у блоці попередніх подій ФО кінетичної семантики (*ФЄ to go wrong*), на позначення шкоди (*ФС to take risk*) й усунення перешкод (*ФЄ to go wild*).

Реалізацію внутрішньотекстової наслідково-причинової функції ФО демонструє стаття під заголовком *The Politics of Contempt* (Newsweek 9.05.2011, 8–9). У цій статті про невдоволення американців чинною владою наслідки критики високопосадовців вербалізуються однією ФО у блоці головної події, а причини – трьома ФО у блоці контексту.

Наслідки критики чинної влади, які полягають в антивладних настроях громадян США (*anti-incumbent sentiment*), підкреслюються за допомогою *ФЄ to*

be in the air “поширюватися” із локалізаційною основою семантики, котра співвідносить за допомогою прийменника *in* поширене всюди повітря (*air*), з тривимірним простором, котрий оточує кожного, створюючи ефект втрати високопосадовцями визнання громадян США у наступному блоці головної події: (1) *People are “fed up”! There is an “anti-incumbent sentiment” in the air!*

Указаний вище наслідок пояснюється трьома непов'язаними між собою причинами, підкресленими у блоці контексту трьома одиницями: ФЄ *to take advantage of* “використовувати у своїх інтересах”, ФЗ *to hit home* “подіяти, потрапити в ціль” й ФЄ *to hide head in the sand* “ховати голову в пісок”: (6) *Where Perot believed America’s problems could be solved by “looking under the hood” of the economy, Trump promises to tell those who take advantage of America, from Chinese currency manipulators to Arabian oil cartelists, “Fellows, you’ve had your fun.”* (8) *Whatever one’s opinion of the Iraq War, Trump’s description of it (“We go fight a war for 10 years, 12 years, lose thousands of people, spend \$ 1.5 trillion, and then we hand the keys over to the people that hate us on some council.”) hits home.* (10) *A longstanding bipartisan, eat-drink-and-be-merry, head-in-the-sand consensus has landed the United States in a position of dependency and decline.* На наслідку критики влади, представленому у блоці головної події (1) одиницею ФЄ *to be in the air*, акцентують у наведеному блоці контексту, котрий складається з кількох абзаців, три ФО, які вказують на три причини – економічні, психологічні та діяльнісні. Економічна причина невдоволення владою позначена у блоці контексту (6) ФЄ *to take advantage of*, бенефактивна семантика якої указує на використання Америки зовнішніми конкурентами для отримання переваг над нею (*Chinese currency manipulators, Arabian oil cartelists*). Психологічна причина критики влади відображена в наступному абзаці (8) блоку контексту ФЗ *to hit home* зі значенням кінцевої точки руху, яке співвідноситься з досягненням негативних відгуків мільярдера щодо війни в Іраку (*Trump’s description of it*) свідомості громадськості, тобто впливу на неї. Діяльнісна причина відображена в абзаці (10) блоку контексту ФЄ *to hide head in the sand* зі значенням візуальної перешкоди, яка сигналізує про намагання

можновладців не помічати загрозливого стану економіки країни, названого словосполученням *a position of dependency and decline*.

Таким чином, наскрізнотекстова наслідково-причинова функція ФО полягає в акцентуванні на наслідках суспільних явищ у заголовках, а економічних, психологічних і діяльнісних причин у текстах фразеологізмами з локалізаційною, силовою і кінетичною основою семантики. За внутрішньотекстової функції у підзаголовку або блоці головної події представлені наслідки невдалої активності осіб або впливу суспільних явищ, причини яких підкреслюються у блоках попередніх подій і контексту ФО різних груп залежно від тематики статті.

4.1.3. Емфатична функція: акцентування на ключових складниках подій. Емфатична функція ФО реалізується з опертям на відношення фігури й фону, згідно з якими ФО виокремлюють стани, дії учасників зображуваного стану справ або стосунків між ними на фоні ситуації в цілому. Емфатизація створюється двома способами: з одного боку, співвіднесенням нефразеологічних одиниць заголовка з синонімічними до них ФО в основному тексті, представленому інтродуктивним абзацом, блоками головної і попередніх подій, контексту і коментарів, або, з іншого боку, уживанням одних і тих самих номінативних одиниць як у складі вільних словосполучень, так і в структурі ФО для привернення додаткової уваги читачів до референтів або зв'язків між ними. Фразеологічна емфатична функція представлена у 32 статтях (10,8 % від загальної кількості проаналізованих текстів). Із них – 8 монофразеологічних статей з однією ФО, і 24 поліфразеологічні тексти, у яких кількість ФО складає від 2 до 6.

Емфатична функція ФО у *монофразеологічних* текстах репрезентована двома варіантами: внутрішньотекстовим і обмеженим при вживанні в межах окремого блоку – головної події або контексту. За внутрішньотекстової емфатизації названі нефразеологічними одиницями у заголовку дії учасників, результати активності або взаємини виокремлюються семантично близькими

ФО у трьох блоках: головної події для наголошення на головних складниках ситуації; контексту для акцентування на важливих супутніх подіях; попередніх подій для зосередження на початковому стані справ. У монофразеологічних текстах про діяльність суб'єктів, напр., *West African Leaders Vow Tough Measures on Ebola* (www.newsweek.com 1.08.2014), емфатична функція реалізується одиницями з семантикою активності, представлені сило-динамічними відношеннями (ФС *to take extraordinary measures*); у статтях про бізнес, напр., *Off with Their Profits* (Newsweek 15.06.2009, 18), – бенефактивними ФО (ФС *to make a profit*). За обмеженої емфатизації акцентування на референтах здійснюється в межах окремого блоку. Так, у блоці контексту статті під заголовком *Big Business Versus Obama* (Newsweek 19.07.2010, 14) приховування негативного ставлення Обама до великого бізнесу, увиразнюється співвіднесенням дієприкметника *camouflaged* у складі вільного словосполучення *camouflaged antibusiness bias* “замаскований” з синонімічною ФС *window dressing* “окозамилювання, прикриття” зі значенням перцептивної перешкоди.

Виокремлення одних складників подій на тлі інших через співвідношення нефразеологічних одиниць заголовків з синонімічними ФО у текстових блоках демонструє стаття під заголовком *The Link between Football and Jihad* (Newsweek 19.07.2010, 9). Акцентування на позначеному в наведеному заголовку іменником *link* зв'язку між членами джихаду (*Indonesians who formed the core of Jemaah Islamiah*) через футбол здійснюється у блоці головної події ФС *to keep in touch* “підтримувати зв'язок” із семантикою близької відстані. Ця одиниця вказує на контакт між джихадистами, акцентуючи на їхній належності до однієї групи: *After the jihadists returned home, football was a way to keep in touch, particularly for the Indonesians who formed the core of Jemaah Islamiah.*

Емфатична **обмежена функція** ФО, реалізована лише в межах одного блоку головної події або контексту, спрямована на інтенсифікацію станів або дій учасників зображуваних ситуацій за рахунок посилення ФО значення синонімічних нефразеологічних одиниць, слугує стаття про користь

марокканських ліній електропередач для країни під заголовком *North Africa's Sun King* (Newsweek 27.09.2010, 13). В аналізованому тексті вигода від лінії електропередач інтенсифікується через співвіднесення у блоці головної події іменника *advantage* із синонімічною ФЄ *to give an edge over*, яка інтенсифікує перевагу Марокко над сусідніми країнами: (4) *Another advantage for Morocco: its proximity to Spain. The two countries are separated by less than 16 kilometers, and they are connected by an energy-transmission line. The line currently sends energy from Spain to Morocco, but it could work both ways, and analysts say its existence gives Morocco an edge over its neighbors for access to the European market.* У наведеному блоці головної події на перевазі лінії електропередач (*energy-transmission line*) акцентує її співвіднесення із джерелом ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ Марокко (*Morocco*) субстантивом *advantage* і ФЄ *to give an edge over*, які створюють ефект самоактуалізації країни.

У *поліфразеологічних* текстах емпатична функція реалізується двома варіантами: наскрізготекстовим поліреферентним, акцентуючи на двох складниках подій (1 стаття); і внутрішньотекстовим монореферентним, тобто про один складник подій (23 статті). Кількісна різниця між двома наведеними видами функцій зумовлюється тим, що ФО здебільшого акцентують на змісті заголовка або стані справ, поданому на початку статей, утримуючи увагу читачів.

Наскрізготекстова поліреферентна емпатична функція спирається на співвіднесення ФО у заголовку, підзаголовку і блоці попередніх подій, що вказує на високий ступінь акцентування на окремих аспектах змісту. Поліреферентність аналізованої функції виявляється у фразеологічному виокремленні кількох аспектів економічної діяльності фінансистів у статті з заголовком *Fast, Loose and Out of Control* і підзаголовком *Trading billions of shares in the blink of an eye has made stock markets more responsive – and volatile – than ever* (Newsweek 7.06.2010, 42–44). Акцентування на двох властивостях фондового ринку США – неконтрольованості результатів фінансової діяльності і швидкості, позначених ФЄ *in the blink of an eye* та ФС *out of control* відповідно

– здійснюється п'ятьма ФО. Швидкість торгових операцій підкреслюється співвіднесенням синонімічних одиниць: прикметника *fast* із заголовка і ФЄ *in the blink of an eye*, заснованою на візуальному сприйнятті, у підзаголовку. Крім того, неконтрольованість результатів активності увиразнюється через кореляцію заголовного ФС *out of control* на позначення відсутності примушення з бенефактивним ФС *to make money* у блоці коментарів, з ФЄ *to go through the roof*, яка спирається на прямовисний рух, з ФЄ *to lose one's shirt* з семантикою шкоди та з бенефактивно-результатним ФЗ *to make a killing* у блоці попередніх подій. Співвідносячись з ФС *out of control* з заголовка, вказані одиниці з різних сторін акцентують на нестабільності на фондовій біржі: (3) “*On days with big movements, in the realm of triple digits, we make a lot of money.*” (7) *While most long-term investors lost their shirts during the Great Panic of 2008, high-frequency traders posted huge profits.* (15) *As liquidity dried up, volatility went through the roof. Speed traders that stayed in the game had record paydays. [...] “We would've made a killing if we'd kept trading,” Narang says.* Неконтрольованість наслідків фінансової діяльності біржових трейдерів, підкреслена в заголовку ФС *out of control*, інтенсифікується в тексті у двох перспективах: результатній (ФС *to make money*, ФЗ *to make a killing* і ФЄ *to lose one's shirt*) і процесуальній (ФЄ *to go through the roof*). Наслідки операцій, пов'язані з раптовим отриманням прибутків або банкрутством, підкреслені бенефактивними ФС *to make money* у (3) і ФЗ *to make a killing*, яке в (7) посилює збагачення, інтенсифіковане протиставленням двом указаним бенефактивним одиницям ФЄ *to lose one's shirt* зі значенням шкоди у (15). На процесуальному аспекті торгівлі акціями, який полягає в неконтрольованості біржових операцій, акцентує ФЄ *to go through the roof*, заснована на прямовисному переміщенні, котра через семантику руху ВГОРУ відтворює підвищення рівня нестабільності (*volatility*) на фондовій біржі.

Внутрішньотекстова монореферентна емпатична функція, за якої ФО акцентують на одному складнику зображуваних подій, утілюється через кореляцію нефразеологічних одиниць заголовка з семантично близькими ФО

(від 2 до 5) у блоках головної і попередньої подій, а також загального контексту. Розподіл ФО між вказаними комунікативними блоками створює найбільш інтенсивний вплив на читачів через акцентування на станах учасників, їхніх властивостей і дій, які на тлі інших складників подій виділяються й запам'ятовуються. Внутрішньотекстова монореферентна емфатична функція втілюється за допомогою ФО усіх семантичних груп. Так, у текстах про кризові стани країн, напр., *Trial, Error and the Gulf of Mexico* (Newsweek 7.10.2011, 2), аналізована функція реалізується кінетичними ФО (*to miss the mark* і *to fall short*) і одиницями зі значенням взаємодії руху й шкоди (ФЄ *the root of all evil*), які акцентують на недоліках у діяльності осіб. У статтях про успіхи людей, напр., *Katie Couric Seeks Advice* (Newsweek 2.05.2011, 51), акцентування спирається на взаємодію прямовисно-кінетичних ФО (ФЄ *ups and downs, to ride high*), у значення яких рух УГОРУ підкреслює успіхи й досягнення.

Реалізація внутрішньотекстової монореферентної емфатичної функції ілюструється текстом під заголовком *Sheltered in Karachi* (Newsweek 12.07.2009, 16). В аналізованій статті про переховування ватажків талібану їхня недосяжність, представлена в заголовку дієприкметником *sheltered* “той, що перебуває в укритті”, підкреслюється у блоці головної події ФС *out of reach* зі значенням далекої відстані, ФС (*not to*) *to draw attention* із семантикою відсутності перцептивного притягання і ФЄ *to keep a low profile* на позначення перебування ВНИЗУ поля зору. Наведені фразеологізми підкреслюють різні аспекти переховування терористів: (2) *As a result, there's been a steady migration of senior Taliban officials from Baluchistan and other areas to Pakistan's crowded and sprawling port city of Karachi where, well out of America's reach, they can operate more freely.* (4) *Not wanting to draw attention to their presence, the insurgents keep a low profile and don't foment violence.* Недосяжність талібів, позначена у заголовку дієприкметником *sheltered*, інтенсифікується у трьох перспективах: відстані (ФС *out of somebody's reach*), уваги (ФС *to draw attention*) і сили (ФЄ *to keep a low profile and don't foment violence*). Значна

відстань між терористами і спецслужбами США (*America's*) підкреслюється у (2) ФО *out of somebody's reach*. Перцептивний аспект переховування талібів виокремлюється сполученням фрази *not wanting* з ФО *to draw attention*, яке відбиває припинення талібами привернення уваги, співвідносного з перцептивним ПРИТЯГАННЯМ. На силовому ракурсі переховування талібів акцентує ФО *to keep a low profile* із семантикою перебування ВНИЗУ, тобто поза межами поля зору американської влади, що виявляється у відсутності їхніх загрозливих дій (*don't foment violence*). Взаємодія аналізованих ФО, які наголошують на переховуванні талібів, створює ефект безпеки терористів і небезпеки для США внаслідок недосяжності членів талібану американським спецслужбам.

Отже, емфатична функція ФО виявляється у співвіднесенні значення нефразеологічних одиниць заголовків або основного тексту з синонімічними ФО у блоках контексту, головної і попередньої подій або у вживанні однієї одиниці у складі вільних словосполучень і ФО з метою акцентування на станах учасників подій, їхніх діях або результататах активності на фоні інших складників зображуваної ситуації. Емфатична функція має два варіанти в монофразеологічних текстах: внутрішньотекстовий з розміщенням ФО тільки в блоках основного тексту і обмежений, при вживанні ФО в межах одного блоку. У поліфразеологічних статтях емфатична функція утілюється двома варіантами: наскрізнотекстовим з ФО в заголовку та в основному тексті, і внутрішньотекстовим через співвіднесення нефразеологічних одиниць у заголовку або підзаголовку з ФО в усіх текстових блоках: у блоці попередніх подій вони підкреслюють початковий стан справ, у блоці головної події – поточний, а в блоці контексту – другорядні складники подій.

4.1.4. Контрастивна функція: протиставлення учасників.

Контрастивна – диреферентна – внутрішньотекстова функція ФО полягає в акцентуванні на протилежних властивостях двох референтів в усіх блоках, крім заголовка. Контрастивна функція представлена лише в одному тексті, що

складає 0,3 % від загальної кількості статей. В аналізованій статті під заголовком *Obama's Class Project* (Newsweek 20.09.2010, 58–59) про протистояння бюрократів у сфері освіти реформам Барака Обама контраст між консерваторами й президентом реалізується спочатку акцентуванням у блоці попередніх подій на протиставленні чиновників-освітян і президента США за допомогою локалізаційного ФЗ *status quo* із семантикою стану як вмістища, на що вказує його латинська основа “стан, у якому” (*state in which*) [292], і ФЄ *to seize the opportunity* “скористатися нагодою” зі значенням притягання. Потім протиставляються соратники американського глави і чиновники-освітяни одиницями *to take the lead* “брати на себе керівництво” зі значенням притягання у блоці головної події і повторно вжитим ФЗ *status quo* у блоці контексту для підкреслення консервативної і несучасної позиції чиновників: (3) *The push for reform, which began with the 1983 government report “A Nation at Risk,” had been stymied for years by what’s sometimes known as “The Blob” – the collection of bureaucracies, school boards, and teachers’ unions committed to protecting the failed status quo. But Obama is the first Democrat who was elected president without the early support of teachers’ unions (they backed Hillary Clinton), and he has seized the opportunity.* (4) *After decades of failed efforts to establish national standards, Education Secretary Arne Duncan hit on an ingenious solution. By letting governors take the lead in developing sensible “common core” standards, he neutralized the conservative argument about too much influence from Washington.* (7) *All this reform has kicked off a family feud within the Democratic Party, and the forces of the status quo are fighting back. [...].*

У наведеному фрагменті контраст між консерваторами у сфері освіти (*bureaucracies, school boards, and teachers’ unions, forces*) і Обамою, наголошений у (3) сполученням дієприкметника *failed* з ФЗ *status quo*, відбиває негативну оцінку стану освіти, понижуючи статус чиновників. Бюрократам протиставляється Обама за допомогою ФЄ *to seize the opportunity*, котра співвідносить американського очільника із джерелом ПРИТЯГАННЯ, зображаючи його як ініціатора реформ і, відповідно, підвищуючи його статус.

Водночас контраст між соратниками Обама й консерваторами (*forces*) підкреслюється ФЄ *to take the lead* із семантикою притягання у (4) через представлення губернаторів (*governors*) як джерела ПРИТЯГАННЯ, ціллю якого є розвиток нових освітніх стандартів (*developing sensible “common core” standards*). Губернаторам протиставляються чиновники-консерватори сполученням у (7) ФЗ *status quo* з присудком *are fighting back*, яке акцентує на супротиві освітян реформам, тобто намагання втримати високий статус.

Таким чином, текстові диспозиційно-елокутивні функції ФО представлені характеристичною, наслідково-причиною, емфатичною й контрастивною. Характеристична функція представлена у моно- і поліфразеологічних статтях. У монофразеологічних публікаціях одна ФО, котра може розміщуватися в будь-якому з блоків основного тексту, характеризує суб'єктів діяльності в аспекті їхньої самоактуалізації або її дефіциту. У поліфразеологічних статтях характеристична функція ФО реалізується двома варіантами – монореферентним, за якого від 2 до 6 ФО характеризують одного громадського діяча, послідовно зображуючи його самоактуалізацію, і поліреферентним, коли орієнтаційні, силові і кінетичні ФО описують двох-чотирьох учасників подій у статтях про політику, бізнес і мистецтво у всіх блоках, крім заголовків, відбиваючи процес самоактуалізації осіб або її припинення. Наслідково-причинова функція реалізується у текстах про позитивні явища й суспільно-економічні кризи. За наскрізлотекстового варіанту реалізації указаної вище функції ФО у заголовку спочатку позначають наслідки зображуваної у статті ситуації, а потім економічні, психологічні та діяльнісні причини представлених подій у тексті фразеологізмами орієнтаційної, силової і кінетичної семантики. За внутрішньотекстової функції наслідки невдалої активності осіб або впливу суспільних явищ на суспільство подаються за рахунок ФО різних груп залежно від тематики статті у підзаголовку або блоці головної події. Причини зображуваних подій підкреслюються ФО у блоках попередніх подій і контексту. Емфатична функція ФО, спираючись на відношення фігури й фону, виокремлює стани учасників подій, їхні дії або результати активності на тлі

інших зображуваної ситуації в цілому через співвіднесення синонімічних нефразеологічних одиниць з ФО у наскрізлотекстовому і внутрішньотекстовому різновидах утілення. Емфатична функція ФО має специфічний – обмежений – варіант реалізації, тобто у межах одного блоку: головної події або контексту. За контрастивної поліреферентної функції ФО протиставляють двох учасників подій в аспекті підвищення або пониження їхнього статусу.

4.2. Локальні функції фразеологізмів

Локальні функції фразеологізмів, на відміну від текстових, реалізуються в окремих блоках статей, підкреслюючи додаткову інформацію, яка не впливає на зображення головної події, і представлені чотирма різновидами втілення: фоновим, метадискурсивним, підсумовувальним і проспективним. Дві останні функції об'єднуємо в підгрупу інферативних, задіяних в заключних абзацах статей.

4.2.1. Фонова функція: виокремлення другорядних складників подій.

Фонова функцію ФО, що полягає у виокремленні другорядних учасників або стану справ, реалізується у блоках попередніх подій і контексту, які розкривають додаткові деталі, безпосередньо непов'язані з головною подією. Аналізована функція ФО представлена у 40 статтях, або 13,51 % від усіх проаналізованих текстів.

Фонова функція реалізується фразеологізмами усіх семантичних груп, адже вони підкреслюють різноманітні аспекти супутньої діяльності осіб або попереднього стану справ. Тому у цій функції вживаються ФО, засовані на відношеннях локалізації (*a far cry from, to bear resemblance, in one's heart of hearts, in the dead of night*), активності (*to try one's hand at*), бенефактивності (*to reap the benefits of, to do good, to make money*), шкоди (*the kiss of death, dirty*

work), притягання (*to capture control*), руху (*at every turn, to go to waste*), примушення (*to be in charge*).

У блоці **попередніх подій** орієнтаційні, кінетичні й силові ФО зображують колишню активність осіб або її темпоральні параметри.

При відтворенні колишньої діяльності людей ФО у фоновій функції підкреслюють передумови зображеної у блоці головної події їхньої поточної активності, а при позначенні часових координат попереднього стану справ ФО відбивають додаткові деталі представлених обставин. Зображення колишньої діяльності осіб, непов'язаної із головною подією, представлене в статті під заголовком *The Necessary Man* (Newsweek 27.09.2010, 44–45). У ній фонову функцію виконує бенефактивне ФС *to make money* “заробляти гроші”, яке у блоці попередніх подій акцентує на необхідності обрання Джона Бейнера на пост спікера американського парламенту, зображаючи його діяльність до приходу в політику: (8) *Boehner has always been a Chamber of Commerce conservative. As a man who made his money selling plastics, he may enjoy the latter role more [...]*. Опис попередньої діяльності Джона Бейнера у (8) за допомогою бенефактивного ФС *to make money* у сполученні із фразою *selling plastics* показує, що політик заробляв гроші, продаючи пластик, що формує ефект його фінансової самоактуалізації до початку політичної кар'єри.

На часових параметрах фонових подій акцентує ФЄ *in the dead of night* “у глуху ніч” зі значенням включення у темпоральний КОНТЕЙНЕР, тобто час заповнений діями, у статті під заголовком *Captors of the Liberated Zone* (Newsweek 11/18.05.2009, 26–27). У цій статті про подорож журналіста до захоплених маоїстами територій Індії ФЄ *in the dead of night*, ужита в блоці попередніх подій, непов'язаному з описом поїздки, вказує на час нападу маоїстів (*armed rebels*) на індійське село, додаючи подробиці злочину: (10) *A few days later, nearly 100 Maoists swarmed into a village near the Jharkhand town of Hazaribagh in the dead of night.*

У блоці **контексту** ФО усіх семантичних груп у фоновій функції стан описують справ, що існує паралельно головній події, тобто непов'язаний з нею,

що ілюструє стаття під заголовком *Romancing the Stones* (Newsweek 15.06.2009, 62–63) про перебування фрагменту мармурової скульптури з Парфенону у Британському музеї. Фонова функція ФЄ *in the shadow of* “в тіні”, ужитої в блоці контексту аналізованої статті, спрямована на характеристику нового музею в Афінах. Його відкрили паралельно суперечці між Грецією й Англією щодо місця твору мистецтва, висвітленій у блоці головної події: (2) *Later this month a new Acropolis Museum will open in the shadow of the Parthenon in Athens.* У наведеному блоці контексту фонова функція ФЄ *in the shadow of*, не пов’язана з конфліктом між Грецією й Англією, акцентує на меншій значимості нового музею в Афінах (*a new Acropolis Museum*) порівняно з давнім Парфеноном (*the Parthenon*) завдяки семантиці перцептивного КОНТЕЙНЕРА, позначеного сполученням прийменника *in* із субстантивом *shadow* на позначення тіні, яка робить об’єкт менш помітними.

Таким чином, фонова функція ФО полягає у виокремленні другорядних осіб і діяльності або її темпоральних параметрів, непов’язаних з головною подією. Фонову функцію реалізують ФО усіх семантичних груп у блоці попередніх подій при зображенні активності осіб, що передувала поточному стану справ, і контексту при відтворенні подій, котрі відбуваються одночасно з головною.

4.2.2. Метадискурсивна функція: фокусування уваги на окремих сутностях. У метадискурсивній функції, спрямованій на адекватне сприйняття читачем змісту внаслідок розподілу уваги [37, с. 7; 181, с. 12], ФО вживаються в одному з блоків основного тексту – головної події, контексту або завершальних абзацах – залежно від того, на яких аспектах зображуваного стану справ автор прагне зосередити увагу читачів. Метадискурсивна функція ФО, представлена у 13 текстах (4,4 % від загальної кількості статей), реалізується лише ФЄ *to bear in mind / to keep in mind* “тримати в голові, пам’ятати, мати на увазі” з семантикою вміщення, яка співвідносить розум адресата із вмістищем для накопичення і зберігання інформації.

Метадискурсивна функція ФЄ *to bear in mind / to keep in mind* відображена в статті під заголовком *Don't Panic* (Newsweek 18.01.2010, 41). У завершальному абзаці цього тексту про панічний страх американців перед тероризмом ФЄ *to keep in mind* “мати на увазі” фокусує увагу читачів на тому, що батько терориста, який планував (*boy's father*) вибух в аеропорту, здав його американській поліції: *But keep in mind, the crucial intelligence we received was from the boy's father.*

Отже, метадискурсивну функцію виконують тільки ФЄ на позначення розумового КОНТЕЙНЕРА *to bear in mind* і *to keep in mind*, які співвідносячи, розум адресата із змістом для накопичення і зберігання інформації, слугують для фокусування уваги аудиторії на окремих аспектах змісту.

4.2.3. Інферативні функції фразеологізмів реалізуються в завершальному абзаці статей і представлені результувальною і проспективною функціями у моно- і поліфразеологічних текстах. В останніх указані функції взаємодіють з розглянутими вище характеристичною, наслідково-причиною або емфатичною функціями.

4.2.3.1. Результувальна функція ФО полягає у фразеологічному акцентуванні в завершальних абзацах на висновках автора. Цю функцію зафіксовано в чотирьох моно- і чотирьох поліфразеологічних статтях, або 2,8 % від загальної кількості проаналізованих текстів.

Результувальна функція реалізується фразеологізмами різних семантичних груп залежно від змісту статей: візуального сприйняття (*the lion's share*), на позначення перцептивного притягання (*pay attention*), бенефактивними (*in favor of*), статусними (*to come to power*), оцінно-темпоральними (*better late than never*), з семантикою примушення (*to be in charge*), перешкоджання (*to take a stand*), усунення труднощів (*to cut the Gordian knot*).

Залежність уживання ФО різних груп від змісту в результувальній функції демонструють два тексти з ФЄ *better late than never* “краще пізно, ніж

ніколи” й ФС *to come to power* “прийти до влади”. У першому тексті під заголовком *Israel’s Army Turns Cautious on Criticism* (Newsweek 19.07.2010, 8) про критику ізраїльської армії через відсутність покарань за військові злочини результувальну функцію виконує оцінно-темпоральна ФЄ *better late than never* “краще пізно ніж ніколи” в останньому реченні завершального абзацу: *Last week an Army spokesman announced indictments and disciplinary action against several soldiers in connection with attacks on civilians during the Gaza war. Better late than never*. У наведеному прикладі ФЄ *better late than never* в результувальній функції акцентує на схвальній оцінці дій ізраїльської влади через співвіднесення з оцінно-темпоральною ВЕРТИКАЛЮ запізнитого покарання (*indictments and disciplinary action*) військових (*several soldiers*) як джерела загрози внаслідок скоєння злочинів проти мирного населення в секторі Газа (*in connection with attacks on civilians during the Gaza war*).

Натомість в іншій статті під заголовком *Discolored Revolution* (Newsweek 29.11.2010, 22) про вибори в Молдові в результувальній функції в завершальному абзаці вживається статусне ФС *to come to power*: *No matter who comes to power Sunday, Moldova may not soon resemble a worker’s paradise*. У наведеному прикладі ФС *to come to power* в результувальній функції у сполученні з фразою *no matter who* вказує на прихід будь-кого до влади, тобто досягнення вершини СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, акцентуючи на тому, що результат виборів не матиме великого значення.

Результувальна функція ФО в поліфразеологічних статтях взаємодіє з задіяною в основному тексті характерстичною, яка реалізується так само як і при самостійному втіленні, тобто акцентуючи за допомогою ФО на рисах учасників подій або різних аспектів їхньої діяльності.

Взаємодію характерстичної і результувальної функцій демонструє стаття під заголовком *Can Egypt Protect Its Ancient Monuments?* (Newsweek 5.09.2011, 50–51). У ній в основному тексті реалізується характерстична монореферентна функція чотирма ФЄ: бенефактивної ФЄ *to take advantage of* в інтродуктивному абзаці, ФЄ *to stand guard* і ФЄ *to do harm* із семантикою

перешкоджання і шкоди відповідно у блоці головної події і сенсорної ФЄ *out of sight* у блоці контексту. Наведені фразеологізми акцентують на різних характеристиках Єгипту як країни, нездатної захистити історичні пам'ятки. Результувальна функція, реалізована в завершальному абзаці ФЄ *to take a stand* “зайняти жорстку позицію” з семантикою перешкоджання, взаємодіє з указаною вище характеристичною внаслідок привернення уваги читачів до висновку журналіста про шляхи подолання нездатності Єгипту зберегти визначні місця: (11) *What should be done to protect Egypt's monuments? Here is a list on which most Egyptologists agree [...] Allocate more money for site conservation and documentation. Take a strong stand against commercial and political interests that threaten the monuments.* У наведеному завершальному абзаці змісту статті про нездатність єгипетської влади зберегти древні пам'ятки архітектури подається підсумок-порада, представлена сполученням ФЄ *to take a stand* із прикметником *strong*, яке підкреслює необхідність створення потужного захисту монументів, співвідносного з ПЕРЕШКОДОЮ для загроз, позначених висловленням *commercial and political interests that threaten the monuments*. У цьому тексті ФЄ *to take a stand* у результувальній функції залишає кінцеве враження відновлення безпеки.

Отже, результувальній функція ФО полягає в акцентуванні в завершальних абзацах моно- і поліфразеологічних статей на висновках щодо викладеної в тексті інформації й реалізується фразеологізмами різних семантичних груп залежно від змісту. У поліфразеологічних текстах результувальній функція ФО взаємодіє з характеристичною, утіленою в основному тексті.

4.2.3.2. Проспективна функція спрямована на акцентування в завершальних абзацах на перспективах подальшого розвитку подій і прогнозів автора. Ця функція ФО представлена у восьми поліфразеологічних статтях, або 2,7 % від загальної кількості проаналізованих текстів.

Проспективну функцію виконують тільки дві кінетичні ФО, ужиті у складнопідрядних реченнях умови або у сполученні з дієсловами в

майбутньому часі: ФС *in the end* на позначення кінцевої точки руху і ФЄ *in the long run* “у кінці-кінців” із семантикою довгої траєкторії, які відбивають рух у майбутнє.

Проспективна функція ФЄ *in the long run* і ФС *in the end* взаємодіє з характеристичною і наслідково-причиною, уводячи в завершальних абзацах можливий розвиток подій, зображених в основному тексті фразеологізмами згідно з останніми двома функціями.

Утілення взаємодії наслідково-причиною і проспективної функції ФО ілюструє стаття під заголовком *Euro Vision* і підзаголовком *The old continent huffs and puffs in quest of a passably workable monetary union* (Newsweek 5.09.2011, 6–8). В аналізованому повідомленні про недоліки монетарної системи Євросоюзу в основному тексті реалізується наслідково-причиною функція, а в завершальному блоці – проспективна. На наслідках недосконалості фінансової системи єврозони акцентують у підзаголовку ФЄ *to huff and puff* “намагатися з усіх сил” зі значенням внутрішньої активності, а також сполучення локалізаційного ФС *in quest* “у пошуках” з семантикою включення в діяльність із конструкцією *passably workable* “достатньо працюючий”. Організаційні й управлінські причини недосконалості фінансової системи єврозони підкреслюються двома фразеологізмами. ФЄ *the root of the problem* “корінь зла” акцентує в інтродуктивному блоці на нездатності європейського монетарного об’єднання до розвитку завдяки семантиці перешкоджання прямовисному рухові, а ФС *to be in charge of* зі значенням примушення у сполученні з заперечною фразою *no central authority* підкреслює у блоці головної події неконтрольованість системи, тобто відсутність примушення. Наслідково-причиною функція в основному тексті взаємодіє з проспективною, утіленою ФС *in the end*, яке в завершальному абзаці статті акцентує на кінцевій точці поступу єврозони до майбутньої економічної вигоди (*the remorseless logic of economic advantage will triumph*): (14) *The beneficiary may be reluctant to pay for the benefits it enjoys, and there are still historical inhibitions to German leadership, but the remorseless logic of economic advantage will triumph in the end.*

After 20 excruciating months of inflammatory indecision, Germany's Angela Merkel and France's Nicolas Sarkozy are talking of a "real economic government" for the euro [...]. У наведеному фрагменті завершального абзацу ФС *in the end* у проспективній функції уводить інформацію про початок ефективного економічного управління євро, позначеного виразом *"real economic government" for the euro*.

Характеристично-проспективну функцію фразеологізмів, за якої спочатку в основній частині реалізуються відношення характеристизації, а потім у завершальному блоці – проспекції, демонструє стаття про післякризовий стан американської економіки під заголовком *A Lonely Success* (Newsweek 27.09.2010, 6). В її основній частині характеризуються аспекти успіху в подоланні рецесії, позначеного в заголовку іменником *success*. Для цього вживаються дві кінетичні одиниці – ФЄ *to come to a standstill* з семантикою зупинки в проміжній точці і ФС *to come to the conclusion* на позначення досягнення кінцевої точки. Ці одиниці розміщені в блоках коментарів і попередніх подій для акцентування на успіхах американської економіки й влади відповідно. Проспективна функція ФЄ *in the long run*, ужитої в завершальному абзаці статті, взаємодіє з характеристичною внаслідок акцентування аналізованою ФЄ на майбутньому стані американської економіки, зображеного ФЄ *to come to a standstill* і ФС *to come to the conclusion* в характеристичній функції: (9) *Unfortunately, the problems we face in the future are less like heart attacks and more like cancer – problems that if unattended will grow and metastasize. In the long run, though, they'll have the same effect on the patient.* У наведеному заключному абзаці ФЄ *in the long run* з семантикою довгої траєкторії у взаємодії з обставиною часу *in the future* підкреслює можливість небезпечних проблем в американській економіці (*like cancer – problems that if unattended will grow and metastasize, they'll have the same effect on the patient*).

Таким чином, інферативні функції ФО представлені результувальною і проспективною, задіяними в завершальних абзацах статей. У результувальній

функції вживаються ФО усіх семантичних груп, а в проспективній – лише кінетичні ФС *in the end* і ФЕ *in the long run*, які акцентують на віддаленості майбутніх подій від того, що описано в статті. Результувальна і проспективна функції ФО у поліфразеологічних статтях взаємодіють з характеристичною і наслідково-причиною функціями, представленими в основному тексті.

Висновки до розділу 4

1. Диспозиційно-елокутивні функції ФО в англomовних журнальних статтях полягають в акцентуванні на характеристиках складників подій і відношеннях між ними. У структурі тексту досліджувані одиниці виконують вісім функцій: чотири текстові, задіяні для зображення головної події, – характеристичну, наслідково-причиною, емпатичну та контрастивну, підпорядковані композиційно-смісловим відношенням всередині блоків або між ними; і чотири локальні, спрямовані на виокремлення додаткової інформації, яка не впливає на виклад головної події – фонову, метадискурсивну та дві інферативні – результувальну і проспективну, задіяні в завершальних абзацах.

2. Текстові функції ФО в англomовному журнальному дискурсі представлені характеристичною, наслідково-причиною, емпатичною і контрастивною. З урахуванням смислових зв'язків ФО з номінативними одиницями заголовків указані функції поділяємо на заголовноорієнтовані, засновані на взаємодії нефразеологічних одиниць заголовка й ФО, і текстоорієнтовані, які не взаємодіють із заголовком. Наслідково-причиною й емпатична функції ФО можуть бути як тексто-, так і заголовноорієнтованими, а характеристична, контрастивна й підсумовувальна – текстоорієнтованими.

3. Характеристична функція ФО, яка полягає в акцентуванні на рисах учасників подій, їхніх станів чи дій за допомогою ФО усіх семантичних груп, які розподіляються між усіма комунікативними блоками, представлена у статтях про людей, установи й країни. Наслідково-причиною функція ФО,

утілена в статтях про позитивні явища й суспільно-економічні кризи, полягає в акцентуванні спочатку на наслідках, а потім економічних, психологічних, діяльнісних та організаційних причинах зображуваних подій. За емпатичної функції, яка спирається на відношення фігури й фону, ФО акцентують на станах учасників подій, їхніх діях або результатах активності на тлі інших складників зображуваних ситуацій через співвіднесення семантично близьких нефразеологічних одиниць і ФО. Згідно з контрастивною функцією ФО протиставляють двох учасників подій в аспекті підвищення й пониження їхнього статусу.

4. Залежно від уживання в заголовку або тільки в основному тексті функції ФО реалізуються трьома варіантами втілення: наскрізнотекстовим, за якого ФО розподіляються між заголовком та блоками основного тексту, внутрішньотекстовим при розміщенні ФО у підзаголовку та блоках основного тексту і обмеженим, коли ФО зосереджені в одному блоці. До внутрішньотекстових належать характеристична, контрастивна, наслідково-причинова й емпатична функції, які можуть бути як наскрізно-, так і внутрішньотекстовими, а емпатична функція має обмежений варіант утілення.

5. Поширення функцій фразеологізмів визначається кількістю ФО у статтях: у монофразеологічних текстах задіяні характеристична і обмежена емпатична функції, а решта, представлена послідовним уживанням ФО, поширена лише у поліфразеологічних текстах із кількістю ФО від 2 до 8. Із урахуванням кількості акцентованих референтів виокремлюємо дві різновиди уживання ФО: монореферентний, при представленні одного референта кількома ФО, розподіленими між усіма блоками, і поліреферентний, за якого ФО репрезентують 2-4 складники подій.

6. Локальні функції ФО в окремих блоках підкреслюють додаткову інформацію, що не впливає на висвітлення головної події, представлені фоновою, метадискурсивною й інферативними результувальною та проспективною. У фоновій функції ФО усіх семантичних груп розміщуються у блоках попередніх подій і контексту, безпосередньо непов'язаних із головною

подією. У блоці попередніх подій ФО представляють передумови поточного стану справ, а у блоці контексту досліджувані одиниці привертають увагу до стану справ, паралельного до головної події. Метадискурсивна функція полягає в розподілі уваги читачів у тексті і реалізується лише дієслівними ФЕ *to bear in mind / to keep in mind*, котрі підкреслюють збереження інформації, фокусуючи увагу аудиторії на сутності зображуваного стану справ у блоках головної події, контексту чи заключному абзаці.

7. Інферативні функції, задіяні в завершальних блоках моно- і поліфразеологічних статей, включають результувальну функцію, призначену для акцентування на висновках автора щодо викладеної в тексті інформації; і проспективну, яка наголошує на подальшому розвитку стану справ та прогнозах автора кінетичними ФО.

Положення розділу відображені у п'яти публікаціях автора: [54; 55; 56; 64; 66].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Журнальний дискурс як різновид медійного представляє дійсність поза межами безпосереднього сприйняття людини через друкований та електронний канали. Процес творення журнальної реальності здійснюється згідно з риторичними канонами текстобудови: інвенцією, спрямованою на вибір теми; диспозицією, тобто структуруванням змісту на комунікативні блоки статей; елокуцією, призначеною для вербалізації змісту; перформацією, що утворилася внаслідок злиття античних стадій запам'ятовування й поширення завдяки розвитку технологій, що привело до формування медійного дискурсу і його журнального різновиду.

Тексти часописів у друкованому й електронному варіантах вирізняються, з одного боку, високим рівнем узагальнення внаслідок зображення мегаподій, що відбулися протягом тривалого часу, а з іншого, поглибленим аналізом взаємопов'язаних ситуацій, які конструюють мегаподії. Аналітичний характер журнальних статей передбачає здійснення переконувального впливу на читачів за допомогою акцентувальних засобів, одним з яких є ФО, котрі розглядаємо як конструкції, що відзначаються єдністю форми й значення та функціонують як цілісні утворення.

Конструкційна семантика ФО пов'язана із взаємодією інвенції й елокуції як єдності змісту й форми, а тому ФО потрактуємо як інвентивно-елокутивні засоби впливу на читачів. Конструкційна сутність ФО спирається на сенсомоторну основу їхнього значення за рахунок трьох різновидів відношень, котрі репрезентують послідовність взаємодії людини зі світом: локалізаційні, силові й кінетичні. Наведені відношення слугують основою для формування ефектів, пов'язаних з п'ятьма базовими потребами людини – фізіологічними, безпеки, належності, визнання й самоактуалізації.

Одиниці локалізаційної семантики акцентують на перебуванні людини в навколишньому середовищі в чотирьох ракурсах: візуально-перцептивному, просторовому, темпоральному й ментальному. ФО зі значенням візуального

сприйняття акцентують на фокусуванні зору або відсутності його зосередженості на об'єктах. Фразеологізми з семантикою просторової локалізації наголошують на місці індивіда у двох ракурсах: на площині й у тривимірному просторі. ФО зі значенням локалізації на площині представляють об'єкти на різній відстані від спостерігача: близькій або далекій. ФО, єдність форми й значення яких заснована на локалізації в тривимірному просторі, репрезентують як вмістище тіло людини, її розум, стани або час, заповнений подіями. Локалізація в часі відображена ФО з ритмічно-темпоральною семантикою, які наголошують на регулярній активності індивідів, базуючись на ритмах тіла людини, природи й діяльності. ФО з семантикою розумової активності, яка супроводжує різні види сенсомоторної діяльності, відбивають розумові операції раціональної оцінки стану справ, тобто характеристику користі й ефективності активності, пересвідчення щодо поточного стану справ і результату інтелектуальної діяльності.

ФО силової семантики інтенсифікують міжреферентні відношення в двох ракурсах: сило-динамічному, який акцентує на інтеріоризованій активності суб'єктів, пов'язаній з інтенціями, і образ-схемному, що репрезентує екстеріоризовані дії з позиції стороннього спостерігача. ФО, які відбивають інтеріоризовані дії суб'єктів, наголошують на їхніх тенденціях до руху, відтворюючи спроби діяльності чи її перебіг, або до спокою.

Єдність форми й значення ФО з семантикою екстеріоризованої міжреферентної взаємодії спирається на сім груп відношень, котрі репрезентують учасників подій як джерело або ціль силового впливу. ФО з семантикою бенефактивності акцентують на задоволенні учасниками власних потреб або сприянні іншим, а також результатах бенефактивної активності, створюючи ефекти безпеки, визнання або самоактуалізації. Одиниці зі значенням шкоди підкреслюють нанесення фізичних ушкоджень, суспільно-правові й фінансові негаразди, а також негативні результати діяльності осіб, формуючи ефект дефіциту фізичної або економічної безпеки чи втрати репутації. ФО з семантикою примушення акцентують на домінуванні

учасників, співвідносних із джерелом сили, і слабкості суб'єктів, представлених як ціль, а також на силовому векторі, що відображений в аспекті початку примушення, його розгортання або відсутності. Зображаючи політиків і фінансові компанії як джерело примушення, досліджувані ФО створюють ефект їхньої самоактуалізації і її дефіциту для осіб, зображених як ціль, або формують ефект небезпеки чи втрати репутації.

ФО зі значенням перешкоджання акцентують на візуальному, фізичному і діяльнісному різновидах перешкод. Фразеологізми з семантикою перцептивної перешкоди підкреслюють приховування діяльності. ФО з семантикою фізичної перешкоди наголошують на впливі джерела, спрямованому на самозахист або на оборону цілі. Фразеологізми зі значенням перешкоджання створюють ефекти підтримання або відновлення безпеки. Спираючись на часткову або повну ліквідацію перцептивної перепони, ФО з семантикою подолання перешкод підкреслюють появу надії або можливості візуального сприйняття об'єктів, формують ефект відновлення безпеки або її порушення внаслідок зняття перешкоди. ФО на позначення усунення фізичної перешкоди акцентують на різній інтенсивності силового впливу джерела або повну відсутність перепон, продукують ефекти самоактуалізації або відновлення безпеки.

Фразеологізми на позначення протидії імплікують взаємодію джерела, вектора й цілі протистояння у віддаленій перспективі, тобто панорамно, і в наближеній перспективі, характеризують стан окремих складників: джерела або силового вектора. ФО цієї групи, з одного боку, відтворюють конфлікти між учасниками подій, формуючи ефект втрати репутації, а з іншого боку, підкреслюють агресивне протистояння зі застосуванням зброї, створюючи ефект порушення безпеки. ФО, засновані на перцептивному притяганні, підкреслюють помітність акторів, політиків або партій, співвідносних із джерелом або ціллю, створюючи ефект репутації внаслідок перебування осіб у центрі уваги. ФО, що спираються на фізичне притягання, відбивають різну інтенсивність впливу джерела сили на ціль, формуючи ефекти самоактуалізації

окремих громадських діячів чи політичних сил або ефект загрози для оточуючих.

ФО з кінетичним значенням спираються на відношення руху вздовж будь-якої або вертикальної траєкторії. Одиниці першої підгрупи акцентують на етапах діяльності: її початок відтворюється як відправна точка руху; її перебіг співвідноситься з проміжними точками переміщення або з напрямком траєкторії, а її завершення корелює з кінцевою точкою руху. ФО з семантикою прямовисного переміщення підкреслюють високий або низький статус осіб через співвіднесення їх з верхньою або нижньою точками ВЕРТИКАЛІ. Аксіологічні ФО акцентують на позитивній оцінці, представленій як рух УГОРУ, або на негативній, заснованій на переміщенні ВНИЗ. Розвиток суспільних явищ відбивається через просування УГОРУ, а припинення діяльності – через рух УНИЗ.

Взаємодія відношень локалізації, руху й сили визначає значення трьох груп ФО комплексної семантики. Одиниці, засновані на русі всередину приміщень і предметів як вмістищ, акцентують на заглибленні в діяльність, на заволодінні об'єктами через представлення їхнього переміщення до рук. Семантика ФО, заснована на взаємодії руху й сили, підкреслює труднощі й невдачі в сферах бізнесу й політики, створюючи ефект дефіциту потреб у безпеці й самоактуалізації. Фразеологізми, значення яких базується на взаємодії локалізації й сили, акцентують на станах заглиблення в діяльність, створюючи ефект самоактуалізації, або відбивають скрутне становище, співвідносне з перешкодою чи нанесенням шкоди, формуючи ефект небезпеки.

Диспозиційно-елокутивні функції ФО спрямовані на увиразнення характеристик складників подій і відношень між ними. Залежно від кількості вжитих ФО журнальні тексти поділяємо на моно- та поліфразеологічні, тобто з однією й кількома ФО відповідно. У структурі тексту досліджувані одиниці виконують вісім функцій: чотири текстові, зосереджені навколо зображення головної події і представлені в усіх комунікативних блоках, структурованих композиційно-смісловими відношеннями: характеристичну, наслідково-

причинову, емпатичну та контрастивну; і чотири локальних, які в окремих блоках підкреслюють додаткову інформацію, що не впливає на висвітлення головної події, – фонові, метадискурсивні, результувальні й перспективні, з-поміж яких дві останні об'єднують в підгрупу інферативних, задіяних в завершальних абзацах.

Характеристична функція ФО реалізується в моно- й поліфразеологічних текстах. У монофразеологічних статтях вказана функція втілюється однією ФО, яка в інтродуктивних абзацах і комунікативних блоках головної події та контексту акцентує на властивостях суб'єктів в аспекті їхньої репутації чи самоактуалізації або дефіциту вказаних потреб. У поліфразеологічних текстах функція характеристики реалізується двома варіантами втілення: монореферентним, за якого від двох до шести ФО виокремлюють риси однієї особи, відбиваючи її самоактуалізацію; і поліреферентним, коли ФО різних семантичних груп у всіх блоках статей про політику, бізнес і мистецтво характеризують від двох до чотирьох учасників подій в аспекті їхньої репутації, самоактуалізації або їхнього дефіциту послідовно, тобто за акцентування на рисах одного, а за ним й інших суб'єктів, чи паралельно, за одночасного зображення двох або трьох референтів кількома ФО.

Наслідково-причинова функція ФО представлена в поліфразеологічних текстах про суспільно-економічні кризи й розвиток країн двома варіантами: наскрізно- й внутрішньотекстовим. У наскрізнотекстовій наслідково-причиновій функції ФО акцентують на наслідках зображених подій в заголовку, а на причинах – у тексті за допомогою ФО усіх груп. За внутрішньотекстової функції наслідки активності суб'єктів або впливу суспільно-політичних чи економічних явищ виокремлюються в підзаголовку або блоці головної події фразеологізмами всіх груп, а психологічні, діяльнісні й економічні причини підкреслюються одиницями, розміщеними в блоках попередніх подій і контексту.

В емпатичній функції ФО згідно з наскрізно- й внутрішньотекстовим варіантами втілення акцентують на станах учасників подій, їхніх діях або

результатах активності на тлі інших складників зображуваної ситуації через співвіднесення нефразеологічних одиниць з семантично близькими ФО. Специфіка емпатичної функції полягає в наявності її обмеженого різновиду, представленого взаємодією синонімічних ФО з номінативними одиницями в межах одного комунікативного блоку головної події або контексту. За контрастивної функції ФО протиставляють двох учасників подій, відбиваючи підвищення або пониження їхнього статусу.

За фонові функції ФО усіх семантичних груп, розміщені в блоках попередніх подій і контексту, привертають увагу адресатів до другорядних суб'єктів або стану справ, непов'язаних з головною подією. У метадикурсивній ролі, яка полягає в фокусуванні уваги читачів на певних аспектах змісту в блоках головної події, контексту або завершальному абзаці, вживаються лише ФО з семантикою вміщення, яка співвідносить розум адресата з умістищем для накопичення й зберігання інформації.

Інферативні – результувальна і проспективна – функції задіяні лише в завершальних блоках окремих статей. У результувальній функції ФО усіх семантичних груп підкреслюють висновки й узагальнення щодо зображуваних подій. Проспективна функція здійснюється лише кінетичними ФО, семантика яких ґрунтується на переміщенні довгою траєкторією й на кінцевій точці руху, котрі підкреслюють можливий подальший розвиток подій і прогнози автора.

Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у встановленні когнітивно-риторичних функцій ФО в інших різновидах англійського медійного дискурсу: газетному, радійному, телевізійному й інтернетному, а також у міжмовному зіставленні функціонування ФО в медіа-дискурсах різними мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. В. Вплив специфіки мови інтернету на появу надлишкових для однозначного розуміння мовленнєвих одиниць (на прикладі текстів українських та білоруських сайтів новин) / Н. В. Акімова // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Вип. III. – С. 94–99.
2. Алефіренко М. Ф. Теоретичні питання фразеології / М. Ф. Алефіренко. – Харків : Вища школа, 1987. – 135 с.
3. Алёхина А. И. Идиоматика современного английского языка / А. И. Алёхина. – Минск : Высшая школа, 1982. – 279 с.
4. Амосова Н. М. Основы английской фразеологии / Н. М. Амосова. – М. : Либроком, 2010. – 216 с.
5. Андреева І. О. Лінгвокогнітивні параметри концептуалізації простору засобами англійської фразеології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / І. О. Андреева ; Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2007. – 20 с.
6. Апресян Ю.Д. Языковая картина мира и системная лексикография. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 912 с.
7. Аракин В. Д. История английского языка : [учебное пособие]. – 2-е изд. – М. : ФИЗМАТЛИТ, 2003. – 272 с.
8. Аристотель Риторика. Поэтика / Аристотель. – Москва : Лабиринт, 2000. – 224 с.
9. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Н. Д. Арутюнова. – 2-е изд., испр. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 894 с.
10. Баженова Е. А. Композиция текста / Е. А. Баженова // Стилистический энциклопедический словарь русского языка. – М. : Флинта, Наука, 2003. – С. 168–173.

11. Базарова Б. Б. Концептуальный анализ частицы *in* в современном английском языке : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Б. Б. Базарова ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 1999. – 27 с.

12. Баран Я. А. Фразеологія у системі мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / Я. А. Баран ; Інститут української мови НАН України. – К., 1998. – 27 с.

13. Баранов А. Н. Лингвистическая теория аргументации (когнитивный подход) : автореф. дисс. на соискание уч. степени д-ра. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык”, 10.02.19 “Теория языкознания” / А. Н. Баранов ; Академия наук СССР Институт русского языка. – М., 1990. – 48 с.

14. Баранов А. Н. Идиоматичность и идиомы / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 1996. – №5. – С. 51–63.

15. Баранов А. Н. Аспекты теории фразеологии / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский. – М. : Знак, 2008. – 656 с.

16. Безменова Н. А. Очерки по теории и истории риторики / Н. А. Безменова. – М. : Наука, 1991. – 215 с.

17. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – К. : Киевский ун-т им. Т. Шевченко, 1997. – 312 с.

18. Белозерова Е. Ю. Реализация прагматической функции фразеологизмов в художественном тексте / Е. Ю. Белозерова // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 2, Языкознание. – 2015. – № 3 (27). – С. 92–96.

19. Богданова С. Ю. Концептуализация и реконцептуализация пространственных отношений (схема «КОНТЕЙНЕР») / С. Ю. Богданова // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2006. – № 1. – С. 69–80.

20. Болдырев Н. Н. Когнитивная лингвистика в России от частных исследований – к общей теории языка / Н. Н. Болдырев // Когнитивные исследования языка : Когнитивная лингвистика: итоги, перспективы: мат-лы

Всеросс. науч. конф. 11-12 апреля 2013 года. – Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2013. – Вып. XIV. – С. 52–59.

21. Бондарко А. В. К анализу категориальных ситуаций в сфере модальности: императивные ситуации / А. В. Бондарко // Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность. – Ленинград : Наука, 1990. – С. 80–89.

22. Булыгина Т. В. Система языковая / Т. В. Булыгина, С. А. Крылов // Большой энциклопедический словарь. Языкознание / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – 2-е изд. – М. : Большая Российская Энциклопедия, 1998. – С. 452.

23. Васильев С. Л. Форма периодического издания как ориентирующая система: структурный и функциональный анализ : автореф. дисс. на соискание уч. степени д-ра. филол. наук : спец. 10.01.10 “Журналистика” / С. Л. Васильев; Воронежский. гос. ун-т. – Воронеж, 2011. – 38 с.

24. Виноградов В. В. Основные понятия русской фразеологии как лингвистической дисциплины / В. В. Виноградов // Избр. труды: Лексикология и лексикография. – М. : Наука, 1977. – С. 119–139.

25. Волков А. А. Филология и риторика массовой информации / А. А. Волков // Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов / [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 118–132.

26. Володина М. Н. СМИ как форма общественного диалога / М. Н. Володина // Язык современной публицистики. – М. : Флинта, Наука. – 2007. – С. 31–43.

27. Володина М. Н. Язык СМИ – основное средство воздействия на массовое сознание / М. Н. Володина // Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов / [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 5–23.

28. Володина М. Н. Язык массовой коммуникации – особый язык социального взаимодействия / М. Н. Володина // Язык средств массовой

інформації: учебное пособие для вузов / [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 27–46.

29. Володина М. Н. Язык СМИ и информационно-языковая экология общества // Язык и дискурс средств массовой информации в XXI веке [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект, 2011. – С. 6–19.

30. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки / Е. М. Вольф. – М. : Наука, 2002. – 228 с.

31. Воротникова Ю. С. Реализация новостного дискурса в электронных англоязычных СМИ : автореф. дис. на соискание учен. степени кандидата филол. наук : 10.02.04 “Германские языки” / Ю. С. Воротникова. – СПб., 2005. – 19 с.

32. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология / В. Г. Гак. – М. : Международные отношения, 1977. – 265 с.

33. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин ; [монография]. – М. : Наука, 1981. – 140 с.

34. Гамзюк М. В. Емотивний компонент значення у процесі створення фразеологічних одиниць (На матеріалі німецької мови) / М. В. Гамзюк ; [монографія]. – К. : Вид. центр КДЛУ, 2000. – 256 с.

35. Гамзюк М. В. Емотивність фразеологічної системи німецької мови (досвід дослідження в синхронії та діахронії) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / М. В. Гамзюк ; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2001. – 33 с.

36. Глушкова Т. Мовні та екстралінгвістичні чинники творення ідіостилю газети / Т. Глушкова // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія Журналістика. – К., 2006. – Вип. 14. – С. 13–15.

37. Гніздечко О. М. Авторизація наукового дискурсу: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі англomовних статей сучасних європейських та американських лінгвістів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. М. Гніздечко ; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2005. – 20 с.

38. Головин Ю. А. Журнальная периодика: типологические характеристики [Электронный ресурс] / Ю. А. Головин. – Режим доступа : <http://Magazine%20periodicals-%20typological%20characteristics.pdf>. – Название с экрана.

39. Головіна Н. Б. Фразеологізми зі значенням побажання в німецькій та українській мовах (лінгвокультурологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / Н. Б. Головіна ; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2007. – 20 с.

40. Горошко Е. И. Гипертекст 3.0: лингвистический анализ / Е. И. Горошко // Гипертекст как объект лингвистического исследования : материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием, (Самара, 15 март. 2010 г.) / Поволж. гос. соц.-гум. акад. – Самара : ПГСГА, 2010. – С. 14–19.

41. Гробицкая А. М. Реализация стратегии аргументирования в аналитическом субдискурсе событийного газетного дискурса / А. М. Гробицкая // Вестник СПбГУ, 2013. – Сер. 9. – Вып. 1. – С. 82–90.

42. Гуз О. П. Особливості вираження вербальної агресії у масмедійному дискурсі / О. П. Гуз // Наукові записки. Серія Філологічна. – 2010. – Вип. 13. – С. 154–159.

43. Данилова А. А. Манипулирование словом в средствах массовой информации / А. А. Данилова. – М. : Добросвет, Издательство КДУ, 2011. – 232 с.

44. Данильченко І. В. Мовна особистість американського журналіста: гендерний і віковий аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” / Ірина Валеріївна Данильченко; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – 299 с.

45. Дацишин Х. Фразеологізми в заголовках друкованих видань: проблема мовно-культурної ідентифікації / Х. Дацишин // Теле- та радіожурналістика. – 2010. – Вип. 9. – Ч. 2. – С. 200–204.

46. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк ; [пер. с англ.]. – Благовещенск : БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.

47. Демьянков В. З. Семиотика событийности в СМИ / В. З. Демьянков // Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 71–85.

48. Демьянков В. З. Термины *лингвистика, языкознание и языковедение* в функциональном освещении // От значения к форме, от формы к значению. Сб. статей к 80-летию члена-корреспондента РАН А. В. Бондарко. – М. : Языки славянских культур, 2012. – С. 312–345.

49. Денисенко С. Н. Відображення фразеологічної картини світу в семантиці фразеологізмів [Електронний ресурс] / С. Н. Денисенко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Apfil/2011_2/Denysenko.pdf. – Назва з екрана.

50. Дергун Т. В. Функції фразеологічних одиниць у заголовках журнальних статей: лінгвокогнітивний аспект / Т. В. Дергун // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія Філологічні науки (мовознавство). – 2011. – Вип. 96 (1). – С. 165–169.

51. Дергун Т. В. Семантика фразеологічних одиниць в журнальних статтях політичного змісту: лінгвокогнітивний аспект / Т. В. Дергун // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки. – 2012. – Кн. 1. – С. 48–53.

52. Дергун Т. В. Семантика фразеологічних одиниць в англійських журнальних статтях ділової тематики: когнітивно-риторичний аспект / Т. В. Дергун // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія Філологічна. – 2013. – Вип. 34. – С. 46–49.

53. Дергун Т. В. Семантика фразеологічних одиниць в англійських журнальних статтях науково-технічної тематики: лінгвокогнітивний аспект / Т. В. Дергун // Мовні і концептуальні картини світу : [зб. наук. пр.] / [відп. ред.

А. Д. Бєлова]. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2013. – Вип. 43, Ч. 2. – С. 9–15.

54. Дергун Т. В. Функції ідіом в англомовних трифразеологічних журнальних статтях: лінгвориторичний аспект / Т. В. Дергун // Нова філологія: [зб. наук. пр.] / [гол. ред. С. М. Єнікєєва]. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. – № 66. – С. 74–78.

55. Дергун Т. В. Функції фразеологічних одиниць у композиції англомовних журнальних статей / Т. В. Дергун // Мовні і концептуальні картини світу: [зб. наук. пр.] / [відп. ред. А. Д. Бєлова]. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2014. – Вип. 50, Ч. 1. – С. 242–250.

56. Дергун Т. В. Характеристична функція фразеологічних одиниць в англомовних журнальних статтях: когнітивно-риторичний аспект / Т. В. Дергун // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Германська філологія. – 2014. – Вип. 690–691. – С. 178–182.

57. Дергун Т. В. Функції фразеологічних одиниць в англомовних журнальних статтях: когнітивно-риторична методика виокремлення / Т. В. Дергун // Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2015. – № 4. – С. 61–66.

58. Дергун Т. В. Когнитивно-риторические функции англоязычных идиом в дифразеологических журнальных статьях / Т. В. Дергун // Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты. – Сочи : Сочинск. гос. ун-т, 2014. – № 19. – С. 89–94.

59. Дергун Т. В. Фразеологічні одиниці в англомовних журнальних статтях мистецької тематики: лінгвокогнітивний аспект / Т. В. Дергун // Пріоритетні напрями підготовки вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. – С. 44–46.

60. Дергун Т. В. Взаємодія семантики і структури англійських фразеологізмів у ракурсі конструктивної граматики / Т. В. Дергун //

Почепцовські читання : матеріали I міжнар. наук. конф. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 133–135.

61. Дергун Т. В. Структура фразеологічних одиниць англійської мови в аспекті конструктивної граматики / Т. В. Дергун // Філологія XXI століття: теорія, практика, перспективи : матеріали II міжнародної науково-практичної Інтернет-конф. – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 30–32. – Режим доступу : <http://rgdept.onua.edu.ua/index.php/internet-konferentsiji/9-filologiya-xxi-stolittya-teoriya-praktika-perspektivi/problemi-suchasnikh-lingvistichnikh-oslidzhen?start=10>. – Назва з екрана.

62. Дергун Т. В. Класифікація англійських фразеологічних одиниць: когнітивний аспект / Т. В. Дергун // Сучасні дослідження мови та літератури : матеріали українсько-рос. школи-конф. молодих учених. – Донецьк : Донецьк. нац. ун-т, 2014. – С. 81–83.

63. Дергун Т. В. Фразеологічні одиниці з негативною оцінною семантикою в англійському журнальному дискурсі / Т. В. Дергун // Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов : матеріали IV міжнародної наук.-практ. конф. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2014. – С. 11–12.

64. Дергун Т. В. Каузальна модель функціонування фразеологічних одиниць в англійському журнальному дискурсі / Т. В. Дергун // Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : матеріали XIV наукової конференції з міжнародною участю. – Харків : Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2015. – С. 51–52.

65. Дергун Т. В. Семантика фразеологических единиц в ракурсе теории силовой динамики (на материале англоязычного журнального дискурса) / Т. В. Дергун // Когнитивные исследования языка. – Тамбов, 2013. – Вып. XIV. – Когнитивная лингвистика: итоги, перспективы : материалы Всеросс. науч. конф. 11–12 апреля 2013 г. – С. 537–542.

66. Дергун Т. В. Функционирование фразеологических единиц в англоязычном журнальном дискурсе: текстовая модель конкретизации /

Т. В. Дергун // Семантика и прагматика языковых единиц : тезисы докладов Международной научной конференции. – Минск : Минск. гос. лингв. ун-т, 2015. – С. 197–198.

67. Дискурс іноземномовної комунікації ; [колективна монографія] / [заг. наук. ред. К. Кусько] ; Львівськ. нац. ун-т імені Івана Франка. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 496 с.

68. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов (опыт исследования современной английской медиаречи) / Т. Г. Добросклонская. – изд. 2-е, стереотипное. – М. : Едиториал УРСС, 2005. – 288 с.

69. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: новая парадигма изучения языка СМИ / Т. Г. Добросклонская // Язык и дискурс средств массовой информации в XXI веке ; [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект, 2011. – С. 63–72.

70. Добросклонская Т. Г. Типологическое описание медиатекстов в системе медиалингвистики / Т. Г. Добросклонская // Медиалингвистика. Речевые жанры в массмедиа ; [сб. статей] / [отв. ред. Н. С. Цветова] . – СПб. : С.-Петерб. гос. ун-т, Ин-т «Высш. шк. журн. и масс. коммуникаций», 2014. – Вып. 3. – С. 17–21.

71. Домброван Т. І. Синергетична модель розвитку англійської мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Т. І. Домброван ; Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2013. – 40 с.

72. Дьякова Е. Г. Массовая коммуникация и проблема конструирования реальности: анализ основных теоретических подходов / Е. Г. Дьякова, А. Д. Трахтенберг. – Екатеринбург : Уро РАН, 1999. – 129 с.

73. Житнікова К. В. Фразеологічні одиниці в англійській терміносистемі менеджменту та маркетингу: семантико-прагматичний аспект (на матеріалі журналу “Journal of World Business”) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 / К. В. Житнікова; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2008. – 20 с.

74. Жуков В. П. Русская фразеология / В. П. Жуков, А. В. Жуков. – М. : Высшая школа, 2006. – 408 с.

75. Зеленев А. Н. Фразеологизм в роли газетного заголовка : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.10 “Русский язык” / А. Н. Зеленев ; ГОУ ВПО «Новгородский государственный университет имени Ярослава Мудрого». – Великий Новгород, 2009. – 19 с.

76. Зыкова Е. И. Русские устойчивые сравнения в современном медиатексте (на материале языка СМИ и Интернета) / Е. И. Зыкова // XLV Международная филологическая научная конференция : Тезисы докладов. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2016. – С. 472.

77. Зырянова И. П. Прецедентные феномены в заголовках российской и британской прессы (2005 – 2009 гг.) : дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / И. П. Зырянова ; Уральск. гос. педагог. ун-т. – Екатеринбург, 2010. – 240 с.

78. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с.

79. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – М. : Гнозис, 2002. – 390 с.

80. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як новий напрямок вивчення власних назв / Карпенко О. Ю. // Восточноукраинский лингвистический сборник. – 2006. – Вып. 10. – С. 72–82.

81. Кассирер Э. Избранное. Индивид и космос / Э. Кассирер ; [пер. с нем.]. – М., СПб. : Университетская книга, 2000. – 654 с.

82. Катамадзе М. О. Феномен неэкспрессивности фразеологизма (на материале научного и официально-делового типов немецкоязычного дискурса) : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / М. О. Катамадзе ; ФГБОУ ВПО «Московский педагогический государственный университет». – М., 2015. – 18 с.

83. Керс С. А. Журнал как фактор формирования современной

молодежной культуры России : автореф дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / С. А. Керс; Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена. – Спб., 2009. – 25 с.

84. Кибрик А. А. Дискурсивная таксономия и медийный дискурс / А. А. Кибрик // Язык и дискурс средств массовой информации в XXI веке [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект, 2011. – С. 79–85.

85. Киосе М. И. Лингво-когнитивные аспекты аллюзии (на материале заголовков английских и русских журнальных статей) : дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / М. И. Киосе ; Моск. гос. обл. ун-т. – М., 2002. – 281 с.

86. Кириллова Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. – М. : Академический проект, 2006. – 448 с.

87. Клюев Е. В. Риторика. Инвенция. Диспозиция. Элокуция / Е. В. Клюев. – М. : Издательство ПРИОР, 2001. – 272 с.

88. Коваленко А. М. Заголовок англомовного журнального мікротексту-повідомлення: структура, семантика, прагматика (на матеріалі тижневика Newsweek) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / А. М. Коваленко ; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2002. – 19 с.

89. Коваленко А. М. До питання про лінгвістичний статус журнального заголовка (на матеріалі сучасної англомовної преси) / А. М. Коваленко // Філологічні науки: збірник наукових праць. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 262–269.

90. Ковшова М. Л. Семантика и прагматика фразеологизмов (лингвокультурологический аспект) : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / М. Л. Ковшова ; Ин-т языкознания. Рос. Академия наук. – М., 2009. – 49 с.

91. Компанцева Л. Ф. Интернет-лінгвістика / Л. Ф. Компанцева ; [підручник]. – Луганськ : Янтар, 2012. – 300 с.

92. Коновець С. П. Комунікативно-прагматичні особливості актуалізації фразеологічних одиниць у дискурсі сучасної преси (за матеріалами іспанських періодичних видань) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / С. П. Коновець ; Київський національний університет імені Т. Шевченка. – К., 2002. – 20 с.

93. Крапива Ю. В. Коротка журнальна стаття як тип тексту (на матеріалі української, англійської та російської мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / Ю. В. Крапива ; Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2004. – 20 с.

94. Кришталюк Г. А. Заперечення в сучасному американському газетному дискурсі : функціональний та лінгвокогнітивний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Г. А. Кришталюк ; Донецьк. нац. ун-т. – Донецьк, 2009. – 20 с.

95. Кротова Е. А. Особенности структурной организации новостного дискурса в сети Интернет (на материале англоязычных электронных сообщений) : автореф. дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Е. А. Кротова ; Алтайская государственная педагогическая академия. – Барнаул, 2012. – 23 с.

96. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – М. : Высш. шк., 1986. – 396 с.

97. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка / А. В. Кунин. – Дубна : Феникс, 2005. – 488 с.

98. Лакофф Дж. Метафоры, которыми мы живём / Дж. Лакофф, М. Джонсон. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 256 с.

99. Ларин Б. А. О народной фразеологии / Б. А. Ларин // История русского языка и общее языкознание : [избр. работы] / [сост. Б. Л. Богородский, Н. А. Мещерский]. – М. : Просвещение, 1977. – С. 125–162.

100. Левицкий А. Э. Функциональные подходы к классификации единиц

современного английского языка / А. Э. Левицкий ; [монография]. – К. : КГЛУ, 1998. – 362 с.

101. Левицкий А. Э. Функциональный подход в современной лингвистике / А. Э. Левицкий // *Studia Linguistica*. – 2010. – Вип. 4. – С. 31–38.

102. Леонтьев А. А. Психология воздействия в массовой коммуникации / А. А. Леонтьев // *Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов* / [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 133–145.

103. Леонтьев А. Л. Психолингвистические особенности языка СМИ / А. Л. Леонтьев // *Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов* / [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект; Альма Матер, 2008. – С. 146–169.

104. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции / А. Н. Леонтьев // *Психология мотивации и эмоций : Хрестоматия*. – М. : АСТ : Астрель, 2009. – С. 47–65.

105. Лук'янець Г. Г. Колороніміка англomовного новинного інтернет-дискурсу: когнітивно-риторичний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец.10.02.04 “Германські мови” / Г. Г. Лук'янець; Київськ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2016. – 20 с.

106. Луман Н. Реальность массмедиа / Н. Луман. – М. : “Канон+” РООИ “Реабилитация”, – 2012. – 240 с.

107. Макаров М. Л. Основы теории дискурса / М. Л. Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.

108. Марковська А. В. Прагмалінгвістичні особливості фразеологізмів сучасної німецькомовної та україномовної преси: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / А. В. Марковська ; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського. – Одеса, 2011. – 20 с.

109. Маров В. Н. Культурно-исторический памятник или настольная книга? / В. Н. Маров // *Риторика. Поэтика*. – М : Лабиринт, 2000. – С. 190–218.

110. Матвеева А. В. Место радиодискурса в дискурсивном многообразии / А. В. Матвеева // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2014. – № 6 (335). – Вып. 88. – С. 64–66.

111. Матвеева А. В. Радиодискурс как вид институционального медиадискурса / А. В. Матвеева // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2015. – № 15 (370). – Вып. 96. – С. 58–63.

112. Материнська О. В. Меронімічні відношення в лексичній системі німецької та англійської мов / О. В. Материнська ; [монографія]. – Донецьк : Донбас, 2012. – 360 с.

113. Матиенко А. В. Использование элементов классической риторики в современных лингвистических изысканиях / А. В. Матиенко // Одеський лінгвістичний вісник. – 2014. – Вип. 3. – С. 170–176.

114. Мацько Л. І. Риторика / Л. І. Мацько, О. М. Мацько: навч. посіб. – 2-ге вид., стер. – К. : Вища шк., 2006. – 311 с.

115. Менеджеричкая Е. О. Когнитивно-дискурсивная парадигма в лингвистике и типология медиадискурса / Е. О. Менеджеричкая // Язык и дискурс средств массовой информации в XXI веке [под ред. М. Н. Володиной]. – М. : Академический проект, 2011. – С. 72–79.

116. Мізін К. І. Компаративна фразеологія / К. І. Мізін ; [монографія]. – Кременчук : ПП Щербатих, 2007. – 168 с.

117. Міщенко Т. В. Фразеологічні одиниці орієнтаційно-просторової семантики в сучасній англійській мові: лінгвокогнітивний аспект / Т. В. Міщенко // Одеський лінгвістичний вісник. – 2016. – Вип. 7. – С. 73–77.

118. Мокиенко В. М. Фразеология в современных средствах массовой информации / В. М. Мокиенко // XLV Международная филологическая научная конференция : Тезисы докладов. – СПб. : Филологический факультет СПбГУ, 2016. – С. 477–478.

119. Моргун Н. Л. Научный сетевой дискурс как тип текста : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский

язык” / Н. Л. Моргун ; Тюменский государственный университет. – Тюмень, 2002. – 20 с.

120. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К. : «Вища школа», 1984. – 247 с.

121. Мосейчук О. М. Системні та функціональні особливості англомовних однослівних ідіом (на матеріалі сучасного публіцистичного дискурсу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. М. Мосейчук ; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2009. – 20 с.

122. Нагорна О. О. Етнокультурні особливості семантики англійських фразеологізмів (на матеріалі британського варіанту англійської мови) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / О. О. Нагорна ; Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. – Одеса, 2008. – 23 с.

123. Негрич Н. Д. Фразеологічні одиниці англійської мови в індивідуально-авторській картині світу (на матеріалі ромінів Джаспера Ффорде) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Н. Д. Негрич ; Запорізьк. нац. ун-т. – Запоріжжя, 2015. – 20 с.

124. Общая риторика : Пер. с фр. [Ж. Дюбуа, Ф. Пир, А. Тринон и др.] ; под. ред. К. Авеличева. – М. : Прогресс, 1986 – 392 с.

125. Оломская Н. Н. К вопросу о жанровой классификации медиадискурса / Н. Н. Оломская // Научный диалог. Серия Филология. – 2013. – № 5 (17). – С. 250–259.

126. Онищенко Ю. А. Место фразеологических оборотов в языке прессы [Электронный ресурс] / Ю. А. Онищенко. – Режим доступа : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_namePDF/Nznuoaf_2009_11_56.pdf. – Назва з екрана.

127. Падучева Е. В. Дейктические компоненты в семантике глаголов движения / Е. В. Падучева // Логический анализ языка. Семантика начала и конца. – М. : Индрик, 2002. – С. 121–136.

128. Пашинська Л. М. Фразеологічні неологізми в сучасному українському мас-медійному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Л. М. Пашинська ; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – К., 2011. – 20 с.

129. Пешкова Ю. В. К вопросу о структурных особенностях новостных текстов качественной немецкоязычной прессы (на примере газет “Die Welt” и “Die Süddeutsche Zeitung”) / Ю. В. Пешкова // Вестник Пятигорского государственного лингвистического университета. – 2011. – № 3. – С. 120–123.

130. Подосинов А. В. Ex oriente lux! Ориентация по сторонам света в архаических культурах Евразии / А. В. Подосинов. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 718 с.

131. Пономаренко Л. Г. Медіа-реальність: віртуальність чи гіперреальність? [Електронний ресурс] / Л. Г. Пономаренко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Dtr_gn/2010_1-2/files/GN110_25.pdf. – Назва з екрана.

132. Попова М. А. Новые формы языковой стереотипии в современных печатных СМИ [Электронный ресурс] / М. А. Попова. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/novye-formy-yazykovoy-stereotipii-v-sovremennyh-rechatnyh-smi>. – Название с экрана.

133. Пособчук О. О. Структурні особливості прийменникових еквівалентів слова в українській, німецькій та іспанській мовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / О. О. Пособчук ; Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка. – К., 2016. – 20 с.

134. Потапенко С. І. Структура англомовних статей в аспекті періодичності публікації часописів новин / С. І. Потапенко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2006. – № 27. –

С. 60–65.

135. Потапенко С. І. Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти / С. І. Потапенко ; [монографія]. – Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. – 391 с.

136. Потапенко С. И. Интегративная функция инаугурационных обращений Барака Обамы и Виктора Ющенко : лингвориторический аспект / С. И. Потапенко // Функциональная лингвистика. – Симферополь, 2010. – № 1, Т. 2. – С. 172–174.

137. Потапенко С. І. Вербальні ефекти публічного виступу: когнітивно-риторичний ракурс (на матеріалі інавгураційних звернень Барака Обами і Віктора Януковича) / С. І. Потапенко // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 2011. – Том 14, № 1. – С. 102–108.

138. Потапенко С. І. Когнітивна риторика ефекту: в пошуках методу (на матеріалі інавгураційних звернень американських президентів Дж. Ф. Кеннеді і Дж. В. Буша) / С. І. Потапенко // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія. – 2012. – Том 15, № 2. – С. 131–140.

139. Потапенко С. И. Когнитивная риторика потребностей: стратегии построения англоязычных текстов новостей / С. И. Потапенко // Одеський лінгвістичний вісник. – 2013. – Вип. 2. – С. 126–137.

140. Потапенко С. И. “We bear witness to the enduring strength of our Constitution”: когнитивно-риторический анализ инаугурационного обращения президента Обамы 2013 года / С. И. Потапенко // Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты. – 2013. – №18. – С. 144–149.

141. Потенко Л. О. Емотивний компонент значення фразеологічних дериватів німецької мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Л. О. Потенко ; Херсонський державний університет. – Херсон, 2012. – 20 с.

142. Потятинник Б. В. Медіа : Ключі до розуміння / Б. В. Потятинник. – Львів : ПАІС, 2004. – 312 с.
143. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефлбук, К. : Ваклер, 2001. – 656 с.
144. Рахилина Е. В. Грамматика конструкций : теории, сторонники, близкие идеи / Е. В. Рахилина, Ю. Л. Кузнецова // Лингвистика конструкций. – М. : Изд. центр Азбуковник, 2010. – С. 18–79.
145. Распопов И. К. Дискурсивный анализ структуры новостных сообщений / И. К. Распопов / Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 48. – Т. 1. – С. 118–122.
146. Репех Н. В. Лінгвальне втілення семантики *початку* і *кінця* в англомовному журнальному дискурсі: когнітивно-риторичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” / Наталія Валеріївна Репех ; Київський національний лінгвістичний ун-т. – К., 2012. – 243 с.
147. Рогожкин О. В. PATHOS, LOGOS, ETHOS у політичній сфері спілкування / О. В. Рогожкин // Лінгвістичні студії. – 2009. – Вип. 19. – С. 216–220.
148. Рождественский Ю. В. Теория риторики / Ю. В. Рождественский. – М. : Добросвет, 1997. – 597 с.
149. Сагач Г. Риторика / Г. Сагач. – К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. – 568 с.
150. Саркисян О. Н. Некоторые особенности массмедийного дискурса [Электронный ресурс] / О. Н. Саркисян. – Режим доступа : http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2011/II/uch_2011_II_00024.pdf. – Название с экрана.
151. Саркисян О. Н. Гендерные особенности языковой репрезентации комического (на материале американских развлекательных ток-шоу “The daily show with Jon Stewart” и “Chelsea Lately”) : автореф дисс. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / О. Н. Саркисян ; Пятигорский государственный лингвистический университет. – Пятигорск,

2014. – 34 с.

152. Свиридюк Т. В. Ідіоматика англомовного публічного виступу в епоху глобалізації: лінгвориторичний аспект (на матеріалі промов британських прем'єр-міністрів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Т. В. Свиридюк ; Донецький національний університет. – Донецьк, 2011. – 20 с.

153. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) / О. О. Селіванова ; [монографія]. – Черкаси : Брама, 2004. – 276 с.

154. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации / Е. А. Селиванова. – К. : Брама, 2004. – 336 с.

155. Селиванова Е. А. Синергетика дискурса фразем и паремий / Е. А. Селиванова // Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке ; [монографічне видання]. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – С. 211–218.

156. Селиванова Е. А. Новые подходы к изучению фразеологии в парадигмальном пространстве современной лингвистики / Е. А. Селиванова // Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке ; [монографічне видання]. – Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. – С. 169–184.

157. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.01.08 / К. С. Серажим ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики. – К., 2003. – 32 с.

158. Силантьев И. В. Газета и роман: риторика дискурсных смешений / И. В. Силантьев. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – 224 с.

159. Скрипнік І. Ю. Соматичні фразеологічні одиниці із значенням інтерперсональних відносин: структурно-семантичні та функціональні характеристики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук :

спец. 10.02.04 “Германські мови” / І. Ю. Скрипнік ; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2009. – 20 с.

160. Смирницкий А. И. Лексикология английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1956. – 260 с.

161. Стернин И. А. Риторика / И. А. Стернин. – Воронеж : Издательство "Кварта", 2002. – 121 с.

162. Сыров И. А. Функционально-семантическая классификация заглавий и их роль в организации текста / И. А. Сыров // Филологические науки. – 2002. – № 3. – С. 59–68.

163. Сычёва Е. В. Интерференция художественного и публицистического дискурса (на материале путевых очерков В. Пескова) / Е. В. Сычёва // Вестник Пятигорского государственного лингвистического университета. – 2012. – № 3. – С. 118–176.

164. Талавіра Н. М. Функції прийменникових безартиклевих зворотів у композиції інформаційно-аналітичних статей англійських журналів / Н. М. Талавіра // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія Германська філологія. – 2014. – Вип. 692–693. – С. 256–259.

165. Талавіра Н. М. Безартиклеві прийменникові звороти сучасної англійської мови: когнітивно-дискурсивний аспект : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Наталія Михайлівна Талавіра ; Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. – Ніжин, 2015. – 255 с.

166. Тертычный А. А. Жанры периодической печати / А. А. Тертычный ; [учеб. пособие]. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 162 с.

167. Телия В. Н. Метафора как модель смыслопроизводства и её экспрессивно-оценочная функция / В. Н. Телия // Метафора в языке и тексте. – М. : Наука, 1988. – С. 26–52.

168. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 288 с.

169. Титаренко М. Макротекст і модифікації риторичного канону / М. Титаренко // Вісник Львівського університету. – 2009. – Вип. 32. – С. 53–63.
170. Трофімова О. В. Фразеологічна репрезентація негативних емоцій в англійській та українській національних картинах світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / О. В. Трофімова ; Донецький національний університет. – Донецьк, 2011. – 20 с.
171. Тураева З. Я. Лингвистика текста. (Текст: структура и семантика) / З. Я. Тураева. – М. : Просвещение, 1986. – 127 с.
172. Ужченко В. Д. Історико-лінгвістичний аспект формування української фразеології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / В. Д. Ужченко ; Дніпропетровський державний університет. – Дніпропетровськ, 1994. – 34 с.
173. Ушаков А. А. Интернет-дискурс как особый тип речи [Электронный ресурс] / А. А. Ушаков. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/internet-diskurs-kak-osobyu-tip-rechi-resentsirovana>. – Название с экрана.
174. Хазагеров Г. Г. Политическая риторика / Г. Г. Хазагеров. – М. : Николло-Медиа, 2002. – 313 с.
175. Хазагеров Г. Г. Риторика / Г. Г. Хазагеров, И.Б. Лобанов. – Ростов н/Дону : Феникс, 2004. – 384 с.
176. Харитончик З. А. Лексикология английского языка / З. А. Харитончик. – Минск : Вышэйшая школа, 1992. – 229 с.
177. Харчук О. В. Фразеологічні одиниці з кінесичним компонентом у сучасній німецькій мові: семантико-структурний аспект : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спкц. 10.02.04 “Германські мови” / О. В. Харчук ; Київск.нац. лінг. ун-т. – К., 2006. – 196 с.
178. Цицерон М. Т. Три трактата об ораторском искусстве / М. Т. Цицерон [под ред. М. Л. Гаспарова]. – М. : Ладомир, 1994. – 471 с.
179. Черданцева Т. З. Метафора и символ во фразеологических единицах / Т. З. Черданцева // Метафора в языке и тексте. – М. : Наука, 1988. – С. 78–92.

180. Чибисова Н. Г. Риторика / Н. Г. Чибисова, О. И. Тарасова. – Харьков, 2003. – 304 с.

181. Шаймиев В. А. Поведение автора в тексте сквозь призму метадискурсивных высказываний (на материале лингвистических произведений) / Л. А. Сергеева, Г. Г. Хисамова, В. А. Шаймиев, Е. А. Яковлева // Антропосфера дискурса. – Уфа, 2007. – С. 5–64.

182. Шанский Н. М. Современный русский язык / Н. М. Шанский. – М. : Просвещение, 1981. – 191 с.

183. Шевелюк В. А. Контрастивна семантика фразеологічних одиниць із соматичним компонентом: лінгвокультурологічний підхід (на матеріалі іспанської та української мов) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.17 “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” / В. А. Шевелюк ; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – К., 2010. – 20 с.

184. Шевлякова Ю. О. Особливості дискурсу Інтернет-ЗМІ (на матеріалі англомовних он-лайн журналів для підлітків) / Ю. О. Шевлякова // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія Філологічна. – 2013. – Вип. 38. – С. 239–242.

185. Шильникова О. Г. Хронотоп “толстого журнала” : типологическая идентификация, конструктивные и качественные параметры, формы репрезентации / О. Г. Шильникова // Вестник ВолГУ. – 2010. – Сер. 9. – Вып. 9. – С. 50–61.

186. Ширяева О. В. Лингвориторическая модель анализа медиатекстов / О. В. Ширяева // Лингвориторическая парадигма: теоретические и практические аспекты : [межвуз. сб. науч. тр.] / [под. ред. проф. А. А. Ворожбитовой]. – Сочи : РИЦ ФГБОУ ВПО «СГУ», 2012. – Вып. 17. – С. 187–191.

187. Шиффман Х. Ощущение и восприятие / Х. Шиффман ; [пер. с англ.]. – СПб. : Питер, 2003. – 928 с.

188. Baumlin J. S. *Ēthos* / J. S. Baumlin // *Encyclopedia of Rhetoric* / [ed. by Th. O. Sloane]. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – P. 278–292.

189. Bell A. *The Language of News Media* / A. Bell. – Oxford , Cambridge : Blackwell. – 1994. – 296 p.
190. Booth W. C. *The Rhetoric of Rhetoric. The Quest for Effective Communication* / W. C. Booth. – Blackwell : Blackwell Publishing, 2004. – 208 p.
191. Burke M. *Discourse Implicature, Quintilian and the Lucidity Principle: Rhetorical Phenomena in Pragmatics* / M. Burke // *Topics in Linguistics*. – Berlin , N. Y. : Mouton de Gruyter, 2016. – Vol. 17, № 1. – P. 1–16.
192. Cacciari C. *The place of idioms in a literal and metaphorical world* / C. Cacciari // *Idioms : Processing, Structure, and Interpretation* / [ed. by C. Cacciari and P. Tabossi]. – Hillsdale ; New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates. – 1993. – P. 27–56.
193. Cacciari C. *Imaging idiomatic expressions: literal or figurative meanings?* / C. Cacciari, S. Glucksberg // *Idioms: Structural and Psychological Perspectives*. – Hillsdale ; New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates. – 1995. – P. 43–56.
194. Cienki A. *Some properties and groupings of image schemas* / A. Cienki // *Lexical and Syntactic Constructions and the Construction of Meaning*. – Amsterdam : John Benjamins, 1997. – P. 3–15.
195. Clausner T. C. *Domains and image schemas* / T. C. Clausner, W. Croft // *Cognitive Linguistics*. – 1999. – Vol. 10, № 1. – P. 1–31.
196. Cotter C. *News Talk : Investigating the Language of Journalism* / Colleen Cotter. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – 280 p.
197. Croft W. *Radical Construction Grammar. Syntactic Theory in Typological Perspective* / W. Croft. – N. Y. : Oxford University Press, 2001. – 416 p.
198. Croft W. *Typology and Universals* / W. Croft. – 2nd ed.– Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 341 p.
199. Dąbrowska E. *Language, Mind and Brain* / E. Dąbrowska. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. – 262 p.
200. Dancygier B. *Figurative Language* / B. Dancygier, E. Sweetser. – Cambridge : Cambridge University Press, 2014. – 242 p.

201. Dewell R. B. Dynamic patterns of containment / R. B. Dewell // From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics. – Berlin , N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 369–393.
202. Dijk van T. A. Discourse analysis: its development and application to the structure of news / T. A. van Dijk // Journal of Communication. – 1983. – Vol. 33, № 2. – P. 20–42.
203. Dijk van T. A. Structures of news in the press / T. A. van Dijk // Discourse and Communication. – B. : De Gruyter, 1985 – P. 69–93.
204. Dijk van T. A. News schemata / T. A. van Dijk // Studying Writing. Linguistic Approaches. – Beverly Hills : Sage, 1986. – P. 155–186.
205. Dirven R. Looking back at 30 years of Cognitive Linguistics / R. Dirven, F. J. Ruiz de Mendoza Ibáñez // Cognitive Linguistics in Action. From Theory to Application and Back. – Berlin , N. Y. : Mouton de Gruyter. – 2010. – P. 13–70.
206. Dodge E. Image schemas : From linguistic analysis to neural grounding / E. Dodge, G. Lakoff // From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics. – Berlin ; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 57–91.
207. Drozdowicz A. The image-schematic profile of the English preposition *in* / A. Drozdowicz // Acta Universitatis Nicolai Copernici. – English Studies X. – Humanities and Social Sciences. – Torun, 2001. – Vol. 345. – P. 17–37.
208. Dunn J. How linguistic structure influences and helps to predict metaphoric meaning / J. Dunn // Cognitive Linguistics. – 2013. – № 24 (1). – P. 33–66.
209. Eemeren F. H. van The speech acts of arguing and convincing in externalized discussions / F. H. van Eemeren, R. Grootendorst // Journal of Pragmatics. – 1982. – № 6. – P. 1–24.
210. Eemeren F. H. van A Systematic Theory of Argumentation. The pragma-dialectical approach / F. H. van Eemeren, R. Grootendorst. – N. Y. : Oxford University Press, 2004. – 216 p.

211. Eisenhart C. Discourse analysis and rhetorical studies / C. Eisenhart, B. Johnstone // *Rhetoric in detail: discourse analysis of talk and text*. – Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2008. – P. 3–21.
212. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction / V. Evans, M. Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 851 p.
213. Fairclough N. Media Discourse / N. Fairclough. – L. : Arnold Publishers, 1995. – 224 p.
214. Felices-Lago A. The implementation of the axiological parameter in a verbal subontology for natural language processing / A. Felices-Lago, E. Cortés-de-los-Ríos // *Evaluation in Context*. – Philadelphia ; Amsterdam : John Benjamins, 2014. – P. 117–136.
215. Fillmore Ch. J. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: the case of let alone / Ch. J. Fillmore, P. Kay, M.C. O'Connor // *Language*. – 1988. – Vol. 64, № 3. – P. 501–538.
216. Foss K. A. Rhetorical theory / K. A. Foss // *Encyclopedia of Communication Theory*. – Los Angeles : SAGE Publications, 2009. – P. 853–857.
217. Gärdenfors P. Cognitive semantics and image schemas with embodied forces [Электронный ресурс] / P. Gärdenfors. – Режим доступа : http://oddelki.ff.uni-mb.si/filozofija/files/Festschrift/Dunjas_festschrift/gardenfors.pdf. – Назва з екрана.
218. Gibbs R.W., Jr. Why idioms are not dead metaphors / R. W. Gibbs, Jr. // *Idioms: Processing, Structure, and Interpretation* / [ed. by C. Cacciari and P. Tabossi]. – Hillsdale, New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1993. – P. 57–77.
219. Gibbs R.W., Jr. Metaphor in idiom comprehension / R.W. Gibbs, Jr., J. M. Bogdanovich, J. R. Sykes, D. J. Barr // *Journal of Memory and Language*. – 1997. – Vol. 37, № 2. – P. 141–154.
220. Gibbs R. W., Jr. Metaphor is grounded in embodied experience / R. W. Gibbs, Jr., P. L. Costa Lima, E. Francozo // *Journal of Pragmatics*. – 2004. – № 36. – P. 1189–1210.

221. Gibbs, R. W., Jr. The cognitive psychological reality of image-schemas and their transformations / R. W. Gibbs, Jr., H. L. Colston // *Cognitive Linguistics: Basic Readings*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2006. – P. 239–268.

222. Glucksberg S. Idiom Meanings and Allusional Content / S. Glucksberg // *Idioms: processing, structure, and interpretation* / [ed. by C. Cacciari and P. Tabossi]. – Hillsdale ; New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1993. – P. 3–26.

223. Goldberg A. E. *Constructions: a construction grammar approach to argument structure* / A. E. Goldberg. – Chicago ; L. : The University of Chicago Press, 1995. – 265 p.

224. Goldberg A. E. *Constructions at work. The nature of generalization in language* / A. E. Goldberg. – N. Y. : Oxford University Press, 2006. – 280 p.

225. Goldberg A. E. Corpus evidence of the viability of statistical preemption / A. E. Goldberg // *Cognitive Linguistics*. – 2011. – Vol. 22, №1. – P. 131–153.

226. Grady J. E. Image schemas and perception : Refining a definition / J. E. Grady // *From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 35–55.

227. Hampe B. When *down* is not bad, and *up* is not good enough : A usage-based assessment of the plus-minus parameter in image-schema theory / B. Hampe // *Cognitive Linguistics*. – 2005. – Vol. 16, № 1. – P. 115–146.

228. Hampe B. Image schemas in *Cognitive Linguistics : Introduction* / B. Hampe // *From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 1–12.

229. Hampe B. Discovering constructions by means of collocation analysis : The English denominal construction / B. Hampe // *Cognitive Linguistics*. – 2011. – Vol. 22, № 2. – P. 211–245.

230. Hedblom M. M. Image Schemas as Families of Theories [Электронный ресурс] / M. M. Hedblom, O. Kutz, F. Neuhaus. – Режим доступа : https://www.inf.unibz.it/~okutz/resources/C3GI-15-Image_Schemas.pdf. – Назва з екрана.

231. Hoffmann T. *Variation, change, and constructions in English* /

T. Hoffmann, G. Trousdale // *Cognitive Linguistics*. – 2011. – Vol. 22, № 1. – P. 1–23.

232. Johnson M. *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason* / M. Johnson. – Chicago ; L. : The Univ. of Chicago Press, 1987. – 233 p.

233. Johnson M. The philosophical significance of image schemas / M. Johnson // *From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 15–33.

234. King Ph. *Surrounded by Bitterness: Image-schemas and Metaphors for Conceptualising Distress in Classical Hebrew*. – Oregon : Wipf & Stock Publishers, 2013. – 444 p.

235. Kövecses Z. *Metaphor : A Practical Introduction* : 2nd ed. / Z. Kövecses. – Oxford : Oxford University Press, 2010. – 375 p.

236. Kreyer R. *The nature of Rules, Regularities and Units in Language. A Network Model of the Language System and of Language Use* / R. Kreyer. – Berlin ; Boston : Mouton de Gruyter, 2014. – 292 p.

237. Kwiatkowska A. From the editor / A. Kwiatkowska // *Texts and Minds : Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. – Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 2012. – P. 7–10.

238. Lakoff G. *The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System* / G. Lakoff, M. Johnson // *Cognitive Science*. – 1980. – № 4. – P. 195–208.

239. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about Mind* / G. Lakoff. – Chicago : The University of Chicago Press, 1987. – 614 p.

240. Lakoff G. *Experientialist Philosophy* [Электронный ресурс] / G. Lakoff, M. Johnson. – Режим доступа : <https://georgelakoff.files.wordpress.com/2011/04/experientialist-philosophy-lakoff-and-johnson-1992.pdf>. – Назва з екрана.

241. Lakoff G. *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought* / G. Lakoff, M. Johnson. – N. Y. : Basic Books, 1999. – 624 p.

242. Lanham R. A. *A Handlist of Rhetorical Terms* / R. A. Lanham. – Berkeley ; Los Angeles ; California : University of California Press, 1991. – 205 p.
243. Lauer J. M. *Invention in Rhetoric and Composition* / J. M. Lauer. – West Lafayette : Parlor Press and The WAC Clearinghouse, 2004. – 257 p.
244. Leith S. *You Talkin' to me? Rhetoric from Aristotle to Obama* / S. Leith. – L. : Profile Books, 2011. – 296 p.
245. Lemmens M. *Metaphor, image schema and grammaticalisation: a cognitive lexical-semantic study* [Электронный ресурс] / M. Lemmens. – Режим доступа : <http://perso.univ-lille3.fr/~mlemmens/abstracts/abstrengposdiachr.pdf>. – Назва з екрана.
246. Lotman M. *Rhetoric: Semiotic Approaches* / M. Lotman // *Concise Encyclopedia of Pragmatics*. – Oxford : Elsevier, 2009. – P. 867–874.
247. Malmkjær K. *Rhetoric* / K. Malmkjær // *The Linguistics Encyclopedia*. – L., N. Y. : Routledge, 1995. – P. 510–515.
248. Mandler J. M. *How to build a baby : II. Conceptual primitives* / J. M. Mandler // *Psychological Review*. – 1992. – Vol. 99, № 4. – P. 587–604.
249. Mandler J. M. *Image-schemas and the transition to verbal thought* / J. M. Mandler // *From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 165–195.
250. Mandler J. M. *On defining image-schemas* [Электронный ресурс] / J. M. Mandler, C. P. Cánovas // *Language and Cognition*. – 2014. – P. 1–23.
251. Maslow A. *Motivation and Personality*. – N. Y., etc. : Harper & Row Publishers, 1970. – 368 p.
252. Mendoza Ibáñez de F. J. *Ruiz Entrenching Inferences in Implicational and Illocutionary Constructions* [Электронный ресурс] / F. J. Ruiz de Mendoza Ibáñez. – Режим доступа : <http://thescipub.com/PDF/jssp.2015.258.274.pdf>. – Назва з екрана.
253. Mulder de W. *Force dynamics* / W. de Mulder // *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics*. – N.Y. : Oxford University Press, 2007. – P. 294–317.
254. Nunberg G. *Idioms* / G. Nunberg, I. A. Sag, T. Wasow // *Language*,

1994. – Vol. 70, №3. – P. 491–538.

255. Oakley T.V. The human rhetorical potential / Oakley T.V. // *Written Communication*. – 1999. – Vol. 16, №1. – P. 92–128.

256. Oakley T. Force-dynamic dimensions of rhetorical effect / T. Oakley // *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 444–473.

257. Oakley T. Image schemas / T. Oakley // *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* / ed. D. Geeraerts, H. Cuyckens. – Oxford : Oxford University Press, 2007. – P. 214–235.

258. Peña Cervel S. The prepositions *in* and *out* and the trajector-landmark distinction / S. Peña Cervel // *RESLA*. – 1998. – №13. – P. 261–271.

259. Peña Cervel M.S. Subsidiarity relationships between image-schemas : An approach to the force schema / M.S. Peña Cervel // *Journal of English Studies*. – 1999. – Vol. 1. – P. 187–207.

260. Pentilä E. A prototype-based taxonomy of idiomatic expressions / E. Pentilä // *Cognitive linguistics in action: from theory to application and back* / [ed. by E. Tabakowska, M. Choiński, Ł. Wiraszka]. – Berlin ; N. Y. : W. de Gruyter, 2010. – № 14. – P. 145–162.

261. Perelman Ch. *The New Rhetoric. A Treatise on Argumentation* / Ch. Perelman, L. Olbrechts-Tyteca ; translated by John Wilkinson and Purcell Weaver. – Notre Dame : University of Notre Dame Press, 1969. – 566 p.

262. Potapenko S. Image schematic structure of news discourse: The role of ENABLEMENT and DISABLEMENT / S. Potapenko // *10th International Cognitive Linguistics conference : Book of Abstracts – general sessions*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2007. – P. 294–205.

263. Potapenko S. Modesty Idea in American Presidential Inaugurals: Explicit and Implicit Means of Expression / S. Potapenko, M. Sereda // *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія Філологічні науки*. – 2015. – Кн. 3. – С. 132–136.

264. Rohrer T. Image Schemata in the Brain / T. Rohrer // *From Perception*

to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics. – Berlin ; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 165–196.

265. Rostila J. Storage as a way to grammaticalization [Электронный ресурс] / J. Rostila. – Режим доступа : <http://www.blogs.uni-osnabrueck.de/constructions/files/2014/06/2006-Rostila-3070-6090-1-PB.pdf>. – Назва з екрана.

266. Sanford D. Metaphor and phonological reduction in English idiomatic expressions / D. Sanford // *Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : W. de Gruyter, 2008. – № 19–4. – P. 585–603.

267. Santibáñez F. The object image-schema and other dependent schemas / F. Santibáñez // *Atlantis*. – 2002. – Vol. XXIV, №2. – P. 183–201.

268. Seidl J. English idioms / J. Seidl, W. McMordie. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 267 p.

269. Shoemaker P. J. Journalists as gatekeepers / P.J. Shoemaker, P. Vos Tim, S. D. Reese // *The Handbook of Journalism Studies* / [ed. by K. Wahl-Jorgensen and Th. Hanitzsch]. – N. Y. ; L. : Routledge, 2009. – P. 73–87.

270. Strugielska A. Image schemas and the prepositions of inclusion / A. Strugielska // *Acta Universitatis Nicolai Copernici. English studies XI. Humanities and Social Sciences*. – 2001. – Vol. 352. – Torun, 2001. – P. 33–39.

271. Strugielski P.F.S. Where do we stand on the meanings of stand? Image-schematic constraints on semiological changes // *Acta Universitatis Nicolai Copernici*. – Torun, 2001. – English Studies X. – Humanities and Social Sciences. – Vol. 345. – P. 53–110.

272. Tabakowska E. Rhetoric: “the most valuable gift of gods” or “the art of deception”? / E. Tabakowska // *Texts and Minds: Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. – Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 2012. – P. 273–286.

273. Tabossi P. The activation of idiomatic meaning in spoken language comprehension / P. Tabossi, F. Zardon // *Idioms: processing, structure, and interpretation* / [ed. by C. Cacciari and P. Tabossi]. – Hillsdale ; New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1993. – P. 145–162.

274. Talmy L. Force Dynamics in Language and Cognition // *Concept*

Structuring Systems / L. Talmy. – Cambridge (Mass.) : The MIT Press, 2000. – Vol. 1. – P. 409–470.

275. Talmy L. Relating language to other cognitive systems: an overview / L. Talmy // *Cognitive Semantics*. – 2015. – Vol. 1, №1. – P. 1–44.

276. Taylor J. R. The middle construction as a prototype category [Электронный ресурс] / J. R. Taylor, K. Yoshimura. – Режим доступа : <https://independent.academia.edu/JohnRTaylor>. – Назва з екрана.

277. Tompkins P. Embodied Schema : The basis of embodied cognition [Электронный ресурс] / P. Tompkins, J. Lawley. – Режим доступа : <http://www.cleanlanguage.co.uk/articles/articles/245/0/Embodied-Schema-The-basis-of-Embodied-Cognition/Page0.html>. – Назва з екрана.

278. Tseng M.-Y. Exploring image schemas as a critical concept : Toward a critical-cognitive linguistic account of image-schematic interactions / M.-Y. Tseng // *Journal of Literary Semantics*. – 2008. – Vol. 36, № 2. – P. 135–157.

279. Turner M. Reading Minds. The Study of English in the Age of Cognitive Science / M. Turner. – Princeton (N.J.) : Princeton Univ. Press, 1991. – 298 p.

280. Ungerer F. An Introduction to Cognitive Linguistics / F. Ungerer, H.-J. Schmid. – Harlow : Pearson Education Limited, 2006. – 384 p.

281. Vega-Moreno R. E. Relevance theory and the construction of idiom meaning [Электронный ресурс] / R. E. Vega-Moreno. – Режим доступа : <https://www.ucl.ac.uk/pals/research/linguistics/publications/wpl/03papers/rosa>. – Назва з екрана.

282. Vorozhbitova A. A. Lingual rhetoric paradigm as integrative research prism in philological science / A. A. Vorozhbitova // *European Researcher*. – 2010. – № 2. – P. 183–190.

283. Watson W. Invention / W. Watson // *Encyclopedia of Rhetoric* / [ed. by Th. O. Sloane]. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – P. 406–421.

284. Wulff S. Words and Idioms [Электронный ресурс] / S. Wulff. – Режим доступа : [http://www.lingtechcomm.unt.edu/~swulff/research/Wulff%20\(to](http://www.lingtechcomm.unt.edu/~swulff/research/Wulff%20(to)

%20appear).pdf. – Назва з екрана.

285. Zlatev J. What's in a schema? Bodily mimesis and the grounding of language / J. Zlatev // *From Perception to Meaning : Image Schemas in Cognitive Linguistics*. – Berlin ; N. Y. : Mouton de Gruyter, 2005. – P. 313–341.

СПИСОК СЛОВНИКІВ І ДОВІДНИКІВ

286. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энциклопедия, 1966. – 608 с.

287. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов. Изд. 5-е, испр., доп. / Т. В. Жеребило. – Назрань : ООО «Пилигрим», 2010. – 486 с.

288. Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь. Изд. 3-е, испр., доп. / А. В. Кунин. – М. : Сов. энциклопедия, 1967. – 1264 с.

289. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1985. – 399 с.

290. BibleStudyTools.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.biblestudytools.com/dictionary>. – Назва з екрана.

291. Cowie A. P. Oxford Dictionary of English Idioms / A. P. Cowie, R. Mackin, I. R. McCaig. – Oxford : Oxford University Press, 1993. – 685 p.

292. Dictionary.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.reference.com/>. – Назва з екрана.

293. Encyclopedia Britannica [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.britannica.com>. – Назва з екрана.

294. Encyclopedia of Rhetoric [ed. by Th. O. Sloane]. – Oxford : Oxford University Press, 2006. – 837 p.

295. Longman Exams Dictionary. – Harlow : Longman, 2007. – 1833 p.

296. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.merriam-webster.com/dictionary/time>. – Назва з екрана.

297. Oxford Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com/>. – Назва з екрана.

298. The Phrase Finder [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.phrases.org.uk/index.html>. – Назва з екрана.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Newsweek 16.03.2009
2. Newsweek 27.04.2009
3. Newsweek 11/18.05.2009
4. Newsweek 01.06.2009
5. Newsweek 15.06.2009
6. Newsweek 12.07.2009
7. Newsweek 15.07.2009
8. Newsweek 27.07.2009
9. Newsweek 24/31.08.2009
10. Newsweek 07.12.2009
11. Newsweek 18.01.2010
12. Newsweek 07.06.2010
13. Newsweek 07.07.2010
14. Newsweek 19.07.2010
15. Newsweek 20.09.2010
16. Newsweek 27.09.2010
17. Newsweek 29.11.1010
18. Newsweek 18.12.2010
19. Newsweek 28.02.2011
20. Newsweek 07.03.2011
21. Newsweek 11.04.2011
22. Newsweek 02.05.2011
23. Newsweek 09.05.2011
24. Newsweek 18.07.2011
25. Newsweek 05.09.2011

26. Newsweek 07.10.2011
27. www.newsweek.com, 19.01.2008
28. www.newsweek.com, 14.05.2008
29. www.newsweek.com, 09.01.2009
30. www.newsweek.com, 06.03.2009
31. www.newsweek.com, 02.07.2009
32. www.newsweek.com, 20.08.2009
33. www.newsweek.com, 28.08.2009
34. www.newsweek.com, 11.09.2009
35. www.newsweek.com, 29.10.2009
36. www.newsweek.com, 14.11.2011
37. www.newsweek.com, 05.03.2012
38. www.newsweek.com, 19.03.2013
39. www.newsweek.com, 15.06.2014
40. www.newsweek.com, 26.06.2014
41. www.newsweek.com, 01.08.2014
42. www.newsweek.com, 04.09.2014
43. www.newsweek.com, 26.09.2014
44. www.newsweek.com, 29.10.2014
45. www.newsweek.com, 15.01.2015
46. www.newsweek.com, 13.02.2015
47. www.newsweek.com, 01.04.2015
48. www.newsweek.com, 02.04.2015
49. www.newsweek.com, 24.04.2015
50. www.newsweek.com, 23.07.2015
51. www.newsweek.com, 20.08.2015
52. www.newsweek.com, 02.09.2015
53. www.newsweek.com, 19.09.2015
54. www.newsweek.com, 26.11.2015
55. www.newsweek.com, 17.12.2015

56. www.newsweek.com, 11.02.2016
57. www.newsweek.com, 04.02.2016
58. www.newsweek.com, 19.02.2016
59. www.newsweek.com, 27.03.2016
60. www.newsweek.com, 24.03.2016
61. www.newsweek.com, 19.05.2016
62. www.newsweek.com, 23.05.2016
63. www.newsweek.com, 24.05.2016
64. www.newsweek.com, 04.06.2016
65. www.newsweek.com, 08.06.2016
66. www.newsweek.com, 14.06.2016
67. www.newsweek.com, 23.06.2016
68. www.newsweek.com, 04.07.2016
69. www.newsweek.com, 11.07.2016
70. www.newsweek.com, 17.07.2016
71. www.newsweek.com, 31.07.2016
72. www.newsweek.com, 08.11.2016

ДОДАТКИ

Текст для аналізу**In the Name of the Father**

History might have cast Saif as a hero had he not chosen the tyrant's path.

By Eliza Griswold

The fate of Muammar Gaddafi's son wasn't inevitable. There was a choice and a decidedly better one. In February, as the Arab Spring unfolded, he dispatched an op-ed to several American newspapers, expressing a willingness to move toward a more open Libya. Every paper rejected it. But if that lost piece had been published, perhaps the dictator's son, Saif al-Islam, would have found a place among the rebels. After all, other Gaddafi loyalists, such as the minister of justice, and Mahmoud Jibril, chairman of the National Economic Development Board, switched sides to pursue what Saif said he wanted: a Libyan constitution.

"Saif was the best hope the Libyan government had," says Sarah Leah Whitson, a Libya researcher for Human Rights Watch. "But when push came to shove, he abandoned even his pretend principles and chose to stand by his father to retain power, no matter how brutal and ruthless the cost."

Perhaps the decision wasn't surprising, given Saif's upbringing and temperament; in some ways, the road had already been chosen. Like his other six siblings, Saif, 39, was a puppet of his father, who ruled his family like he ruled Libya's tribes: playing one against the other. The Gaddafi children, for their part, carved up the country's wealth.

Muhammad, the oldest son, controlled telecommunications. Hardliner Mutassim served as national-security adviser until he lost his father's favor and was shipped to Egypt. Saadi, perhaps the best-known brother, captained the national soccer team. Aptly named Hannibal earned infamy for beating his model wife to a pulp in a suite at the posh Claridge's hotel in London. His sister, Aisha, served as a lawyer not only for Hannibal but also for Saddam Hussein, a family friend. The two youngest brothers, Khamis and Saif al-Arab, got lost in the shadows of their older siblings.

Of them all, it was Saif al-Islam, the self-styled artist, who enjoyed life outside Libya the most. His father used him as a slick ambassador to the West. And Saif loved this role, which allowed him to travel abroad and hang out with his Israeli girlfriend.

When Jessica Stern, a Harvard University professor, traveled to Libya last year as a guest of the Gaddafi Foundation to observe Saif's pet project of deradicalizing jihadis, she noticed a Hip Hotels guidebook on a coffee table at Saif's villa. "I felt strongly that we were being manipulated to see him as the last hope for Libya," Stern recalls, "even as I also wondered whether he might be just that."

A cosseted son of a billionaire father intent on ensuring the empire's future, Saif might seem the Libyan version of James Murdoch, Rupert's 38-year-old son. But whereas Murdoch the Younger still has a shot at redemption (phone hacking after all isn't a crime against humanity), Saif is in more dire straits. On Feb. 21, he told horrified Libyans that "rivers of blood"—their blood—would soon run in the streets. In spring, the International Criminal Court issued an arrest warrant "for his alleged criminal responsibility for the commission of murder and persecution of civilians as crimes against humanity." Gone are the days in which he partied with Nathaniel Rothschild, dabbled in falconry with Arab princelings, and frolicked on the lawn with his Bengali tiger cub—a live version of his stuffed favorite tigers, Fredo and Barney, which he kept in his villa. And to the parade of policy wonks, businessmen, and journalists who'd lately trooped through Tripoli to see the "new Libya," Saif's enthusiastic embrace of his father's destructive mission is mystifying. How, in a matter of months, did Saif devolve from ardent democracy promoter to religious conservative?

When I met him last year at the Rixos hotel in Tripoli, Saif wore George Clooney stubble and a debonair air that vanished when he found himself off a practiced point. He seemed more confused than crazy when pushed on reform specifics or on why, despite talk about human rights, no one had been tried for a massacre at the Abu Salim prison. On TV last week, Saif looked less like a hedge

funder and more like a fist-pumping militant in fatigues, as he brandished an AK-47 and taunted his fellow citizens as “rats.”

Geoffrey Robertson, a prominent U.K. based human-rights lawyer, who faced off with Saif during a 2002 libel case in London, wasn't surprised by the transformation. “I'll never forget I got hold of his thesis for which he got highest of honors ... and it began with a dedication to his father, almost a prayer of love. I cross-examined him on that, and he got very angry,” he said. “I've cross-examined a lot of mass murderers, but he was a nasty piece of work.”

Various explanations have been offered for why Saif would give up the high-flying life to become a warrior for his father's lost cause. It's well known that he's a notoriously bad decision maker, who makes rash choices or stalls at critical moments. But there's also the theory that perhaps Saif is as mentally unsound as his father. He “can wax eloquently over dinner one minute and spout nonsensical threats the next,” says Jarret Brachman, a counterterrorism expert who went to Tripoli last year. “Saif is lucid and clearheaded at times,” he added, “and bonkers the next.”

To any Libyan, the tyrant's overthrow was unthinkable. The brutal regime was simply a fact of life: the sun rises, you wake up, and Gaddafi is still in power. And just as this seeming fact of nature disheartened many Libyans, it bred a sense of untouchability in the dictator and his children. And ultimately for this son, being a Gaddafi trumped all. “Saif tried to prolong the life of his father's regime by giving limited freedoms to the media, releasing political prisoners, and calling for ‘reform,’?” says Omar Ashour, a University of Exeter lecturer who knows him. “But once a real chance emerged, Saif chose mass murder and repression.” Now, with the conflict headed for its bloody conclusion, Saif clearly doesn't grasp the gravity of what's befallen him. Telling the International Criminal Court to “screw” itself, he still believes he's in control of a world that has decisively turned against him.

**КОНСТРУКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФО,
ПОШИРЕНИХ В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ**

Таблиця Б.1

**Кількісне співвідношення різновидів ФО в англomовному журнальному
дискурсі**

Семантична група	Кількість ФО	Кількість уживань	% від загальної кількості
Локалізаційні	30	234	21
Силові	93	528	47.4
Кінетичні	47	285	25.6
Комплексні	16	66	5.9
Всього	186	1113	100

Таблиця Б.2

Кількісне співвідношення локалізаційних ФО

	ФО	Кількість уживань	% від усіх орієнтаційних ФО
Візуальна основа семантики	<i>to have an eye on</i>	10	4.3
	<i>to lose sight of</i>	4	1.7
	<i>the lion's share of</i>	9	3.8
Перебування на площині як основа семантики	<i>face to face</i>	7	3
	<i>side by side</i>	3	1.3
	<i>within easy reach</i>	5	2.1
	<i>out of smb's reach</i>	6	2.6
	<i>a far cry from</i>	11	4.7
Перебування у тривимірному просторі як основа семантики	<i>to run dry</i>	4	1.7
	<i>to be on the brink of</i>	8	3.4
	<i>in one's heart of hearts</i>	5	2.1
	<i>to bear / to keep in mind</i>	13	5.6
	<i>to be out of sight</i>	10	4.3
	<i>in the shadow of</i>	8	3.4
	<i>in the dead of night</i>	5	2.1
	<i>in the meantime</i>	3	1.3
	<i>to stand in awe</i>	7	3
<i>status quo</i>	6	2.6	

	<i>to leave smb in the cold</i>	2	0.9
	<i>in earnest</i>	9	3.8
	<i>in vain</i>	8	3.4
	<i>in quest</i>	4	1.7
	<i>in the red</i>	3	1.3
Семантика повторюваності	<i>time and again</i>	5	2.1
	<i>again and again</i>	6	2.6
	<i>over and over</i>	7	3
	<i>office hours</i>	6	2.6
Ментальна основа семантики	<i>to make sense</i>	22	9,4
	<i>to make sure</i>	21	9
	<i>to make / take a decision</i>	17	7.3
Всього одиниць 30		234	100

Таблиця Б.3

**Кількісне співвідношення ФО з семантикою
інтеріоризованості**

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО з семантикою внутрішнього стану суб'єктів	
Семантика активності	<i>bona fides</i>	6	10
	<i>to try one's hand at</i>	3	5
	<i>to have a shot at</i>	7	11.7
	<i>to roll the dice</i>	5	8.3
	<i>to take place</i>	11	18.3
	<i>to be at work</i>	4	6.7
	<i>to huff and puff</i>	3	5
	<i>to take measures</i>	8	13.3
Семантика інактивності	<i>to sit on one's hands</i>	5	8.3
	<i>to do next to nothing</i>	2	3.3
	<i>peace of mind</i>	6	10
Всього одиниць 11		60	100

Таблиця Б.4

**КІЛЬКІСНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ФО З СЕМАНТИКОЮ
ЕКСТЕРІОРИЗОВАНОСТІ**

ФО з семантикою бенефактивності

ФО	Кількість уживань	% від усіх бенефактивних ФО
<i>at the expense of</i>	9	6.8
<i>to take advantage of</i>	6	4.5
<i>bread and butter</i>	8	6.1
<i>golden opportunity</i>	4	3
<i>golden parachute</i>	3	2.3
<i>to get word</i>	6	4.5
<i>to get wind</i>	2	1.5
<i>to take care of</i>	9	6.8
<i>in favor of</i>	21	15.9
<i>to pay homage to</i>	10	7.6
<i>to give smb an edge over</i>	3	2.3
<i>to bear fruit</i>	5	3.8
<i>to reap the benefits of</i>	7	5.3
<i>fruits of labour</i>	6	4.5
<i>to take pride in</i>	4	3
<i>to make money</i>	15	11.4
<i>to make a profit</i>	8	6.1
<i>to make a killing</i>	6	4.5
Всього одиниць 18	132	100

Таблиця Б.5

ФО з семантикою шкоди

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням шкоди
<i>a nasty piece of work</i>	5	6.7
<i>to beat smb to a pulp</i>	6	8
<i>to commit suicide</i>	7	9.3
<i>to shatter smb's confidence</i>	3	4
<i>to do harm to</i>	3	4
<i>to wreak havoc in / to play havoc with</i>	6	8
<i>Achilles' heel</i>	3	4
<i>lame duck</i>	9	12
<i>to be on the rocks</i>	5	6.7
<i>to get the sack</i>	3	4
<i>a fatal flaw</i>	6	8
<i>the kiss of death</i>	4	5.3
<i>the Tower of Babel</i>	3	4
<i>to lose face</i>	6	8
<i>to lose one's shirt</i>	6	8
Всього одиниць 15	75	100

Таблиця Б.6

ФО з семантикою примушення

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням примушення
<i>burden of proof</i>	6	8.7
<i>might is right</i>	5	7.3
<i>to take control</i>	3	4.3
<i>to take charge</i>	4	5.8
<i>to capture control</i>	3	4.3
<i>to be in charge of</i>	7	10.1
<i>to set smb right</i>	3	4.3
<i>to have a grip on smb/smith</i>	6	8.7
<i>to fan the flames</i>	2	2.9
<i>to rule with an iron fist / hand</i>	6	8.7
<i>to take smb to task</i>	5	7.3
<i>to call smb's bluff</i>	6	8.7
<i>lose face</i>	7	10.1
<i>to lose one's shirt</i>	6	8.7
Всього одиниць 14	69	100

Таблиця Б.7

ФО з семантикою перешкоджання

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням перешкоджання
<i>window dressing</i>	6	10
<i>black market</i>	11	18.3
<i>behind the curtain / behind the scenes</i>	6	10
<i>to keep smb / smth at bay</i>	2	3.3
<i>to take shelter</i>	3	5
<i>to hedge one's bets</i>	5	8.3
<i>to stand guard at</i>	6	10
<i>to take a stand against</i>	7	11.7
<i>red tape</i>	6	10
<i>to pinch pennies</i>	8	13.3
Всього одиниць 10	60	100

Таблиця Б.8

ФО з семантикою подолання перешкод

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням перешкоджання
<i>window dressing</i>	6	10
<i>black market</i>	12	20
<i>behind the curtain / behind the scenes</i>	7	11.7
<i>to keep smb / smth at bay</i>	3	5
<i>to take shelter</i>	3	5
<i>to hedge one's bets</i>	4	6.7
<i>to stand guard at</i>	6	10
<i>to take a stand against</i>	5	8.3
<i>red tape</i>	6	10
<i>to pinch pennies</i>	8	13.3
Всього одиниць 10	60	100

Таблиця Б.9

ФО з семантикою протидії

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням протидії
<i>blame game</i>	6	13.3
<i>war of words</i>	9	20
<i>to be at odds with</i>	7	15.6
<i>to be at war with</i>	3	6.7
<i>to throw off the gloves</i>	2	4.4
<i>to rattle a saber</i>	6	13.3
<i>to play a double game</i>	4	8.9
<i>to take issue with</i>	3	6.7
<i>to take exception with</i>	3	6.7
<i>to wage war against / on</i>	2	4.4
Всього одиниць 10	45	100

Таблиця Б.10

ФО з семантикою притягання

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням притягання
<i>to draw smb's attention</i>	12	26.7
<i>to pay attention to</i>	6	13.3
<i>to take / get hold of smb</i>	8	17.8
<i>to pull the trigger on</i>	3	6.7
<i>to take the lead</i>	4	8.9
<i>to seize the reins</i>	5	11.1
<i>to seize the opportunity</i>	7	15.6
Всього одиниць 7	45	100

Таблиця Б.11

**КІЛЬКІСНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ ФО З КІНЕТИЧНОЮ
СЕМАНТИКОЮ**

ФО з семантикою переміщення

ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням переміщення
<i>from scratch</i>	9	7.1
<i>from the outset</i>	3	2.4
<i>false start</i>	4	3.2
<i>a turning point</i>	7	5.6
<i>to turn the tide</i>	5	4
<i>to come to a standstill</i>	6	4.8
<i>take a step</i>	12	9.5
<i>to live from hand to mouth</i>	5	4
<i>a bread line</i>	3	2.4
<i>in the long run</i>	6	4.8
<i>to go to any length</i>	2	1.6
<i>hard line</i>	3	2.4
<i>to draw to a close</i>	6	4.8
<i>to reach a conclusion</i>	4	3.2
<i>to come to the conclusion</i>	7	5.6
<i>in the end</i>	2	1.6
<i>to come to an end</i>	4	3.2
<i>to miss the boat</i>	3	2.4
<i>the promised land</i>	8	6.4
<i>to go wrong</i>	15	11.9
<i>to lose one's way</i>	2	1.6
<i>to be out of the running</i>	7	5.6
<i>to go out of one's way</i>	3	2.4
Всього одиниць 23	126	100

Таблиця Б.12

ФО з семантикою прямовисного переміщення

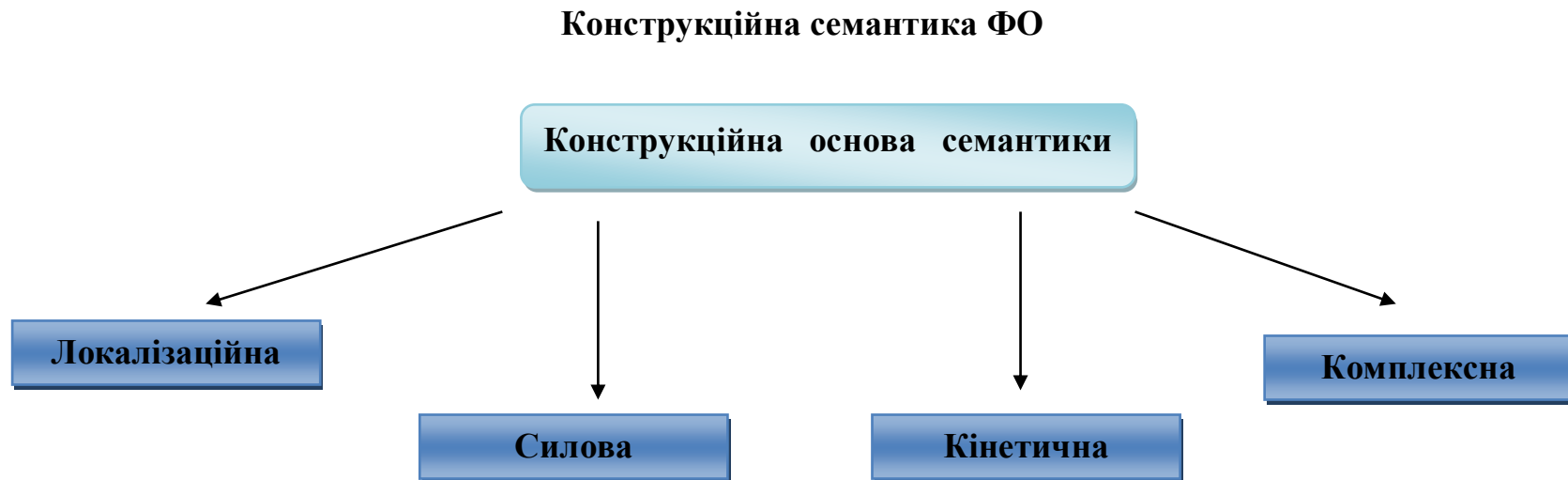
ФО	Кількість уживань	% від усіх ФО зі значенням прямовисного переміщення
<i>to have the upper hand</i>	6	3.8
<i>top brass</i>	9	5.7
<i>to be in the saddle</i>	5	3.1
<i>to have one's foot on smb's neck</i>	3	1.9
<i>to come out on top</i>	3	1.9
<i>to come to power</i>	9	5.7
<i>to take office</i>	23	14.5
<i>to take the helm</i>	3	1.9
<i>to praise to the heavens</i>	2	1.3
<i>to fall short of</i>	12	7.5
<i>to go down the drain</i>	2	1.3
<i>to be on the rise</i>	6	3.8
<i>to run high</i>	4	2.5
<i>to ride high</i>	3	1.9
<i>better late than never</i>	5	3.1
<i>to leave much to be desired</i>	6	3.8
<i>at the height of</i>	15	9.4
<i>to go through the roof</i>	8	5
<i>to lay down one's arms</i>	6	3.8
<i>to maintain a low profile</i>	9	5.7
<i>to go underground</i>	7	4.4
<i>to come to a head</i>	3	1.9
<i>at best</i>	6	3.8
<i>ups and downs</i>	4	2.5
Всього одиниць 22	159	100

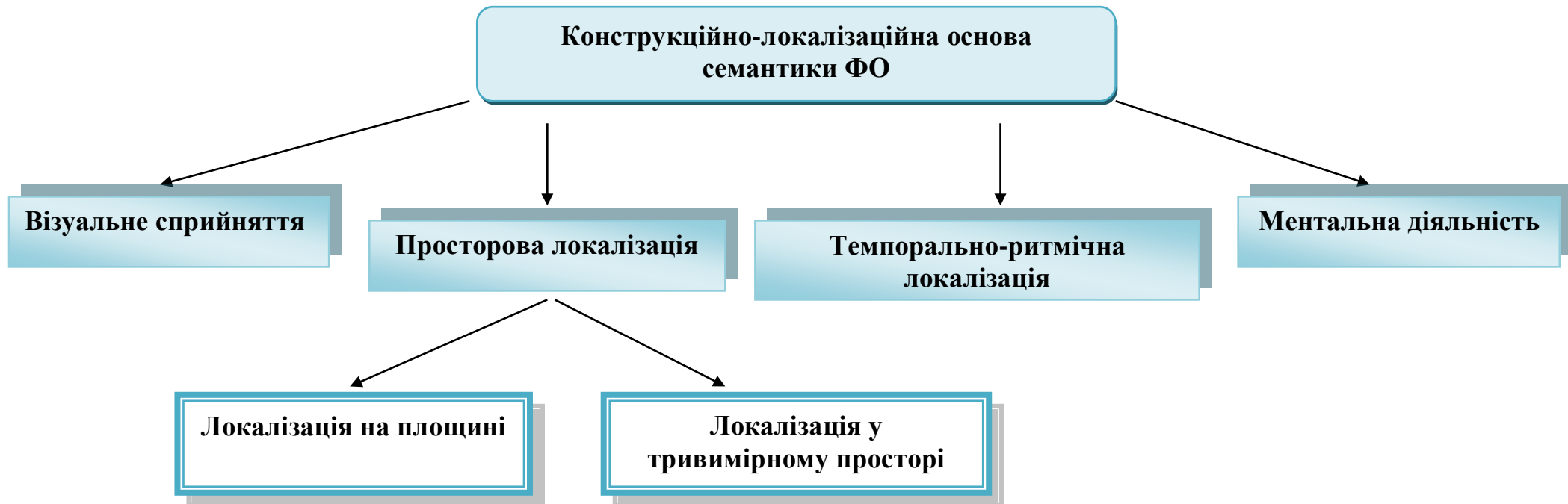
КІЛЬКІСНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ КОМПЛЕКСНИХ ФО

ФО		Кількість уживань	% від усіх комплексних ФО
Взаємодія локалізації й руху	<i>to set foot in</i>	6	9.1
	<i>to fall into the hands of</i>	3	4.5
	<i>to step into the shoes of</i>	4	6.1
Взаємодія локалізації й сили	<i>to be in dire straits</i>	7	10.6
	<i>hornets' nest</i>	2	3
	<i>to make a push into</i>	3	4.5
	<i>to throw in one's lot with smb</i>	3	4.5
	<i>to put smb out of their misery</i>	4	6.1
Взаємодія руху й сили	<i>to gain currency</i>	3	4.5
	<i>there's the rub</i>	9	13.6
	<i>to get in the way of</i>	5	7.6
	<i>to ride roughshod over smb/smith</i>	6	9.1
	<i>a sore point</i>	3	4.5
	<i>Sisyphean task</i>	2	3
	<i>the root of the problem</i>	4	6.1
	<i>the root of all evil</i>	3	4.5
Всього одиниць 16		66	100

**ВЗАЄМОДІЯ СЕМАНТИЧНИХ ГРУП ФО, ПОШИРЕНИХ
В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ**

Рисунок В. 1

Конструкційно-локалізаційна основа семантики ФО

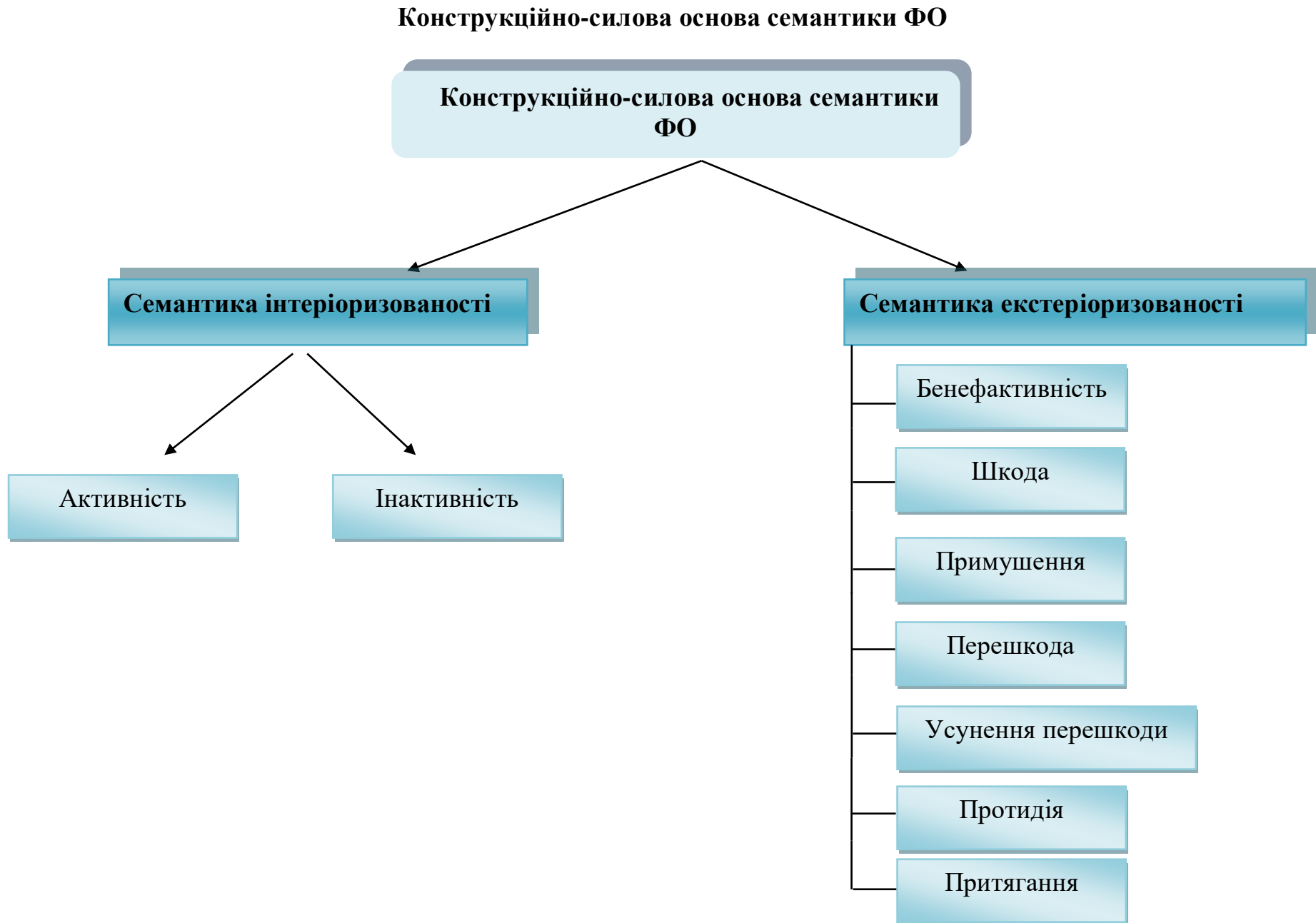

Рисунок В. 4

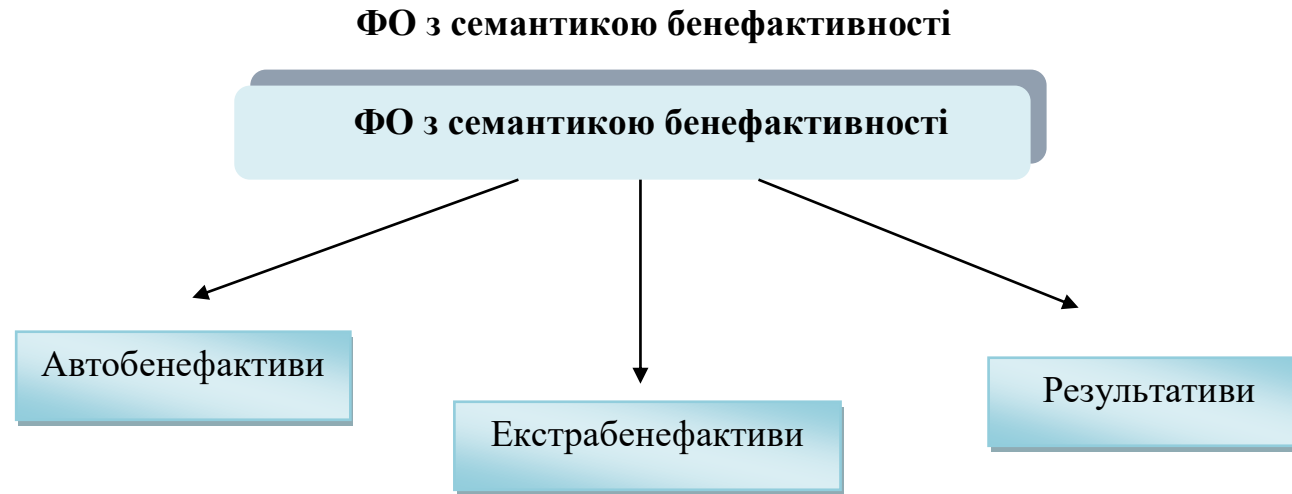

Рисунок В.5

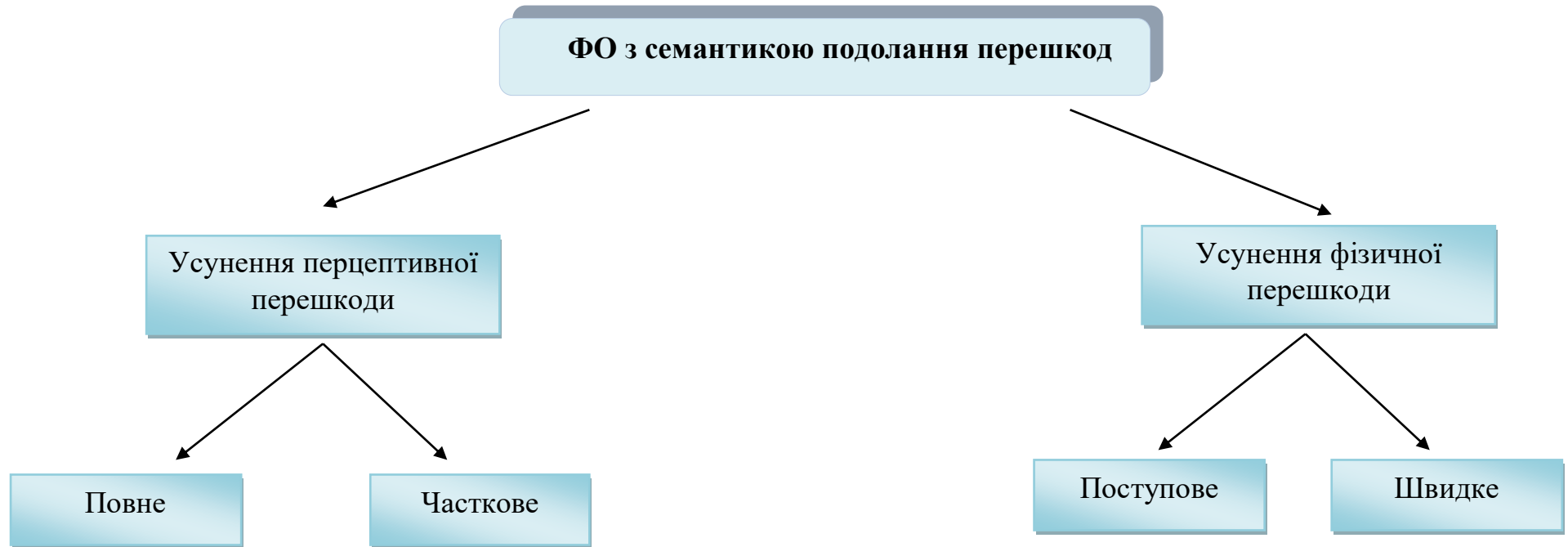
Рисунок В.6

Рисунок В.7

ФО з семантикою подолання перешкод

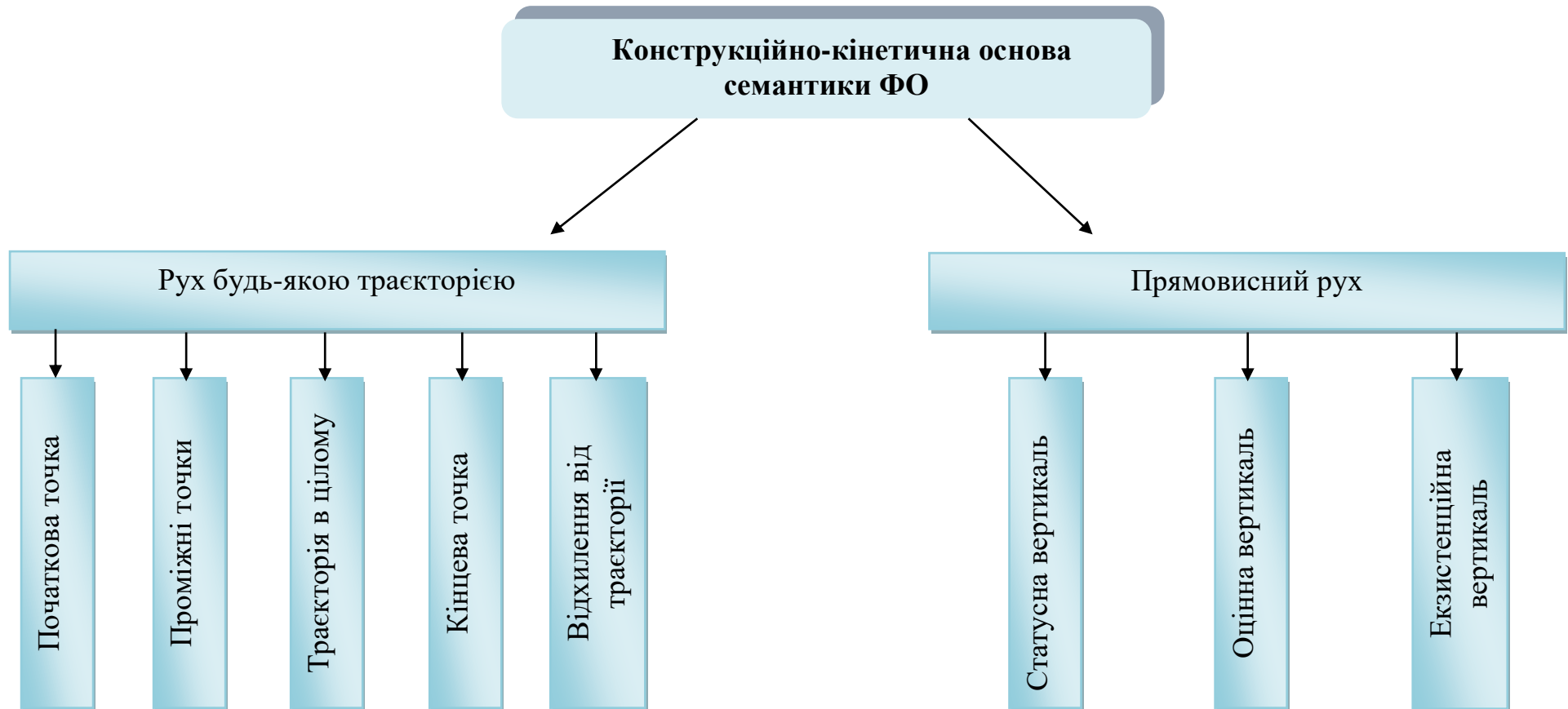

Рисунок В. 9

Рисунок В. 10

Конструкційно-кінетична основа семантики ФО

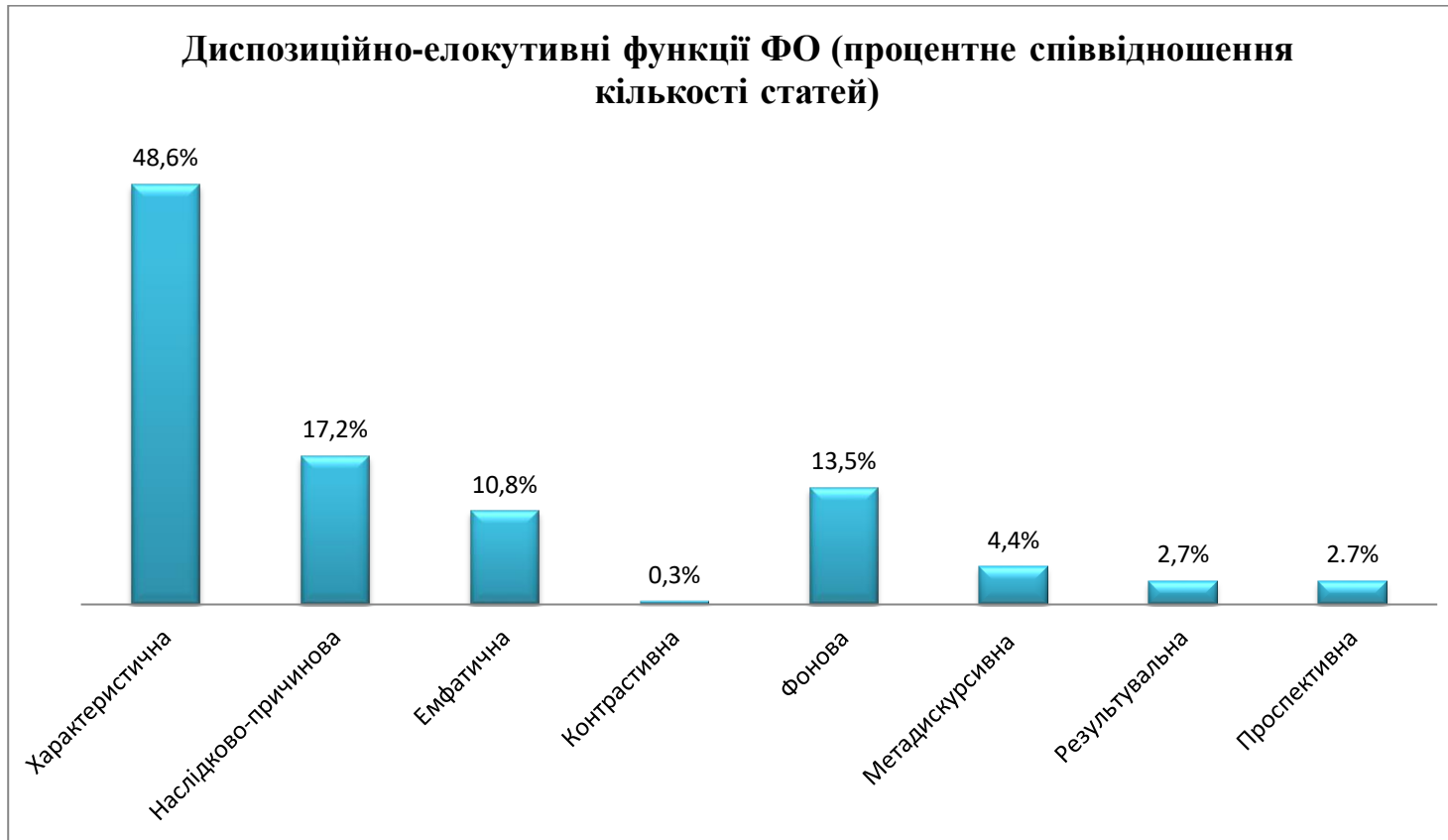

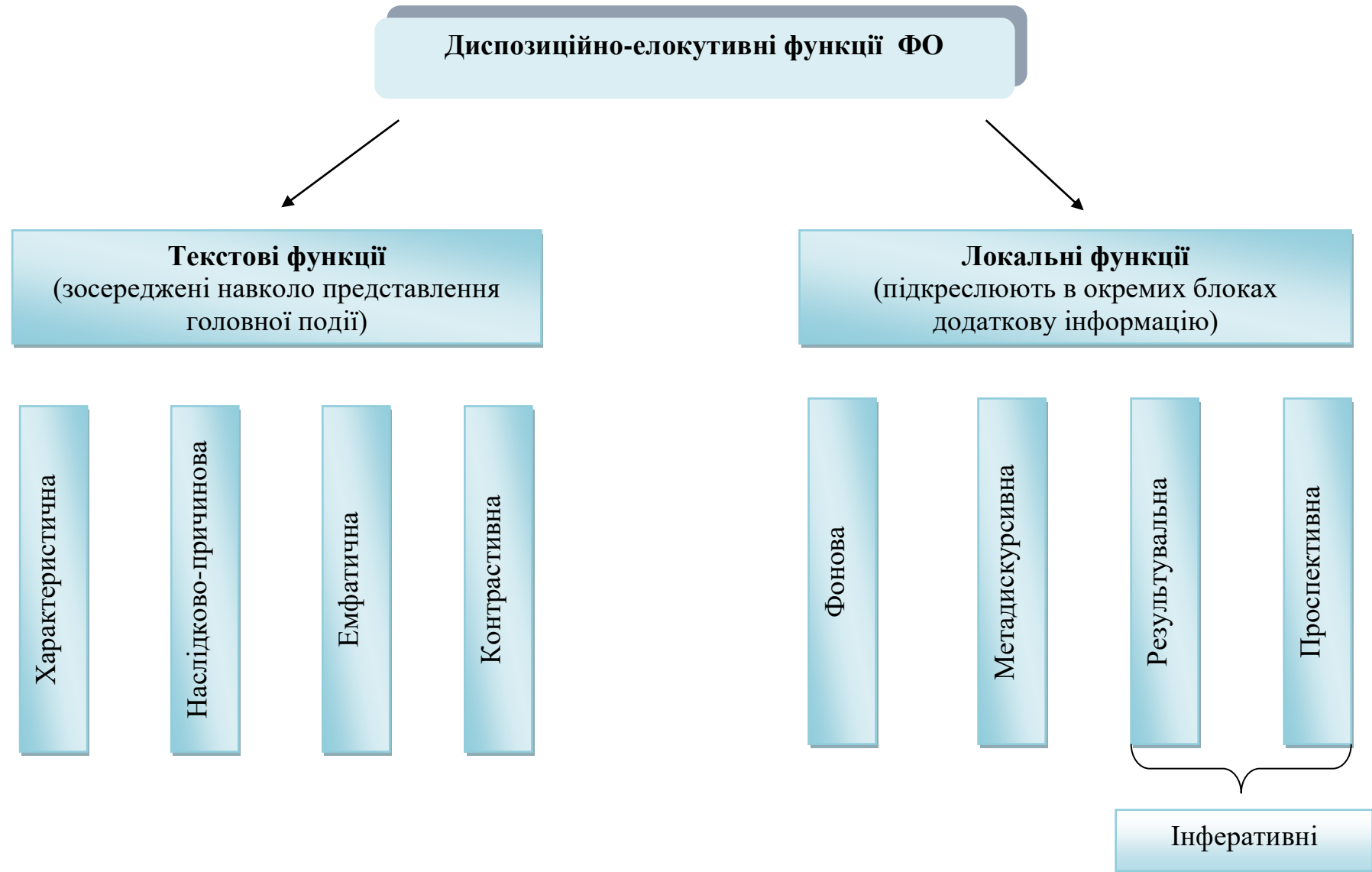
ДИСПОЗИЦІЙНО-ЕЛОКУТНІ ФУНКЦІЇ ФО В АНГЛОМОВНОМУ ЖУРНАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ

Рисунок Г. 1

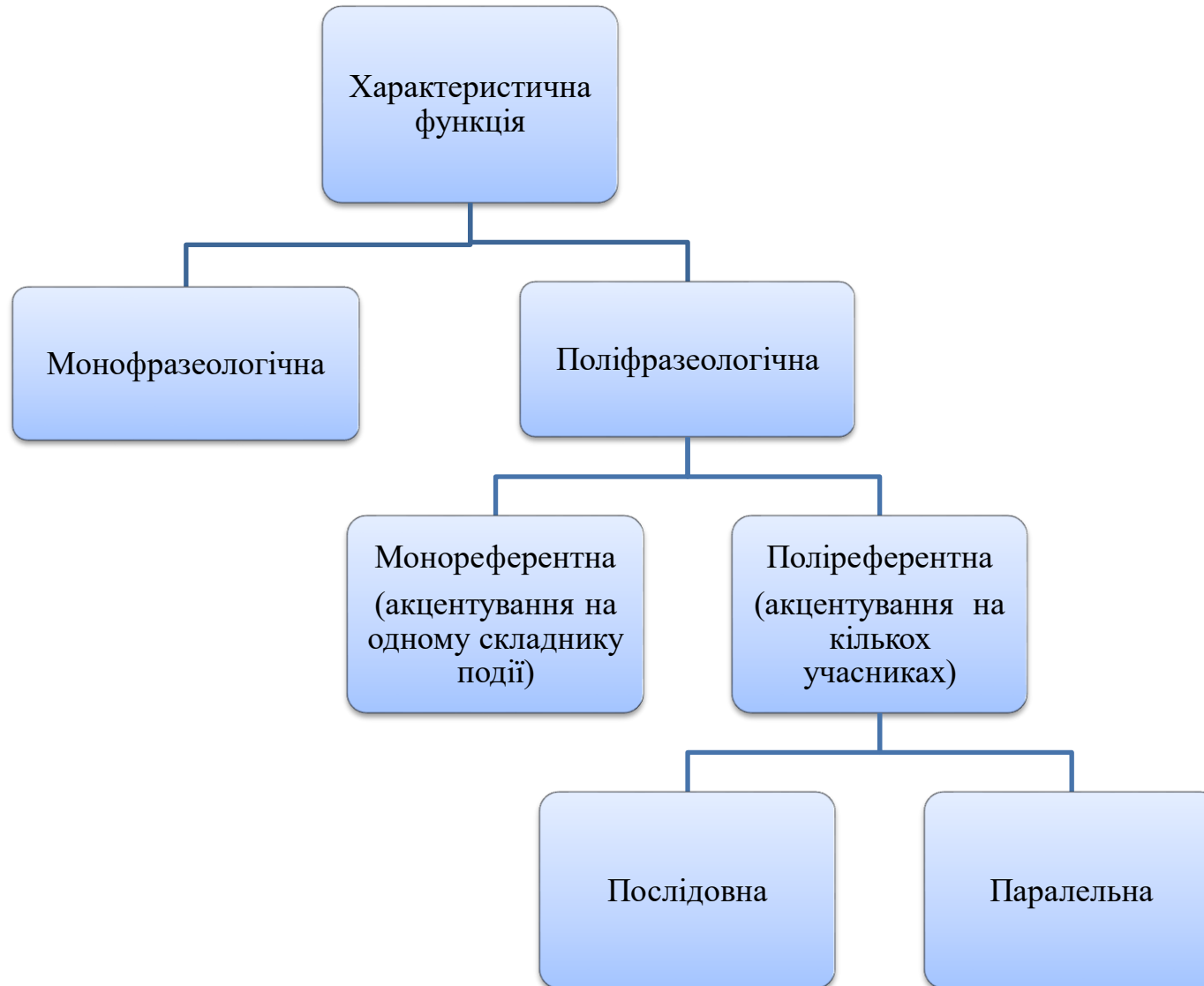
Рисунок Г. 2

Диспозиційно-елокутивні функції ФО*Рисунок Г. 3*

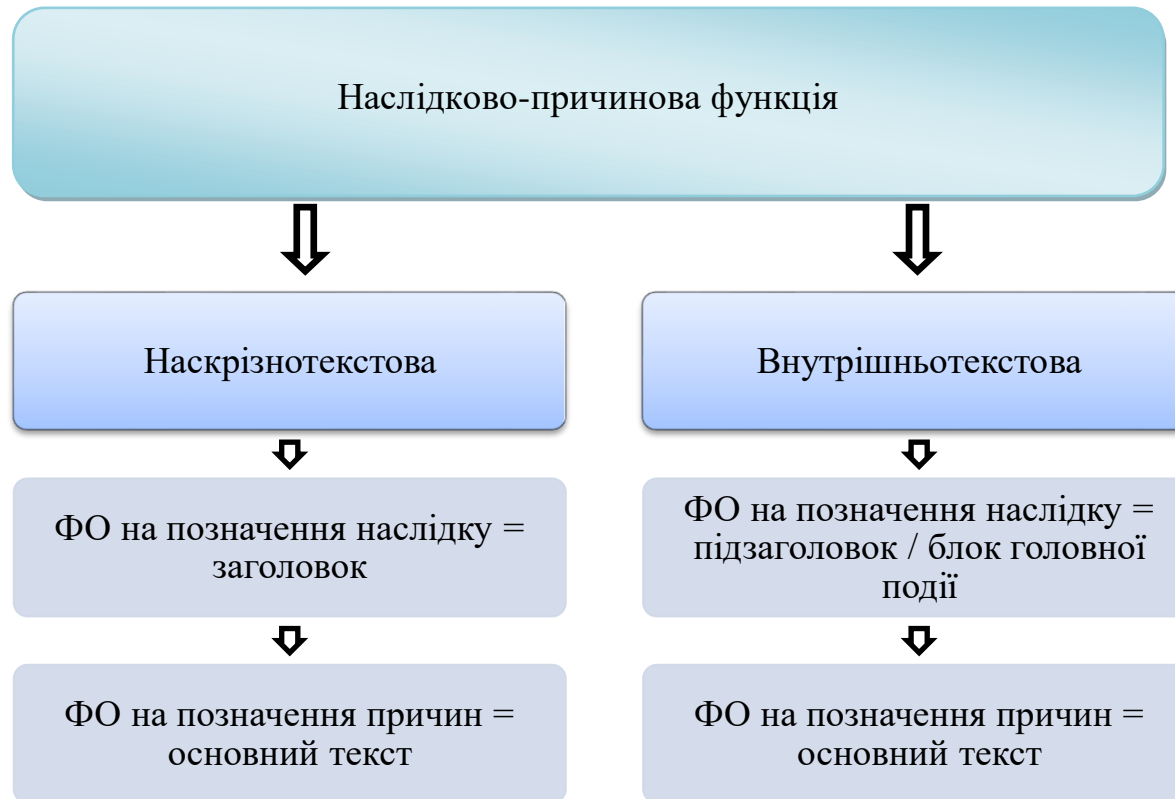
Характеристична функція

Рисунок Г.4

Наслідково-причинова функція

Рисунок Г.5

Емфатична функція*Рисунок Г.6*